

İçindekiler

- ”Dünya Politikasında Patlayıcı Madde”3
- Yaşamın İçinde Olmak.....47
- Komünistler Birliği’nden Komünist Enternasyonal’e -IX....51
- Okur Mektubu.....151
- Yaşamı On Yıla Sığdıranlar.....156

Söz ve Eylem Yayınları adına İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Münir Köymen
Siyasi, Süreli, Yaygın Türkçe Yayın
Adres: Sırapınar mah. Kilim sok. No:2/1
Çekmeköy İstanbul
Baskı tarihi: Mart 2023

Basım yeri: Özdemir Matbaacılık, Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Odin Topkapı semti
No: 28/245 Zeytinburnu /İstanbul Tlf.
0212 577 54 92

İletişim: bilgi@sözveylem.com

“Dünya Politikasında Patlayıcı Madde”

Krizde Kısır Döngü

Söz ve Eylem’in 2020 ve 2021 değerlendirmelerinde uluslararası durumla ilgili olarak üç nokta öne çıkartılmıştı. Bunlardan birincisi dünya kapitalizminin içinde bulunduğu krizle ikincisi, emperyalist savaş, üçüncüsü de kriz ve savaşa karşı gelişen sınıf mücadelesiyle ilgiliydi. 2008’de başlayan dünya kapitalist ekonomisinin büyük krizi, 2019’da ilan edilen pandemi ile birlikte, yeni boyutlar kazanarak 2021’de en tepe noktaya ulaştı. Bu süre içinde krize müdahalenin temel argümanları bol para ve düşük faizdi. Başta gelişmiş ülke Merkez Bankaları olmak üzere tüm kapitalist ülke Merkez Bankaları piyasadaki emisyon hacmini kat be kat artırdılar. Emisyon hacmi artarken faizler sıfır noktaya kadar düşürüldü. Düşük faiz, bol ve ucuz kredi ile ekonominin çarkları döndürüldü. Banka ve sanayi tekellerinin batıkları önlendi. Bu süreç tüketim kredileri ile desteklendi. İnsanların yaşamları tüketim kredileri yoluyla bankalara ipoteklenirken, krizin daralttığı sermayenin gerçekleşme koşulları genişletildi. Bu önlemlerle krizden çıkılabileceği ileri sürüldü. Gerçekte ise tam tersi oldu. Çıkış bir yana, kriz yeni bir boyut ve ivme kazandı. Emisyon hacmindeki aşırı artışın sonucu enflasyon patlaması oldu. Tüm kapitalist dünya ekonomisi enflasyon sarmalına girdi. Pandemi sürecinde üretim ve tedarik zincirlerinde meydana gelen kırılmaların etkisiyle enflasyon bir anda kapitalist krizin temel sorunu haline geldi. Uzun yıllardır %2,5’in üzerine çıkmayan enflasyon hızlı bir tırmanışa geçerek kısa sürede % 10- 11’lere çıktı. Sorunun bu biçimde çözülemeyeceği ortaya çıkınca Merkez Bankaları tam aksi bir uygulamayı başlattı. Emisyon hacminin (piyasaya sürülen kağıt para miktarı) aydan aya daraltılması ve faizlerin yükseltilmesi yoluna baş

vuruldu. Başta ABD Merkez Bankası FED olmak üzere bütün kapitalist ülke Merkez Bankaları (Türkiye hariç) faizleri artırdı. ABD’de 2021 sonunda % 0,25 olan faizler 2023 başında % 5’e yükseldi. Bunu diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülke MB’leri izledi. Faizlerin yükseltilmesini, piyasadaki para miktarının kademeli azaltılması izleyecekti ancak bu gerçekleştirilemedi. AB parasal genişlemeye devam etti. ABD bir kez o da 500 milyar dolarlık bir kısıtlamaya gidebildi (ABD’de halen piyasadaki para miktarı 9 trilyon doların üzerinde).

2022 ortasında yüksek enflasyonla birlikte dünya kapitalist ekonomisinde durgunluk belirtileri baş gösterdi. Yüksek enflasyon ve ekonomik durgunluğun işsizliği artırması ve bunun stagfasyona (enflasyon ve işsizliğin birlikte büyümesi) yol açarak mevcut krizi daha da büyütmesi kaçınılmazdı. Stagfasyonun sadece ekonomideki krizi büyütmekle kalmayıp, toplumsal dengeleri altüst ederek ekonomik krizi siyasal bir krize, toplumsal başkaldırılara dönüştürme olasılığı, burjuva hükümetleri parasal daralmadan vazgeçmeye zorladı. Geline aşamada ekonomik kriz kısır bir döngüye yol açtı. Bu durum kapitalist dünya krizinin alışılmış yöntemlerle (para basma, faizler, krediler, teşvikler) aşılamayacağını gösteriyor.

Faiz artışlarına rağmen ABD’de krizde herhangi bir düzelleme yaşanmadı, ABD borsaları 2022’yi ciddi kayıplarla kapattı. Tüketici fiyatlarındaki enflasyonunun azaldığı açıklansa da (% 10’dan % 6’ya) üretici fiyatlarındaki enflasyon yükselme eğilimini koruyor, durgunluk ekonomiyi tehdit etmeye devam ediyor. Benzer durum diğer gelişmiş ülkelerde de yaşanıyor, gelişmekte olan ülkelerde ise ekonomik ve politik istikrarsızlık büyüyor. 2022’de ABD’nin bütçe açığı 2,7 trilyon doları aştı. ABD ekonomisi yıllık GSMH’sinden daha büyük bir borç yükü altında (yaklaşık 23 trilyon dolar GSMH’ye karşı borcu 31 trilyon doları geçmiş durumda). 2023 başında ABD, yıllık borçlanma sınırını aştı. Bu durumu değerlendiren ABD Hazine Bakanı Janet Yellen, Hazirana kadar sorunun çözülememesi durumunda ABD’nin temerrüde (borçlarını ödeyemeyen ülke konumu) düşeceğini, bunun sistemde yeni bir mali krize yol açacağı ve doların rezerv para olma rolünün tehlikeye gireceğini açıkladı. Bu durum daha önce 1971 krizinde yaşanmıştı, o zaman da ABD temerrüde düşmüştü, kriz doların altın karşılığının ortadan kalkmasıyla sonuçlanmıştı. Bugün ise kaybedeceği o günden

çok daha fazla. ABD hegemonyasına yönelik bu tehditleri dolardaki faiz artışlarıyla azaltmaya çalışıyor. Faiz artışları her ne kadar dış ticaretini olumsuz yönde etkilese de ABD bu açığı doların dolaşımında artan gücüyle (doların değer kazanması ve fiili rezerv para özelliğinin güçlenmesi) dengeliyor. Rusya'ya uyguladığı enerji ambargosunun bir diğer etkisi de petrol ve doğalgazın dolarla satılması, dolayısıyla doların dünya ticaretindeki yerinin güçlenmesidir. Ama bu ABD'nin dış ticaret açığını, dolayısıyla borcunu da büyütüyor.

FED başkanı Pavell, ABD'deki krizle ilgili olarak şunları söyledi; "Fiyat istikrarını yeniden sağlamak biraz zaman alacak ve talep ile arzı hala iyi bir dengeye getirmek için araçlarımızı güçlü bir şekilde kullanmamız gerekiyor, daha büyük faiz oranları daha yavaş büyüme daha yumuşak iş gücü piyasası koşulları enflasyonu düşürürken hane halkları ve işletmeler biraz daha acı çekecek ." İngiltere Maliye Bakanı şimdi Başbakan Rishi Sunak; orta gelir gruplarının elektrik ve doğalgaz faturalarını ödemede zorlanacağını belirterek bu durumu "iki yıl sürecek bir olağanüstü hal" olarak nitelendirdi. Fransa Başbakanı Makron "boluk döneminin bittiğini" "halkın krizlere, ürün kıtlığına hazırlanması gerektiğini" söyledi. Benzer bir görüş Davos'ta dile getirildi. Ocak 2023'te yapılan Davos toplantısından sonra yayınlanan raporda, 2023 yılının "geçim krizi" yılı olacağı ve bunun iki yıl süreceği belirtildi. Benzer itiraflar, Avrupa'nın sayılı ülkeleri, Almanya ve İtalya'dan da geldi. Avrupa'nın küçük devletleri ve "gelişmekte olan ülkeler" için durum daha da vahim.

Dünya kapitalist krizinin başka bir özelliği de bu krizin aynı zamanda bir hegemonya krizi olmasıdır. Kriz, II. Paylaşım Savaşı sonrasında kurulan ABD hegemonyasının ekonomik kurumlarını (İMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, doların fiili egemenliği) işlevsizleştirerek ABD hegemonyasını sarsmaya devam ediyor. Krizin derinliği ve yaygınlığına bağlı olarak ABD hegemonyasının bu kurumları eski işlevlerini yerine getiremiyor. Krizin başladığı 2008'den bu yana IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü krizin derinliğine ilişkin açıklamalar yapmakla yetinmenin ötesine geçemedi. Bu süreçte ABD Dolarının fiili egemenliği de önemli darbeler aldı. 1971 krizinde Doların altın karşılığı ortadan kalkmıştı ancak doların fiili egemenliğine dayalı para sistemi etkinliğini sürdürdü. Bu süreç içinde Sterlin, Mark (sonra-

dan Euro) ve Yen bölgeleri oluşsa da ülke paralarının Dolara dayalı belirlenmesi sürdü. 2008 krizinin ardından özellikle Rusya ve Çin önderliğinde yeni bir para sistemi oluşturma yolundaki girişimler arttı. Çin ve Rusya kendi aralarında ve üçüncü ülkelerle kendi paralarına dayalı ticaret yapacaklarını açıkladılar. Bunu birçok ülkenin Rusya ve Çin ile ticaretlerinde ulusal paraları kullanacaklarını açıklamaları izledi.

2022 Ukrayna müdahalesinin ardından Rusya, ABD önderliğinde yüze yakın ülkenin katıldığı bir ambargoyla karşı karşıya kaldı ve Dolara dayalı para sisteminden çıkarıldı. Rusya bu uygulamaya karşı ulusal paralarla ticaret yapacağı ülke kapsamını genişletti; öyle ki, ABD denetimindeki birçok ülke (Türkiye, Suudi Arabistan, BAE vb.) Rusya'nın önerisine olumlu yaklaştıklarını açıkladılar. BRICS ülkeleri de benzer bir kararlar aralarındaki ticarete yerel paraların kullanılmasına başladı. Arjantin ve Brezilya kendi aralarındaki ticarete yeni bir para birimi oluşturma kararı aldı. Yerel paralarla ticaret eğilimi giderek güçleniyor. Putin yönetimi bir adım daha atarak altına dayalı bir para sistemine geçeceğini açıkladı. Rusya'nın bunu gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği, bağımsız olarak birçok ülkede olumlu karşılanan bu yönelimin önemi Doların fiili egemenliğine karşı bir eğilimi yansıtıyor olmasıdır. Moskova'nın Temmuz 2022'de BRICS'e bir rezerv para oluşturma çağrısı, Çin'in S. Arabistan ve Venezüella ile gelişen ilişkileri, Arjantin ve İran'ın BRICS'e katılım başvurusu ve Rusya'nın Kazakistan, Kırgızistan, Ermenistan ve Belarus'un BRICS'e üye olmasını istemesi, bu önerilerinin gerçekleşmesi durumunda dünya altın rezervlerinin % 60'ına sahip olan BRICS daha da güçlenecek ve ABD'nin Swift sisteminin etki alanını daralacaktır.

Krizin bu iki özelliği, hem kısır bir döngüyle süregelenleşmesi hem de hegemonyaya yönelik olması, krizi dünya çapında siyasal bir krize dönüştürüyor. Ve burjuvazi için krizden emperyalist bir savaştan başka bir çıkışın olmadığını gösteriyor.

Avrasya'nın Kuşatılması

Hemen her emperyalist paylaşım savaşının öncesinde olduğu gibi, yerel ve bölgesel savaşlar genel bir savaşın ön hazırlığı olarak sürdü. Başlangıçta büyük güçlerin tek taraflı, ya da dolaylı olarak yer aldığı savaşlar, kapitalizmin 2008 krizi sonrasında büyük güçlerin karşı karşıya

geldiği savaflara dönüşmeye başladı. Halen sürmekte olan bu savaflara bütün ülkeleri kapsayan bir silahlanma yarışı eşlik ediyor. Hemen her ülkenin silahlanmaya ayırdığı bütçelerin GSMH içindeki payları katlanarak artıyor. Silahlanma yarışında ABD başı çekiyor. ABD'yi sırasıyla Çin, Japonya, İngiltere, Almanya, Rusya vb. emperyalist devletler izliyor. Genel bir emperyalist savaşının karşıt cephelerini hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak ölçüde netleştiren Ukrayna savaşıyla birlikte hem silahlanma hem de büyük güçlerin karşı karşıya gelmesi geri dönülmez bir noktaya doğru evriliyor.

2022 G7 Zirvesi 26 Haziran 2022'de Almanya'nın Bavyera eyaletinde düzenlendi. Zirve NATO'nun Haziran Madrid zirvesine bir hazırlık niteliğindedeydi. Zirvenin ana gündem maddeleri Rusya ve Çin'di. Zirvede Rusya'ya ek yaptırım uygulanması kararı alındı. ABD başkanı Biden'in Rusya'dan altın ithalatı yapılmasını yasaklama önerisine Alman başbakanı Olaf Scholz, konunun AB'de görüşülmesi gerekçesiyle karşı çıktı. Alışılmış olduğu üzere Zelenski'ye şov yapma olanağı tanınan Zirvede Ukrayna'nın mali, insani ve askeri olarak desteklenmesi kararı alındı. Scholz zirveden sonra yaptığı açıklamada G7 ülkelerinin Rus gazına konulan ambargodan etkilenmeyeceğini, Rus gazı ve petrolüne tavan fiyatı uygulamasına karşı olduklarını söyledi. Bu açıklamasının ömrü birkaç hafta sürdü, ABD'nin baskısıyla Rus gazı ve petrolüne tavan fiyatı getirildi. Rusya buna uymayacağını açıkladı.

G7 Zirvesinin hemen ardından Madrid'de NATO zirvesi toplandı. Zirveye NATO üyelerinin yanı sıra Pasifik NATO'su olarak nitelenen Avusturalya, Japonya, Yeni Zelanda, Güney Kore katıldı. Bunun dışında Avrupa'dan, tarafsız olarak bilinen Avusturya, üyelikleri kabul edilen Finlandiya ve İsveç, Gürcistan ve İrlanda katıldı. NATO, bu tarzda kapsamlı bir zirveyi en son 2010 yılında yapmıştı. Zirvede NATO'nun Avrupa'da güvenlik sorunu ile ilgili eski konsepti değiştirilerek yeni bir stratejik konsept kabul edildi. 2010 yılında kabul edilen eski konseptte Avrupa'nın barış içinde olduğu ve NATO'ya karşı konvansiyonel bir saldırı olmadığı belirtilmişti. Yeni konsept bunun tam tersine, "Avrupa Atlantik Bölgesi'nin barış içinde olmadığı" tespitine dayanıyor. "Avrupa Atlantik Bölgesi'ne yönelik tehditler, uzay, Siber ve Hibrit tehditler, iklim değişikliği ve yıkıcı teknolojiler (EDT) olduğu belirtilerek "müttefiklerin toprak bütünlüğünün tehdit eden bu duruma karşı NATO'nun

hazırlıklı olması vurgulandı. Bu tespitlerden hareketle Zirvede kabul edilen yeni konseptin parametreleri, “işbirliğine dayalı güvenlik”, “kri-zi önleme ve yönetme” ve “caydırıcılık ve savunma” olarak belirlendi. Bu parametrelerde öne çıkan yeni özellik, krizin yönetilmesidir. Bu bir yanıyla Avrupa’da ortaya çıkabilecek toplumsal olaylara karşı bir önle-mi içerirken, öte yandan da kapitalizmin bugünkü kriziyle kolay kolay başa çıkılamayacağını kabul edilmesidir.

Yeni konseptte, “Asya Avrupa ve Atlantik bölgesinde barış ve istik-rara yönelik en önemli tehdidin” Rusya’dan kaynaklandığı, Çin’in ise “hırsları ve tehdit edici politikalarıyla” NATO’nun “çıkarlarına, güven-liğine ve değerlerine” meydan okuduğu, hibrit, siber ve dezenformas-yon faaliyetlerinin NATO için bir tehdit oluşturduğu vurgulandı. Rusya ile Çin arasında derinleşen stratejik ortaklığa dikkat çekildi. Böylece ilk kez bir NATO zirvesinde stratejik ortak olarak nitelenen Rusya ve Çin, düşman tanımlamasıyla yer aldı. NATO tarihinde başka bir ilk de ABD ve İngiltere’nin Pasifikteki ittifakları Japonya, Yeni Zelanda, Avustur-alya ve Güney Kore’in NATO zirvesine dahil edilmesiydi. Bununla NATO’nun etki alanı fiilen Pasifik’i içine alacak biçimde genişletildi.

Haziran NATO zirvesinin hemen ardından ABD’nin Çin’e yönelik tacizleri artarak devam etti. Ağustosta ABD Temsilciler Meclisi Başka-nı Nancy Pelosi Çin’in kırmızı çizgisini aşarak Tayvan’ı ziyaret edece-ğini açıkladı. Çin ziyareti provokasyon olarak değerlendirdi, ABD ile iklim ve askeri konulardaki görüşmeleri askıya aldığını açıkladı. ABD başkanı Biden, bu ziyarete karşı olduğunu açıklayarak Çin’in tepkisi-ni azaltmaya çalışsa da ziyaret gerçekleşti. Pelosi bu ziyaretin ardın-dan Singapur, Malezya ve Güney Kore’yi de ziyaret edince ziyaretin ABD’nin Çine yönelik kuşatma politikasının bir parçası olduğu ortaya çıktı. Çin buna Tayvan’ı deniz ve havadan kuşatmaya alan ve bir aydan fazla süren bir tatbikatla cevap verdi.

Batı bloğunun G 7 ve NATO Zirvelerinin ardından Kasım’da, En-donezya’nın Bali adasında G20 zirvesi yapıldı. Zelenski’nin davet edil-diği Zirveye Putin’in katılıp katılmaması G20 üyeleri arasında sorun oldu. Bazı üyeler (Avustralya, Kanada vb.) Putin’in zirveye katılması durumunda toplantılara katılmayacaklarını açıkladılar. Sorun zirveye Putin yerine Lavrov’un katılmasıyla aşıldı. Birçok üye devletler, gün-demi belirlememesi için uğraşsa da Ukrayna sorunu zirveye damgasını

vurdu.

Zirve'ye damgasını vuran diğer bir gelişme Tayvan konusunda gerginlik yaşayan ABD ve Çin başkanlarının görüşmesi oldu. Zirvenin ardından yapılan Biden, Şi Cinping görüşmesinde Biden'in ABD'nin tek Çin politikasından vazgeçmediğini açıklamasıyla sorun geçici olarak yatıştırıldı.

Çin dışişleri bakanı Nisan 2022'de Pasifik ada ülkelerine bir ziyaret yaparak Solomon adalarıyla ikili ilişkiler ve güvenlik anlaşması imzalamış, Mayıs ve Haziranda 8 adayı daha ziyaret ederek bu adalarla da Solomon adasıyla imzalanan anlaşmaya benzer anlaşmalar yapmak istediklerini açıklamıştı. Bu açıklamanın ardından ABD harekete geçerek Pasifik ada ülkeleriyle (Mikronezya, Marshall adaları, Papua Yeni Gine, Solomon adaları, Samoa, Tuvalu, Tonga, Fiji, Cook adaları, Fransız Polinezya'sı, Yeni Kaledonya, Palau, Vanuatu ve Nauru adaları) "mavi Pasifikte barış ve güvenliği koruma" adı altında 11 maddelik ABD Pasifik ortaklı Bildirgesi'ni imzaladı. Ortak bildirmede Rusya'nın Ukrayna saldırısı kınandı ve bölge adalarının toprak bütünlüğü ve egemenliğine yönelik tehditlere karşı ortak tavır alınacağı vurgulandı. Çin bu girişimi, bölgenin ABD tarafından egemenlik altına alınması olarak gördüğünü açıkladı.

ABD'nin Pasifikte büyük ve küçük ülkeleri Çin'e karşı bir cephede birleştirme girişimleri sürerken II. Paylaşım Savaşı sonrasında askeri olarak kısıtlanmış (ordu, donanma kısıtlamaları, yabancı ülkelere asker gönderme yasağı vb.) Japonya 2012-2020 arasında ABD'nin Çin stratejisine paralel olarak tüm kısıtlılıklarından kurtuldu. Ağustos 2022'de Japonya ulusal güvenlik strateji belgesi onaylandı. Bu belgede Çin "en büyük stratejik zorluk", Kore Halk Cumhuriyeti ise "yakın tehdit" olarak yer aldı. Tümüyle NATO'nun Güvenlik stratejisiyle uyum içinde olan belgede "savunma" harcamalarının % 1'den % 2'ye çıkartılması, "önleyici saldırı" adı altında Çin'i ve Rusya'yı hedef alan uzun menzilli (3 bin km) füze üretimine geçilmesi öngörüldü.

Japonya, Avusturalya, Yeni Zelanda ve Kanada'nın NATO Haziran Zirvesine dahil edilmeleri, Japonya'nın Çin ve Kore Halk Cumhuriyeti'ni hedef alan yeni güvenlik belgesi, ABD'nin Pasifik adalarıyla yaptığı güvenlik anlaşmaları ve Pasifikteki tahkimatları (iki uçak gemisinin Pasifikte konuşlandırılması) ve Tayvan sorununun güncellenmesi

Avrasya'nın doğudan kuşatılmasıyla Çin'e karşı oluşturulan cephenin güçlendirildiğini ve Pasifik'in patlamaya hazır bir volkana dönüştürüldüğünü gösteriyor.

ABD'nin Avrupa'ya Geri Dönüşü

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının ardından ABD Avrupa'daki üslerinin ve askerlerinin önemli bir kısmını adım adım geri çekti. Gerek bu geri çekilme gerekse İngiltere'nin AB'den ayrılması İngiliz - ABD bloğunun Avrupa üzerindeki etkisinin zayıflamasına yol açtı. Avrupa üzerinde Almanya ve Fransa'nın etkisinin artması ve bu iki ülkenin Rusya'yla ilişkilerinin gelişmesi İngiltere ve ABD için alarm işareti oldu. ABD, Merkel'in başbakanlığı döneminde başlatılan Rus doğal-gazını Almanya üzerinden Avrupa'ya taşıyacak kuzey akım I ve II boru hatlarının iptali için Almanya üzerinde baskıyı sürekli olarak artırsa da bir sonuç alamadı. Almanya'da hükümetin değişmesi, Sosyal Demokrat Parti ile Yeşiller hükümetinin kurulmasının ardından ABD ve İngiltere Almanya üzerindeki baskıdan sonuç almaya başladı. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile başlayan savaşla birlikte ABD Avrupa'ya geri dönmesinin koşullarını olgunlaştırdı. Avrupa ülkelerini Rus saldırısıyla korkutarak istediğini fazlasıyla elde etti.

Rus gericiliği, Avrupa sosyal demokrasisinin 1800'lı yılların ortasından kalma bir fobisidir. Bu fobi Ekim devriminin zaferinden sonra Sovyet fobisine dönüştü. Dönemin sosyal demokrasisinin önemli liderleri, Kautsky, Otto Bauer, Scheuermann, Vandervelde, Mac Donald vb. Sovyetlere karşı yürütülen burjuva kampanyanın önderliğini üstlendiler. Devrimden sonra Sovyet Rusya'yı ilk tanıyan ülkelerden biri burjuva partilerin yönetimindeki Almanya oldu. Nisan 1922'de Sovyet Rusya'yla Almanya arasında Rapallo anlaşması imzalandı. Savaş sonrası Almanya'yı vesayet altına alan Versailles anlaşmasına ilk karşı çıkan ülke Sovyet Rusya olmasına rağmen, Rapallo anlaşmasının askeri işbirliğiyle ilgili gizli maddeleri ortaya çıkınca buna en sert tepkiyi gösterenler yine Alman sosyal demokratlarıydı. Rus fobisi genlerine o kadar işlemiş ki, Rusya'nın kapitalist mi, sosyalist mi olduğundan bağımsız olarak sosyal demokrasi, "çevreci ve savaş karşıtı" olarak ün yapmış Yeşiller'le birlikte ABD'ye teslim oldu.

ABD Ukrayna savaşını kullanarak Avrupa'ya geri döndü. Avrupa'da

kaybettiği etkinliğini yeniden ele geçirdi. Makronun deyimiyle “beyin ölümü gerçekleşmiş NATO’yu yoğun bakımdan çıkartarak eski etkinliğine kavuştu. Avrupa’da eski üslerini faaliyete geçirdi, asker sayısını kat be kat artırdı. Yunanistan ve diğer Balkan ülkelerinde yeni üsler kurdu. Özellikle Yunanistan’da kurulan ABD üsleri (şimdilik 9 olan bu üslerin yirmiyeye çıkarılması öngörülüyor.) çoklu işleve sahiptir. Rusya’ya karşı kurulduğu ilan edilen Dedeağaç’taki tank üssü gerçekte Balkanlar ve Doğu Avrupa’daki iç ve dış karışıklıkların önlenmesini, Girit’teki üs, Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika’yı denetim altına almayı, Ege’deki uçak gemisi ve donanma güçleri ise Boğazları, Boğazlardan geçecek Rus donanmasını hedef alıyor. ABD savaş sopasını kullanarak sadece kendi güçlerini Avrupa’ya yerleştirmekle kalmadı, deyim yerindeyse “bir taşla birkaç kuş vurdu.” Avrupa’yı Rusya’ya karşı uyguladığı ambargoya dahil etti. Avrupa’nın, özellikle Almanya’nın ekonomisini zora soktu. II. Paylaşım Savaşı sonrasında silahlanması engellenen Almanya boylu boyunca silahlanmanın içine çekildi. ABD ve Norveç ortak timiyle Alman ekonomisi için hayatı önemde olan Kuzey Akım 2 boru hattı bombalandı. Alman ekonomisini hedef alan bu saldırı NATO tarihinde üye bir ülkeye yönelik en ağır saldırıdır. Kuzey akım 2’nin bombalanması, Avrupa’nın Rusya’dan petrol ve doğalgaz alımını engellemesi, kendi gazını üç kat fiyatla Avrupa’ya satması, bütün bu hamleler ABD’nin Avrupa ekonomisini en başta da Almanya’nın ekonomik üstünlüğünü sarsarak kendi hegemonyasına yönelik tehditlerden birini daha bertaraf etmeyi ve Avrupa’yı İngiliz etkisine açmayı amaçlamaktadır.

NATO Haziran Zirvesinde alınan kararlarla ABD’nin Avrupa’daki gücü perçinlendi. Zirvede AB - NATO ilişkileri bölümünde üzerinde önemle durulan iki konudan biri krizin yönetimi ve caydırıcılık ve savunma oldu. Kriz yönetimiyle vurgu Avrupa’da bir iç savaş hazırlığına yapılırken, caydırıcılık ve savunma başlığı altında NATO’nun doğu karnasının güçlendirilmesi için bir dizi önlem sıralandı; Polonya merkezli olmak üzere Doğu Avrupa’ya ABD silah ve birliklerinin yerleştirilmesi, NATO mukabele gücünün 300 bine çıkartılması, Romanya’da Fransız füze sisteminin kurulması, Ukrayna’nın silah ve teçhizat olarak güçlendirilmesi, bu faaliyetlerin ABD’nin başını çektiği 50 ülkeden oluşan Ukrayna Temas Grubu tarafından koordine edilmesi, “savunma” harca-

malarının artırılması vb. Bu önlemlerle Avrasya (Rusya) batıdan tam bir kuşatma altına alındı. Zirvede alınan bir diğer karar, Finlandiya ve İsveç’le ilgiliydi. NATO’ya üye olmadıkları halde zirveye katılan bu iki ülkenin NATO’ya alınması kararı Rusya’nın kuzeyden de kuşatılmasının ilk adımıydı. Bu kararın Türk parlamentosunda onaylanması Türkiye’nin F-16 alımı Erdoğan’ın özel talepleri pazarlığıyla uzadı. Tam Türkiye ile yapılan pazarlık sonuca bağlanmışken, Kuran yakılması provokasyonu ve Türk hükümetinin buna verdiği tepkiyle süreç bir kez daha uzadı. Türkiye’nin NATO toplantısında onayladığı bu kararı parlamentosundan geçirmemesi mümkün değil. Kuran Provokasyonu her ne kadar Rusya’ya bağlansa da, İsveç’in buna neden izin verdiği sorusu cevapsız kaldı.

NATO’nun Avrupa’ya yönelik toplantıları Haziran zirvesinden sonra da devam etti. Ekim 2022’de Almanya’nın önderliğindeki “Avrupa Savunma Sistemleri” toplantısı Brüksel’de yapıldı Toplantıya 14 NATO ülkesinin (Almanya, Romanya, İngiltere, Belçika, Bulgaristan, Çekya, Norveç, Slovenya, Slovakya, Macaristan, Hollanda, üç Baltık ülkesi) yanı sıra henüz üyeliği kesinleşmeyen Finlandiya’da katıldı. Dikkat çekici olan Fransa ve İtalya’nın toplantıda yer almamasıydı.

Rusya ve Çin’e karşı ABD önderliğinde kurulan ittifakın çok sağlam bir temele dayanmadığını gösteren belirtiler de yok değil. Avrupa’da Almanya Fransa ilişkileri Merkel dönemindeki eşgüdümünü kaybetti. Almanya ve Fransa Avrupa’da NATO’yu “diriltirken” önderlik ettikleri Avrupa ordusu, Avrupa savunma sistemi gibi projeleri öldürdü. Ayrıca ambargoyla istenen sonuçlar elde edilemedi. Rusya’nın ekonomik olarak çökeceği beklentisi gerçekleşmedi. Tersine Rusya ABD para sistemine meydan okumayı sürdürdü. Petrol ve gazı Rubleyle satacağını açıkladı. Petrole konulan taban fiyatı kabul etmedi. Hollanda başlangıçta uyacağını açıkladığı yaptırımlara uymayacağını açıkladı. Başta Almanya, İtalya Fransa ve Hollanda özellikle enerji bağımlısı ülkeler, ABD yaptırımlarına katılmanın bedelini üç dört kat fazla fiyatla ABD’den petrol ve gaz olarak ödediler. Bunlar arasında Hollanda, Almanya ve İtalya ilk sırayı oluşturuyor. Bu anlamda Rusya’ya uygulanan yaptırımlar ABD’yi güçlendirirken, AB’yi ekonomik ve askeri olarak zayıflatıyor.

Bu süreçte Avrupa’daki başka bir gelişme ise, İngiltere’nin AB’yi

dağıtmaya yönelik faaliyetlerindeki artış oldu. İngiltere, İngiliz Milletler Topluluğu'na benzer bir oluşumu Avrupa'da kurmak istiyor. Ukrayna savaşı İngiltere'nin bu amacı için uygun bir fırsat oluşturdu. Daha şimdiden Polonya, Estonya, Litvanya ve Letonya bu hedefe angaje edilmiş durumda. Finlandiya ve İsveç'le ayrı ayrı güvenlik ve iş birliği anlaşmaları imzalaması da İngiltere'nin Avrupa'da kurmak istediği bu birliği genişletme faaliyetinin bir parçasıdır. AB ile sorunları katmerleşen Türkiye'nin de bu birliğe katılması kuvvetle muhtemel.

ABD'nin yaptırım tehdidini kendi politikasına ters düşen devletleri yola getirmek için bir silah olarak kullanması ters bir tepkiye de yol açıyor. Yaygınlaşan yaptırım tehdidi, bir yandan boyun eğme eğilimini güçlendirirken öte yandan devletleri ABD'ye karşı önlemler almaya zorluyor. Halklarda ise öfkenin büyümesine yol açıyor. Etkisizleştiren önlemlerin devreye girmesiyle yaptırımlar ürkütücü boyutunu kaybediyor.

Dördüncüsü, her savaş aynı zamanda bir psikolojik savaştır. Psikolojik savaş hemen her zaman bu savaş araçlarına sahip olan devletler yararına işler. Ukrayna'da da sıcak savaşa psikolojik savaş ve gri propaganda eşlik etti. Bu savaş yöntemiyle dünyada Rus karşıtlığını beslemek üzere kapitalizmin ekonomik, politik, kültürel vb. bütün kötülükleri, tıpkı bir zamanlar kapitalizmin tüm kötülüklerinin Hitler'e mal edilmesi gibi, Rusya ve Ruslara mal edildi. Rusya dünyadaki enerji ve gıda krizinin nedeni olarak gösterildi. Ukrayna savaşının ardından enerji ve gıda fiyatlarında bir yükseliş yaşanmıştı. Ama bu yükselişin ana nedeni kapitalist aşırı kar dürtüsüdür. Ne Rusya'nın dünya enerji piyasasındaki % 10 payı, ne de Ukrayna'nın tahıl üretimdeki % 10 payı, başka ülkelere karşılanamayacak ve tek başına bir enerji ve gıda krizi yaratacak büyüklükte değildir. Nitekim petrol fiyatları bugün savaş başlamadan önceki fiyatın altındadır. Savaş başlamadan önce 87 dolar olan petrolün varil fiyatı bugün 80-85 dolar civarındadır. Benzer bir durum tahıl fiyatları içinde geçerlidir. Üstelik Ukrayna'nın tahılı Afrika'nın yoksul ülkelerine ihraç ettiği hesaba katılınca bu ülkelerde yaşayan halklar için gıda krizi kapitalizmin tarihiyle yaşattır. Fiyatlarda görülen artışların nedeni ise çok açık olarak kapitalist sistemde yaşanan kriz ve bunun açık belirtilerinden biri olan enflasyondur.

Kapitalizm, sadece savaşı değil doğal afetlerimizde aşırı karın bir ara-

cı olarak kullanmıştır, kullanmaktadır. Buna rağmen yürütülen bu gri propagandanın iki temel amacı vardır. Birincisi, dünya çapında Rusya'ya karşı bir tepki yaratılması, ikincisi ise bir dünya savaşına hazırlanan emperyalist büyük devletlerin halklarının bu savaşın acılarına bugünden alıştırılmasıdır.

Savaşın enerji ve gıda fiyatlarını yükselttiğini kabul etsek bile bunun tek sorumlusu Rusya değildir. Savaşın bir cephesinde Rusya varsa karşı cephesinde de ABD ve İngiltere (NATO) vardır. Nitekim Nisan 2022'de Rusya Ukrayna arasında Türkiye ve BM arabuluculuğunda yapılan, Ukrayna tahılı ve Rus gübresinin sorunsuz ihracını öngören anlaşma ABD ve AB tarafından engellendi. Anlaşmanın uzatılması ancak anlaşma koşullarına uyulacağına dair

Rusya'ya yazılı taahhüt verilmesiyle gerçekleşti.

Haziran 2022'de Petersburg'da düzenlenen ekonomik forumda Putin Batı'nın bu konudaki suçlamalarını şöyle yanıtladı; "Batı ekonomilerinde enflasyona neden olacak kadar ekonomik gücümüz olduğunu bilmek çok güzel olurdu, ancak bu gerçek değil, Rusya'nın böyle bir gücü, niyeti de yok"

Ukrayna Savaşı Rusya ve NATO

2022'nin en önemli olayı şüphesiz Rusya'nın Ukrayna'ya saldırıydı. Bu saldırı ABD- İngiltere - NATO ve Rusya arasında özellikle 2000'li yıllarda başlayan çelişki ve çatışmaların en tepe noktasını oluşturdu. Bu çatışmalı süreç Söz ve Eylemin önceki sayılarında ele alınmıştı. Biz bu yazıda daha çok savaşın başlangıçtan bu güne seyri, bunun dünyadaki etkileri üzerine duracağız. Rusya ileri sürdüğü gerekçelerle (Rus nüfusun katliamlardan korunması, Ukrayna'nın faşistlerden temizlenmesi, NATO yanlısı hükümetin düşürülerek Rus yanlısı bir hükümet kurulması, Ukrayna'nın tarafsızlaştırılması vb.) Ukrayna topraklarına girdiğinde savaşın bir iki hafta içinde sonlanacağı tahmin ediliyordu. Ama öyle olmadı, son dönemdeki bütün yerel savaşlarda (Afganistan, Irak, Suriye, Yemen, Libya) olduğu gibi savaşın kısa sürede sonuçlanmayacağı görüldü. Çünkü bu savaşlar kendi başına ele alınacak savaşlar değildir. Daha büyük bir savaşın, bir dünya savaşının, bir hegemonya savaşının ön hazırlıklarıdır. Çünkü emperyalist güçler arasında son 40 yıldır adım adım değişen güç ilişkileri ve kapitalizmin

bugün içine bulunduğu ekonomik ve politik kriz yerel ve bölgesel savaşlarla çözülemez.

Rusya Ukrayna'daki hedeflerine kısa sürede ulaşacağını varsaymıştı. Bu yanlış üç temel varsayımına dayanıyordu. Birincisi Ukrayna'nın 70 yıllık bir Sovyetler cumhuriyeti olmasıydı. Buna dayanarak içinde Rus etnisitesinin de yer aldığı Ukrayna halkının Rus işgaline karşı güçlü bir tepki göstermeyeceği; ikincisi Ukrayna ordusunun gücünün yanlış değerlendirilmesi idi. Halbuki Ukrayna ordusu kendi başına ele alınamazdı. Çünkü bu ordu uzun bir süreden beri NATO standartlarına göre eğitilip donatılıyordu. Üçüncüsü Batı'nın vereceği tepkinin bu derece hızlı ve güçlü olacağı konusundaki yanılgıdır. Süreç bu üç alanda farklı işledi. Rusya karşısında eğitilmiş savaş gücü yüksek bir ordu ve 55 ülkeden aktif destek (ekonomik, politik, askeri ve savaşçı desteği) gören bir cepheyle yüz yüze kaldı. Böylece Rusya'nın operasyon olarak nitelendirdiği işgal girişimi cepheli bir savaşa dönüştü.

Karşı cephenin bu ölçüde tahkim edilmesi savaşın seyri üzerinde önemli değişikliklere yol açtı. En başta kısa sürede bitmeyeceği kesinleşti. Rusya kısmi seferberlik ilan etti, bir çok cephede yenilgi ve taktik değişikliğe bağlı olarak geri çekilmek zorunda kaldı. Rusya Ukrayna'da iki bölgeden , Herson ve Harkov'dan geri çekildikten sonra savaşın seyrinde bir düşme yaşandı. Geri çekilmenin ardından Kasım'da Zelenski Rusya'nın iki füzeyle Polonya'yı vurduğunu iddia etti ve NATO'dan 4. maddenin işletilmesini talep etti. 4. Maddenin işletilmesinin NATO'nun doğrudan savaşa katılması anlamına geldiğini bilen genel sekreter Stoltenberg Polonyaya düşenin Rus değil, Ukrayna füzeleri olduğunu açıkladı. Ukrayna Aralık'ta savaşı büyütme amacıyla yeni girişimlerde bulundu Rusya'nın Ryazan kentindeki hava üssünü vurdu. Aralık sonunda ise Ukrayna savaş güçlerinin bulunduğu alandan 800 km mesafedeki Engels üssüne bir füze isabet ettirdi. Atılan füzeler Rusya'da etkili oldu. Rusya Ukrayna'daki savaş komutasında önemli değişiklikler yaptı. Genelkurmay başkanı komutasında, hava ve uzay kuvvetleri komutanları ve kara kuvvetleri komutan yardımcısından oluşan yeni bir komuta heyeti kuruldu. Şubat'ta ,Ağustostaki geri çekilmeden sonra ilk ilerleme gerçekleşti. Rus birlikleri Donetsk'in tuz üretimiyle ünlü Bahmut (Tuz şehri) kasabasını ele geçirdi. Ukrayna ordusu Bahmut'un altındaki 250-300 km uzunluğundaki tünelleri askeri ekipman

ve mühimmat depolama alanı olarak kullanıyordu. Hem Rusya'nın hazırlıkları hem de Ukrayna'ya Batı'dan gelen askeri yardımlar, tanklar, füzeler ve gelmesi muhtemel hava savunma sistemleri savaşın daha uzun süreceğini gösteriyor. Rusya açısından savaştan galip çıkmak, bir beka sorunudur Çünkü kaybetmesi durumunda uluslararası bir güçten, bütünlük içinde bir Rusya'dan söz edilemez. Ukrayna kaybederse ABD ve NATO prestij kaybetse de, Ukrayna kaybedecektir. Bu yüzden de Rusya kaybetmemek için birçok şeyi göze almış durumdadır.

Savaşı mümkün oldukça uzatmaya çalışan karşı cephenin Ukrayna'ya sağladığı teknoloji, istihbarat ve silah desteği artınca Rusya buna nükleer silah kullanma tehdidiyle karşılık verdi. Bu tehditle savaş şimdilik konvansiyonel silahlarla sınırlandırılarak sürdürülüyor. Ancak başka cephelerdeki gelişmeler, Rusya'nın parçalanmasına yönelik faaliyetler, Polonya'nın Belarus'u hedef alan açıklamaları ve Tayvan'da sürdürülen provokasyonlar, karşıt cepheleriyle daha şimdiden küçük bir dünya savaşı olarak süren savaşın büyüme ve nükleer savaşa dönüşme kapasitesine sahip olduğunu gösteriyor.

Savaşın uzamasından azami çıkarı olan ABD ve İngiltere, Rusya'nın her yeni hamlesine yeni bir hamleyle karşılık veriyor. Ukrayna'nın savaş gücü adım adım yükseltiyor. Başlangıçta Ukrayna'ya verilmeyeceği açıklanan savaş sistemleri, savaşın seyrindeki değişime göre devreye sokuluyor. Kısa menzilli füzelerden, tanklardan, Rusya'nın içlerini vuracak uzun menzilli füzelerden sonra şimdi de sırada gelişmiş savaş uçakları ve hava savunma sistemleri var. Bütün bunlar savaşın uzatılmasına yöneliktir. Çünkü ABD ve İngiltere'nin ulaşmak istediği hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için savaşın uzaması gerekiyor. Bu hedefleri kısaca şöyle sıralamak mümkün. Birincisi Rusya Federasyonu'nu parçalara ayırmak; bu mümkün değilse Rusya'yı ekonomik olarak iyice zora sokarak uluslararası bir güç olmaktan çıkarmak. ABD ve NATO bunu gerçekleştirmek için atılabilecek tüm adımları peyderpey attı. Putin'i yıpratma taktikleri tutmayınca Rus tarihine yönelik arkeolojik kazılara girişildi. Haziran 2022'de Ukrayna parlamentosunda "Özgür Kafkasya İçin" adlı bir grup kuruldu. Eylül'de Ukrayna parlamentosu Çeçenistan'ın bağımsızlığını tanıyan bir kararı onayladı. Kasım'da bir parlamento grubu Çerkezlere "özgürlüğünüz için savaşın, Ukrayna yanınızda" çağrısı yaptı. İleride Çeçenistan'a gönderilmek üzere Ukray-

na ordusuna bağlı bir tabur kurulduğu açıklandı. Polonya’da CIA’nin denetiminde bir “sivil konsey” kuruldu. Benzer örgütlenmeler Kırım, Abhazy ve Osetya için de yapıldı. Batılı istihbarat örgütleri tarafından yönlendirilen bu faaliyetler Batı medyası tarafından destekleniyor. Bütün bu ve benzeri faaliyetlere rağmen Rusya Federasyonu’nda herhangi bir gedik açılabilmiş değil.

Yaptırımlarla Rusya’nın tüm gelirinun 1/3’inden fazlasını sağladığı petrol ve doğalgaz ihracatı hedef alındı. Bunu diğer adımlar izledi. Yaptırımlar sonucu Rusya’nın Batıya ihraç ettiği petrol ve doğalgaz miktarlarında neredeyse yarı yarıya düşüşler olmasına rağmen, Rusya bu açığı özellikle Asya ülkelerine yaptığı ihracatla karşıladı. Çin, İran, Hindistan ile yeni doğalgaz ve petrol anlaşmaları imzaladı. Savaşa ve yaptırımlara rağmen Rus ekonomisi ciddi bir sarsıntı yaşamıyor. Enflasyon % 10-12 ve işsizlik % 3,7 civarında.

Batılı devlet yetkililerinin de zaman zaman açıkladıkları gibi yaptırımlar Rusya’dan çok tedarikçi ülkeleri etkiledi. Söz konusu olan etki sadece ABD’nin uyguladığı fahiş doğalgaz fiyatlarından kaynaklanmıyor, bunun yanında yaptırımlardan Rusya’da faaliyet gösteren Avrupalı şirketler de etkileniyor.

Ayrıca Rusya’ya uygulanan yaptırımlar Rusya’nın uluslararası alandaki etkinliğine de ciddi bir zarar vermiş değil. Asya, Afrika ve Latin Amerika’da onlarca devlet BM oylamalarında Rusya’ya karşı oy kullanmadı. Rusya Şanghay İşbirliği örgütü, BRICS içindeki etkinliğini koruyor, Yaptırımların devrede olduğu dönemde Şanghay’a yeni katılımlar oldu. BRICS’in genişletilmesi gündemde. Çıkarılmak istenmesine rağmen OPEC +1 ve G 20’deki üyeliği sürüyor. Başlangıçta BM’de Rusya’yı kınayan ya da çekimser kalan ülkelerin sayısı çok az iken zamanla özellikle çekimser ülke sayıları hızla artmaya başladı. Birçok ülke Ambargo tehdidinde rağmen Rusya’yla ilişkileri sürdürme yollarını arıyor. Bir yıl içinde ambargoya uymayacağını açıklayan ülke sayısı 55’çaktı. Pek çok ülke kısmen de olsa Ruble üzerinden ticareti kabul etti. Suudi Arabistan Çin’e Yuan üzerinden petrol satabileceğini açıkladı. OPEC ABD’nin petrol üretimini artırma önerisine karşı üretimi azaltma kararı aldı.

ABD’nin daha önce ambargo uyguladığı devletlerde olduğu gibi, Rusya’ya uygulanan ambargo da başlangıçtaki etkisini yitirmeye baş-

ladı. Rusya'nın gelirinin büyük kısmının enerjiye dayandığından hareketle Rusya'nın, Batı'nın uyguladığı yaptırımlara ancak iki üç ay dayanacağını öngören analizler savaşın üçüncü ayında çöktü. Rusya'nın doğalgaz ihracında toplamda % 8 oranında bir düşüş olsa da petrol ihracatı % 2,2 oranında bir artış gösterdi. Bu artış Rusya'nın yaptığı yeni anlaşmalarla sürekli olarak artıyor. Çin'e olan ihracatı 2022 sonunda iki katına, Hindistan'a ise 14 katına çıktı. .

İkincisi, Rusya Çin ittifakını dinamitlemek, Rusya'yı zayıflatıp denklem dışına düşürerek Çin'i önemli bir müttefikten yoksun bırakmak. 1970 yıllarda ABD politikasının Çin ve Rusya'ya karşı izlediği temel strateji bu iki devleti karşı karşıya getirip hegemonya alanındaki toplumsal tepkilerin yarattığı tehditleri bertaraf etmektir. O dönemde birçok devrimin başarısız olmasında bu çatışmanın önemli bir payı olduğu hala belleklerde. Bugün bu stratejiyi Rusya'yı güçten düşürerek asıl tehdit olarak gördüğü Çin'i yalnızlaştırma ve etkisizleştirme olarak sürdürüyor. Ama bu strateji de boşa düşmüş durumda. Bunu bizzat NATO 2022 Haziran toplantısı teyit ediyor. Daha önceki NATO toplantılarında kuralları ihlal eden ülke olan Çin son NATO toplantısında düşman ülke olarak Rusya'nın yanında yerini aldı. Ukrayna savaşının Rusya açısından olumlu sonuçlarından biri Çin'le ilişkilerin ekonomik ve politik olarak gelişmesi, stratejik bir ilişki düzeyine yükselmesidir. Rusya'nın İran ve Belarus'la ilişkileri de benzer bir seyir izledi.

Üçüncüsü, Rusya'nın arka bahçesi olarak görülen Orta Asya cumhuriyetleriyle ilişkilerini bozmaktır. ABD ve İngiltere, ilk iki hedefin aksine bu alanda önemli bir mesafe kat etti.

ABD ve İngiltere, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının ardından bağımsızlığını ilan eden cumhuriyetlere yönelik yoğun bir çaba içine girdi. Gürcistan ve Ukrayna örneğinde olduğu gibi kısmen de olsa belirli bir başarı sağladı. Sonraki dönemde İngiltere önderliğinde yürütülen bu faaliyetler Orta Asya cumhuriyetlerinde yoğunlaştı. Türkiye bölgede İngiltere'nin koçbaşı rolünü üstlenmiş durumda. Rusya'nın enerjisini vermek zorunda kaldığı Ukrayna savaşı İngiltere'nin faaliyetlerini daha da hızlandırdı. Ağırlık, belirlenen zayıf halkalara verildi. Başlangıçta zayıf halka Kazakistan'dı. (bu konu daha önce ele alınmıştı.) Ukrayna savaşı sonrasında zayıf halkaları Azerbaycan, Ermenistan ve kısmen de Özbekistan oluşturuyor.

Azerbaycan 1. Dağlık Karabağ savaşında sonra kaybettiği toprakları geri almak için uzun bir dönem hazırlık yaptı. Bu dönem içinde ordusunu silahlandırdı ve eğitti. Bir çok ülkeden (İngiltere, Türkiye, İsrail vb.) yeni silahlar ve cephane aldı. Ordunun eğitimini NATO standartlarına uygun olarak Türk Silahlı Kuvvetleri üstlendi. Eylül 2019'da harekete geçerek önceki savaşta kaybettiği alanların hemen tamamını ele geçirdi. Bu savaşta Azerbaycan Genel Kurmayını üç generalle fiili olarak Türkiye yönetti. Bunlardan biri olan Bahtiyar Ersay (Ersay, NATO karargâhında görev aldı, Balyozdan tutuklandı, beraat ettikten sonra Libya'da görev yaptı, İngiltere büyük elçisi tarafından taltif edildi) şu anda TSK generali olarak, Azeri ordusu üniformasıyla Azerbaycan savunma bakanına danışmanlık ediyor. Başka bir deyimle NATO üyesi olmayan Azerbaycan Türkiye aracılığıyla fiili olarak NATO'ya bağlanıyor. Azerbaycan'da resmi olarak NATO günlerinin kutlanması da bu vargıyı teyit ediyor.

2. Dağlık Karabağ savaşı Rusya'nın arabuluculuğunda ateşkesle durdurulsa da sağlam bir barış anlaşmasına varılamadı. Azerbaycan'la Ermenistan arasında kalıcı bir barışı engelleyen temel etmeni Dağlık Karabağ'ın statüsü oluşturuyor. Azerbaycan D. Karabağ'ın kendi toprağı olduğunu ileri sürüp, orada yaşayan 150 bin Ermeni'yi yok sayarken, Ermenistan D. Karabağ'da yaşayan Ermenilerin iradesini hesaba katmak zorunda kalıyor. 2. D. Karabağ savaşından sonra Rusya'nın arabuluculuğunda yapılan ateşkes protokolünde Ermenistan'la D. Karabağ arasında Laçın koridoru oluşturuldu, bu koridorun güvenliği de Rus barış gücüne verildi.

Hem ikinci D. Karabağ savaşı, hem de Azerbaycan'ın İsrail, Türkiye ve arkadaki esas güç İngiltere'yle olan ilişkileri, sorunu Azeri - Ermeni sorunu olmaktan çıkartarak, dünya ölçeğindeki Batı (ABD, NATO)-Avrasya (Rusya, İran, Çin) kutuplaşmasının bir sorununa dönüştürdü. Bu kutuplaşmada Azerbaycan ve Ermenistan hem NATO hem de Rusya ve İran için vazgeçilmez bir önceliğe sahip. Bu iki ülkenin kaybedilmesi Rusya'nın Kafkasya'dan ve İran'ın kuzeyden kuşatılması anlamına geliyor. Bu NATO'nun Avrasya'daki stratejisinin vazgeçilmez bir unsuru.

Her iki taraf bu iki ülkeyi kendi tarafına kazanmak için yoğun bir askeri, politik, diplomatik ve istihbarat faaliyeti içinde. Bakü ve Erivan

bugünlerde ABD, İngiltere, Rusya ve İran dışişleri bakanları ve istihbarat şeflerinin mekânı olmuş durumda. Biri gidiyor, öteki geliyor.

Rusya ve Batı'nın amaçları farklı olsa da iki ülkeye önerdikleri formül benzer. Batı Ermenistan'a D. Karabağ'dan vazgeçip Azerbaycan'la anlaşmasını, Ermenistan'daki Rus üssü ve birliklerinin geri çekilmesini ve Türkiye ile barışmasını istiyor. Bu yüzden Azeri saldırganlığına göz yumuyorlar.

Azerbaycan'ı kaybetmeyi göze alamayan Rusya, Kolektif Güvenlik Örgütü'nde (KGÖ) birlikte olduğu Ermenistan'a D. Karabağ sorununu geleceğe erteleyip Azerbaycan'la barış anlaşması yapmasını öneriyor. Ermenistan Azerbaycan saldırılarına karşı, Rusya'dan, taraflardan birine yapılan saldırıya karşı ortak müdahaleyi öngören KGÖ anlaşmasının gereğini yerine getirmesini istiyor. Ama Rusya Azerbaycan'ı kaybetme korkusuyla buna yanaşmıyor. Eylül'de Azeri birlikleri yeniden Ermenistan toprağına girdiğinde Rusya'nın ve KGÖ'nün tavrında herhangi bir değişim olmadı. Bu da KGÖ geleceğini tehdit eden bir sorun olarak Rusya'nın karşısında duruyor. Paşinyan aslında Batının önerisine yakın, ama Ermeniler için ihanet demek olan bu öneriyi açıktan dile getiremiyor, Rusya'yı suçlayarak sorumluluğu Rusya'ya yüklemeye çalışıyor. D. Karabağ yönetimi ise Rusya barış gücünün bölgede kalmasından yana. Bunu Eylülde D. Karabağ'da yapılan büyük mitingle ortaya koydu. Rus barış gücünün Karabağ'da kalmasının savunulduğu Mitingin ana sloganı "Azerbaycan'ın parçası olmayacağız!" di.

Rusya Ermenistan ilişkilerini tehdit eden bir olay 12 Aralıkta yaşandı. Azerbaycan D. Karabağ'ı Ermenistan'a bağlayan Lâçin koridoruna karşılık, Ermenistan in güney sınırında Azerbaycan'ı Nahcivan'a bağlayacak Zengezur koridorunun açılmasını sağlamak için "çevreci aktivistler"i harekete geçirerek Lâçin koridorunu kapattı. Ermenistan'ın güney sınırından geçen bu koridor Rusya, İran, Ermenistan, Nahcivan ve Türkiye'yi (İğdır) birbirine bağladığı için bu koridorun açılması Batı için önemli. Ancak İran koridorun açılmasına Azerbaycan'ın İsrail'le olan işbirliği ve İran Azerilerine yönelik milliyetçi yaklaşımları nedeniyle karşı duruyor. Lâçin koridorunun güvenliğini sağlayan Rus barış gücünün olaya müdahale etmemesi Ermenistan'la Rusya arasındaki ilişkileri daha da gerginleştirdi. Bu gerginlik KGÖ'ye yansdı ve Ermenistan'ın Ocak 2023'te Ermenistan'da yapılacak olan KGÖ tatbikatına

katılmayacağını açıklamasıyla bir üst noktaya taşındı.

Rusya'yı Orta Asya'da meşgul eden diğer bir sorun da ikisi de KGÖ üyesi olan Kırgızistan ile Tacikistan arasındaki sınır çatışmaları oldu. Hem Ermenistan'la Azerbaycan arasındaki, hem de Kırgızistan'la Tacikistan arasındaki bu gerilimler KGÖ'nün geleceğini belirsizleştiriyor.

Rusya'nın arka bahçesinde büyüyen bu olumsuzluklar nedeniyle Putin, enerji ve zamanının büyük kısmını Orta Asya'daki cumhuriyetlere ve üyesi olduğu organizasyonlara harcamak zorunda kaldı.

Bu çerçevede Eylül 2022'de Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) Toplantısı yapıldı. Toplantıya; Rusya, Azerbaycan, Belarus, Kırgızistan, Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan, Ermenistan, Türkmenistan devlet ve hükümet başkanları katıldı. Rusya KGÖ'nün BDT'ye gözlemci sıfatıyla katılmasını önerdi.

Kasım 2022'de KGÖ'nün zirvesi Erivan'da toplandı. Toplantıya Ermenistan'la yaşanan gerilimler damgasını vurdu. Ermenistan zirvede kabul edilen 18 deklarasyondan üçüne ve sonuç bildirisine imza koymadı. Ermenistan Cumhurbaşkanı Paşinyan, 2021'de Azerbaycan'ın Ermenistan'ın 140 km²'lık toprağını işgal ettiğini KGÖ'nün buna müdahale etmediğini, bu durumda KGÖ'dan söz edilemeyeceğini söyledi. Zirve sonuç bildirisine Azerbaycan'ın Ermenistan'a yönelik provokasyonlarından söz edilmemesinin fiyasko olduğunu ve KGÖ'ya zarar verdiğini açıklayarak bildirgeyi imzalamadı. Zirve sırasında Erivan Rusya aleyhine ve lehine mitinglere sahne oldu. Putin Zirve sonrası Paşinyan ile yaptığı görüşmenin ardından yaptığı açıklamada KGÖ'nün birçok sorunu olduğunu ama buna rağmen örgütün varlığını sürdürdüğünü söyledi.

15-16 Eylül'de Şanghay İşbirliği Örgütü'nün zirvesi Semerkant'ta yapıldı. Zirveye Örgüt üyelerinin yanı sıra İran, Türkiye, Azerbaycan, Belarusça, Moğolistan, Bahreyn, BAE, Maldivler, Mısır, S. Arabistan Katar, Myanmar gözlemci olarak katıldı. Zirve'de İran üyeliğinin kabulüne, Belarus için üyelik işlemlerinin başlatılmasına, Mısır, S. Arabistan, Katar'a diyalog ortağı statüsü verilmesine, Bahreyn, Maldivler, Kuveyt, BAE, Myanmar'ın diyalog ortakları olarak ŞİÖ'ne katılmaları karar altına alındı. Putin zirvenin ardından Çin başkanı Şi ile görüştü, Yapığı açıklamada Çin'in "Ukrayna kriziyle ilgili endişelerini anladığımı", dengeli pozisyonunu takdirle karşıladığımı söyledi. Başka bir

liderler görüşmesinde İran ve Kazakistan devlet başkanları, Kazakistan-Türkmenistan –İran koridorunun tamamlanmasının hızlandırılmasını kararlaştırdı.

Aralık 2022’de ise Kırgızistan’ın başkenti Bişkek’te üye ülkeler Rusya, Belarus, Kazakistan, Ermenistan ve Kırgızistan’ın katılımıyla Avrasya Ekonomik Birliği Toplantısı yapıldı. Toplantıya Küba, Moldova ve Özbekistan gözlemci olarak katıldı. Özet olarak, Rusya, eski Sovyet cumhuriyetleriyle ilişkilerinde ciddi sorunlar yaşıyor. NATO’ya üyelik yolunda Moldavya’yla ilişkisi kesilmiş durumda, Rus çoğunluğun yaşadığı Transdinyester Cumhuriyetiyle ilişkisi savaş nedeniyle kopuk, Kazakistan ve KGÖ bünyesindeki cumhuriyetlerden Kırgızistan ve Tacikistan’la ilişkileri nispeten sorunsuz, Donetsk ve Luhanski cumhuriyetlerini tanımadığını açıklayan Özbekistan’ın Batı ile olan ilişkileri Rusya’yla olandan daha güçlü, Batı’nın Orta Asya’daki operasyonlarının merkezi haline gelen Azerbaycan ve Ermenistan’la ilişkilerde ciddi sorunlar var, her an kopma noktasında. Buna karşın, Sovyetler Birliğinin çöküşünden sonra bağımsız bir politika izleyen ve politik ve askeri hiçbir örgüte üye olmayan Türkmenistan’la ilişkiler olumlu bir yönde geliyor. Rusya Türkmenistan’la ilişkilerini daha da geliştirmeye çalışıyor, Türkmenistan’ın Şanghay ve Avrasya ekonomi Birliğine üye olmasını istiyor. Ukrayna savaşının Rusya’nın ekonomisine önemli etkilerinden biri de, ticaretin ağırlık merkezinin değişmesi oldu. Savaşta önce Rusya’nın ticaretinin ağırlık merkezi batı iken, yaptırımlarla birlikte ticaretin ağırlık merkezi doğuya kaydı. Bu kaymayla birlikte Türkmenistan Rusya ilişkisinin önemi de arttı. Türkmenistan, Rusya ile Özbekistan, İran ve Hindistan’ı birbirine bağlayan ulaşım yolları ve gaz boru hatlarının merkezinde yer alıyor. Ayrıca Rusya, Türkmenistan Kazakistan ve Özbekistan’la özel bir gaz ortaklığı kurarak, Türkmenistan Afganistan, Pakistan’dan Hindistan’a uzanacak TAPI doğalgaz boru hattını faaliyete geçirmeyi hedefliyor. Rusya’nın bu projesini engellemek Batı’nın gündemindeki konulardan bir diğeri. Bu görevi üstlenen İngiltere, Türkiye vasıtasıyla Türkmenistan üzerinde etkide bulunmaya çalışıyor. Savaş sonrası Rusya’nın ilişkilerinin en fazla geliştiği ülke Belarus oldu. Belarus’la siyasi birlik amaçlı görüşmeler sonuç alma noktasına yaklaştı.

Aynı zamanda Şanghay üyesi olan Pakistan Rusya ilişkilerinde Uk-

rayna savaşı sonrası keskin bir dönüş yaşandı. Savaş öncesinde Rusya Pakistan ilişkileri olumlu bir seyir izlerken Moskova'da Putin'le görüşen İmran Han'ın Pakistan'a dönüşünde bir parlamento darbesiyle düşürülmesinden sonra ilişkilerde bir belirsizlik dönemi başladı. İmran Han, yabancı devletlerden alınan hediyeleri satmaktan yargılandı, beş yıl siyaset yasağı verildi. Eylül 2022'de bir mitinge giderken suikasta uğradı, suikastten yaralı kurtuldu. Yeni Başbakan Şahbaz Şerif Pakistan politikasını NATO politikasıyla uyumlaştırdı. Pakistan Ukrayna'ya silah ve mühimmat sevkiyatını başlattı. Türkiye bu sevkiyata aracılık yapıyor. ABD, politikasındaki bu değişimden sonra Pakistan'a F-16 satışını onayladı.

Asya'nın güçlü devletlerinden biri olan Hindistan'la Rusya ilişkileri Sovyetler Birliğinden kalma köklü bir geçmişe sahip, Bu ilişkiler bugün de sürüyor. Hindistan Rusya'dan enerji ve silah ithal eden ülkelerden biri. Rusya'nın Hindistan'a yaptığı ihracat savaş sonrasında artarak sürüyor. Savaş sonrasında Hindistan'ın Rusya'dan ithal ettiği petrol ve gaz miktarında ciddi bir artış oldu. Her iki ülke Rusya'nın SWIFT sisteminden çıkarılmasının yol açtığı sorunları, Rusya'nın Hindistan'da, Hindistan'ın da Rusya'da kendi bankalarını açarak, Ruble ve Yüpi ile ticaret yaparak aşmaya, başladı. Rusya diğer bir Asya ülkesi olan Afganistan'la Taliban sonrası ilişkileri Şanghay İşbirliği Örgütü üyeleriyle birlikte yürütmeye çalışıyor.

Bütün bu çerçevede, yaptırım kararlarına rağmen, ciddi sorunları olsa da, Rusya'nın hem bölgede hem de uluslararası alanda (Latin Amerika'dan Asya, Afrika'ya kadar geniş bir alanda) etkinliğini koruduğunu gösteriyor.

Çin - ABD Rekabeti

Çin, ABD ve NATO'nun sistematik tehditlerine karşı bir yandan kendi savunmasını ve askeri hazırlıklarını sürdürürken öte yandan da ekonomik ve diplomatik girişimlerle Asya'dan Afrika'ya yayılan etki alanını genişletmeye çalışıyor. 2019-2021 arasında Çin'in dünya ihracatındaki payı % 1,7 azaldı. Büyüme oranı ise % 3'7'e düştü. Bu oran 2021'deki 8,4' lük büyümeden çok düşük olsa da yine de 2022 dünya ortalamasının 1,7 puan üstünde. Çin bir kez daha aynı sorunlarla karşılaşmamak için (Ekonomisini Covid benzeri saldırılardan korumak) aşırı ekonomik ve politik tedbirlere başvuruyor. İşçi ve emekçiler üze-

rindeki baskıyı daha da artırırken diğer yandan kendine yönelik olası saldırılara karşı enerji (petrol, doğalgaz) ve gıda (buğday, mısır vb.) güvenliğini en üst düzeyde koruma altına alıyor.

Çin dünyada sermaye ihracı yapan ülkelerin başında yer alıyor. 2005-2022 yılları arasında Çin'in Avrupa, Kuzey Amerika ve Afrika'ya yaptığı yatırım miktarı 2,23 trilyon dolar. En çok yatırım sıralamasında Avrupa (Rusya dahil) birinci, Afrika ikinci sırada. Bu zaman kesitinde dış ticaretten elde ettiği gelir ise 6 trilyon dolar. 2022'de Çin'in Afrika kıtasındaki ilişkileri güçlenerek sürdü. Afrika Birliğine dahil ülkelere yatırımı 340 milyar dolara ulaştı. Bunun 40 milyar dolarlık kısmı karşılıksız yardımlardan oluşuyor. Çin'in yatırımlarının büyük kısmı enerji, ulaşım ve emlak sektörlerinde yoğunlaştı. Karşılıksız yardımlar ise daha çok ekonomik alt yapının iyileştirilmesine yönelik. Bu yatırımlardan en yüksek payı alan ülkeler Nijerya, Angola, Cezayir, Etiyopya ve Mısır. Aynı dönemde Çin bankaları Afrika'daki bir çok projeye 170 milyar dolar kredi sağladı. Çin'in Afrika ülkelerinde artan nüfuzu en açık etkisini Rusya'ya yönelik BM oylamalarında gösterdi. Onlarca Afrika ülkesi oylamalarda Çin'i izleyerek tarafsız kaldı.

ABD, Çin'in Afrika'da artan nüfuzuna karşı 13-15 Aralık 2022'de Washington'da ABD- Afrika zirvesini topladı. Zirveye 54 Afrika ülkesinden 49'ü katıldı. Eritre, ABD ile diplomatik ilişkileri olmadığı, Burkina Faso, Gine, Mali ve Sudan "darbeyle yönetildikleri" gerekçesiyle zirveye çağrılmadı. ABD'nin 8 yılın ardından topladığı Zirvede öne çıkan konular; Afrika serbest ticaret bölgesi, Afrika birliğinin BM Güvenlik Konseyinde daimi temsili ve G20'de temsil edilmesiydi. Birçok ülkeyle ABD arasında ticaret ve işbirliği anlaşmalarının imzalandığı zirvede Biden yaptığı kapanış konuşmasında Afrika'ya 2 milyar dolar insanı yardım yapılacağını açıkladı. Çin dışişleri bakanı Wang Wenbin zirveyle ilgili soruyu "Afrika ülkeleri ve halklarının kendi menfaatlerine uygun işbirliği ortağını seçme zekâsına ve Afrika'nın yararına çalışanın kim olacağına karar vermede söz sahibi olduğunu" söyleyerek cevapladı.

2022'de ABD Çin rekabetinin kızıştığı bir diğer bölge de Ortadoğu oldu. Temmuz 2022'de ABD Başkanı Biden önce İsrail'i ziyaret etti. Bu ziyarette öne çıkan konu şüphesiz ki İran'dı. Ardından Filistin devlet başkanı Mahmud Abbas'la görüştüktan sonra Riyada geçerek

“katil” olarak nitelediği S. Arabistan veliaht Prensi Muhammed bin Salman’la görüştü. Görüşmeden sonra bir soru üzerine Salman’a bir daha “Kaşıkçı cinayeti gibi bir cinayet olursa karşılığını fazlasıyla alacaklarını söylediğini” açıkladı. Biden’ in özür dilemesi etkili oldu. OPEC’in petrol üretimini artırmayacağını açıklayan Salman geri adım atarak ABD’nin petrol üretiminin artırılması talebini yerine getirdi. Biden’in bu ziyareti Cidde’de yapılan Mısır, Irak, Ürdün ve Körfez İşbirliği Konseyi üyelerinin katıldığı zirveyle sonlandı. ABD için bir zorunluluk olan bu zirvenin asıl amacı S. Arabistan ve BAE ile bozulan ilişkilerin onarılması, Çin’in bölgedeki faaliyetlerinin önünün kesilmesi ve İsrail önderliğinde bölgede kurulması öngörülen yeni cephenin örülmesi için pürüzlerin ortadan kaldırılmasıydı. Bilindiği gibi bir süre önce Çin S. Arabistan’da balistik füze sistemleri kurulmasına yardımcı olmuştu. 2021’de ise BAE’de askeri bir tesis inşa etmişti. Bunların deşifre olması, ABD ile S. Arabistan ve BAE’nin ilişkilerinin bozulmasına neden olmuştu. Öyle ki ABD, BAE’ye F-35 satışını durdurmuştu. Biden Prens Salman’la görüşmesinden sonra Kongre’de yaptığı açıklamada S. Arabistan’ın güvenlik ihtiyaçları ve bölgesel tehditleri ele aldıklarını, Yemen’de ateşkesin uzatılmasında mutabık kaldıklarını söyledi. “Orta-doğu’da Rusya ve Çin’e dolduracak boşluk bırakmayacağız.” sözleriyle ziyaretinin amacını net bir biçimde ortaya koydu.

Biden’ in bu ziyaretinden beş ay sonra Çin başkanı Şi Aralık 2022’de üç zirveye katıldı. S. Arabistan Veliaht Prensi Salman’la Çin devlet başkanı Şi arasında yapılan görüşmede iki ülke işbirliğini geliştirecek anlaşmalar imzalandı. Görüşmeden sonra S. Arabistan Çin’le Yuan üzerinden ticaret yapabileceklerini açıkladı. Şi’nin katıldığı ikinci zirve I. Arap - Çin zirvesiydi. Zirve Riyad’da toplandı. Zirveye 21 Arap Birliği üyesi; S. Arabistan, Mısır, Ürdün, Bahreyn, Kuveyt, Tunus, Cibuti, Filistin, Katar, Komor, Moritanya, Irak, Fas Cezayir ve Lübnan katıldı. Zirve sonrası yayınlanan bildiriye Stratejik ortaklık kavramı kullanıldı, Çin’in İpek Yol projesinin bölgeye kazandıracığı yararlar üzerinde duruldu. Suriye, Libya ve Yemen krizlerinin çözümünde ortak hareket etmek gereği vurgulandı. Çin bu bildiriye Tayvan’ın Çin’in ayrılmaz parçası olduğu tezinin girmesini sağladı. Üçüncü zirve, Çin Körfez İşbirliği Konseyi Zirvesi Çin, Körfez ülkeleri; BAE, Bahreyn, Kuveyt, Katar, Umman, S. Arabistan’ın katılımıyla gerçekleşti. Zirve-

nin ana gündemini, serbest ticaret anlaşması, petrol ödemesinde yuanın kullanılması ve BRICS üyeliği idi. Çin'in zirvede sunduğu öneriler, finans, yatırım, inovasyon, yeni teknolojiler vb. ve BRICS üyeliği en başta S. Arabistan ve BAE tarafından olumlu karşılandı. Bu öneriler Körfez ülkelerinin petrole endeksli ekonomilerinin dönüşümünü gerçekleştirecek nitelikteydi. Çin ile Körfez ülkeleri arasındaki ilişkilerin gelişmesini eleştirenleri Umman kralı Heysem bin Tarık “ya bizdensin ya karşı taraftan” yaklaşımını yanlış bulduklarını söyleyerek cevapladı.

Bütün bunlar ABD ile Çin arasındaki rekabetin keskinleştiğini gösteriyor. Bu keskinleşmeye rekabeti çatışmaya, savaşa dönüştürecek, silahlanma, hazırlık ve provokasyonlar eşlik ediyor.

Yazının NATO Haziran stratejisinin ele alındığı bölümde belirtildiği gibi ABD hegemonyasına yönelik asıl tehdit olarak görülen Çin’le ABD arasındaki ilişkiler ABD’nin üst üste yaptığı provokasyonlarla daha da gerildi. Çin, ABD’nin Pasifikte faaliyetlerini, eski ittifakların NATO toplantılarına dahil edilmesi ve kurulan yeni ittifakları NATO’nun genişlemesi olarak gördüklerini açıkladı. Pasifikteki küçük devletlerle yapılan anlaşmaları ise, Çin’e karşı yürütülen vekâlet savaşının piyonları olarak değerlendirdi.

2022 Temsilciler Meclisi başkanı Nancy Pelosi’nin Tayvan’a yaptığı ziyaretle gerilen ABD, Çin ilişkileri, ABD heyetlerinin yeni ziyaretleri ve Eylül 2022’de ABD silah şirketlerinin (Lockheed Martin ve Raytheon) Tayvan’a silah satmaları ve Çin’in bu iki şirketi yaptırım listesine almasıyla yeni bir aşamaya yükseldi. ABD dışişleri bakanı Antony Blinken katıldığı her toplantıda kendisine mikrofon uzatılan her yerde Rusya’yı, Çin’i siyasal ve askeri güçle tehdit ediyor. Rusya’ya silah yardımı yaptığını ileri sürerek Çin’e yaptırım uygulanacağını açıklıyor. ABD’nin Çin’e yönelik provokasyonları bitmiyor. 2023 Şubat başında Çin’in uzaya gönderdiği meteoroloji balonunu casus uydusu olarak ilan edip medya şovuyla balonu vurarak, ardından büyük bir şölenle Çin’e karşı kazandığı “zaferi” kutladı. Bu türden provokasyonların bundan sonra da hem sayı hem de kapsam olarak artarak devam edeceği anlaşılıyor. Bunlarda en sonucusu ABD’nin Tayvan’a roket sistemi vermeye hazırlanması oldu. Çünkü her hegemon güç gibi ABD de kendi hegemonyasından savaşmadan vazgeçmeyecektir. Başka türlü hegemonya mantığına terstir.

Ortadoğu'da Rekabet ve Çatışma

İran, ABD ve İngiltere'nin düşman devlet listesinde Rusya ve Çin'in ardından üçüncü sırada geliyor. Bölge (Ortadoğu ve Kuzey Afrika, dünya enerji kaynaklarının yarısından fazlasını barındırıyor, ayrıca deniz ticaretinde önemli bir yer tutan Doğu Ak denizin güvenliği açısından da önemli bir alan. ABD açısından bölgeyi önemli kılan bir diğer unsur da doların fiili egemenliğini sürdürmesinde (petrolün dolar üzerinden satışı) önemli bir role sahip olmasıdır. ABD ve İngiltere için İran, bölgede bütün bu öncelikleri bozucu bir devlet olarak görülüyor. Yani Ortadoğu, ABD ve NATO stratejisinde Avrupa ve Pasifikle birlikte temel alanlardan biri konumunda, başka bir deyişle ABD güvenlik stratejisinin uçayağından birini oluşturuyor.

Bu yüzden Ortadoğu'daki gelişmeler ABD -İngiltere (NATO) ile Çin - Rusya arasında sürmekte olan uluslararası rekabet ve çatışmadan bağımsız olarak ele alınamaz. ABD ve İngiltere'nin Ortadoğu'daki en sadık müttefikleri İsrail ve Türkiye'dir. Bu ikisi ile ABD-İngiltere arasındaki ilişki ekonomik, politik, askeri unsurları içeren stratejik bir niteliğe sahiptir. Ortadoğu'da İsrail faaliyetlerini ABD'ye, Türkiye ise esas olarak İngiltere'ye bağlı olarak sürdürmektedir.

Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesinden sonra, ABD ve İngiltere'nin öncelikleri doğrultusunda Ortadoğu'da bir dizi gelişme yaşandı. Bu dönemde Körfez Arap ülkeleri içinde BAE önder bir rol üstlenmeye başladı. Mısır ve Fas'tan sonra İsrail ile Körfez Arap ülkeleri, BAE, Bahreyn Umman, S. Arabistan arasındaki ilişkiler gelişti. Bunu Türkiye İsrail yakınlaşması izledi. İran'ın istikrarsızlaştırılması ve bölgede artan etkinliğinin sınırlandırılması temelinde gelişen bu ilişki sistemiyle

bölgede İsrail önderliğinde, İsrail NATO'su olarak adlandırılan bir cephenin oluşmasının adımları atıldı. Bunun ilk somut adımı İsrail - Arap zirvesi oldu. Zirveye ABD, İsrail, Mısır, BAE, Fas ve Bahreyn dışişleri bakanları katıldı. Beklendiği gibi zirvenin ana gündemini İran karşıtlığı ve İran'a karşı alınacak önlemler oluşturdu. Zirveden sonra İsrail dışişleri bakanı Lapid, zirvenin amacını ortaya koyan şu açıklamayı yaptı; "Burada tarih yazıyoruz, ilerleme, teknoloji, dini hoşgörü, güvenlik ve istihbarat işbirliğine dayalı yeni bir bölgesel mimari inşa ediyoruz. Bu yeni mimari ortak düşmanlarımız, her şeyden önce ve en çok da İran ve onunla birlikte hareket edenleri korkutuyor." İsrail Başbakanı Bennett ise "İsrail'in dünya sahnesinde önemli bir oyuncu" olduğunu, "eski bağları geliştirerek yeni köprüler kurduklarını" açıkladı.

ABD başkanı Biden, Temmuz ayında bölgeye yaptığı çıkarma ile NATO'nun Ortadoğu'yu kapsayan genişlemesini onayladı. İsrail'le görüşükten sonra S. Arabistan'a geçerek körfez ülkeleri, S. Arabistan, BAE, Bahreyn ve Irak liderleriyle görüştü. Biden 'in Ortadoğu çıkarılmasından sonra ABD ve İsrail'in İran'ı hedef alan saldırıları artarak sürdü. Biden 'in başkan seçilmesinden sonra Trump'ın tek taraflı olarak ayrıldığı nükleer anlaşmaya geri dönmesiyle ABD - İran ilişkilerinde bir yumuşama beklentisi yaratıldı. Ancak bu beklenti kısa sürdü. 16 Eylülde Mahsa Emimi'nin öldürülmesiyle başlayan ayaklanmalar, İran'a yönelik ABD-İsrail saldırılarını daha da artırdı. Saldırıları Kasım'da yapılan seçimler ardından Netanyahu'nun yeniden hükümeti kurmasıyla yeni bir evreye yükseldi. İsrail'in itirazı ve İran'ın Irak'ta artan etkisinden de rahatsız olan ABD, İran'ın nükleer anlaşmaya uymadığını açıklayarak yaptırım tehdidini yeniledi.²⁷ Ocak'ta Doğu Akdeniz'de ABD İsrail'le birlikte ağır bombardıman uçakları, uçak gemisi ve savaş gemilerinin eşlik ettiği bir tatbikat düzenledi. Tatbikatın hedefinde İran ve ABD - İsrail politikalarına ayak direyen devletler vardı. CIA başkanının Tel Aviv'de görüşmeler yapmasından bir gün sonra, 28 Ocakta İsrail İran'ın İsfahan'daki Dron (SİHA) tesislerini bombaladı. Bu tesislerde üretilen Dronların Ukrayna'da kullanılmak üzere Rusya'ya verildiği dikkate alındığında bu bombalamayla İsrail, Rusya buna ses çıkarmasa da, dolaylı da olsa savaşta Ukrayna'nın yanında yer almış oldu.

Aynı tarihlerde (26 Ocak) İsrail hava kuvvetleri Batı Şeria'nın Cenin kentini bombaladı, 9 kişi öldürüldü, onlarcası yaralandı. Buna misilleme olarak Doğu Kudüs'te Bir Sinagog 'un yakınlarındaki silahlı saldırıda 7 İsrail vatandaşı öldürüldü. İsrail bu saldırıdan sonra bir yandan

Batı Şeria'yı bombalarken diğer yandan da Doğu Kudüs'teki Filistinlilere yönelik tutuklamalara girişti.

Ortadoğu'da İsrail'le Körfez Arap ülkeleri arasındaki ilişkiler stratejik bir boyut kazanırken Arap Birliği'nin gücü giderek etkisizleşti. 22 Arap ülkesini kapsayan Arap Birliği 1945'de kurulurken Arap milliyetçiliği (Baascılık) ve Filistin Kurtuluş hareketini desteklemek temelinde ortak hedeflere sahip ekonomik ve politik bir güçtü. Mısır'ın İsrail'le uzlaşmasıyla başlayan, Baas hareketinin etkisizleşmesi ile devam eden süreç, Arapların Filistin sorununa sırt dönmeleriyle tamamlandı. Arap Birliği bu süreçte bugün kendi içinde bir birliği ve hedefleri olmayan bir örgüte dönüştü.

Ortak toplantı bile düzenlemekte zorlanan Birliğin son zirvesi (Türkiye birliğe daimi gözlemci sıfatıyla katılıyor) Azerbaycan'ın gözlemci olarak katılmasıyla Kasım 2022'de Cezayir'de yapıldı. Zirve yıllar içinde güç kaybeden Arap Birliğinin güçsüzlüğünün en son kanıtı oldu. Zirveye Katar hariç hiçbir Körfez ülkesi başkan düzeyinde katılmadı. Zirveye katılan ülkeler hem kendi içlerinde, hem de birbirleriyle sorunları olan ülkelerdir. Fiilen iki iktidarın olduğu Libya ve Yemen'de şiddetini kaybetse de dış destekli iç savaş sürüyor. İç savaşın sürdüğü Suriye bölünmenin eşliğinde, Irak'ta istikrar sağlanabilmiş değil. Karşı güçlerin birbirine üstünlük kuramadığı Lübnan'da bir türlü hükümet kurulamıyor, İflasın yol açtığı kaos sürüyor. Önemli bir politik güç olan Hizbullah, Lübnan'ın İsrail'le imzaladığı Doğu Akdeniz'de münhasır bölge ve petrol arama anlaşmasını şiddetle reddediyor. Katar 2011'de üyeliği askıya alınan Suriye'nin birliğe katılmasına karşı çıkıyor. S. Arabistan Yemende, Mısır ise Libya'da karşıt hükümetleri destekliyor. İsrail'le işbirliği içindeki Körfez ülkelerinin engellemesiyle Filistin konusunda BM kararlarına atıf yapmanın ötesinde bir karar alınamıyor. Bütün bu sorunların ortasında yapılan zirvede, Türkiye'nin ismi belirtilmeden, Arap ülkelerinin iç işlerine karışılmaması, Libya, Yemen ve Suriye toprak bütünlüğü ve barışçıl çözümün desteklenmesi gibi temennilerle yetinildi. Zirvenin önemli sayılabilecek tek eylemi, sürülüp sürdürülemeyeceği tartışmalı olan, 14 Filistinli grubun bir masa etrafında birleştirilmesi oldu.

Türkiye'ye gelince, Türkiye ile ABD arasındaki kimi gerilimler, S-400, Kuzeydoğu Suriye'de Kürt statüsü vb. yaşansa da bu sorunlar ilişkinin stratejik niteliğini ortadan kaldırmıyor. Söz ve Eylem'in 13. sayısında Türkiye ABD ilişkileri üzerinde durulmuş, S-400 sorunun

ciddi bir sorunu olmadığı belirtilmişti. Nitekim S-400 hangara kilitle-nince sorun da ortadan kalktı, 2022 yılı içerisinde hiçbir biçimde gün-deme dahi gelmedi. Türkiye ile ABD arasındaki en ciddi sorun Ku-zeydoğu Suriye'deki Kürt statüsüdür. Bu sorun üzerindeki anlaşmazlık bugün de önemini koruyor. Suriye'nin bölünmesini öngören ABD stratejisinde Kürtlerle olan ittifak ne ölçüde bir zorunluluksa, Türkiye içinde ölçüde bir beka sorunudur. Çünkü Türkiye, Kuzey Suriye'deki bir Kürt statüsünü (federe devlet ya da Irak Kürt bölgesel yönetimiyle birleşik bir Kürt devleti) bugün ve gelecekte bir bölünme tehdidi ola-rak görüyor. ABD bir yandan Türk devletini, Kuzeydoğu Suriye'deki Kürt statüsünün Türkiye için bir beka sorunu olmadığına ikna etmek için tavizler vermeyi göze alırken, öte yandan da Türk tehdidini kul-lanarak Kürtler üzerindeki denetimini artırmaya çalışıyor. Türkiye'nin Kuzeydoğu Suriye'de Kürtlere karşı yürüttüğü işgalci faaliyet ABD ve Türkiye arasındaki bu gerilime bağlı olarak şekilleniyor; ABD bazen Türk devletine işgal için yeşil ışık yakarken bazen de tam tersine işgal faaliyetinin önünü kesiyor.

ABD ile Türkiye arasındaki bu gerilim İngiltere'nin devreye girme-siyle aşıyor. Türkiye'nin bölgedeki faaliyet alanı Ortadoğu'dan Orta Asya'ya ve Afrika'ya kadar geniş bir alanı kapsıyor. Türkiye bu alanda İngiltere yönetiminde bir "koçbaşı olarak görev yapıyor. Türkiye As-tana görüşmeleri çerçevesinde Rusya ve İran'la birlikte hareket eder gözükürken, öte yandan da bölgenin birçok alanında İran'la karşı saf-larda ve rekabet halinde. Türkiye Rusya'ya baskı yaparak İran'ı Suriye görüşmelerinden çıkaramasa da etkisizleştirmeye çalışıyor. Bunun son örneği Rusya'nın dayatmasıyla hızlanan Türkiye Suriye doğrudan gö-rüşmelerinde yaşandı. Türkiye'nin, Rusya'nın gözetiminde Suriye ile yapılacak doğrudan görüşmelere İran'ın katılmamasını sağlamak için gösterdiği çaba İran'ın karşı çabasıyla önlendi. İran Ocak 2023'te Suri-ye ile olan stratejik işbirliği anlaşmasını yeniledi,

İran'la Türkiye'nin karşı karşıya geldiği başka alan Azerbaycan. Or-tadoğu'da İran'ın güneyden kuşatılmasını öngören ABD yönetimindeki faaliyete Kuzeyde İngiltere öncülüğünde Azerbaycan, İsrail ve Türki-ye'nin oluşturduğu yeni bir ittifak ve kuşatma eşlik ediyor. Azerbaycan İran ilişkileri ikinci D. Karabağ savaşından sonra iyice bozulmaya baş-lamıştı. Bu bozulmada asıl etken İsrail Azerbaycan yakınlaşması ve Azerbaycan'ın İran Azerbaycan'ına yönelik kışkırtıcı faaliyetleri oldu. İsrail ikinci D. Karabağ savaşında Azerbaycan'a silah ve istihbarat yar-

dımı yaptı. Türkiye'nin yardımları ise daha kapsamlıydı. Ekonomik, politik ve askeri yardımları da içeriyordu. Karabağ savaşı öncesi Türkiye Azerbaycan ordusunun NATO standartlarında eğitimi ve hareket tarzını üstlendi, daha önce de belirtildiği gibi, Azerbaycan ordusunun genelkurmayını yönetti. İran Türkiye, İsrail ve Azerbaycan arasındaki askeri alanı da kapsayan bu ilişkileri kendine yönelik bir kuşatma hareketi olarak gördü. İran Azerbaycan ilişkileri, Ocak 2023'te Azerbaycan'ın Tahran başkonsolosluğuna yapılan silahlı saldırıyla daha da gerildi. Siyasal olmadığı açık olan bu saldırıda bir güvenlik görevlisi öldürüldü, ikisi yaralandı. Azerbaycan hükümeti saldırının bir terör saldırısı olduğunu ileri sürerek, İran hükümetini sorumlu tuttu. Saldırıdan sonra Azerbaycan medyasında İran rejimini hedef alan yayınlar hız kazandı. Elçibey dönemindeki İran'ın etnik fay hatlarını tetikleyecek şoven politikaya geri dönüldü. Azerbaycan'la İran Azerbaycan'ının birleştirilmesini öngören "büyük Azerbaycan" sloganları yeniden medyanın ana gündemi oldu. Bu gündem, medya sayfalarından futbol sahalarına aktarıldı. Azerbaycan'ın önemli futbol takımlarından Traktör Futbol kulübünün maçlarında "büyük Azerbaycan" sloganı atıldı.

İran Azerbaycan'ın bu düşmanca tavrına Ermenistanla ilişkilerini geliştirerek karşılık verdi. Ermenistan İran sınırı üzerinden Azerbaycan'ı Nahcivan ve Türkiye'ye bağlayacak Zengezur koridorunun açılmaması konusunda Ermenistan'ı destekledi. Kasımda, Ermenistan Cumhurbaşkanı Paşinyan'ın Tahran'da İran cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'yle yaptığı görüşmede ekonomik ilişkilerin yanısıra güvenlik sorunları da ele alındı. Reisi, görüşmeden sonra yaptığı açıklamada Bölgedeki sorunların çözümüne AB ve ABD'nin dahil edilmesine karşı olduklarını, bölgesel sorunların bölge ülkeleri (Ermenistan, İran, Azerbaycan) ve Bölgesel aktörlerle (İran, Türkiye, Rusya) çözülebileceğini söyledi. Görüşmede açıklanmasa da, Azerbaycan'ın Türkiye'den SİHA almasına karşı, Ermenistan'a SİHA satışı da ele alındı.

İran ile Türkiye Kırgızistan ve Tacikistan'da da karşı karşıyalar. Kırgızistan - Tacikistan arasındaki sınır anlaşmazlıklarında SİHA satışlarıyla Türkiye Kırgızistan'ı, İran Tacikistan'ı destekliyor.

İran'ın Türkiye ile karşı karşıya geldiği diğer bir ülke Irak. Türkiye uzun bir süreden beri terör gerekçesiyle Irak'ın toprak bütünlüğü ve egemenliğini tehdit ediyor. Irak içinde onlarca üsse sahip. Irak Türkiye'nin Irak'ın toprak bütünlüğünü ihlal eden bu hareketlerini karşı durabilecek bir güce sahip değil, Türkiye'nin egemenlik ihlallerini

BM'ye taşısa da bir sonuç alamıyor. Irak'ta son dönemde yaşanan istikrarsızlık, Türkiye ile İran'ın Irak üzerindeki nüfuz savaşından kaynaklanıyor. Ekim 2021'de yapılan seçimde en çok milletvekili kazanan Şii Mukteda es- Sadr grubu oldu. Seçimden sonra Sadr'ın Sünni güçler ve KDP ile kurduğu ittifak Türkiye tarafından desteklenirken diğer Şii grupların KYP ile kurduğu ittifak ise İran tarafından desteklendi. ABD ve İngiltere destekli Türkiye ile İran'ın Irak üzerindeki bu güç savaşı uzun süre hükümet kurulmasını engelledi. Başarısız birçok girişimin ardından İran yanlısı Şii gruplar, Sünni gruplar, Kürtler ve Hristiyan gruplardan oluşan koalisyon seçimden bir yıl sonra hükümeti kurabildi, Sadr ve Türkmenler koalisyonun dışında kaldı. Ancak hükümet kurulduğu halde Irak'ın istikrarsızlığı devam ediyor. Türkiye bu istikrarsızlığa dayanarak ABD ve İngiltere'nin desteğiyle Iraktaki operasyonlarını sürdürüyor. Türkiye ile İran'ın Irak üzerindeki nüfuz savaşının bir başka yönü de doğalgazla ilgili. Türkiye Süleymaniye'deki doğalgazın Türk Irak boru hattıyla batıya naklini zorlarken, İran bu gazın Ürdün üzerinden nakledilmesi için uğraşüyor.

180 Derece Tornistan

1990 – 2010 yılları arasında dünyada yaşananları bir altüst dönemi olarak değerlendirmek yanlış değildir. 1990'da Sovyet sisteminin resmi yıkılışı gerçekleşti. Doğu Avrupa'da bir dizi ülke yeni kurulanlarla birlikte kapitalist dünya sistemine bağlandı. Orta Asya'da içlerinde Türki devletlerin de olduğu bağımsız devletler kuruldu. Ardından Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da toplumsal depremler yaşandı. Türkiye Cumhuriyeti bu gelişmelerin sunduğu yeni olanaklardan hareketle 21. Yüzyılı Türk Yüzyılı olarak ilan etti. Türk yüzyılı ilk hayal kırıklığını 2000'lerin başında Rusya'nın kedisini toparlaması ve arka bahçesi üzerinde kaybettiği nüfuzu yeniden elde etmeye başlamasıyla yaşadı. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da yaşadığı hayal kırıklığı ise daha derin oldu. Ortadoğu ve Kuzey Afrika, ayaklanmalar, iç savaşlar ve emperyalist işgallerle sarsıldığında Türk burjuvazisi emperyalist hayallerle bu sürecin bir parçası oldu. ABD ve İngiltere'nin yenedünya düzeni parolasıyla bölgede başlattığı işgal hareketine “selden kütük kapma” dürtüsüyle, o güne kadar nispeten istikrarlı bir ilişki içinde olduğu devletlere karşı düşmanca bir tutum içine girdi. Bölgede emperyalist işgallerin başladığı 2011 başından beri ısrarla sürdürdüğü ve tam bir başarısızlıkla sonuçlanan bu politikayı 2021'in ortalarında 180 derece bir dönüşle değiştirmek

zorunda kaldı. Türkiye'nin izlediği politikadaki bu dönüşümü, burjuva muhalif partiler ve kimi sosyalist çevreler Erdoğan'ın tutarsızlığı, ikiyüzlülüğü, tükürdüğünü yalaması, kişisel egosu vb. kavramlarla açıkladılar. Burjuva partilerin bu tür yüzeysel açıklamalarla yetinmeleri son derece yerindedir. Çünkü onların görevi, iktidarı eleştirirken devleti aklamaktır. Aynı nitelermeleri kullanan sosyalistlerse, niyetleri ne olursa olsun, nesnel olarak burjuva partilerle aynı saftadırlar.

Aslında Türkiye'nin 2011'de emperyalist işgalcilere verdiği destek de, bugünkü 180 derece dönüşü de bir devlet politikasıdır. Erdoğan'ın bu süreçteki etkisi, özellikle dönüşü geciktiren, kendi egosuyla sınırlıdır. Türkiye'nin 2011'de ayaklanmaları izleyen emperyalist işgaller sadece ABD ve İngiltere'nin bir taşeronu olarak değil, aynı zamanda bölgede güçlenen Müslüman Kardeşler hareketinin kendisine vadettiği emperyal olanakları hesaba katarak yer aldı. Müslüman Kardeşler, ayaklanmaların olduğu bütün ülkelerde (Tunus, Mısır, Lübnan, Ürdün, Sudan, Umman, Fas, Suriye, Cezayir, Libya) güçlendi. Tek güç kaybettiği ülke ise Yemen oldu. Bu tablo Türkiye'ye çok şeyler vadediyordu. Konjonktürün kendisine vaad ettiği olanaklarla Türkiye, Libya ve Suriye işgallerinde daha aktif bir rol üstlendi.

Sorun Baas milliyetçiliği ve Şii grupların ezilmesi (Yemen, Suriye, Libya, Bahreyn) olduğunda S. Arabistan, BAE, Katar ve Türkiye aynı saflardaydı. Şubat 2011'de ayaklanmanın ilk patlak verdiği Tunus'ta Nahda'nın iktidara gelmesi, ardından Haziran'da Müslüman Kardeşlerin merkezi Mısır'da Muhammed Mursi'nin cumhurbaşkanı seçilmesi ve iktidarın Müslüman Kardeşlere (Özgürlük ve Adalet Partisi) geçmesi S. Arabistan, BAE, Katar ve Türkiye ittifakının bozulmasına, S. Arabistan ve BAE ile Türkiye ve Katar'ın karşı karşıya gelmesine yol açtı. Mısır'da Müslüman Kardeşlerin darbeyle iktidarı kaybetmesi, Türkiye'nin bölgedeki emperyalist hayallerinde sonun başlangıcı oldu. Nahda'nın İktidarı koruduğu Tunus'ta, güç kaybına rağmen iç savaşın sürdüğü Suriye ve Libya'da henüz hayaller tükenmemişti. Türkiye'nin emperyalist hayalleri Temmuz 2021'de Tunus cumhurbaşkanı Kays Saïd'in başbakanı görevden alması ve meclisi fesih etmesiyle tükendi. Bu tarih aynı zamanda Türkiye'nin bölge politikasındaki tornistanın tarihi oldu. Konjonktürdeki değişim ve bir dizi başka etkenle (ekonomik ve politik gereksinimler- bölgede İsrail eksenli bir ittifakın kurulması) birlikte daha önce katil ve terörist damgası vurulan devletler Türkiye'ye yardım elini uzatan dost devletlere dönüştü.

Mısır'la Türkiye ilişkileri Mursi'ye yapılan darbeyle kesilmişti. 2020'de Mısır, İsrail, Kıbrıs, Yunanistan, İtalya ve Ürdün arasında, Doğu Akdeniz gazını deniz yoluyla Avrupa'ya aktaracak Doğu Akdeniz Doğalgaz Forumu kuruldu. Fransa bu girişimi desteklediğini açıkladı. Bu Forum'a Türkiye Bingazi'deki Ulusal Mutabakat hükümetiyle deniz münhasır bölge anlaşmasıyla karşılık verince Doğu Akdeniz'de tansiyon bir anda yükseldi. Türkiye ile Yunanistan her zamanki gibi savaş oyununa başvurdu. ABD'nin planlanan Doğu Akdeniz - Avrupa doğalgaz boru hattından desteğini çekmesiyle Doğu Akdeniz'de gerilim düşmeye başladı. Libya ile Türkiye arasında imzalanan deniz yetki alanları mutabakatı Libya temsilciler meclisinde onaylanmadığı için bunun yarattığı gerilim de geri plana düştü. Gerilimin düşmesiyle Türkiye - Mısır arasındaki yumuşama süreci de başladı. Ancak Mısır'la Türkiye arasında çözülmesi gereken önemli bir sorun daha vardı, Türkiye'deki Müslüman Kardeşler sorunu. Mısırdaki darbeden sonra Müslüman Kardeşler'in üst düzey sorumluları karargahlarını Türkiye'de kurdu. Mısır'ın ilişkilerin normalleşmesi için ileri sürdüğü koşullardan biri de bu karargâhın dağıtılmasıydı. Müslüman Kardeşler'in üst düzey sorumlularınının bir kısmı Türkiye'den çıkartıldı, bir kısmı iklim zirvesine karşı çıktıkları gerekçe gösterilerek tutuklandı, TV yayınları sansürlendi. Bu adımlardan sonra normalleşme süreci ilerledi ve "Darbeci Sisi", "darbe karşıtı Erdoğan" tokalaşmasıyla resmileşti. Mısır Türkiye arasındaki ilişkilerin yeniden başlayacağı beklenirken Türkiye Ekim 2022'de Libya'da desteklediği Abdülhamid Dibeybe hükümeti ile deniz münhasır bölgesinde petrol arama anlaşmasını imzaladı. Trablus'taki Temyiz mahkemesi tarafından iptal edilse de Türkiye, bu anlaşma yürürlükteymiş gibi hareket etmeye devam etti. Anlaşmanın ardından Ankara'yı ziyaret eden Dibeybe, Libya Ulusal birlik hükümeti adına Türkiye ile askeri yardım anlaşması imzaladı. Bu anlaşma sonrasında Mısır - Türkiye ilişkileri yeniden gerildi, Mısır Türkiye ile başlatılan yumuşama sürecini askıya aldığı açıkladı. İlişkilerin yeniden başlamasını Türkiye'nin Libya'dan çekilmesine bağladı.

Libya'da ise, Biri Bingazi'de (Dibeybe) ötekisi Trablus'ta (Fethi Başağa – daha önce Bingazi'de dışişleri bakanlığı yapan Başağa Türkiye yanlısıydı)) kurulan iki hükümet arasındaki karşıtlık devam ediyor. Dibeybe hükümetini ABD, İngiltere (BP bu hükümetle petrol anlaşmaları imzaladı) ve askeri ve istihbarat faaliyetleriyle Türkiye destekliyor. Ulusal Meclisin desteklediği Trablus'taki hükümeti ise Fransa ve Rus-

ya tarafından destekleniyor. ABD'nin Ukrayna savaşındaki sonra, daha önce uzaktan müdahil olduğu Libya'ya ilgisi bir anda nüksetti. Uzun bir aradan sonra CIA direktörü Libya'ya gitti. Bunun başlıca sebeplerinden biri ABD'nin OPEC + ile yaşadığı sorunlar ve Libya petrolünün artan önemi, diğeri de Rus Wagner kuvvetlerinin Libya, Mali ve Orta Afrika Cumhuriyetindeki faaliyetleridir. ABD'yi tedirgin eden bir diğer gelişme de Kaddafi'nin oğlu Seyfülislam'ın seçimlerde aday olmasıdır. CIA Direktöründen sonra MİT başkanı Bingazi'ye giderek hükümet yetkilileriyle görüştü. Türkiye Müslüman Kardeşlerden geriye kalan bu son "kaleyi" kovulmadan önce cansiperane savunmaya çalışıyor. Sisi, 5 Ocak 2023'de Libya ulusal ordusu lideri Halife Hafter, Temsilciler Meclisi başkanı Akile Salih ve Devlet Yüksek Konseyi başkanı Halid el-Mişri'yi Kahire'de ağırladı. Mısır'ın Libya gündemi, Haziran 2021'de imzalanan ve Wagner güçleriyle Türk kuvvetlerinin aynı anda Libya'yı terk etmesi ve ABD, İngiltere ve Türkiye'nin engellemesiyle bir türlü yapılamayan seçimlerin yapılmasıdır.

Türkiye Rusya İlişkileri

Türkiye Rusya ekonomik ilişkileri Ukrayna savaşının ardından beklenmedik bir hızla gelişti. Ukrayna savaşından sonra ABD önderliğinde Batı bloku (NATO, AUKUS-Avusturalya, İngiltere, ABD) Rusya'ya ekonomik, politik, askeri, kültürel, sportif vb. çok yönlü ağır bir yaptırım programı dayattı. Ekonomik krizle boğuşan ve enerjide Rusya'ya bağlı olan Türkiye bu yaptırımların özellikle doğalgaz ve petrol kısmından muaf tutuldu. Ardından Ukrayna tahılının dünya pazarına çıkmasını engelleyen Rusya ile Türkiye ve BM aracılığıyla yapılan anlaşmayla Rus ihraç ürünleri, tahıl, gübre ve kimyasal maddeler bu muafiyete eklendi. Rusya'nın SWIFT sisteminden çıkarılmasının yaratacağı sorunlar yine Rusya'nın petrol ve doğalgazı ruble üzerinden satması, karşılıklı ticarete yerel paraların kullanılmasıyla aşıldı. Kuzey Akım 2 boru hattının ABD tarafından kundaklanması ve Rusya'nın Kuzey Akım 1'den gaz sevkiyatını kesmesinden sonra Güney Avrupa'ya gaz nakli azalarak Türkiye üzerinden devam etti. Türkiye, Rusya'nın üçüncü ülkelerle ulaşımının (uçak seferleri) ve ticaretinin merkezi haline geldi. Rusya doğalgaz ve petrolü Türkiye ve dost diye tabir edilen ülkelere (Çin, Hindistan vb.) % 30 daha indirimli satmaya başladı. Bütün bunlar Rusya - Türkiye arasındaki ekonomik faaliyette ağırlık merkezinin Rusya'dan Türkiye'ye geçmesine yol açtı. Rusya - Türkiye

ticaret hacmi (2008’de 38 milyar \$’dan, 2022’de 60 milyar dolara çıkarak, 190 Milyar \$’lık Rusya -Çin ticaret hacminden sonra 2. sıraya yükseldi. Ukrayna savaşından sonra Rusya’da kalmaya devam eden batılı şirketler ithalat ve ihracatlarını Türkiye üzerinden yapmaya başladı. 2022 yılı içinde Türkiye’de Rus ortaklı şirketlerin sayısı 1363 oldu. Bu sayıyla Rusya 1. sıraya yükseldi; onu 2. sırayla İran izliyor. Bu firmalar SWIFT sisteminin aşılmasında önemli bir rol oynuyor. Bu durum hesaba katıldığında Türkiye Rusya ticaret hacminin resmi rakamların çok üstünde olduğuna şüphe yok. Batılı firmaların Rusya’da boşalttığı yeri yüksek teknoloji ürünleri alanında Çin, dayanıklı ev eşyaları alanında ise Türkiye doldurmaya başladı. Kısaca Türkiye ağır yaptırımlara muhatap olan Rusya için nefes borusu görevini görüyor.

Bunlara ek olarak 2022’de Rusya’dan Türkiye’ye gelen Turist sayısı 5 milyonu aştı, 153 bin Rus vatandaşı Türkiye’de oturma hakkı aldı. Rusya Türkiye’nin 20 Milyar dolarlık doğalgaz borcunu 2024’e erteledi. Akkuyu nükleer santralinde kullanılmak üzere 6,5 milyar dolarlık bir meblağı Türkiye’nin kullanımına sundu. Önümüzdeki dönemde bu ilişkilerin daha gelişmesi, ABD’nin Türkiye’yi yaptırımları delmekle suçlamasından kaçmanın bir yolu olarak Rusların Türkiye’de, Türklerin Rusya’da banka açma vb. girişimleri beklenebilir.

Ekonomik alandaki bu ilişkiler Rusya’nın, Türkiye’nin Ukrayna savaşında taraflı tarafsızlığını (her seferinde Rus ordusunun Ukrayna’dan çıkmasını dile getirmesi,Ukrayna’ya SİHA ve istihbarat desteği verilmesi vb.) sineye çekmesini açıklıyor.

Ekonomik ilişkilerde zorunluluğa dayalı bu gelişmelere rağmen, Türkiye - Rusya siyasal ilişkileri için aynı şey söylenemez. Türkiye - Rusya ilişkileri stratejik bir derinlik taşıyan Türkiye - ABD ve İngiltere ilişkilerinden farklı bir niteliğe sahiptir. Bu ilişkiler, çıkarların kesişmesi ve karşıtlığına göre biçimlenen konjonktürel ilişkilerdir. Çıkarların kesiştiği alan ve zamanlarda işbirliği sürerken, karşıt çıkarların gündemde olduğu zaman ve alanlarda işbirliği rekabet ve çatışmaya dönüşebilmektedir. Her durumda işbirliğinin düzeyi stratejik ilişki tarafından belirlenmektedir. Örneğin Libya’da Rusya ve Türkiye karşı saflardadır. Bu durum ABD- İngiltere stratejisiyle uyum içindedir. Suriye’deki gelişmelere gelince, bu konuda Türkiye’nin izlediği tutumu Söz ve Eylem’in önceki sayılarında ele alındığı için bu yazıda aynı konulara (ÖSO’nun kurulması, cihatçı grupların eğitimi ve donatımı, Suriye’nin zenginliklerinin yağmalanması, yasadışı petrol ticareti, Tırlar dolusu

silahlar vb.) değinmeyeceğiz. Suriye’de Rusya - Türkiye ilişkileri Li-bya’yla karşılaştırıldığında daha karmaşıktır. Suriye fiili olarak ABD ve Rus nüfus alanı olarak bölünmüştür. Türkiye başlangıçta Suriye’de Rusya ile karşı karşıyaydı. Hatırlanacağı üzere Kasım 2015’de Türk F-16’ları bir Rus savaş uçağını düşürmüş, Rusya’nın tepkine karşı Türkiye NATO’yu göreve çağırmişti. Bu olaydan sonra gerilen Türkiye - Rusya ilişkileri Rusya’nın, Türkiye’nin Suriye’de işlediği savaş suçlarını BM gündemine getirmesiyle düzelmeye başladı. Bu düzelmelerin bir ucunda S-400 satışı, diğer ucunda ise Afrin’in işgaline yol verilmesi vardı. Bu gelişmelerden sonra Türkiye, Rusya ve İran arasında Suriye’nin batısını kapsayan bir masa kuruldu. Astana görüşmeleri süreci başlatıldı. Türkiye’nin denetimindeki grupları temsil ettiği Astana görüşmelerinde Esad yönetimiyle muhalifler arasında Cenevre’de sürdürülen siyasi sürece yardımcı olacak tedbirlerin alınması, batı Suriye’deki cihatçıların bir araya toplanması, Türkiye’nin bu güçleri silahsızlandırması vb. konularda mutabakata varıldı. Bu görüşmelerin Suriye açısından en olumlu sonucu, cihatçı grupların İdlib’de toplanması oldu. Suriye bu durumdan yararlanarak iç savaşın yol açtığı yıkımlara eğilme olanağını elde etti. Cihatçı grupların silahsızlaştırılması her toplantıda gündeme gelse de, Türkiye bu konuda üzerine düşenleri yerine getirmekte ayak diredi. Çünkü ABD ve İngiltere, Rusya’yla stratejik bir savaşı sürdürüyor. Rusya’nın askeri gücü ne kadar bölünür ve hareket kabiliyeti ne kadar düşürülürse, Batı’nın bu stratejik savaşı kazanma şansı o kadar artıyor. Bu yüzden Suriye’de mevcut durumun sürüp gitmesini istiyor.

Ukrayna’nın NATO üyeliğinin gündeme gelmesinden sonra Rusya Suriye’deki sorunların iki ülke liderlerinin görüşmesiyle halledilmesi için Türkiye ve Suriye üzerinde baskısını artırdı. Bu baskı sonucunda uzun bir süreden beri Türkiye ile Suriye istihbarat örgütleri arasındaki görüşmeler resmîyet kazanmaya başladı. Önce Suriye ve Türkiye savunma bakanları Moskova’da bir araya geldi. Ardından dışişleri bakanlarının görüşeceği duyuruldu. Erdoğan bir soru üzerine Esad’la görüşebileceğini açıkladı.

Bu açıklamalar Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkilerde bir dönüm noktasına işaret etse de bunun iki taraf için de kolay olmayacağı ve uzun bir zaman aralığına yayılacağı görülüyor. Çünkü sorun sadece Suriye ve Türkiye ile sınırlı değil, Kürtler ve cihatçılar iki devlet arasındaki anlaşmanın en kritik konularından biri. Sorunun uluslararası boyutuna gelince bir tarafta Rusya ve İran, öteki tarafta ABD ve İngiltere

var. ABD için, Suriye’de bir Kürt devletinin kurulması ABD’nin bölge stratejisinin bir unsuru. Suriye’nin toprak bütünlüğünü savunan Rusya ve İran, Türkiye ve ABD’nin Suriye’den çekilmesini istiyor. Rusya Kürtlere özerklik verilmesinden yana iken kendi ülkesinde Kürt sorunu yaşayan İran buna karşı.

Suriye’nin Türkiye ile ilişkilerin normalleşmesi için ileri sürdüğü koşullar son derece net. ABD ve Türkiye’nin Suriye’de işgal ettiği topraklarından çıkmasını, cihatçı gruplara yardımın kesilmesini, Kürtlere gelince, ABD ile ilişkilerini kesmeleri ve toprak bütünlüğü çerçevesinde yeniden Suriye’ye entegre olmalarını istiyor. Esad rejimi, Rusya ve İran’ın Kürtlere yönelik bu bakış açısı Kürt siyasi hareketi ile ABD arasındaki ilişkileri daha da güçlendiriyor.

Kürtler sorunu konusunda ABD ile anlaşmazlık içinde olan Türkiye, Kürt güçleri ve halkının Suriye Türkiye sınırı boyunca 30 km güneye çekilmelerini, Kürt özerk yapısının dağıtılmasını istiyor. Her ne kadar Suriye’nin toprak bütünlüğünü savunuyor gözükse de Kuzeybatı Suriye’de kendi egemenliğinde bir bölge kuruyor. Türkiye bu hedeflerine ulaşabilmek için Kürt bölgelerini sürekli bombalıyor, her fırsatta yeni işgal alanları elde etmek için savaş hazırlıkları yapıyor. Rusya ve ABD arasındaki çelişkilerden yararlanarak savaş planlarını uygulamaya çalışıyor. Türkiye’nin Kürtlere yönelik savaş planları bazen Rus, bazen de ABD engeline çarparsa da Türkiye bundan vazgeçmiyor.

Türkiye’nin başına dert olan diğer bir sorun da Suriye’de işgal alanlarına sahip olmasını sağlayan cihatçı güçler sorunu. Türkiye bu güçleri kullanarak Suriye masasındaki yerini garanti altına alıyor ve kendinden istenen Rusya’nın Suriye’de oyalanması görevini yerine getiriyor. Ancak Suriye - Türkiye normalleşmesi gündeme geldikçe cihatçı gruplar üzerindeki etkisini kaybediyor. Türkiye’nin denetlediği güçler giderek El Nusra etrafında bütünleşiyor ve Türkiye’nin bu güçleri denetim altında tutması güçleşiyor. Bütün bu karmaşık ilişkiler Suriye sorununun kısa vadede bir çözüme ulaşamayacağını gösteriyor. Zaten ABD ve İngiltere işgal ettikleri diğer ülkelerde olduğu gibi, Suriye’de de istikrar-sızlığın sürmesini istiyor.

Türkiye - Rusya ilişkilerinde sorunlu olan diğer bir bölge de Orta Asya. Ukrayna savaşından sonra Türkiye’nin Orta Asya’daki faaliyetleri daha da arttı. Azerbaycan, Kırgızistan, Özbekistan ve Kazakistan üzerinde yoğunlaşan bu faaliyetler İngiltere tarafından koordine edilip yürütülüyor. Türkiye’nin bölgedeki faaliyetlerinin ana araçlarından biri

Sovyetler Birliği'nin yıkılışından sonra, 1992 yılında Türk dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi adıyla kurulan, 2009'da Nahcivan anlaşmasıyla ismini değiştiren Türk Devletleri Teşkilatı'dır (TDT). Görünüşte teşkilatın amacı ekonomik ve kültürel alanda işbirliği olsa da, gerçekte asıl konu bu ülkelerin ordularının askeri eğitim ve donanımının NATO standartlarına uygun olarak yeniden yapılandırılmasıdır. Başka bir deyişle bu ülkelerin güçlendirilerek Rusya'nın nüfuz alanından çıkartılmasıdır. TDT'nin dokuzuncu toplantısı Kasım 2022'de Özbekistan'ın Semerkant kentinde toplandı. Türkiye, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan ve Türkiye'nin katıldığı zirveye Macaristan ve Türkmenistan gözlemci olarak katıldı. Toplantıda Türk yatırım fonunu kurulması, ortak alfabe (Latin alfabesi) geçiş vb. konuları görüşüldü. Zirvenin asıl önemi, Ukrayna savaşıyla önem kazanan Orta Asya'dan Avrupa'ya enerji nakli sorunuydu. Ortaya konan proje ise Türkmenistan gazının Özbekistan, Kazakistan ve Azerbaycan gazıyla birleştirilerek Türkiye üzerinden Avrupa'ya aktarılmasıydı. Proje bu haliyle Rusya'nın Türkmenistan ve Özbekistan'a üçlü gaz birliği önerisine karşı kurgulanmış bir projedir. Zirvede Türkiye'nin gündeme getirdiği başka bir konu da Azerbaycan ve Kırgızistan'dan sonra Özbekistan ve Kazakistan'a SİHA satışıydı.

Zirveden sonra Türkiye, Kuzey Kıbrıs'ın zirveye gözlemci olarak katıldığını açıkladı. Bu açıklama Özbekistan ve Kırgızistan tarafından yalanlandı. Bağımsız bir ülke olarak Kuzey Kıbrıs'ın zirveye katılımının söz konusu olmadığı belirtildi.

TDT'nin askeri bir ittifaka dönüştürülmesinin başka bir adımı da Kasım 2022'de atıldı. Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan'ın katıldığı "Teröre Karşı" ortak tatbikat Isparta'da yapıldı.

TDT zirvesinin hemen ardından Erdoğan Türkmenistan'a gitti. Türkmenistan'da yapılan Erdoğan Aliyev ve Serdar Berdimuhammedov zirvesinde Erdoğan, Berdimuhammedov'u, Rusya'nın Türkmenistan ve Özbekistan'a önerdiği üçlü gaz birliğine karşı Türkmen gazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınması projesine ikna etmeye çalıştı.

Rusya'nın Türkiye'nin Orta Asya'da artan faaliyetlerine sert bir yanıt vermemesi de Ukrayna savaşıyla bağlantılıdır. Ukrayna'da savaş sürerken Rusya Türkiye dahil diğer ülkelerle ilişkilerini belirli bir düzeyde tutmaya çalışıyor.

Sonuç olarak, dünya kapitalist sistemi, bir yandan derinleşen, süregelen kriz, diğer yandan 2000'li yılların başından başlayarak emperyalist devletler arasındaki nüfuz alanları savaşının her geçen yıl biraz

daha keskinleştiği ve genel bir paylaşım savaşına evrildiği bir dönemin içinden geçmektedir. Bu durum bizzat emperyalist devlet yöneticileri tarafından da açıklıkla ifade edilmektedir.

İngiltere'nin yeni Genelkurmay Başkanı Patrick Sanders göreve gelir gelmez yaptığı açıklamada şunları söyledi: “Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, karada savaşmaya ve savaşları kazanmaya hazır olmak üzere İngiltere'yi koruma temel amacımızın altını çiziyor. Artık müttefiklerimizle birlikte savaşabilecek ve savaşta Rusya'yı yenebilecek bir ordu oluşturmak için güçlü bir zorunluluğumuz var. Orduyu bir kez daha Avrupa'da savaşmaya hazırlaması gereken bir nesiliz. 1941'den bu yana Avrupa'da kıtanın büyük güçlerinden birine karşı kara savaşı yürütme ihtimali varken göreve gelen ilk Genelkurmay başkanım.”

ABD hava intikal kuvveti komutanı general Michael Miniha; ABD ile Çin arasında artan gerilimden hareketle “iki yıl içerisinde iki taraf arasında savaş çıkmasının olası” olduğunu söyledi.

NATO genel sekreteri Stoltenberg ise yaptığı açıklamada: “savaşın yıllarca sürebileceği gerçeğine hazırlanmalıyız. Ukrayna'yı desteklemekten vazgeçmemeliyiz. Maliyetleri yüksek olsa bile sadece askeri destek için değil, ayrıca artan enerji ve gıda fiyatları nedeniyle de Ukrayna'yı desteklemeliyiz.”

Almanya dışişleri bakanı Annalena Bearbock, “Rusya'ya karşı bir savaşın içindeyiz.” açıklamasını yaptı.

“Önümüzdeki on yıl her türlü gelişmeye gebe, en sarsıntılı on yıl olacağını” belirten Putin, Stalingrad savaşının 80. Yıldönümünde Almanya'nın Ukrayna'ya Leopar tankları vermesine gönderme yaparak, “inanılmaz, ama gerçek Tekrar Alman Leopar tankları tarafından tehdit” edildiklerini söyledi.

22 Şubat'ta Putin, stratejik silahların azaltılması (Start-3) anlaşmasını askıya aldığını açıkladı.

Kremlin sözcüsü Peskov “ABD ve AB'yi yaptıklarıyla savaşa doğrudan müdahil olarak görüyoruz”

ABD'nin Tayvan'a roket sistemi satmaya hazırlanması üzerine Çin Başkanı Şi Cinping, orduya savaşa hazır olması talimatını verdiğini, “ülkenin güvenliğinin git gide daha istikrarsız ve belirsiz hale geldiğini, bu nedenle savaşa hazırlanmaya odaklanacaklarını söyledi.

Eksik Olan

Kapitalizmin yeni dünya krizinin başladığı 2008'den sonra işçi ve emekçileri kapsayan kitle hareketleri dünyanın her yanında çığ gibi büyüdü. Özellikle 2011 sonrasında yükselen bir dalgaya dönüşen kitle hareketlerinden nasibini almayan tek bir ülke bile kalmadı. Büyüyen bu dalga pandemiyle birlikte gerilemeye başladı. Bu gerileme bugün de sürüyor. 2022'de bir çok ülkede işçiler emekçiler, çalışma ve yaşam koşullarının kötüleşmesine karşı grevler gösteriler düzenlediler. Şüphesiz 2022'nin en önemli eylemleri Peru ve İran'da gerçekleşti. Dünyanın dört bir yanında olduğu gibi, Peru da uzun bir süreden beri ekonomik ve siyasal krizin içinde. Birçok Latin Amerika ülkesindeki (Bolivya, Şili gibi, Peru'da2021'de yapılan seçimleri, Latin Amerika ölçülerinde eski sendikacı solcu Pedro Castillo kazandı. Castillo seçildikten sonra muhaliflerce yolsuzlukla suçlandı ve azledilmesi için harekete geçildi. 7 Aralık 2022'de Kongre'de yapılacak azil oylamasından önce davranarak “demokrasi ve hukukun üstünlüğü adına” kongreyi dağıttığını açıkladı. Castillo'nun bu girişimi kendi partisinde de tepkilere yol açtı, birçok bakan istifa etti. Peru ordusu başta olmak üzere polis, Anayasa mahkemesi, Kongre birleşerek Castillo'yu görevden aldı ve tutukladı. Alelacele “yargılanan” Castillo devlet ve anayasal düzene komplodan 18 ay hapis cezasına çaptırıldı. Yerine Castillo'nun yardımcısı Dina Boluarte başkanlığa atandı. Castillo'yu destekleyen yoksullar (Aztek ve İnka'lar),Castillo'nun serbest bırakılması ve hemen seçim yapılması ta-

lebiyle sokaklara çıktı. Büyüyen gösterileri engellemek için olağanüstü hal ilan edildi ve seçimlerin Nisan 2024'te yapılacağı açıklandı. Bu tedbirler göstericileri durdurmaya yetmedi. Gösteriler ülkenin bütün büyük kentlerine yayılarak ayaklanmaya dönüştü. Havaalanları bloke edildi, devlet binaları ateşe verildi. İnka kenti Machu Pichu giriş çıkışlara kapatıldı. Onlarca gösterici öldürüldü, yüzlercesi yaralandı, binlercesi tutuklandı ama gösteriler dinmedi. ABD ve müttefikleri Peru'daki darbeyi desteklerken, Küba, Nikaragua, Bolivya ve Venezüella Castillo'nun siyasal bir komploya kurban edildiğini açıkladı.

Perdenin önündeki görüntü buydu, ama perdenin ardındaki çok daha başkaydı. Peru dünyanın en büyük bakır, kurşun, çinko, kalay, gümüş ve altın madenleri ve LNG gaz üreticilerinden biri. Peru hükümetinin 1990'da aldığı madenlerin yabancı sermayeye satılması kararı 2000 yılında devletin elinde hiçbir maden işletmesi kalmayacak biçimde tamamlandı. Madenler başta ABD olmak üzere (Kanada, Japonya, Brezilya, İngiltere, İsviçre, Avusturalya, Çin vb.) dünya kapitalizminin devleri (Rio Tinto, BHP- İngiltere, Glencore - İsviçre Newmont Mining Co- ABD, vb.) tarafından ele geçirildi. ABD banka devi Goldman Sachs perdenin arkasında olanı şöyle açıkladı; "Bakır yeni bir petroldür, ... en uygun maliyetli iletken olan bakır bu yeni enerji kaynaklarını yakalamanın, depolamanın ve taşımanın kalbidir."

Latin Amerika'da özellikle yeraltı zenginliklerini devletleştirmek için yola çıkan bütün solcu liderlerin başına gelen Castillo'nun da başına geldi. Dokunulmaması gerekene dokundu, madenlerin devletleştirileceğinden söz etti ve kendi partisi de dahil uluslararası tekeller tarafından bir darbeye iktidardan uzaklaştırıldı. Bütün dünya yoksulları gibi, Castillo'nun arkasında duran Peru'nun yoksul işçi ve emekçileri kendilerini burjuvaziden bağımsız olarak var edemedikleri sürece uluslararası tekelin karlarını artırırken, madenlerin ağır çalışma koşullarında ölme-ye devam edecekler.

Aşırı baskı ve yoksulluğa rağmen İran rejimi varlığını on yıllardır ABD karşıtlığı üzerinden var ede geldi. ABD karşıtlığını kullanarak muhalif grupları susturdu. Artık kitleleri uyutmak için bu manipülasyon yetmiyor. Eylül 2022'de Mahsa Amini'nin başörtüsünü nizami örtmediği gerekçesiyle ahlak polisi tarafından dövülüp öldürülmesi İran'da

yeni bir dönemin başlamasının ilk adımı oldu. Mahsa'nın ölümü tıpkı 22020'de Tunus'ta Muhammed Buazizi'in kendini yakmasından sonra başlayan ve büyüyen eylemlerde olduğu gibi, rejime karşı yıllarca büyüyen öfkenin patlamasını sağlayan bir kıvılcımdı. Kıvılcım kısa sürede İran'ın bütün büyük kentlerini içine alan bir ayaklanmaya dönüştü. Kadınların kararlı eylemleri toplumun tüm kesimlerini etnik ve dini fay hatlarını harekete geçirdi.

Kadınlardan sonra öğrenciler, esnaflar sokaklara indi, işçiler, petrol, cam vb. birçok iş kolunda grevlerle eylemlere destek verdi. Kürtler, Beluciler, ve Araplar kendi talepleriyle eylemleri büyüttü. Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı iller Mahabad, Sine, Bükan, Kirmanşah vb. deki eylemler daha da etkili oldu. Kürt partileri KDP, KOMELE ve PJAK, barışçı ve şiddet içermeyen protestoları desteklediklerini, fakat İran rejiminin halka saldırısına bahane vermemek için çatışmalara müdahil olmayacaklarını açıkladılar. Arapların yoğun olarak yaşadığı Ahvaz'da BAE tarafından desteklenen Sünni Ahvaz Kurtuluş Hareketi de ayaklanmalarda önemli bir rol oynadı. Ülkenin bütün büyük kentlerini (Tahran, Tebriz, İsfahan, Kirmanşah, Urumiye vb. kapsayan eylemler kısa sürede siyasi bir nitelik kazandı. Ayaklanmacılar rejimin sembolü Humeyni'nin posterlerini yaktı, bazı devlet binalarını işgal etti. Ayaklanmanın yol gösterici sloganları "Kadın, Yaşam Özgürlük", ve "diktatörlüğe ölüm" oldu. 300'den fazla ayaklanmacı öldürüldü, binlercesi tutuklandı, tutuklananların bir kısmı ayaklanmanın gücünü kırmak için yargılanmadan idam edildi.

Daha öncekiler gibi bu ayaklanmalar İran'da rejimi sarsarken, rejim işçi emekçi ve etnik gruplara yönelik baskıyı daha da artıracaktır. Ayaklanmalar temelde yoksulluk, yolsuzluk, ulusal baskı vb. temelinde ortaya çıksa da, ABD ve İsrail, rejimi sarsan bu fırsatı değerlendirmekten geri durmayacaktır. Çünkü düşman olarak nitelenen ülkelerin yumuşak karnı olarak sayılan etnik ve dini farklılıkları kullanarak rejimleri istikrarsızlaştırmak ABD güvenlik stratejisinin önemli bir parçasıdır. Çin'de Sincan, Rusya'da Çeçen ve Çerkezler üzerinde yürütülen istikrarsızlaştırmanın, İran'da Azeriler, Kürtler, Beluciler ve Araplar üzerinden yürütülmemesi beklenemez. Nitekim, Azerbaycan ve İsrail'in İran'ı Azeriler üzerinden istikrarsızlaştırma girişimleri hızlanarak sürmektedir.

Sonuçta hem Peru hem de İran'daki ayaklanmalar mevcut rejimleri salladıktan sonra bir kez daha ortaya çıkıncaya kadar sönümleniyorlar. Bu durum 2011'den sonra çeşitli ülkelerde ortaya çıkan ayaklanmaların ve eylemlerin belirgin özellikleri oldu. Ayaklanma ve eylemlerin bir anda parlayıp adım adım gerilemelerinin nedeni eylemlere katılan kitlelerin kararsızlığı, istemlerinin farklılığı vb. değildir. Temel sorun farklı taleplerle ortaya çıkan eylemlerin bir nehirde birleşememeleri, başka bir deyişle bileşik bir ivme yaratamamalarıdır. Bunun nedeni ise istemlerin sınıfsal bir üst bileşende birleşememesi ve sınıfsal bir karşıtığa yönelmemesidir, yani işçi sınıfıyla burjuvazi arasında sınıflar arası bir mücadeleye karakterine bürünmemesidir. Bu burjuvazinin ideolojik, politik bir başarısıdır. Başka bir açıdan işçi sınıfının "devrimci" örgütlerinin ne halde olduğunun göstergesidir.

Dünya işçi hareketindeki ideolojik ve politik savrulmayı gösteren en tipik örneklerden biri de Rusya - Ukrayna savaşında, hangi adla olursa olsun kendine işçi sınıfı partisi ya da sınıf sendikası diyen örgütlerin hiç birinden işçi sınıfını düşman içerdedir sloganıyla kendi burjuvalarına karşı savaşıma çağıran hiçbir çağrıya rastlanılmamasıdır. Tam tersine, Ukrayna Bağımsız Maden İşçileri Sendikası başkanı Yuri Samoïlov'un Nisan gazetesinin Ekim 2022 sayısında çıkan söyleşisinde şunları okuyoruz.; "Sendikanın 1000 üyesi ordu veya Bölgesel Savunma Birimleri için seferber oldu ve sendika da onları destekleme kararı aldı. ... Rus ordusu onları GRAD füzeleriyle bombalıyor. Onları desteklemek ilk görev, ikincisi, hükümetin savaşın ortasında dayatmaya çalıştığı tüm işçi sınıfı düşmanı reformlara karşı mücadele etmek." Yuri Samoïlov burjuvazinin çıkarlarını işçi sınıfının önüne koyabiliyor, bunu yaparken de kendisini işçi sınıfı temsilcisi olarak görebiliyor.

2022'de Türkiye işçi hareketi de dünya işçi hareketine benzer bir çizgide sürüyor. Toplu sözleşme dönemlerinde grev sözü öne çıkıyor, bazen birkaç gün süren grevlerden sonra toplu sözleşmeler bağtlanıyor. Onun dışında işçi çıkarmalar ve bunlara karşı yürütülen yalıtık mücadeleler sürüyor. Diğer toplumsal mücadelelere gelince, öğrenci hareketinde geçen yıl yaşanan 'barınamıyoruz hareketi', 2022'de geriledi. En diri hareket olan kadın hareketinde de bir ivme düşüklüğü var. Genellersek grev, eylem sayıları ve katılımlarda bir gerileme söz konusu.

Öte yandan Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik ve politik kriz her geçen gün daha da derinleşiyor. Ekonominin içinde bulunduğu durum hakkında çok şey söylendi, yazıldı, söylenmeye ve yazılmaya devam ediyor. İstatistikler, veriler aktarılıyor. İşsizlik, enflasyon, dış ticaret açığı, cari açık, bütçe açığı, TL'nin değer kaybetmesi vb. vb. gelinen aşamada bunların hepsi tek cümlede özetlenebilir; Türkiye bir ekonomik iflasın eşliğindedir ve oradan buradan edindiği payandalarla ayakta duramıyor.

İşçilerin, emekçilerin yaşadıkları ise istatistiklere sığmıyor. Kiralar, zorunlu giderler, geçim metalarının fiyatları gün be gün artıyor, buna karşın reel ücretler aynı oranda düşüyor. İşçiler, emekçiler geçinememe ve barınamama sorunu gibi iki temel sorunla yüz yüze. Bu iki sorun Türkiye tarihinde savaş dönemlerinde bile hiç bu kadar can yakıcı olmamıştır. Ve bu iki temel sorun diğerleriyle birleşerek geleceksizlik sorununa dönüşüyor. Tersinden bunalım ne ölçüde derinleşiyorsa sermayenin karları, soygunları, yolsuzluklar o ölçüde büyüyor. Kısaca emek - sermaye çelişkisi keskinleşiyor. Bu keskinleşmeyi artarak biriken öfkede görebiliyoruz. Ama bu öfke dışa taşmıyor, eyleme dönüşmüyorsa bunu üç nedenle açıklayabiliriz. Birincisi kitlelere uygulanan ekonomik ve politik şiddet ve bu şiddetin yol açtığı korkudur. Kredi kartları ve tüketici kredileriyle bankalara ipoteklenen kitlelerde bu korkunun etkili biçimi işsizliktir. İkincisi değişimin seçimle olacağı ve seçimin de kapıda olduğu beklentisidir. Bu burjuvazinin başarısıdır. Üçüncüsü kitlelerde hakim olan düzenin yıkılabileceği ve daha iyi bir yaşamın kurulabileceğine dair umutsuzluktur. Bu da komünistlerin başarısızlığıdır.

Bugüne kadar bir çok kez tekrarladık, tekrarlamaya da devam edeceğiz. Lenin bundan 103 yıl önce Komünist Enternasyonal'in II. Kongresinde Komünistlere şöyle seslenmişti; *“Bir yandan kitlelerin durumu çekilmez hale geldiyse; diğer yandan, ... anlaşmazlıklar azınlıkta olan güçlü ülkeler arasında başlıyor ve büyüyorsa dünya ihtilalinin iki şartının olgunlaşmasıyla karşı karşıyayız.”* Bugün dünyanın içinden geçtiği koşullar, Lenin'in sözünü ettiği koşullardır. Dünya halkları, yedi milyar işçi ve emekçi, bolluk içinde derinleşen bir yoksulluğu yaşıyor. Çünkü yaşam araçları onları üretenlerin değil sermayenin elinde. Büyük devletler arasındaki paylaşım savaşı ise bir kıvılcıma bakıyor. Ama bu nesnel

koşullar kapitalizmi yıkmak için zorunlu olsa da yeterli değildir. Bunun için kitlelerin bağımsız eyleminde, “normal” koşullarda görülmeyen bir yükselişin olması, bu da yetmez kitlelerin eylemindeki bu yükselişi kapitalizme karşı yıkıcı bir sele dönüştürecek gerçekten komünist bir partiye ihtiyaç vardır. Başka türlü ekonomik ve siyasi bir kriz içinde olsa bile burjuva iktidar “düşürülmezse, kendiliğinden düşmeyecektir.”

“Kapitalizm dün olduğu gibi bugün ve gelecekte de, kendi işleyişi gereği toplumsal ilişkileri devrimcileştireceğine ve kitlelerin kendiliğinden eylemlerine zemin hazırlayacağına kuşku yoktur. Kuşku duyulmaması gereken diğer bir olgu da, kapitalizmin krizi ne ölçüde derinleşirse derinleşsin; kendiliğinden hareketler ne denli yaygın ve radikal olursa olsun; işçi sınıfının aktif çoğunluğunu etkileyen devrimci bir siyaset, devrimci bir örgüt ve eylem olmadığı sürece, kapitalist sistemin yıkılmasının mümkün olmadığıdır. Risklerin ve olanakların kesiştiği tarihin bu belirleyici kesitinde, sorunun cevabı devrimci örgüt ve devrimci hazırlıkta düğümleniyor.” Bu hazırlığın ilk adımı Marksizm- Leninizm ideolojik temelleri üzerinde, Leninci örgütsel ilkelere ve devrimci bir strateji ve taktiği dayalı sınıf partisinin, Komünist İşçi Partisi’nin kurulmasıdır.

Yaşamın İçinde Olmak Yaşamı Örgütlemek

Umut İleri

Sınıfla siyaset arasında olması gereken birliğin yokluğu, yaşamın tüm alanlarında karşımıza çıkmaktadır. Varolan tabloya baktığımızda çıkan sonuç son derece vahimdir.

Ne mi var o tabloda!

Sınıf sendikacılığından çoktan vazgeçmiş, sermayenin fabrika iktidarının güvencesi, işçileri satış sözleşmeleri ile sermaye gruplarına satan sendikalar var. Birkaç yüz kişiyi geçmeyen basın açıklamaları ve düzen karşıtı eylemler var. Kitlesellik adına, popülizm adına olmadık taklalar atarak bayraklı mitingler düzenleyen “Komünist” partiler var.

Bu işler acısı tablonun bizlere gösterdiği, ideolojik ve politik, birbirini besleyen sorunlar olduğudur. Öncelikle yapılması gereken, bundan sonra yapacaklarımızı üzerine oturabileceğimiz bir siyasi alan tanımlamasıdır. Siyaseti işçi sınıfının bağımsız sınıf siyaseti doğrultusunda, sınırlarını kendimizin belirlediği bir siyasal alanda mı yapacağız yoksa sermayenin sınırlarını belirlediği alanda mı yapacağız? İşte Politika, burjuvazinin sınırlarını çizdiği ve belirlediği alanın dışına çıkartılmalıdır derken kastettiğimiz, yukarıdaki sorunun da yanıtıdır. Politik hattımızı, işçi sınıfının bağımsız sınıf siyaseti üzerine oturtmalı, bu alanın sınırlarını bizler belirlemeliyiz.

Bırakalım siyaset yapıyoruz diye, sermayenin belirlediği alanda siyaset yaparak, kent orta sınıfının (tuzu-kuru) taleplerinin peşinde koşmayı (Cumhuriyet Mitingleri)!

Bırakalım “Devrimci” Demokrat Kemalistler diyerek, Kemalistlerin içerisinde kendimize müttefik aramayı!

Öncelikli gitmemiz gereken, ilgilenmemiz gereken bir işçi sınıfı var. Fabrikalarda, atölyelerde kısaca işliklerde bizi bekleyen, sahipsiz üç beş sendika bürokratının insafına terk edilmiş işçi sınıfı.

Kolay değil tabi, oralarda çalışma yapabilmek.

Kolay değil tabi, Sendika bürokratlarının egemenliğini kırabilmek. Ama başkaca yolumuz yok. Örgütlenmeliyiz! Yaşamın her yerinde. Yaşam nerede yürüyorsa biz de orada olmalıyız.

Tabi oralarda sağlıklı kalabilmek için, sağlıklı araçlarla oralara gitmeliyiz. Burjuvazi siyasal alanı düzen partileri, ekonomik alanı da bugün sendikalar aracılığıyla denetimi altında tutmaktadır.

Sendikalar, artık tamamen sendika bürokratlarının ellerinde sınıf sendikacılığını bir yana bırakmışlar, sermaye iktidarının güvenceleri haline gelmişlerdir. O nedenle, yepyeni sınıf örgütlerine gereksinmemiz vardır. Bu örgütler, konseyler veya komiteler biçiminde örgütlenmiş, hiyerarşiden uzak, doğrudan demokratik işleyişi benimsemiş örgütler olmalıdır. Tabandan örgütlenmeyi hedef edinmiş bu örgütler aynı zamanda, tabandan baskıyla sendikaları da sınıf sendikacılığı yapmaya zorlamalıdır. Bu örgütlerin bir adım sonrası, bu tür örgütlenmelerin ihtiyaç temelinde yaşam alanlarında, mahallelerde yaşama geçirilmesidir. İşçi sınıfının diğer toplumsal kesimlerle bir araya geldiği alanlardır mahalleler. Yaşamın her alanında, sermaye iktidarına karşı kendi erk odaklarımızı oluşturmalıyız. Bunlar aynı zamanda bugünden, yarını kurmanın araçlardır. Sınıfla siyaset arasındaki birlik ancak bu biçimde kurulur, Siyaset ancak bu biçimde gündelik yaşamın bir fonksiyonu haline gelir. İşte o zaman işçi sınıfı politikleşir. Ancak o zaman işçi sınıfı, karşıdan kuruculuk misyonunu gerçekleştirir

Tabi ki tüm bunları kotaracak, doğru teori ile donanmış, sınıfın en bilinçli kesiminin oluşturduğu, sınıf eksenine dayalı işçi sınıfının partisidir. Kısaca arabayı taşıyacak, onu hareket ettirecek, bir ata bir motora

ihtiyacımız olduğu ortadadır. İşçi sınıfının öncü müfrezesi, onun düşünen eli, akli partisine!

Daha önce de yazmıştık, bundan böyle Dünyanın pek çok bölgesinde, kapitalizmin geldiği bu evrede, kitle hareketleri olacaktır. Artık sona gelmiş, dayanmış, kendini ekonomik ve siyasal olarak üretemeyen sistemin çok daha baskıcı, zora dayalı egemenlik biçimlerine başvurması kaçınılmazdır. Ağır ve içerisinden çıkılmaz yapısal bir kriz içerisinde debelenen sistemin ağır yükü işçi ve emekçilerin omuzlarındadır. İşçi ve emekçiler, bu yaşadıkları karşısında duydukları öfke ve hoşnutsuzluğu, kendiliğinden hareketlerle ortaya koyacaklardır.

Kendiliğinde de olsa bu tür hareketler işçi ve emekçiler için birer okuldur. İşçi ve emekçiler pratik eylemlilik içerisinde yaşayarak öğrenirler. Komünistlerin görevi, pratik eylemlilik içerisinde işçi ve emekçilerde oluşacak bilinç kıvılcıklarını politik bir ateşe dönüştürmek olmalıdır.

Komünist önderliğin olmadığı kendiliğinden yığın hareketleri ya egemenler tarafından manipüle edilmeye ya da kısa bir süre sonra sönmülmeye mahkumdur. Egemenlerin, işçi ve emekçilerdeki bu hareketliliği önlemesinin diğer bir yolu da, bu hareketlerin sistem dışına çıkmasını engellemektir. Böyle zamanlarda egemenler açısından en ideal yol işçi ve emekçilerin karşısına seçimleri çıkartarak, işçi ve emekçiler bu yolla sermaye grupları arasında seçim yapmaya zorlamaktır. Sistem partileri bunun için vardır.

Özellikle Sistem Solu Partiler, bu öfke ve hoşnutsuzlukların sistem dışına taşmaması için işçi ve emekçilerin önüne sistem içi “çözümleri” koyarlar. Bu partiler, hep söylediğimiz bu soygun ve talan düzeni kapitalizmin emniyet supaplarıdır. Bugün seçimlerin, gündemin en başında yer alma nedeni budur. Söylenen, yıllardır söylenenden farklı değildir; “Aman ha sokağa dökülmeyin, tepkilerinizi sistem dışına çıkartmayın, işte seçimler, biz seçimleri kazanacağız ve tüm sorunları çözeceğiz”

Yıllardır bu yalanlarla avutulduk, yıllardır sistem partileri arasında seçim yapmaya zorlandık.

Biri gitti, diğeri geldi ama bizlerin yaşamı her gün daha kötüye gitti, daha çekilmez bir hal aldı.

Yine aynı terane dönüp durmakta! Bugün de bize sermaye grupları arasında seçim yapmamız dayatılıyor. Bugün de bize Kolera ile Veba arasında tercih yapmamız söyleniyor.

Dünya geneline baktığımızda artık bu yalanlara çoğu kişi inanmıyor. Pek çok yerde seçimlere katılma oranı, %50 nin altında. İnsanlar da anladı artık, içerisinde yaşanılan sistemin, bir avuç kişiye azami bir yaşam, kendilerine ise asgari bir yaşamın altında şartlar sunduğunu. Bu dünyadan umutlarını kesenlerin bir bölümü, dinsel kitaplarda kendilerine sunulan sahte cennetlerin peşinden gitmekte. Sömürü arttıkça, özellikle bizim gibi kul kültürünün, biat kültürünün egemen olduğu toplumlarda dinin etkisi de o oranda artıyor. Din insanlara sahte cennetler vaat ederek, onlardan itaat ve biat ister. Devlete ve onu yönetenlere itaat, Tanrı'ya biat bu sahte cennetin anahtarlarından biridir. Onlara sahte cennetler vaat ederek, bu dünyanın zahiri olduğunu söyleyerek, yaşadıkları bu sefaletle karşı tepkilerini boğar; insana aykırı faaliyetlerin, insanı esir almasına karşı insanın direnişini boşa çaba sayar. "Din, sermayenin kölelerinin insani görünümünü ve az buçuk insan onuruna yaraşır bir yaşam taleplerini içinde boğdukları bir tür manevi alkoldür." (Lenin, Sosyalizm ve Din, Seçme Eserler Cilt:II) O nedenle bizlerin, insanlara umut olmamız; gündüzlerinde sömürülme, gecelerinde aç yatılma-yan başka bir dünyanın var olduğunu onlara anlatmamız gerekmektedir.

Bu umudun yeşereceği bir nesnellik olmasına ramen bu nesnellğe koşut, bu nesnellikten devrimci bir vazife çıkartacak öznellik ne yazık ki yok. İşte tüm enerjimizi harcayacağımız, asıl mücadele alanımız burası olmalıdır. Kapitalizmin bir soygun ve talan düzeni olduğunu bizzat yaşamın içerisinde kendi deneyimlerimizle yeteri kadar anladık. Artık kafamızı, bu öznelğin nasıl oluşturulacağına, bunu pratik yaşama nasıl geçireceğimize yormalız.

Komünistler Birliği'nden Komünist Enternasyonal'e - IX -

RSDİP İçindeki Kavga ve Komintern-II

Mustafa Sağlam

Bolşevikler 1912 müdahalesiyle partiyi yeniden örgütleyerek, ideolojik, politik ve örgütsel bütünlüğe kavuşturdu. Ardından, parti ile sınıf arasında, gericilik ve dağılma yıllarında kopan bağlar yeniden kuruldu. Böylece Bolşevikler, onları geri çeken bütün ayak bağlarından arınarak, önlendikleri göreve, devrimci hazırlık görevine yoğunlaşma olanağını elde ettiler.

Bolşeviklerin RSDİP içindeki fraksiyonlardan bu kopuşu, aynı zamanda Dünya Sosyal Demokrat Hareketinde egemen olan oportünizmden de bir kopuştu. Emperyalist paylaşım savaşının öncesinde gerçekleşen bu kopuş, dünya tarihi ve komünist hareket tarihinde köklü değişimlerle belirginleşti. 1914'te emperyalist savaşın başlamasıyla Ekim devriminin zaferi ve Rusya'da sosyalizmin kuruluşu arasındaki süreçte dünya tarihinde bir dizi köklü değişim gerçekleşti. Ekim devriminin zaferiyle kapitalizmden komünizme geçiş çağı fiili bir nitelik kazandı. Komünist Enternasyonal'in kuruluşu dünya komünist hareketinde yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Ekim devriminin hazırlanışı, zaferi, iç savaş, iç savaşın kazanılması, Komünist Enternasyonal'in kuruluşu, devrimin Asya ve Avrupa'daki yansımaları, yenilgiler, dünya devriminin geri çekilişi, kapitalizmin yenişen toparlanması, Sovyet Rusya'da sosyalizmin inşası vb. bu sürecin belli başlı dönüm noktalarıdır. Bu sü-

reç hem Bolşevik parti hem de Komünist Enternasyonal'de, yeni tartışma ve bölünmelerle birlikte yol aldı. Hem Bolşevik Parti'de hem de Komünist Enternasyonal'de yaşanan tartışmalar ve bölünmelerin gerçek niteliğini anlamak, ancak bu süreci bir bütün olarak, Ekim devriminin zaferi ve sosyalizmin kuruluşu ile birlikte ele almakla mümkündür.

Emperyalist Savaş ve Dünya Devrimi

Temmuz 1914'de Avusturya-Macaristan'ın bir bahaneyi kullanarak -Bosna Hersek'te Avusturya Arşidükünün öldürülmesi- Sırbistan'ı işgaliyle başlayan savaş, bütün kıtalara yayılarak ve devletleri içine çekerek, bir dünya savaşına dönüştü. Savaş, Lenin'in de belirttiği gibi, 1900'lerin başında dünya ekonomisinde ve politikasındaki değişimler tarafından hazırlandı. 1880 – 1900 yılları arasında kapitalizmin nispi “barışçı” gelişme döneminde yakaladığı hızlı büyüme, belli başlı kapitalist devletlerarasındaki güç dengelerini kökünden sarstı. Hızlı kapitalist gelişmenin ihtiyaç duyduğu pazar ve hammadde ihtiyacı emperyalist devletlerarasındaki rekabeti çatışmaya dönüştürerek dünyanın emperyalist bölüşümünün koşullarını yarattı. 1880 – 1900 yılları arasında Almanya, Fransa ve İngiltere'den nerdeyse dört kat hızlı bir büyümeyi gerçekleştirdi; bu hızlı gelişmenin bozduğu güç dengeleri ancak yeni bir savaşla yeniden kurulabilirdi. Çünkü, *“kapitalizmde bozulan dengenin geçici olarak yeniden kurulması için sanayide krizden, politikada savaş-tan başka yol yoktur.”* (Lenin, Seçme Eserler Cilt-V- İnter yay. sh.-151)

Lenin, kapitalizmin bu hızlı gelişmesi ile savaş ve devrim arasındaki ilişkiyi şöyle ortaya koydu: *“Bugünkü savaş emperyalist niteliktedir. Bu savaş, kapitalizmin en yüksek gelişme seviyesine ulaştığı bir dönemin; sadece meta ihracının değil, sermaye ihracının da büyük önem kazandığı; sanayi kartelleşmesi ve ekonomik hayatın uluslararasılaşmasının önemli boyutlara ulaştığı; sömürge politikasının neredeyse bütün dünyanın paylaşılmasına yol açtığı; dünya kapitalizminin üretici güçlerinin ulusal devlet sınırları dışına taşıdığı, sosyalizmin gerçekleşmesi için nesnel koşulların tamamen olgunlaştığı bir dönemin koşullarından çıkmıştır.”* (a.g.e, sh. 142)

Savaşa yol açan nedenler gibi, savaşın cepheleri de 1900'lerin başında biçimlenmeye başladı. O dönemde dünyanın – daha önceki – payla-

şımından en büyük payı alan en büyük sömürgeci güçler, İngiltere, Fransa ve Rusya, İtilaf Cephesi'ni oluştururken, en zayıf sömürgeci güçler olmalarına rağmen hızla gelişen Almanya, Avusturya – Macaristan ve İtalya – İtalya, savaş başlamadan kısa bir süre önce taraf değiştirerek İtilaf devletleri safına geçti – savaşın İttifak Cephesi'ni oluşturdular.

Kapitalizmin hızlı geliştiği, mevcut güç dengelerinin değişime uğradığı ve savaş hazırlıklarının sürdüğü bu dönem, aynı zamanda, bizat kapitalist sistemdeki bu değişimlere bağlı olarak sosyal demokrat hareket içinde de bölünmelerin ortaya çıktığı ve karşıt kutuplar olarak biçimlendiği bir dönem oldu.

1900'lerin başında, Alman Sosyal Demokrat Partisi liderlerinden Bernstein ve yandaşları sosyal demokrat harekette revizyonist akımın liderliğini üstlendi. İleri sürülen şuydu: ' kapitalizm değişmiştir; o halde Marksizm de değişmek zorundadır.' Bu belge altında Devrim, Sınıf, Parti ve Proletarya diktatörlüğü konusunda Marksizm'in devrimci özünü reddederek, sınıf uzlaşmacılığına doğru ilk adımları atıldılar.

Bernstein ve yandaşlarının attığı bu adımı, savaşın başlamasıyla birlikte yeni adımlar izledi; daha doğrusu, Bernstein'in başlattığı revizyon, savaşla birlikte sosyal demokrat harekette derin bölünmeyle ve burjuvaziyle bütünleşmeyle sonuçlandı.

Savaş hazırlıkları ve muhtemel bir emperyalist savaşta sosyal demokrasinin nasıl bir tavır takınması gerektiği sorunu, II. Enternasyonal'in 1904 Amsterdam Kongresi'nden bu yana başlıca tartışma konularından biri olagelmisti.

1907 Stuttgart Kongresi, 1904 Kongresi'nin militarizme karşı mücadele konusunda alınan kararlarını daha da netleştirdi. Kongre sırasında Lenin ve Rosa'nın hazırladığı karar tasarısı, uzun tartışmaların ardından, bazı değişikliklerle – emperyalist savaşa karşı iç savaş istemi metinde yer almadı – Kongre çoğunluğunca kabul edildi. Bu karar metninde, emperyalist savaş hazırlığına, "kitlelerin sosyalist devrime hazırlanmasıyla" cevap verilmesi öngörülüyordu.

Savaşa karşı sosyal demokrasinin tavrı konusunda asıl önemli karar metni, emperyalist savaş hazırlığının olanca hızıyla sürdüğü 1912 Basel Kongresi'nde yine çoğunluk kararıyla onaylandı. Kararda; "Bir savaşın patlak verme tehlikesine karşı, ilgili ülkelerin işçi sınıflarının ve onların

parlamentodaki temsilcilerinin Uluslararası Sosyalist Büronun koordineli etkinliğiyle desteklenen görevi, doğal olarak sınıf mücadelesinin ve genel politik durumun keskinliğine göre çeşitlendirecekleri en etkin araçlarla her halükarda savaşın patlak vermesini önlemek için ellerinden gelen tüm çabayı sarf etmektir. Savaşın patlak vermesi durumunda ise görevleri, onu hızla sona erdirmek üzere müdahale etmek, savaşın yarattığı ekonomik ve politik krizden halkı ayaklandırmak için var güçleriyle yararlanmak ve böylece kapitalist sınıf egemenliğinin yıkılışını çabuklaştırmaktır.” deniliyordu.

Bu metin açıkça emperyalist savaşa iç savaşla yanıt vermekten söz etmese de, savaştan devrim için yararlanmayı öngörmesi nedeniyle, dolaylı da olsa bunu içeriyordu.

Ancak savaş 1914 Temmuz’unda başladığında, Stuttgart ve Basel’de alınan kararların hiçbir öneminin olmadığı ortaya çıktı. Başta ana görevdesini oluşturan Alman Sosyal Demokrat Partisi olmak üzere, II. Enternasyonal’in bütün kalburüstü partileri ve liderleri, savaş kredilerini onaylayarak açıkça kendi burjuvalarının yanlarında yerlerini aldılar. “Anayurt savunması” belgisi altında, sınıf mücadelesinden sınıf işbirliğine geçtiler. Bu aynı zamanda aldığı kararlara uyma becerisini gösteremeyen II. Enternasyonal’in çöküşünün de resmileşmesi oldu.

Savaş ilerledikçe Sosyal Demokrat harekette “Anavatan savunması” ile devrimci iç savaş temelinde ortaya çıkan keskin bölünme ve saf değiştirme, yeni bölünmeleri de beraberinde getirdi. Sosyal demokrat harekette üç ana eğilim ortaya çıktı. Birincisi “Anavatan savunusu” sloganında ifadesini bulan, kendi burjuvazisini destekleyen şoven eğilim. Bu eğilimin başlıca temsilcileri, Almanya’da Suderman, Hasse, Belçika’da Vandervelde, Rusya’da Plekhanov, Dan, vb. İkincisi, kitleleri devrimci eyleme çağırmayan, savaşa karşı soyut bir barış savunusuyla ortaya çıkan (özünde Şoven eğilimin bir versiyonu olan) Merkez eğilim, bu eğilimin başlıca temsilcileri Almanya’da Kautsky, Rusya’da Martov, Troçki vb. ve üçüncüsü Bolşeviklerin temsil ettiği, savaşa karşı iç savaş, kendi ülkesinin yenilgisini savunan enternasyonalist eğilim. Bu eğilimin temsilcileri Rusya’da Lenin ve Bolşevikler, Almanya’da Rosa ve Leibknecht vb.

Lenin, emperyalist savaş iç savaşa dönüştürecek adımları şöyle sı-

raladı: “1) Savaş kredilerini kayıtsız şartsız reddetmek ve burjuva hükümetlerden çekilmek; 2) “Ulusal barış” (“bloc national”, “iç barış”) politikasından tamamen kopmak; 3) Hükümet ve burjuvazinin savaş hali ilan ederek anayasal özgürlükleri kaldırdığı her yerde illegal bir örgüt oluşturmak; 4) Savaşan ulusların askerlerinin siperlerde ve genel olarak savaş alanlarında kardeşleşmesini desteklemek; 5) Proletaryanın genel olarak bütün devrimci kitle eylemlerini desteklemek.” (age.-sh.144)

“Ne Zafer ne Yenilgi” sloganıyla ortaya çıkan Troçki, Kautsky ile birlikte Merkezci eğilimin en katı savunucularından biriydi. Savaşa karşı sosyal demokrasinin programını, “Savaş tazminatına hayır! Her ulusa kendi kaderini tayin hakkı! Monarşisiz, düzenli ordusuz, egemen feodal kastsız, gizli diplomasisiz Avrupa Birleşik Devletleri! Olarak açıkladı. Troçki, Bolşeviklerin devrimci yenilgicilik (kendi ülkesinin yenilgisi) şiarına karşı argümanlarını “Savaş Felaketi ve Siyasal Perspektifler” başlıklı yazısında şöyle sıraladı. “Diğer şeylerin eşitliği halinde, bir devletin yapısını sarsan bir yenilgi rakibininin aynı şekilde güçlenmesi anlamı taşır. Avrupa’da bir tek toplum ve devlet organizması yoktur ki güçlenmesi, Avrupa proletaryasının çıkarlarına hizmet etsin,... Rus Sosyal Demokrasisi siyasal planlarını, askeri felaketin seferber edici etkilerine bağlayamaz..... yenilgiden doğan bir devrim, savaşla altüst olmuş bir ekonomik yaşamı, enkaz halinde bir devlet mâliyesini ve son derece gergin uluslararası ilişkileri miras alır....askeri felaket, nüfusun ekonomik ve manevi güç ve kaynak-larını tükettiği kadar, aktif bir öfke, protesto ve devrimci eylemi harekete geçirmek için ancak sınırlı bir kapasite bırakır. Belli bir noktadan sonra, tükeniş enerjyi kaldırıp iradeyi felç edecek kadar büyük olabilir..... Mevcut savaşın devasa boyutları - sonsuz uzunluğuyla birlikte - uzun bir dönem tüm toplumsal gelişmenin, sonuçta en başta proletaryanın devrimci hareketinin kanatlarını buda-yabilir.” Tony Cliff –Troçki I,sh. 207)

“Yenilgilerin birikmesinde devrimin çıkarı” olmadığını ileri süren Troçki’nin devrimci yenilgiciliği bu reddedişi, Kautsky’nin proletarya barış zamanında devrimi, savaş zamanında barışı savunmalı sözünün başka bir versiyonuydu. (I.D.sh.282)

Lenin, “merkez” ya da “bataklık” olarak nitelediği bu ikinci akımın da, özünde “Anavatan savunması”ni öne süren ana akımdan bir farkı

olmadığını ortaya koydu. “Aynı zamanda kitleleri devrimci eyleme çağırılmayan”, “savaşa karşı soyut bir barış propagandasının” “işçi sınıfını yanıltmanın bir biçimi olduğunu”, bunun, “burjuvazinin insanlığına güvenmesini sağlayarak, proletaryayı savaşan ülkelerin gizli diplomasisinin bir aleti” haline getireceğini vurguladı. (Lenin S. E. -V – sh.145, 146)

Lenin, Troçki'nin “Ne Zafer, Ne Yenilgi” şiarını “iç barışın” savunulması olarak niteledi: “*Daha yakından bakıldığında bu şiar “iç barış” demektir; bütün savaşan ülkelerde ezilen sınıfların sınıf mücadelesinden vazgeçmek demektir; çünkü “kendi” burjuvazisine ve kendi hükümetine darbe vurmaktan sınıf mücadelesi imkansızdır...Kim “Ne Zafer, Ne Yenilgi” şiarını savunuyorsa, o bilerek ya da bilmeyerek bir şovenisttir, en iyi ihtimalle uzlaşmacı bir küçük-burjuva, ama her halükârda proleter politikanın bir düşmanı, bugünkü hükümetlerin, bugünkü egemen sınıfların bir yandaşdır.*” (Seçme Eserler Cilt-V- İnter yay 157 – 158)

Savaşın yol açtığı korku ve umutsuzluğun kitleleri teslim aldığı, şovenizm ve burjuva terörün tavan yaptığı o günkü koşullar içinde, vatana ihanet suçlaması, tutuklamalar, parlamenter ayrıcalıkların kaybedilmesini de göze alarak, savaşa karşı tek doğru tutumu, (diğ er sosyal demokrat partilerdeki küçük ama cesaretli çıkışlar bir yana – örneğin Alman parlamentosunda savaş kredilerine karşı tek karşı oyu kullanan Liebknecht oldu) savaşa karşı iç savaş şiarını yükselterek, Bolşevik Partisi aldı. Ancak emperyalist savaşa karşı tavır konusu Bolşevik parti içinde de çalkantılara yol açtı. Lenin'in savaşa dair ileri sürdüğü tezlerin görüldüğü Eylül 914 Petersburg toplantısında Bolşevik partinin, özellikle Duma grubu devrimci yenilgicilik görüşünü yumuşatmaya çalıştı. Kasım 1914'te Duma Bolşevik grubu tutuklandı. Muranov hariç beş Duma üyesi devrimci yenilgiciliği reddetti. Kamenev parti MK'sının Lenin'in devrimci yenilgicilik görüşünü benimsemediğini ileri sürdü. Lenin Kamenev'i sosyal yurtseverlikle suçlayarak kınadı.

Lenin'e göre savaşın başlangıcında ortaya çıkan genel gericileşme, korkunun ve umutsuzluğun yaygınlaşması, yoksulluk ve acıların yol açtığı dine sarılma, savaşılan ülkeye duyulan kinin yükselttiği milliyetçilik ve şovenizm, bütün bunlar geçici olgulardı. Savaşın gelişmesiyle bu durumun değişmesi, kitleleri esir alan yurtseverce yanılısamaların da-

ğılması, kitlelerdeki öfkenin “kendi” burjuvalarına yönelmesi, savaşın yol açtığı sefalet ve acıların devrimci duyguları harekete geçirmesi ve devrimci bir ortamın oluşması kaçınılmazdı. İşte “iç savaş şiarı bunların genelleştirilmesi ve yönlendirilmesi için”di. Savaşın yol açtığı sefalet ve acılar yenilgiyle birleşince, zincir tıpkı 1905’teki gibi inceldiği yerden koptu.

1917 Şubat devrimi; Zincir İnceldiği Yerden Koptu

1917 Şubat devrimi patlak verdiğinde tarihçiler, bu devrimin hiçbir parti tarafından önceden bilinmediğinde hemfikir diler. Lenin’in 1917’de Zürih’te işçi gençlik örgütünün düzenlediği bir toplantıda yaptığı konuşmada söylediklerini buna kanıt olarak gösterdiler. Lenin bu konuşmasını “*Biz yaşlılar belki gelecekteki devrimin bu tayin edici savaşlarını göremeyeceğiz. Fakat ben. İsviçre’de ve bütün dünyada sosyalist hareket içinde böylesine mükemmel biçimde çalışan gençliğin, gelecek proleter devrimde sadece savaşmak değil, aynı zamanda zafer kazanmak mutluluğunu da yaşayacağına olan umudumu büyük bir güvenle ifade edebileceğime inanıyorum*” sözleriyle bitirmişti. (Seçme Eserler, Cilt. III –sh.29)

Şubat devrimi bu konuşmanın yapıldığı tarihten bir buçuk ay sonra patlak verdi. Tarihçilerin, Şubat devriminin önceden bilinemediğine dair tespitleri, kendiliğinden patlamaların nasıl, nerede ve ne zaman ortaya çıkacağına bilinemezliği anlamında doğru olsa da, Lenin ve Bolşevikler 1907’de kapitalizmin krizi ve kapitalist dünyada sürmekte olan hummalı savaş hazırlığını dikkate alarak, dünya devriminin yeni bir dalgasının yaklaşmakta olduğuna sürekli olarak dikkat çektiler. II. Enternasyonal’in 1907 Stuttgart Kongresi’nde Lenin ve Rosa Luxemburg’un zorlamasıyla alınan “savaşın yaratacağı olanaklardan devrimci amaçla yararlanma” kararı, tam da buna işaret etmekteydi. Lenin daha 1908’de “Dünya Politikasında Patlayıcı Madde” makalesinde, Avrupa ve Asya’nın çeşitli ülkelerindeki devrimci gelişmelere dikkat çekerek “*proletaryanın uluslararası mücadelesinde önceki örnekleri çok daha aşan yeni bir safhanın çizgilerinin gayet açık bir şekilde*” belirginleştirdiğini vurguladı. (Seçme Eserler, Cilt. IV – sh.307)

1914’de başlayan emperyalist paylaşım savaşı, dünya sosyal demok-

rat hareketi ve işçi hareketini iki yönde etkiledi: Dünya sosyal demokrat hareketinde 1900'lerin başında ortaya çıkan bölünme, evrim sürecini tamamlayarak, savaşın başlamasıyla birlikte burjuvazinin devrimci işçi hareketine yönelik en etkili silahı haline geldi. Sosyal demokrat hareketin ana gövdesi işçi sınıfından koparak burjuvazi ile bütünleşti. Savaşla birlikte en tepe noktaya ulaşan milliyetçilik ve şovenizm, işçi hareketinde eski yurtseverce yanılısımları yeniden dirilterek, işçi hareketinin “anavatan savunması” şiarı altında saf değiştiren sosyal demokrat hareketin arkasına eklememesine yol açtı. Lenin savaşın yol açtığı bu değişim için şunları yazdı; “*Savaşın neden olduğu büyük kriz bütün örtüleri yırtmış, geleneksel olan her şeyi süpürüp atmış, çoktan olgunlaşmış olan çıbanı patlatmış ve oportünizmin gerçek rolünü de, burjuvazinin müttefiki olarak göstermiştir. Bu unsurların işçi partilerinden tamamen, örgütsel olarak ayrılması zorunlu olmuştur. Emperyalist dönemde, bir ve aynı parti içinde, devrimci proletaryanın öncüsünün yanında, “kendini” ulusunun “büyük güç” konumundan kaynaklanan ayrıcalıklardan kırıntılar elde eden yarı- küçük-burjuva bir işçi sınıfı aristokrasisinin varlığı imkansızdır;*” (Seçme Eserler, Cilt V – 234)

Öte yandan savaş, kapitalist sistemin mevcut krizini derinleştirerek, dünya devriminin nesnel koşullarını – devrimci durum – daha da olgunlaştırdı. Savaş ilerledikçe bizzat savaşın yol açtığı acılar ve sefaletle birlikte işçi hareketinde egemen olan yurtseverce yanılığlar da dağılmaya başladı.

Lenin bu durumu “ II. Enternasyonalin Çöküşü ” adlı makalesinde şöyle ifade etti: “*Savaşın yol açtığı ve şimdi daha da genişleyen ve derinleşen nesnel devrimci durum, kaçınılmaz olarak devrimci bir hava yaratacak, en iyi ve en bilinçli proleterleri çelikleştirecek ve aydınlatacaktır. Kitlelerin ruh halinde ani bir değişiklik sadece mümkün değil, aynı zamanda gittikçe daha muhtemel hale gelmektedir*” (age– sh.235)

Devrim, savaşın etkilerinin en fazla hissedildiği Rusya’da patlak verdi. Halka inceldiği yerden koptu. Rusya’nın özellikle batı cephesinde aldığı yenilgi egemen sınıf içindeki çelişkileri keskinleştirerek bir siyasal kaosa yol açtı. Hemen her askeri ve siyasal gelişme, hükümette bir bakanın istifasıyla sonuçlanıyordu. Bürokrasi iş göremez durumdaydı. Orduda itaatsizlik, isyan boyutlarına varmıştı. Savaşın yol açtığı acılar

ve sefalet, kitlelerdeki öfkeyi daha da büyütüyordu. Devrim, egemen sınıf içinde kaosun büyüdüğü, kitle hareketlerinin yükseldiği böylesi bir devrimci ortamda kendiliğinden bir patlamayla ortaya çıktı. Tıpkı 1905 devrimi gibi grevlerden gösterilere, genel grevden silahlı ayaklanmaya doğru bir yol izledi. Lenin iki devrim arasındaki bu benzerliği tarihin tekerrürü olarak nitelendirdi. Aralarındaki farkı ise şöyle vurguladı; *“Fakat aslında buradaki büyük fark, savaşın bu kez tüm Avrupa’ya, güçlü sosyalist kitle hareketlerinin mevcut olduğu bütün ileri ülkeleri kapsamış olmasıdır. Emperyalist savaş Rusya’daki devrimci krizi, burjuva demokratik devrim temelindeki krizi, Batı’da gelişen proleter sosyalist devrimle birleştirmiştir. Bu bağ öylesine dolaysızdır ki, şu ya da bu ülkede devrimci görevlerin hiçbir tekil çözümünü mümkün değildir. Rusya’da burjuva demokratik devrim bugün artık batıdaki sosyalist devrimin sadece önsüzü değil, aynı zamanda ayrılmaz bir bileşenidir.”* (Seçme Eserler, Cilt –IV, sh. 160 – 161)

Devrimin ilk kıvılcımı 21 Şubat’ta Putilov işçilerinin, işverenin lo-kavt ilan etmesi üzerine başlattıkları grevle çakıldı. Bu grevi kadınların 23 Şubat Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü’nde ekmek kıtlığını protesto etmek için sokaklara çıkması izledi. Bu gösteride 1907’de derlenen kızıl bayraklar yeniden ortaya çıktı.

Aynı gün Bolşeviklerin öteden beri örgütlü olduğu Vyborg bölgesi işçilerinin grevi başladı. Grev kısa sürede Petersburg’un diğer işçi semtlerine yayıldı. 24 Şubat’ta Sovyetler yeniden ortaya çıktı. Petersburglu işçiler fabrikalarda Sovyet seçimleri yapmaya başladılar. 25 Şubat’ta Bolşevikler, genel grev çağrısı yaptı. 27 Şubat’ta ayaklanma askeri birliklere sıçradı. Birçok askeri birlikte askerler kışlaları terk ederek işçilere katıldılar. 28 Şubat’ta işçilerin ve askerlerin katıldığı ayaklanma en tepe noktasına ulaştı. Silahlı işçi ve askerler, Peter ve Paul kalesini işgal ettiler. Yakalayabildikleri hükümet üyelerini tutuklamaya başladılar.

1905 devrimindeki gibi, ilk kez Petersburg’da ortaya çıkan işçi vekilleri Sovyetleri, kısa sürede askerleri ve köylüleri de içine alarak ülkenin tümüne yayıldı ve Rusya’nın tek gücü haline geldi. Artık iktidar fiili olarak işçi ve asker Sovyetlerinin elindeydi.

Ancak fiili iktidarın Sovyetlerde oluşu, iktidar sorununun çözümünü için yeterli değildi. Sovyetlerin, Rusya’nın tek siyasi iktidarı olmasının

önündeki başlıca engel bizzat Sovyetlerin toplumsal bileşimi ve bu bileşime egemen olan siyasetin, siyasi iktidarın niteliğine ilişkin görüşleriydi. Siyasi olarak Sovyetlerde Menşevik ve Sosyal Devrimciler (SD) ezici bir üstünlüğe sahiptiler. Petersburg Sovyetlerindeki 1600 delegeden sadece 40'ı Bolşevik'ti. (Tony Cliff, Lenin- Cilt-II, sh. 123)

Devrim Rusya'nın siyasal yapısını değiştirmişti. Ancak, Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin iktidara yönelik eski görüşlerini değiştirememişti. Onlara göre Rusya'daki devrim, bir burjuva demokratik devrimdi; dolayısıyla iktidar olma sırası da burjuvazide olmalıydı. Sovyetlerin iktidarı alması yanlıştı; onun görevi demokratik bir güç olarak iktidarı dışarıdan etkilemekti.

Menşeviklerin Sovyetlerdeki en etkili liderlerinden biri olan Tsereveli, iktidarla ve Sovyetlerin rolüyle ilgili görüşlerini şöyle özetliyordu : *“Burjuvaziyle bir uzlaşmaya varılması zorunludur. Devrimin izleyebileceği başka bir yol yoktur. Tüm iktidarın elimizde olduğu ve bir parmak hareketiyle hükümeti alaşağı edebileceğimiz doğru; ancak bu, devrimi bozguna uğratmak anlamına gelir.”* (a.g.e, sh. 112)

Sovyetlerin 2 Mart 1917 tarihli toplantısında, “devrimi bozguna uğratmamak” adına Menşevik ve Sosyalist Devrimci (SD) çoğunluk oylarıyla iktidar burjuva Geçici Hükümet'e devredildi.

Şubat Ekime; Sosyalist Devrim

Şubat devrimi gerçekleştiğinde Bolşevik liderlerin önemli bir kısmı ya Sibiryada sürgünde, (Stalin, Kamenev, Muralov) ya da yurtdışındaydı (Lenin Zinovyevev, Buharin, vb.) Merkez Komitenin Rusya Bürosu üç kişilik bir komiteden oluşuyordu (Şliapnikov, Molotov, Zalutski). Petersburg komite üyeleri 26 Mart gösterileri sırasında tutuklanmıştı. Buna rağmen Bolşevikler Şubat Devrimi'nde özellikle Vyborg işçi bölgesinde önemli bir rol oynadılar. Çoğu grevi ve gösteriyi düzenleyen Bolşeviklerdi.

Gerek Bolşevik Parti Merkez komitesi Rusya bürosu, gerekse Vyborg bölge komitesi Geçici Hükümet'e karşı tutarlı bir tavır izlediler. Sovyetlerin iktidarı alması gerektiğini savunarak Geçici Hükümet'e destek verilmesini reddettiler. Ancak bu durum devrimin izlemesi gereken yol konusunda Bolşevikler arasında kafa karışıklığı olmadığı an-

lamına gelmiyordu. Sovyetlerin iktidarı kendi elleriyle geçici hükümeti devretme kararı aldığı 2 Mart toplantısında, 40 Bolşevik temsilciden ancak 15'i karar aleyhine oy kullanmıştı.

Geçici Hükümet'e karşı tavrı konusu (destekleyip desteklememek) Bolşevik Partide görüş ayrılığı ve yeni bir tartışmayı başlattı. Bu tartışma sürgündeki merkez komite üyelerinin Petersburg'a dönmelerinden sonra daha da büyüdü. MK üyeleri Stalin ve Kamenev ile Duma'daki Bolşevik milletvekili Muralov 12 Mart'ta Petersburg'a geldiler. Onların gelişyle 5 Mart'ta yeniden legal olarak çıkmaya başlayan Pravda'nın yazı kurulu da değişti. Stalin, Kamenev ve Muralov yazı kurulunun üyeleri oldu. Pravda yönetimindeki değişikliği Petersburg Parti komitesindeki değişiklik izledi, Stalin Petersburg Parti komitesinin başına geçti, aynı tarihte Stalin Parti Merkez Komitesi Prezidyumuna seçildi, Lenin'in Petersburg'a gelmesine kadar geçen sürede Parti yönetimini fiilen üstlendi.

Yazı Kurulu'ndaki bu değişikliklerden sonra Pravda'nın eski çizgisi -geçici hükümeti desteklemeyen onu alaşağı etmeyi öngören çizgisi- değişmeye başladı. Pravda'nın 15 Mart sayısında Kamenev'in yazısı bu değişimi en açık biçimde ortaya koydu. Kamenev yazısında büyük Rus devriminin savaşı durduramadığını belirttikten sonra şöyle devam etti; *"iki ordunun birbiri ile karşı karşıya geldiği bir ortamda en saçma şey bunlardan birinin silahlarını yere indirip geri dönmelerini önermektir. Bu bir barış siyaseti değil, ancak özgür halkın öfkeyle reddedeceği bir kölelik siyaseti olabilir. Hayır özgür halk olduğu yerde kalacak ve kurşuna, kurşun, bombaya bombayla karşılık verecektir. Bu durum kaçınılmazdır."* (Tony Cliff , Cilt II- sh. 132)

Kamenev bu yaklaşımıyla 2 yıl önce mahkemede yaptığı savunmayı tekrarlayarak yeniden Bolşevik tezlerden "ana vatan savunması"na bir dönüş yaptı. Kamenev'in bu yazısından sonra Bolşevik Parti içindeki tartışma daha da keskin bir hal aldı. Parti içindeki bu çalkantılı durum 27 Mart'ta Petersburg'da yapılan Rusya geneli Bolşevik toplantısında tartışmaya açıldı. Toplantının gündemini Geçici Hükümet'e karşı takılacak tavrı ve savaş konusundaki Kamenev'in görüşlerinin tartışılması oluşturdu. Stalin toplantıda Geçici Hükümet'e karşı tavrı *"Geçici Hükümet devrimi pekiştirdiği sürece ona destek verelim, karşı devrimci olduğu noktada ise ona destek verilmesini kabul edemeyiz"* olarak açıkladı.

(İktidara Giden Yol –sh.274)

Toplantıda karşı yönde görüşler ileri sürülse de çoğunluk Stalin'in önerisini destekledi. Kamenev'in savaşa karşı dile getirdiği Menşevik görüşler toplantıda hararetli tartışmalara yol açtı. Stalin ve Muralov, Kamenev'in görüşlerine katılmadıklarını açıkladılar. Konferans bu konuda bir karar alamadı. Gerek Stalin'in Geçici Hükümet'le ilgili, Geçici Hükümeti devrimi pekiştirdiği sürece desteklemek, karşı devrimci olduğu noktada ise ona destek vermemek biçimindeki ünlü sağ formülü, gerekse Kamenev'in ana vatan savunmasından yana açıklamaları, Bolşevikler ile Menşevikler arasındaki görüş farklılıklarını önemli ölçüde silikleştirdi. Menşevikler Bolşeviklerdeki bu değişimi birlik için bir fırsat olarak değerlendirerek, Bolşevik Partiye yeni bir birlik önerisinde bulundu. Menşevik Tsereteli tarafından yapılan bu öneri konferansın bir diğer tartışma konusunu oluşturdu. Stalin bu önerinin ancak "*Zimmerwald-Kienthal'da kararlaştırılan politika doğrultusunda*" mümkün olabileceğini dile getirdi. Stalin'in bu yaklaşımı da Konferans çoğunluğu tarafından kabul gördü. (E.H. Carr Bolşevik Devrimi- Cilt-I- sh. 80)

Lenin Bolşevik Parti'de bu tartışmaların olduğu dönemde Zürih'teydi, tartışmaya Zürih'ten, uzaktan mektuplar dizisiyle katılmaya çalıştı. Ancak Lenin'in mektupları uzakta olması, ülkedeki durumu tam olarak görememesi ve Menşevikler ile oluşan olumlu havayı dinamitleyeceği gerekçesiyle Pravda yazı kurulu tarafından sansür edildi. Lenin'in 7 Mart'ta yazdığı ilk mektup Pravda'da ancak 21 Mart'ta yayımlandı.

Bolşevik Partideki bu kafa karışıklığı ve savrulmalara yol açan şey, Rusya'da devrimci sürecin özgünlüğü nedeniyle -iktidar ikiliği- devrimin hâlâ burjuva demokratik aşamada olduğu yanılısamasıydı. Bolşevik Parti'deki bu kafa karışıklığı ancak Lenin'in Petersburg'a gelmesiyle dağılmaya başladı.

Lenin 22 Martta 32 kişiden oluşan bir Bolşevik grupla Almanya'dan mühürlü bir trenle Rusya'ya döndü. Bu tren 1917, 3-4 Temmuz olayları sırasında Lenin'in Menşevikler tarafından Alman ajanı olmakla suçlanmasına ve hakkında tutuklama kararı çıkarılmasına yol açacaktı. Ancak bu yolu izleyerek Rusya'ya dönen sadece Lenin değildi. 5 Mart'ta Menşevik liderlerden Martov da aynı yolu izleyerek Rusya'ya döndü. Bu yolculukta 58 Menşevik, 48 Bund'cu, 34 SD, 18-25 Anarko komünist,

22 partisisiz olmak üzere 257 kişi Martov'la birlikteydi.

Lenin 3 Nisan 1917 akşamı Petersburg Finlandiya Garına ulaştı. Garda Bolşevikler tarafından karşılandı, bekleyen kalabalığa kısa bir konuşma yaptı. Rus devrimini selamlayarak başladığı konuşmasını *“Bugün değilse yarın tüm Avrupa emperyalizminin çökmesi her an beklenebilir. Sizler tarafından gerçekleştirilen Rus devrimi, bu süreci başlattı ve yeni bir devrin başlangıcı oldu. Yaşasın dünya sosyalist devrimi.”* sözleriyle bitirdi. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I- sh. 82)

5 Temmuz'da Lenin, Sovyet oturumlarının yapıldığı Tauride sarayında Bolşevik, Menşevik ve bağımsızların oluşturduğu bir sosyal demokrat topluluğa seslendi. Bu toplantıda ilk kez Nisan tezlerini okudu. Tezler sadece Menşeviklerde değil, Bolşeviklerde de şok etkisi yarattı. Eski Bolşevik Bogdanov; *“ sayıklama, bir delinin sayıklamaları”* diye bağırarak Lenin'in konuşmasını kesti; başka bir eski Bolşevik Goldanberg; Lenin'in, *“30 yıldan beri boş olan Avrupa tahtına, Bakunin'in tahtına adaylığını koydu”* ğunu söyledi. Lenin sataşmalara aldırmadan salondan çıktı. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I- sh. -83)

5 Nisan akşamı tezler Bolşevik yöneticilerin toplantısında yeniden okundu; Molotov, Kolantai, ve Şliapnikov dışında hiç kimse Lenin'i desteklemedi. Bu Lenin'in Parti içindeki ikinci büyük yalnızlığıydı. Birincisini, 1903 RSDİP 2. Kongresindeki Menşevik- Bolşevik bölünmesinde yaşamıştı. Ancak bu yalnızlık birincisinden daha az etkili oldu ve daha kısa sürdü. İki hafta sonra Parti'nin büyük çoğunluğu Lenin'le birlikteydi.

Lenin Birinci Uzaktan Mektubunda, Şubat devriminin bir mucize olmadığını, bu devrimin gerçekleşmesinin arkasında 1905 devrimci deneyiminin ve emperyalist savaşın büyüttüğü devrimci durumun olduğunu, savaşın devrimde *“rejisörlük rolü üstlendiğini”* belirttikten sonra, Rusya'da, biri burjuvazi ve burjuvalaşmış toprak sahipleri, diğeri işçi ve asker Sovyetleri olmak üzere ikili bir iktidarın oluştuğunu, ikinci iktidarın içinde bulunduğu bilinç ve örgütsel gerilik nedeniyle iktidarı kendi elleriyle burjuvaziye teslim ettiğini, iktidarın burjuvaziye geçişi –sınıfsal el değiştirmesi- anlamında devrimin birinci aşamasının *“tamamlandığını”*, sosyalist devrimin gündemde olduğunu, devrimin bu ikinci aşamasında sınıfların durumu ve sınıflar arası ilişkilerin bir değişime uğradığını,

devrimin bu yeni aşamasında, proletaryanın, biri “Rusya’da nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturan düzinelerce milyon yarı-proleter ve kısmen küçük-burjuva unsurlar kitlesi”, diğeri, “bütün savaşılan ülkelerin ve bir bütün olarak tüm ülkelerin proletaryası” olmak üzere iki müttefike sahip olduğunu vurguladıktan sonra işçilere şu çağrısı yaptı; *“İşçiler, Çarlığa karşı iç savaşta proleter kahramanlık mucizeleri yarattınız, devrimin ikinci aşamasında zaferinizi hazırlamak için proletaryanın ve tüm halkın örgütlenmesinde mucizeler yaratmalısınız.”* (Seçme Eserler, Cilt-VI-sh.25)

Lenin mektuplarında değindiği bu noktaları Nisan Tezleri olarak bilinen tezlerde daha da ayrıntılandırdı. Lenin, tezlerinde savaşın bir emperyalist savaş olduğunu, Şubat devriminden sonra da bu durumun değişmediğini, bu nedenle Bolşevik Parti içinde dillendirilen “devrimci anavatan savunması” görüşünün yanlış olduğunu, buna taviz vermenin sosyal şovenizme evet demek anlamına geleceğini, “devrimci anavatan savunmasının” ancak Sovyetlerin iktidarında söz konusu olabileceğini, “Rusya’daki özgün durumun özelliğinin devrimin birinci aşamasından ikinci aşamasına geçişten ibaret olduğunu”, bu koşullarda Geçici Hükümet’e en ufak bir desteğin söz konusu olamayacağını, Bolşeviklerin şiarının “Bütün iktidar Sovyetlere” olması gerektiğini, bunun Sovyetlerde bilinç ve örgüt bakımından devrimci bir değişim gerçekleşmesine bağlı olduğunu, partinin bu aşamadaki görevinin bu değişimi sağlamak üzere harekete geçmek olduğunu sıraladıktan sonra, çürümüş II. Enternasyonalin yerine yeni bir enternasyonalin kurulması çağrısını yaptı.

Bolşevik Parti’de İlk kriz –Kesintisiz Devrim

1912 sonrasında Bolşevik Parti’de yaşanan ilk kriz 1917 Şubat Devrimi sonrasında ortaya çıkan özgün durumla ilgiliydi. Lenin Şubat devrimi sonrasında Bolşeviklerin o güne kadar izlediği taktiğin değişmesi zorunluluğunu dile getirdi. 1917 Devrimi öncesi ve sonrası somut durumu ele alarak izlenecek yeni taktiği şöyle açıkladı: *“O tarihlerde (1917 Şubat devrimine kadar olan süre kastediliyor) burjuva devriminin öngününde ya da tamamlanmamış bir burjuva devriminin akışı içinde bulunuyorduk ve görev her şeyden önce bu devrimi krallığın yıkılmasına kadar götürmektir. Şimdi krallık yıkılmış bulunuyor. Rusya’nın, başında*

Kadetler, Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler bulunan bir demokratik cumhuriyet haline gelişi ölçüsünde burjuva devrimi tamamlanmıştır.... Yalnız proletarya ve köylüler krallığı devirebilirler, o çağda bizim sınıf siyasetimizin belirleyici ilkesi bu olmuştur. Ve bu ilke doğru idi. 1917 Şubat ve Mart ayları bu ilkeyi bir kez daha doğrulamaktan başka bir şey yapmadı. Yalnız proletarya en yoksul köylüleri (...) yöneterek savaşı demokratik bir barışla sona erdirebilir (...) ve sosyalizme doğru mutlak olarak zorunlu olan, acil bir hale gelen adımları atabilir. Şimdi sınıf siyasetimizin belirleyici ilkesi budur.” (Lenin- Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, Sol yay. sh. -127-128))

Bolşevik Parti’de Lenin’in bu tezine karşı çıkanların dayandıkları ana nokta; Bolşeviklerin eski tezinin (“Proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü”) gerçekleşmediği, dolayısıyla henüz “burjuva demokratik devrimin tamamlanmadığı” tezidir.

Bu noktada sözü Lenin’e bırakalım:

“Her devrimin temel sorunu, iktidar sorunudur. Bu sorun aydınlatılmadıkça devrimde kendi rolünü bilinçli bir biçimde oynamak ve hele devrimi yönetmek söz konusu edilemez.” (Lenin- Ekim Devrimi Dosyası Sol yay. sh.-42)

“Bugünkü Rusya’ya özgü olan şey, proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyinin yetersizliğinden ötürü, iktidarı burjuvaziye vermiş olan devrimin birinci aşamasından, iktidarı proletarya ve köylülüğün yoksul katlarına devredecek olan ikinci aşamasına geçiştir.” (Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi –sh.10)

“Şubat - Mart 1917 devriminden önce devlet iktidarı, Rusya’da eski bir sınıfa, başında Nikola Romanov’un bulunduğu feodal toprak soylularına aitti.

Bu devrimden sonra, iktidar başka bir sınıfa, yeni bir sınıfa, burjuvaziye ait bulunuyor.

İktidarın bir sınıftan ötekine geçişi, sözcüğün salt bilimsel anlamında olduğu kadar, politik ve pratik anlamıyla da bir devrimin birinci, başlıca ve esas belirtisidir.

Burjuva devrimi, ya da burjuva demokratik devrim, Rusya’da, bu bakımdan tamamlanmıştır.” (a.g.e. Sh. 19-20)

Pavda’da yayınlanmasından sonra Lenin’in tezleri partide tartışılma-

ya başladı. Tezlere ilişkin tartışma daha çok Lenin’le Kamenev arasında bir polemik olarak sürdü. Lenin karşıtları, demokratik devrimin tamamlanmadığı tezinin çürütmesinin ardından yeni tezler ürettiler.

Bu tezlerden biri, Lenin’in “bütün iktidar Sovyetlere” çağrısının bir silahlı ayaklanma çağrısı olduğu, ikincisi de bu çağrının doğrudan sosyalizme geçişi öngördüğüydü. Lenin bu çağrının doğrudan ve hemen bir ayaklanma çağrısı anlamına gelmediğini, “*Rusya da iktidar ikiliğine yol açan koşulların –“proletaryanın sayısal zayıflığı, sınıf bilinci ve örgütlenmedeki yetersizliği”- ortadan kaldırılmadan yani, Sovyetleri geçici burjuva hükümete mahkum eden, SD ve Menşeviklerin Sovyetlerdeki üstünlüğüne son verilmeden Sovyetlerin iktidarı alamayacağını vurguladı. Lenin’e göre iktidar ikiliği uzun süre devam edemezdi; Çünkü; “Bir devlet içinde iki devlet erki varolamaz. Onlardan biri çekilmek zorundadır, ve tüm Rus burjuvazisi daha şimdiden var gücüyle, İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri’ni olası bütün araçlarla her yerde bir kenara itmeye, zayıflatmaya, bir hiçe indirgemeye ve burjuvazinin mutlak egemenliğini kurmaya çalışıyor.”* (Seçme Eserler, Cilt-VI- sh.61)

Burjuvazinin Sovyetleri ortadan kaldırma girişimi, ancak Sovyetlerde devrimci bir değişimin gerçekleşmesiyle önlenebilirdi. Bunu sağlayacak olan Sovyetlerde çoğunluğu kazanmaya yönelik sabırlı ve kararlı bir propaganda ve ajitasyon faaliyetiydi. “*Görünüşte bu “sadece” Propagandist çalışmadır. Gerçeklikte ise en yüksek dereceden pratik devrimci çalışmadır, çünkü dış engeller nedeniyle değil, burjuvazi ona karşı şiddet uyguladığı için değil (...), bilakis kitleler körü körüne bir güvenin esiri oldukları için duraklamış olan, boş laflar içinde boğulan ve yerinden kıpırdamayan devrim başka türlü ilerletilemez.”* (a.g.e – sh. 63)

Rusya’nın mevcut ekonomik gelişme düzeyinin sosyalist bir devrim elvermediği gerekçesiyle Bütün İktidar Sovyetlere çağrısının doğrudan sosyalizme geçişi öngördüğü ve bunun kabul edilemez olduğu yolundaki eleştiriyi ise Lenin şöyle yanıtladı. “*...Rus devrimi Sovyetleri yarattı. Dünyanın hiçbir burjuva ülkesinde bu tür devlet kurumları yoktur ve olamaz da, ve hiçbir sosyalist devrim bunun dışında başka bir iktidarla hareket edemeyecektir. İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri, iktidarı devralmak zorundadır, ama alışılmış bir burjuva cumhuriyet yaratmak ya da doğrudan sosyalizme geçmek için değil. Bu imkânsızdır.*

O halde ne için? Bu geçiş için atılabilecek ve atılması gereken ilk somut adımları atmak için iktidarı almak zorundadırlar. Bu bakımdan korku en kötü düşmandır. Kitlelere, bu adımların derhal atılması gerektiği vaaz edilmelidir, aksi halde İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerinin iktidarı anlamsız olacak ve halka hiçbir şey vermeyecektir.” (a.g.e –sh. 99)

Lenin’in tezlerine ilişkin parti içinde ilk oylama 7 Nisan’da Petersburg Parti komitesinde oldu. Bu oylamada tezler ikiye karşı onüç oyla reddedildi. 14 Nisan’da Petersburg bölgesi Bolşevikler toplantısında tezler yeniden tartışıldı. Toplantıya katılanların büyük çoğunluğu Lenin’e karşı olmasına rağmen, Geçici Hükümet’in desteklenmemesine dair Lenin’in önergesi 6 aleyhte 33 oyla kabul edildi. Bu Lenin’in ilk zaferiydi.

Sürmekte olan bu tartışma Partinin 24-29 Nisan tarihleri arasında toplanacak olan Bolşeviklerin Tüm Rusya Konferansı’nda sonuçlanacaktı. Lenin bu toplantıya tezlerini daha da ayrıntılandırarak ve itirazları tek tek çürüterek hazırlandı. Konferans 79,204 parti üyesini temsilen 151 delegenin katılımıyla toplandı.

Kamenev Bolşeviklerin Tüm Rusya Konferansı’nda da geleneksel karşıtlığını sürdürdü. Lenin, Kamenev’in, “Lenin yoldaşın genel şemasına gelince, bu şema, şu burjuva demokratik devrimin tamamlanmış olduğu tezinden hareket etmesi bakımından ve bu devrimin derhal sosyalist devrime dönüşmesine dayanması yüzünden bize kabul edilmez bir şema olarak görünüyor” biçimindeki, bugün de karşımıza çıkan o çok meşhur “demokratik devrim tamamlanmamıştır” itirazını şöyle yanıtladı:

“Burada iki büyük yanlış var. Birincisi, burjuva demokratik devrimin tamamlanmış ya da tamamlanmamış olduğunu anlama sorunu yanlış konulmuştur. Sorun şeylerin yalnız bir yanını dikkate alan, nesnel gerçeğe uygun düşmeyen soyut ve yalın bir biçimde konmuştur. Kim ki sorunu böyle koyar, kim ki bugün “burjuva demokratik devrim tamamlanmış mıdır?” diye sorar, en azından, son derece karışık ve hiç olmazsa iki yön içeren bir gerçeği anlamak olanağından kendini yoksun kılar; teoride bu böyle. Pratikte ise acınacak bir şekilde küçük burjuva devrimciliğine teslim olur.” (a.g.e. sh. 25-26)

Toplantı sırasında Stalin ve Zinovyev, Kamenev’e karşı Lenin’i des-

tekleyen birer konuşma yaptı. Kamenev'in toplantı üzerindeki etkinliğinin azalmasıyla, tartışma bu kez devrimin tamamlanıp tamamlanmadığı sorunundan Rusya'da sosyalist devrimin gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği sorununa kaydı. Rikov Lenin eleştirisi ile başladığı konuşmasını, *"Sosyalist devrim güneşi ne zaman, nerede doğacaktır? İçinde bulunduğumuz şartlarda ve bizim hayat standartlarımızla sosyalist devrim kalkışmanın bize düşmediğini sanıyorum. Ne bunu gerçekleştirecek gücümüz var, ne de bunun objektif şartları var"* diyerek sürdürdü. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I- sh. -87)

Daha sonra Parti içinde önemli tartışmaların başlangıcı olan Rikov'un bu açıklaması toplantının yoğun gündemi içinde, Lenin'in kısa bir değinmesi dışında bir anlamda es geçildi. Lenin Rikov'un sözlerine şu cevabı verdi. *"Rikov yoldaş, sosyalizmin gelişmiş sanayiye sahip başka ülkelerden gelmesi gerektiğini söylüyor. Bu doğru değil. Kimin başlayacağını söylemek olanaksızdır. Bu Marksizm değil, Marksizm'in bir parodisidir"* (Seçme Eserler, Cilt-VI-sh. 559)

Uzun tartışmalardan sonra konferans, Lenin'in Nisan tezlerini; geçici hükümetin desteklenmemesi, bütün iktidarın Sovyetlere geçmesi, savaşa karşı iç savaşın savunulması, devrimci savunmacılık tezinin kınanması, iktidar Sovyetlere geçmeden demokratik bir barışın olamayacağı, bunun tek koşulunun iktidarın Sovyetlere geçmesi gerektiğine dair tezleri 7 çekimser oya karşılık oybirliğiyle onayladı. Toplantıda devrimci bir enternasyonalin kurulması konusu Zinovyev'in önerisiyle başka bir biçim aldı. Zinovyev'in Zimmerwald'cılarının 18 Mayıs'ta Stockholm'de yapacakları toplantıya katılma önerisi Lenin'in karşı oyuyla kabul edildi.

Konferans mevcut ulusal ve uluslararası durumda partinin yeni politikası ve taktiklerini belirledi. Bolşevik Parti, Konferanstan ideolojik, politik ve örgütsel birliğini güçlendirerek çıktı. Parti iki ay süren bir bocalamadan sonra yeniden Lenin'in etrafında kenetlendi. Artık parti ana görevine, konferansta alınan kararların hayata geçirilmesi görevine dönebilirdi. Şüphesiz konferansta alınan kararların belirleyici olanı bütün iktidarın Sovyetlere geçmesini öngören karardı. Bunun için yapılması gereken, Lenin'in deyimiyle, *"Sovyetlerin sayısını çoğaltmak, güçlerini artırmak ve partimiz içinde birleştirmekti."* (Seçme Eserler,

Cilt-VI –sh.89)

Konferans, Partinin yeni merkez komitesini de seçti. Lenin-104 oy, Zinovyev -101, Stalin-97, Kamenev-95, Miliutin-88, Nogin-76, Sverdlov-71, Smilga-53, Federov-48 oyla yeni MK'yi oluşturdu. (Tony Cliff , Cilt II-sh.166)

Bütün İktidar Sovyetlere

Konferansta Lenin'in tezlerinin onaylanmasından sonra, Bolşeviklerin mücadelesine Bütün İktidar Sovyetlere sloganı yön verdi. Bolşevikler, başlangıçta Sovyetler içinde azınlıktaydı. Ancak gerek Rusya'da, gerekse uluslararası alandaki gelişmeler Bolşeviklerden yanaydı. Rusya'da devrimci kriz derinleşerek sürüyordu. Menşevik ve SD'lerin desteğini arkasına alan burjuva Geçici Hükümet işçi, asker ve köylülerin istemlerinin hiçbirine çözüm üretememiş, tersine Sovyetleri etkisizleştirme çabışmıştı.

Boş vaatlerle yetinmeyen işçi, asker ve köylüler Bolşeviklerin önerdiği önlemleri kendi alanlarında fiilen uygulamaya geçtiler. Devrimden sonra hızla büyüyen fabrika komiteleri işyerlerinde ücretler, çalışma koşulları, işe alma ve çıkarma vb. konularda denetimi ellerine aldılar. Geçici Hükümetin savaş bakanı Kerenski'nin orduda disiplini sağlamaya yönelik eski tarzı – her türlü görevlendirme ve görevden alma yetkisinin komutanlara verilmesi, emirlere mutlak itaat, uymayanların cezalandırılması vb. – uygulama direktiflerine karşın askerler, Bolşeviklerin önerilerini – subayların seçimle belirlenmesi ve geri çağrılabilir olması – fiilen uygulamaya başlamışlardı. Köylüler için de durum farklı değildi. Geçici Hükümetin tarım reformu bir vaatten ileri geçmiyordu. Köylüler tarım reformunun sürekli ileri bir tarihe (Kurucu Meclis'in toplanmasına) ertelenmesine tepki olarak işi kendi ellerine aldılar, toprakları işgal etmeye, büyük toprak sahiplerinin, ürünlerine, mülklerine ve araçlarına el koymaya, toprak kirasını düşürmeye başladılar. Geçici Hükümetin icraatı ise, işgalci köylülerin üzerine asker göndermek oldu. Tarım reformunun bir türlü gerçekleşmemesi ve Geçici Hükümetin köylü isyanlarını askerle bastırmaya yönelmesi, köylülük üzerinde büyük etkisi olan SD'lerde sağ ve sol biçiminde bir bölünmeye yol açtı. Sol SD'ler Bolşeviklerle yakınlaştı.

Uluslararası durum da Bolşeviklerin lehineydi. Ordularda dağılma

ve devrimcileşme sürüyordu. Cephede Rus ve Alman askerler arasında kardeşleşmeler, burjuvaziye rahatsız edecek boyutlardaydı.

Kısaca Lenin'in, devrimin "rejisörü" dediği savaş, uluslararası durumu devrimcileştirmeye devam ediyordu. Öte yandan Geçici Hükümet müttefiklerin (İngiltere ve Fransa) baskısıyla yeniden savaş hazırlıklarına başlamıştı. 20 – 21 Nisan'da Sovyetleri iktidarı almanın eşiğine kadar taşıyan kitlesel gösteriler bu koşullarda ortaya çıktı.

21 Şubatta SD ve Menşeviklerin üstünlüğü elde tuttuğu Petersburg Sovyet'i, her türlü gösteriyi yasaklayarak bir kez daha Geçici Hükümetin imdadına yetişti. 20 – 21 Nisan gösterileri Sovyetleri iktidar yapmaya yetmediyse de, Geçici Hükümeti derinden sarstı. Hükümet istifa etmek zorunda kaldı.

Bu tür kriz anlarında, bütün burjuvaların başvurduğu bir aldatma taktiği devreye sokuldu. Burjuvazi krizini fırsata dönüştürmek için SD ve Menşeviklerin içinde yer aldığı, bu yolla Sovyetler üzerindeki denetimini sağlayacağı bir koalisyon hükümeti kurmak için harekete geçti. 1 Mayıs'ta toplanan Petersburg Sovyeti, SD, Menşevik ve Kadetlerden oluşacak bir koalisyon hükümetinin desteklenmesi önergesini oyladı. Bolşeviklerin karşı oy kullandığı önerge, SD ve Menşeviklerin oylarıyla kabul edildi. 6 Mayıs'ta içinde üç SD ve üç Menşevik bakanın yer aldığı yeni bir geçici hükümet kuruldu.

3 Haziran'da toplanan Sovyetlerin Tüm-Rusya Kongresi, Sovyetlerde SD ve Menşevik üstünlüğü teyit etse de, genel eğilimin Bolşeviklerin güçlenmesinden yana olduğunu gösterdi. Kongreye katılan 822 delegenin 285'i SD, 248'i Menşevik'ti. Bolşeviklerin delege sayısı ise 105'ti. Bu Kongre'nin tarihsel önemini belirleyen şey ise, Sovyet başkanı Menşevik Tsereteli'nin "şu anda hiçbir parti iktidarı bize verin diyecek durumda değildir. – Rusya'da böyle bir parti yoktur", sözlerine Lenin'in verdiği "evet, vardır" cevabıydı. Kongre Bolşeviklerin iktidarın Sovyetlere geçmesini öngören önergesini reddederek bir kez daha Geçici Hükümet'e olan desteğini tazeledi. 250 üyeli Tüm Rusya İşçi ve Asker Sovyetleri Yürütme Komitesi (VTsIK) seçildi. Bu organda Bolşevikler 35 üye ile temsil edildi. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I- sh. -92, 93)

Yeni Geçici Hükümetle birlikte Rusya'nın emperyalist savaşa dahil olması yönünde çabalar da güçlendi. Bolşevikler, Geçici Hükümetin

savaş yanlısı tutumunu protesto etmek için 10 Haziran'da barışçı bir gösteri düzenleme kararı aldılar. Sovyet Yürütme Komitesi, hemen harekete geçerek alencontre bir kararla gösteri yapılmasını yasakladı. Bu gelişme üzerine Bolşevikler, yoğun tartışmalardan sonra gösteriyi iptal ettiklerini açıkladılar.

Bolşeviklerin geri adım atmasını fırsat olarak değerlendiren Sovyet Yönetimi 18 Haziran'da Bolşeviklere karşı bir gövde gösterisi düzenleme kararı aldı. İç tartışmaların ardından Bolşevikler, gösteriye katılacaklarını açıkladılar. 18 Haziran'da yaklaşık yarım milyon insan Petersburg sokaklarındaydı. Gösteri Menşevik ve SD'lerin umduğu gibi, Bolşeviklere karşı bir gövde gösterisi değil, tersine Bolşeviklerin bir gövde gösterisi oldu. Göstericiler, Bolşeviklerin "iktidar Sovyetlere," kahrolsun 10 kapitalist bakan", "gecekondulara barış, saraylara savaş" sloganlarını haykırdılar.

Geçici Hükümet tıpkı 1905 ve 1917 Şubat devriminde olduğu gibi, devrimi, savaşla boğmak yoluna gitti. Kerenski 19 Haziran'da orduya Almanlara karşı saldırı emri verdi. Burjuvazinin hesabı, savaşın yaratacağı milliyetçi, şoven dalgadan yararlanarak Sovyetleri tümenden ortadan kaldırmaktı. Ancak hesap tutmadı, 1905 ve 1917 Şubatındaki gibi geri tepti.

Ordunun Almanlar karşısında hezimete uğraması, kitlelerde Geçici Hükümet'e karşı öfkeyi daha da büyüttü. Öfke 3 Temmuzda büyük bir patlamaya dönüştü. Aynı gün Kadetler, Sovyet yönetimiyle Bolşevikleri karşı karşıya bırakmak amacıyla hükümetten çekildiklerini açıkladılar. Kerenski Geçici Hükümetin başkanı oldu. Kerenski'nin niyeti, Bolşeviklerin 3 Temmuz gösterisini provoke edip, silahlı bir ayaklanma gibi göstererek, Bolşeviklere karşı bir saldırının başlatılmasını sağlamaktı. Bunda kısmen de başarılı oldu. Gösteri sırasında hemen her öfkeli kitle eyleminde yaşanan "taşkınlıklar" yaşandı. 4 Temmuzda Bolşevikler, provokasyonu boşa çıkarmak için eylemlerin sonlandırıldığını açıkladılar. Bu, karşı devrim için yeni bir saldırının başlangıcı oldu. Çarın karşı devrimci birlikleri Petersburg'a sevk edildi. Aynı anda Bolşeviklere karşı pogromlar başlatıldı. Pravda bürosu ve basıldığı matbaa, tahrip edildi. Lenin'in Alman ajanı olduğu söylentisi yayıldı. 28 Bolşevik önder hakkında tutuklama kararı çıkartıldı. Kamenev ve Kollontai tutuklandı.

Lenin ve Zinovyev yeniden illegaliteye geçtiler. Troçki de bir süre sonra tutuklananlar arasına dahil edildi.

Daha önceki bütün devrimlerden sonra (1848 – 1871 devrimleri) burjuvazinin ilk işi , işçi ve devrimci birliklerin silahsızlandırılması olmuştur. Bu kural, 3 – 4 Temmuz izleyen günlerde Rus burjuvazisi tarafından da uygulandı. Geçici Hükümet, ayaklanma bahanesiyle devrimci işçi ve askerlerin silahsızlandırılması emrini verdi. Ancak bu kez silahlı işçi ve askerler, öncekiler gibi burjuvazinin tuzağına düşecek kadar deneyimsiz ve “toy” değillerdi. Karşı devrimin ise, işçi ve askerleri zorla silahsızlandırarak bir gücü yoktu.

Askerin silahsızlandırılması girişiminde, asıl hedef, Şubat devriminin önemli merkezlerinden biri olan ve 17 Mayıs’ta “Kronstadt’ta tek iktidar, Kronstadt İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerindedir” kararını alan Kronstadt’tı. Kronstadt’ı bu karardan vazgeçirme uğursuz görevi yine Menşeviklere düştü. Menşevik bakan Tsereteli ile Kronstadt Sovyeti arasında varılan anlaşmayla Kronstadt kendi Sovyet’i için bir isim belirleyecek ve bu isim hükümet tarafından onaylanacaktı. (Seçme Eserler, Cilt-VI–sh. 563)

Karşı devrimin işçi ve askerleri silahsızlandırma girişimi, küçük bazı başarılar dışında bir sonuç vermedi. Silahlı işçi ve askerlerin büyük bir bölümü silahsızlanmayı reddetti.

Bütün bu süreç zarfında Tüm-Rusya Sovyet Yönetimi aldığı kararlarla -savaşın yeniden başlatılması, cephede ölüm cezasının geri getirilmesi, işçi ve askerlerin silahsızlandırılması ve gösterilerin yasaklanması- açıkça karşı devrimin safında yer aldı. Lenin bu durumu, SD ve Menşeviklerin “eğik düzlemde dibe vurması,” karşı devrimle birleşmesi olarak nitelendirdi.

Kerenski Bolşeviklere karşı 3-4 Temmuzda yürütülen kampanyanın meyvelerini toplamak için yeni bir aldatmacaya başvurdu. 12 – 15 Ağustos tarihleri arasında Moskova’da bir devlet konferansı topladı. Aralarında sanayici-ler, toprak sahipleri, eski Duma temsilcileri, üniversiteler, Sovyet temsilcileri, yüksek rütbeli subayların ve çeşitli burjuva, küçük burjuva parti ve kurumlardan 2414 kişinin çağrılı olduğu toplantıda İşçi ve Asker Sovyetleri, 129 delege ile temsil edildi. Bolşevikler devlet konferansına genel grev çağrısıyla karşılık verdi. Genel greve 400

bin işçi katıldı. Grev Moskova dışında da yankı buldu. Burjuvazinin bu hamlesini boşa çıkartan bu genel grev aynı zamanda Bolşevikler için 3-4 Temmuz günlerinin artık geride kaldığını gösterdi.

3-4 Temmuzda Bolşeviklere karşı düzenlenen pogromlara rağmen Bolşeviklerin Sovyetler içindeki yükselişleri, Rus burjuvazisi için ölüm çanlarının çaldığının habercileriydi. Genel Kurmay başkanı General Kornilov son bir hamle olarak Kerenski'ye bir karşı devrim planı sundu. Bu plana göre hükümet, Petersburg'da sıkıyönetim ilan edecekti. Kornilov da birlikleriyle Petersburg'a girecekti. Kerenski baştan desteklediği bu plandan, Kornilov karşısında güçsüz olduğunu ve planın tümüyle Kornilov lehine sonuçlanacağını hesaba katarak son anda vazgeçince, Kornilov İtilaf (İngiltere, Fransa) devletlerinin desteğini de arkasına alarak 26 Ağustosta yayınladığı bir genelge ile iktidara el koyduğunu duyurdu. General Krasnov yönetimindeki Kornilov birlikleri Petersburg'a doğru yürüyüşe geçti.

27 Ağustos'ta Petersburg Sovyetinin Bolşevik fraksiyonu "bütün iktidar Sovyetlere" şiarı altında işçi ve askerleri Kornilov'a karşı silahlandırma kararı aldı. Kızıl Muhafızların sayısı kısa sürede 50 bine ulaştı. Bu gelişme karşısında sessiz kalamayan Petersburg Sovyeti, kendi bünyesinde bir devrimci askeri komite oluşturarak harekete geçti. Bolşevikler azınlık olmalarına rağmen, komitenin faaliyetini fiilen üstlendiler. Kronstadt Sovyeti de harekete geçerek Peter ve Paul Kalesini işgal etti. Cepheelerde de durum farklı değildi. Birçok cephede birlikler Kornilov'un karşısındaydı. Bu gelişmeler karşısında kısa süreli bir ilerlemenin ardından Kornilov birlikleri dağılmaya başladılar; darbe, başladığından dört gün sonra çöktü.

Kornilov darbesini Lenin, "beklenmedik (bu anda ve bu biçimde beklenmedik), neredeyse inanılmaz derecede sert bir dönemeç" olarak nitelendirdi. Kornilov darbesi Bolşevik Parti içinde anavatan savunması ve Geçici Hükümetin desteklenmesi eski tartışmasını yeniden gündeme getirdi. Lenin bu darbe ile ilgili olarak Merkez Komiteye yazdığı mektupta şunları dile getirdi;

"Bütün sert dönemeçler gibi bu da taktiğin gözden geçirilmesini ve değiştirilmesini gerektiriyor. Ve her gözden geçirmede olduğu gibi, ilkesizliğe düşmemek için olağanüstü dikkatli olmak zorunludur.

Biz ancak iktidar proletarya tarafından ele geçirildikten sonra, barış teklifinden sonra, gizli anlaşmaları yırttıktan ve bankalarla bağları koparıldıktan sonra, ancak bundan sonra anavatan savunucusu olacağız. Ne Riga'nın işgal edilmesi ne de Petersburg'un işgal edilmesi bizi anavatan savunucusu yapmayacak. (Bunun okuması için Volodarski'ye verilmesini çok rica ediyorum.) O zamana kadar biz proleter devrimden yanayız, savaşa karşıyız, anavatan savunucusu değiliz.

Kerenski Hükümeti'ni şimdi bile desteklemeliyiz. Bu ilkesizlik olur. Şu sorulacak: Kornilov'a karşı mücadele etmemeli mi? Elbette etmeli! Fakat bu bir ve aynı şey değil, burada bir sınır var. Bu sınır, "uzlaşmacılığa" düşen, kendini olayların akışına kaptıran bazı Bolşevikler tarafından aşılmaktadır."

... "Yaşanılan anı hesaba katmak gerekir. Kerenski'yi derhal devirmek istemiyoruz. Ona karşı mücadele görevine başka biçimde yaklaşmak istiyoruz; halkı, (Kornilov'a karşı savaşan halkı), Kerenski'nin zaafı, yalpalamaları konusunda aydınlatacağız, Bunu önceden de yapıyorduk. Fakat şimdi bu esas mesele haline geldi: değişiklik bundan ibarettir." (age.-sh.213-214)

Troçki'nin Bolşeviklere Katılması

Troçki önderliğini yaptığı Bolşevik karşıtı birliğin (Ağustos Bloku) çöküşünün ardından, başarısız olduğunu kabul etmiş olacak ki, "Kiev Düşünçesi" gazetesinin muhabiri olarak, Balkan savaşını izlemek üzere Eylül 1912'de Balkanlara geçti. Savaşla ilgili röportajlar yaptı, düşüncelerini yazdı. I. Balkan savaşı bittiğinde yeniden Viyana'ya döndü. Viyana'da kaldığı süre boyunca Menşeviklerle birlikte hareket etti. Kısa bir süre sonra II. Balkan savaşını izlemek üzere yeniden Balkanlara geçti. Troçki'deki Bolşevik karşıtlığı Balkanlarda kaldığı yıllarda da etkisinden bir şey kaybetmedi. 1914 Temmuzunda Martov'la birlikte Bolşevikleri USB'ye şikayet etmek için Brüksel'e gitti. Bölücü olarak nitelendirdiği Bolşeviklere karşı USB'nin desteğini aldıysa da bu destek savaşın başlaması nedeniyle bir işe yaramadı.

Ağustos 1914'te Emperyalist paylaşım savaşı başladığında Troçki Viyana'daydı. Ülkeleri savaşın karşı cephesinde olduğu için Rus mültecilerin Avusturya ve Almanya'da yaşamaları olanaksızdı. Birçok Rus

sosyal demokrat lider gibi (Lenin, Buharin, Radek vb.) Troçki de savaşta tarafsız ülke olan İsviçre'nin Zürih kentine geçti. Zürih'te kısa bir süre kaldıktan sonra yeniden Viyana'ya döndü, Kiev Düşüncesi gazetesinin muhabiri olarak Paris'e geçti. Bir süre savaş muhabirliği yaptı. Paris'te Martov'la birlikte önce Golos'u (Ses), ardından Ocak 1915'te Golos yayın hayatına son verince Naşe Slova'yı (Sözümüz) çıkardı. Her iki gazetede de savaşla ilgili yazılar yazdı. (Troçki'nin emperyalist savaş karşısındaki tutumuna yukarda değinildi)

1912'de Bolşeviklerin ayrı bir parti olarak örgütlenmesinden sonra Lenin'le Troçki emperyalist savaşta alınması gereken tutum konusunun tartışıldığı Zimmerwald Konferansında yeniden karşı saflardaydı. Zimmerwald konferansı 5 Eylül 1915'te 12 ülke sosyal demokrat partisini temsilen bazıları istişari oy haklı 38 delegeyle toplandı. Sosyal demokrat hareketteki bölünmenin (sosyal şovenler, Merkezde yer alanlar ve Enternasyonalistler) temsil edildiği konferansta Lenin Bolşevikleri Axelrod Menşevikleri temsil etti. Troçki Merkez'in sözcülüğünü üstlendi. Konferansta Bolşeviklerin önerdiği bütün önergeler, sosyal şovenizmden kopuş, savaş kredileri lehine oy kullanılmaması, emperyalist savaşa karşı iç savaşın savunulması, devrimci yenilgicilik ve yeni bir enternasyonalin kurulması, Merkez ve Şoven grupların oylarıyla reddedildi. Troçki'nin hazırladığı ve Bolşeviklerin önerilerini dikkate almayan sadece, tazminatsız ve ilhaksız bir barışı öngören metin, Bolşeviklerin protestosuyla kabul edildi. Zimmerwald Konferansının ikincisi yine İsviçre'nin Kienthal köyünde yapıldı. Troçki'nin izin alamadığı için katılmadığı bu konferansta enternasyonalistler daha güçlü olmalarına rağmen birinci konferanstan farklı bir sonuç elde edemediler.

Eylül 1916'da Fransa hükümeti Troçki'yi sınır dışı etme kararı aldı. Troçki 30 Ekimde İspanyaya, oradan da Ocak 1917'te ABD'ye New York'a geçti. Şubat devriminden sonra, Mart 1917'de bir Rus mülteci grubuyla birlikte Norveç bandıralı bir gemiyle New York'tan ayrıldı. İskoçya'nın Halifax limanında ailesiyle birlikte gemiden indirilerek tutuklandı. Nisan sonunda serbest kaldıktan sonra Finlandiya üzerinden 4 Mayıs 1917'de Petersburg'a ulaştı.

Troçki ilk iş olarak toplantı halindeki Petersburg Sovyet'ine gitti. O sırada Petersburg Sovyet'inde yeni kurulan Kadet, Menşevik, Sosyal

Devrimci koalisyon hükümetinin güven oyu görüşmeleri devam ediyordu. Yeni hükümette 10 kapitalist, 6 “sosyalist” bakan yer almıştı. Troçki Petersburg Sovyet’inde eski Menşevik yoldaşları (Chkheidze vb.) tarafından karşılandı ve iştişari oy hakkıyla Sovyet yürütme kuruluna alındı. Toplantıda yaptığı konuşmada orada olup biten birçok şeye katılmadığını belirtti. Hükümete katılmayı tehlikeli bulduğunu söyledikten sonra şöyle devam etti. *“Devrim bir koalisyon hükümeti yüzünden yok olacak değildir. Ama şu üç temel ilkeyi unutmamalıyız: Burjuvaziye güvenmemek: Kendi liderlerimizi başıboş bırakmamak ve kendi devrimci gücümüze güvenmek”*. Konuşmadaki bu pasajı aktaran Isaac Deutscher Troçki’nin biz diye söz ederek kendisini eski yoldaşlarından ayırmadığına dikkat çekmekte haklıydı, çünkü Troçki bu sözleriyle kurulmakta olan yeni hükümete ilgili Menşeviklerin tutumunu eleştirmekle yetinmiş olmanın ötesine geçmiyordu. (I.D. Troçki-I-303)

Troçki’nin önünde, ya tıpkı eskiden olduğu gibi eleştirdiği halde Menşeviklerle birlikte hareket etmek, ya da geçmişteki keskin karşılıklara rağmen, Bolşevik partiye katılmak gibi iki fiili seçenek vardı. Troçki katıldığı Sovyet toplantısında üçüncü bir seçenekle karşılaştı. Petersburg’da 1913’den beri faaliyet gösteren, Bolşevikler ve Menşevikler karşısında kendini fraksiyonlar üstü bir grup olarak ilan eden Mejrayonzi (Bölgeler arası birleşik sosyal demokrat örgütü –orta yolcular) diye bilinen küçük bir gruba katıldı. Mejrayonzi grubu eski Menşevikler ve eski Bolşeviklerden oluşuyordu. Troçki bunların bir kısmıyla Viyana Pravda’sını çıkardığı dönemden tanışıyordu, 1908’den sonra Bolşeviklerden ayrılıp Vperiyod’u çıkaran Lunaçarski grubu ile de Ağustos Bloku’nda birlikte yer almıştı. Troçki, Petersburg’da küçük bir alanda yerel bir etkiye sahip olan bu gruba katıldığında grup içinde Bolşeviklere katılma tartışılmaktaydı.

Bolşevik Parti Nisan konferansında aldığı “gerçekten enternasyonalizm zemininde duran grup ve akımlarla yakınlaşma ve birleşme, bunların sosyalizme küçük-burjuva ihanet politikasından kopmaları koşuluyla gereklidir.” karar uyarınca Mejrayonzi ve Martov’un Menşevik “enternasyonalistler” grubuyla ilişkiye geçti. 10 Haziranda Mejrayonzi grubuyla yapılan görüşmeye Bolşevik partiden Lenin, Kamenev ve Zinovyev katıldı. Bolşevikler bu toplantıda Mejrayonzi’ye Pravda ve

merkez yayın organı yazı kuruluna birer temsilci verme ve Parti Kongresinin toplanması için kurulacak özel Organizasyon Komisyonuna iki üyeyle katılma önerisi getirildi. Bu öneriye karşı Mejrayonzi grubunun tavrı; *“proletarya için öylesine acil gerekli olan güçlerin birliğine yalnızca Zimmerwald ve Kienthal bayrağı altında, yalnızca Parti programı ve 1908, 1910, 1912 ve 1913 Parti kararları temelinde ulaşılabileceği”* oldu. Lenin, Bolşevikleri Menşevizm zeminine çekme anlamına gelen bu öneriyi reddedince görüşmeler başarısızlıkla sonuçlandı. Troçki bu görüşmeler sırasında *“bizden Bolşevizm’in kabul edilmesi beklenmemelidir”, “Bolşevikler kendilerini Bolşevik olmaktan çıkardılar, ben de kendime Bolşevik diyemem.”* diyerek üst perdeden konuşma tavrını sürdürdü. Mejrayonzi VI. Kongre öncesinde Bolşevik partiye katıldı. (Bak, Seçme Eserler, Cilt-VI-sh.132)

“Kriz Olgunlaşmıştır”

3-4 Temmuz saldırılarının ardından 26 Temmuzda (26 Temmuz- 3 Ağustos) Bolşevik Partisi VI. Kongresi toplandı. VI. kongre birçok bakımdan ilkleri temsil ediyordu. Kongre Bolşeviklerin Rusya topraklarında düzenlediği ve illegalitede olması nedeniyle Lenin’in katılmadığı ilk kongreydi. Hazırlığını Stalin ve Sverdlov’un yürüttüğü ve 157’si oy kullanma hakkına sahip 267 delegenin katıldığı Kongre, Petersburg’un Vyborg semtinde toplandı. Kongre başkanlığını Sverdlov üstlendi. Siyasal durumla ilgili raporu ise Stalin sundu. Kongrede Rikov’un, daha önce Nisan Konferansı’nda ileri sürdüğü görüşleri bu kez Nogin dile getirdi. Nogin’in *“gerçekten iki ayda sosyalizme hazır hale gelecek ne kadar sıçrama yapıp yapılmadığı “ sorusuna Stalin, “Rusya’dan Avrupa “ başlayınca” dek beklemesini ve ancak ondan sonra sosyalist dönüşüme girişmesini istemek, münasebetsiz bir ukalalıktır”* cevabını verdi. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I- sh. -94)

Kongrenin son gününde karar tasarıları görüşüldü. Preobrazhensky’nin Avrupa devrimine öncelik tanıyan önerisi sırasında Stalin *“Sosyalizme giden yolu aydınlatacak ülkenin Rusya olması ihtimali gözardı edilemez,”* diyerek araya girdi ve *“Şimdiye dek hiçbir ülke Rusya’da var olan türde özgürlüklere sahip olmadı; hiçbiri üretim üzerinde işçi denetimini sağlamayı denemedi. Ayrıca, işçi sınıfının tam anlamıyla tek başına*

burjuvazi ile yüz yüze olduğu Batı Avrupa'ya kıyasla bizim devrimimizin tabanı daha geniş. Burada işçiler, köylülüğün en yoksul katmanlarının desteğine sahipler. Son olarak, Almanya'da devlet iktidar aygıtı, bizim burjuvazimizin aksak aygıtından karşılaştırılmaz derecede daha iyi çalışıyor... Avrupa bize yol gösterecek şeklindeki eskimiş düşüncüyü bir kenara bırakmak gerekiyor. Dogmatik ve yaratıcı Marksizmler var. Ben ikincisinden yanayım.” diyerek cevapladı. Preobrazhensky'nin önerisi kongre tarafından reddedildi.(Stalin, Stephen Kotkin, İletişim yay.-sh.267)

Kongre toplandığında Troçki hapisteydi. Kongrede, Mejrayonzi grubundan Troçki ve Uritski, MK üyeliğine, Joffe de aday üyeliğe seçildi. Stalin kongreden sonra yapılan MK toplantısında Pravda'nın baş redaktörlüğüne getirildi

Kornilov darbesinin önlenmesinin ardından Bolşeviklerin Sovyetlerdeki gücü hızla büyüdü. Bolşeviklerin artan gücü karşısında Menşevik Petersburg Sovyeti 31 Ağustosta “Sovyetlere sorumlu” bir hükümet kurulabileceği kararını oy çokluğuyla kabul etti. Aynı doğrultuda bir karar, VTsIK'nın köylü temsilcileri Sovyetleriyle yaptığı ortak oturum ve Moskova Menşevik Komite toplantısında da alındı. Lenin ve Bolşevikler, burjuvazinin içinde yer almadığı, (SD ve Menşeviklerin oluşturacağı) böyle bir uzlaşmayı, Sovyetlere karşı sorumlu olma ve Bolşevikler için tam görüş özgürlüğü şartıyla destekleyebileceklerini, bunun aynı zamanda devrimin barışçıl gelişmesi için de son bir şans olduğunu belirttiler. (age. –sh. 216)

Ne var ki, Menşevik ve SD'lerin burjuvaziden kopuşu çok kısa sürdü. Bolşeviklerin önerisi burjuvaziyle yeniden uzlaşan Menşevik ve SD'ler tarafından reddedildi.

Eylül başında Petersburg Sovyetinde üstünlük Bolşeviklere geçti. 3 Eylül'de serbest bırakılan Troçki, 25 Eylülde Petersburg Sovyet'i başkanı oldu. Bu Sovyet bünyesindeki “askeri devrimci komite” yeniden organize edildi. Troçki bu komitenin de başkanlığını üstlendi. Petersburg Sovyetini Moskova ve diğer sanayi bölgelerindeki (Kiev, Kazan, Bakû, Nikolayev vb.) Sovyetler izledi. Bolşevikler ülke çapında 216 Sovyet'te üstün durumdaydı. Partinin Temmuzda 240 bin olan üye sayısı, Ekimde 350 bine yükseldi. Kerenski'nin umudunu bağladığı Baltık

donanmasında bile üstünlük sol SD'ler ve Bolşeviklerdeydi. Bolşeviklerin en güçsüz olduğu köylerde bile, Ekimde 203 köylü grupları vardı. (İktidara Giden Yol –sh.293)

Bolşeviklerin güçlenmesi karşısında Sovyetleri kaybettiklerini anlayan SD ve Menşevikler, Sovyetleri yeni bir kurum oluşturarak dengeleme yoluna gittiler. Bu amaçla 14 Eylülde “Demokratik Konferans”ı topladılar. Konferansa katılma sorunu Bolşevik Parti Merkez Komitesinde tartışıldı. Troçki ve Stalin, konferansın boykot edilmesini savundular. Kamenev’in katılma önerisi toplantıda kabul edildi. Lenin’in bu kararı protestosundan sonra Bolşevikler 5 Ekimde “ön parlamentodan” çekildiklerini açıkladı.

Bu konferansta Kurucu Meclis seçimlerine kadar görev yapacak bir ön parlamento kurulması kararıyla, Kadetlerin içinde yer almadığı bir koalisyon hükümeti kurulması kararı alındı. Ancak birkaç gün sonra Kerenski, içinde sanayici ve burjuva politikacıların yer aldığı bir hükümet kurdu.

Lenin, hızla Bolşevikler lehine değişen toplumsal ve siyasal gelişmeleri dikkate alarak Eylül 1917’de MK’ya krizin olgunlaştığı ve hemen silahlı bir ayaklanmanın hazırlıklarına başlanması için harekete geçilmesi gerektiğini belirten üç mektup yazdı. “Bolşevikler İktidarı Ele Geçirmelidir” mektubunda İşçi ve Asker Sovyetlerinde çoğunluğun Bolşevikleri desteklediğini vurgulayarak, silahlı ayaklanma hazırlıklarına başlanmasını önerdi. *“Bolşevikler şimdi, iki başkentte İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerinde çoğunluğu elde ettikten sonra, devlet iktidarını kendi ellerine alabilirler ve almalıdırlar. Alabilirler; çünkü iki başkent halkının devrimci unsurlarının aktif çoğunluğu, kitleleri beraberinde götürmeye, düşmanın direnişini aşmaya, onu bizzat yenmeye, iktidarı ele geçirmeye ve korumaya yeter...Kurucu Meclis de “beklenemez”, çünkü Petersburg’ın teslim edilmesiyle Kerenski ve ortakları Kurucu Meclis’i herhangi bir zamanda gümlerabilirler. Sadece bizim Partimiz, iktidarı ele geçirdikten sonra Kurucu Meclis in toplanmasını garantileyebilir.”*....

“Bolşeviklerin “biçimsel” çoğunluğunu beklemek saflık olur. Hiçbir devrim bunu beklemez. Kerenski ve ortakları da beklemiyor; Petersburg’ın teslimini hazırlıyorlar. Tam da Demokratik Konferans’ın acı-

nası yalpalamaları, Petersburg ve Moskova işçilerinin sabrını taşımak zorundadır ve taşıracaktır! İktidarı şimdi ele geçirmesek tarih bizi affetmeyecektir.

Aygıtımız mı yok? İşte aygıtımız: Sovyetler ve demokratik örgütler. Uluslararası durum tam da şimdi, İngiltere ile Almanya arasında ayrı barışın öngününde bizden yanadır. Tam da şimdi halklara barış sunmak muzaffer olmak demektir.

Moskova 'da ve Petersburg 'da iktidar aynı zamanda ele geçirilmelidir (kimin başlayacağı önemli değil; hatta belki de başlangıcı Moskova yapabilir). Mutlaka ve hiç kuşkusuz muzaffer olacağız. ” (Seçme Eserler, Cilt-VI- sh.223-225)

“Marksizm ve Ayaklanma” mektubunda Marksist bir partinin ayaklanma sorununa nasıl yaklaşması, başarılı bir ayaklanma için nelerin yapılması gerektiğini belirttikten sonra, Rusya için ayrıntılı bir ayaklanma planı ortaya koydu.

“Kriz Olgunlaşmıştır” başlıklı üçüncü mektubunda Lenin, abartılı da olsa, özellikle İtalya ve Almanya'daki mücadele ve ayaklanmalara dikkati çekerek, devrimin dünya çapında olgunlaştığını vurguladı. İşçi ve asker ayaklanmalarına Eylül'de eklenen köylü isyanlarıyla Rusya'da silahlı bir ayaklanma için koşulların olgunlaştığını belirterek partiye şu çağrıda bulundu; *“Hiç kuşku yok ki Eylül'ün son günleri, Rus tarihinde ve büyük ihtimalle dünya devriminde de muazzam bir ani değişikliği getirmiştir.....Kuşkusuz önümüzde bir proleter dünya devrimi var ve bütün ülkelerin proleter enternasyonalistleri arasında nispeten en büyük özgürlükten yararlanan, bir legal partiye ve iki düzine kadar gazeteye sahip olan, başkentlerdeki İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri ve halk kitlelerinin çoğunluğu bugünkü devrimci anda yanımızda olan biz Rus Bolşeviklerine karşı şu sözler sarfedilebilir ve sarf edilmelidir: “Çok verilenden çok istenir!”*

Kriz olgunlaşmıştır. Rus devriminin tüm geleceği tehlikededir. Bolşevik Partinin şerefi tehlikededir. Sosyalizm için uluslararası işçi devriminin tüm geleceği tehlikededir.

O halde ne yapmalı? Olanı söylemek, Merkez Komitemiz ve Parti önderliği içinde Sovyetler Kongresini beklemekten yana, iktidarın derhal ele geçirilmesine karşı, derhal ayaklanmaya karşı olan bir eğilim ya

da düşüncenin varlığı gerçeğini kabul etmek gerekir. Bu eğilim ya da düşünce yenilgiye uğratılmalıdır.

Aksi halde Bolşevikler ebediyen rezil olacaklar ve Parti olarak işleri bitik olacaktır.

Çünkü böyle bir anı kaçırmak ve Sovyetler Kongresi'ni "beklemek" ahmaklığın dik âlâsı ya da ihanetin dik âlâsı olacaktır. Alman işçilerine ihanetin dik âlâsı. Onların devriminin başlamasını bekleyemeyiz!!...

Köylülere ihanetin dik âlâsı. Her iki başkent Sovyet'i elimizde olmasına rağmen köylü ayaklanmasının bastırılmasına göz yummak, köylülerin her türlü güvenini yitirmek ve haklı olarak yitirmek demektir,... Sovyetler Kongresini "beklemek" ahmaklıktır, çünkü bu kongre hiçbir sonuç vermeyecektir, hiçbir sonuç veremez!"

Lenin Parti yönetiminin mektuplarına cevap vermemesini, silahlı ayaklanma konusunda kendisiyle aynı fikirde olunmadığının kanıtı olarak değerlendirerek üçüncü mektubunun altına şu notu iliştiirdi; *"MK'nın, Demokratik Konferans başladığından bu yana benim bu yöndeki tüm düşüncelerime bir yanıt bile vermediğini, merkez organın makalelerimden Bolşeviklerin, örneğin Ön Parlamento'ya katılma yönündeki utanç verici karar, Sovyet başkanlık divanının bir sandalyesinin Menşeviklere bırakılması vb. gibi son derece açık hatalarına işaret ettiğim yerleri çıkardığını görünce, bunda MK'nın bu sorunu tartışmak bile istemediğine, dilimi tutup uzaklaşmam gerektiğine ilişkin "yumuşak" bir ikaz görmek zorundayım.*

Merkez Komitesi'nden istifamı talep etmek zorundayım, ki şimdi yaptığım budur, alt Parti örgütlerinde ve Parti Kongresinde ajitasyon özgürlüğümü saklı tutarım.

Çünkü Sovyetler Kongresi'ni "bekleyip" anı kaçırsak devrimi mahvedeceğimize ta derinden inanıyorum." (age.-sh.232-241)

İkinci Kriz –Grev Kırıcılar

Lenin endişelerinde haklıydı. Mektupları MK toplantısında ele alınıp tartışılmış, tam bir kararsızlık içinde geçen tartışmalardan ayaklanma konusunda bir karara varılamamıştı. Merkez komitesindeki bu tartışmalarda "Kamenev ve Zinovyev Lenin'in teklifine (ayaklanma teklifine-y) karşı çıktılar, Troçki ise alternatif bir plan sundu, buna göre harekete

geçmek için Sovyetlerin desteği şarttı. Bu tür önemli kararların geniş bir şekilde ve her yönüyle görüşülmesi gerektiğini düşünen Stalin ise, Lenin'in mektuplarını partinin geniş tabanlı ve büyük örgütlerinin görüşüne sunmayı teklif etti. (İktidara Giden Yol- sh.293)

Farklı nedenlere dayansa da Merkez Komite de ayaklanma konusundaki her üç yaklaşımın ortak yanını, bekleme - Kurucu Meclis'in, Sovyet Kongresi'nin ya da, parti tabanı ile görüşmelerin beklenmesi- oluşturuyordu. Hâlbuki Lenin mektuplarında beklemenin ölüm demek olduğunu vurguluyordu.

Lenin silahlı ayaklanma önerisine karşı çıkanların ileri sürdükleri argümanlar, "... Halk içinde çoğunluğa sahip değiliz, bu önkoşul olmadan, ayaklanmanın hiç şansı yoktur..." "İktidarı ele geçirebilecek kadar güçlü değiliz, ve burjuvazi de Kurucu Meclis'i akamete uğratacak kadar güçlü değil..." "... Her geçen gün güçleniyoruz, güçlü bir muhalefet olarak Kurucu Meclis'e girebiliriz, neden her şeyi tehlikeye sokalım..." "... Aslında uluslararası durumda vakit geçirmeksizin eyleme geçmemizi gerektirecek hiçbir şey yok, tam tersine eğer kendimizi kurşunlatırsak, Batı Avrupa'da sosyalist devrim davasına zarar vermiş olacağız..." "... kitlelerde onları sokağa iten ruh hali yok..." vb. idi. (Seçme Eserler, Cilt- VI –sh.314- 327)

Lenin parti içinde ayaklanma karşıtı görüşlerin liderliğini yapan Kamenev ve Zinovyev'in bu argümanlarını güvensizlik, kararsızlık, inançsızlık olarak nitelendirerek eleştirdi.

Lenin'in Merkez Komite'ye yazdığı üç mektup parti - sınıf ilişkisine dayanan devrim teorisinin parlak bir açıklamasıydı. Lenin daha Ne Yapmalı'da bu teoriyi "bilimsel komünizm ile işçi hareketinin birliği olarak ortaya koydu. 1905 Devriminin ortaya çıkardığı yeni örgüt biçimini – Sovyetler - dikkate alarak teorisini daha da somutladı. 1905 Devrimi'nde ilk Sovyetler ortaya çıktığında Bolşevikler ile Menşevikler arasında parti ve Sovyetlerin rolüne ilişkin tartışmayı - bu tartışmada Bolşevikler partiden, Menşevikler ise Sovyetlerden yana tavır almışlardı - hem parti, hem Sovyetler, her ikisi de olarak noktaladı. 1917 Şubat devriminden sonra bütün iktidar Sovyetlere sloganının hemen ve doğrudan bir silahlı ayaklanma çağrısı olmadığını, Sovyetlerde Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin üstünlüğüyle gerekçelendirdi. Ekimde Sovyet-

lerdeki güç değişimine bağlı olarak, tereddüt etmeden silahlı ayaklanma çağrısı yaptı. Çünkü; Sovyetlerde çoğunluk - örgütlü kitlenin çoğunluğu - Bolşeviklerden yanaydı ve bu devrimin zaferi için gerekli iki koşulun, parti ve aktif çoğunluğun oluştuğuna işaret etmekteydi.

Bolşevik Parti içinde ayaklanmaya ilişkin bu tartışmanın arka planını devrim teorisine ilişkin Bolşevik ve Menşevik tezler oluşturuyordu. Lenin devrimci durumun olduğu koşullarda zaferi, parti ve onu izleyen kitlenin Sovyetlerdeki çoğunluğuna dayandırırken, Menşevik tez, devrimin zaferini halkın sayısal çoğunluğunun kazanılmasına bağlıyordu. Bolşevik parti içinde silahlı ayaklanmaya itiraz edenlerin ileri sürdüğü görüşler - Kurucu Meclis ya da Sovyet Kongresi'nin beklenmesi - bu Menşevik tezin başka bir versiyonuydu.

Lenin, temel sınıflarını burjuvazi, proletarya ve küçük burjuvazinin oluşturduğu kapitalist bir toplumda, sayısal çoğunluğa dayalı devrim anlayışının iki önemli faktörü; küçük burjuvazinin bu toplumdaki yeri ve konumu ile burjuva ideolojisinin hegemonyanın, özellikle geri kitleler üzerindeki gücünü göz ardı ettiklerini vurguladı. Kapitalist toplumda *“Küçük-burjuva öyle bir ekonomik konumda bulunur, yaşam koşulları öyledir ki, kendini kandırmadan edemez, elinde olmadan ve kaçınılmaz olarak kâh burjuvaziye, kâh proletaryaya doğru çekilir. Ekonomik olarak bağımsız bir “çizgi”ye sahip olamaz. Geçmişini onu burjuvaziye, geleceğini proletaryaya çeker. Yargısı onu buna, önyargısı (Marx’ın ünlü ifadesiyle) diğerine çeker.”* (age.-sh.191) Ne kadar güçlü olursa olsun hiçbir devrimci süreç bu yalpalamayı ortadan kaldıramaz. Öte yandan burjuvazinin ideolojik hegemonyası devrimci bir durumda bile tümüyle etkisizleştirilemez, bu etki alışkanlıkların gücü ile kendini devrimden sonra bile uzun bir süre korur. Bu iki ana faktöre bağlı olarak hiç bir devrim toplum içinde sayısal bir çoğunluk elde edemez.

Lenin “halkın içinde çoğunluğa sahip değiliz, bu önkoşul olmadan ayaklanmanın hiçbir şansı yoktur” söylemini şöyle yanıtladı:

“Böyle birşey söyleyebilen insanlar, ya gerçeği çarpıtıyorlar, ya da koşullar ne olursa olsun, devrimin gerçek koşullarını hiç mi hiç dikkate almadan, daha baştan, Bolşevik Partinin bütün ülkede tamamına yolların yarısından bir fazlasını alacağı güvencesini isteyen ukalalardır. Bu tür güvenceleri tarih hiçbir zaman, tek bir devrimde bile sunmamış-

tır ve zaten kesinlikle sunamaz da. Böyle bir talep ileri sürmek, dinleyenlerle alay etmek demektir ve sadece, kendinin gerçeklikten kaçışını gizler.” (age.-sh.314)

Silahlı ayaklanma konusunda Merkez Komiteye yazdığı mektuplardan bir cevap alamayan Lenin 9 Ekim’de gizlice Petersburg’a geldi. 10 Ekim’de Merkez Komitesi toplantısına katıldı. Lenin’in toplantıda bulunması MK’nin ayaklanma kararını onaylaması için yeterli oldu. Kamenev ve Zinovyev’in karşı oy kullandığı oylamada ayaklanma kararı 10 oyla onaylandı. Aynı toplantıda Lenin, Zinovyev, Kamenev, Troçki, Stalin Sokolnikov ve Bubnov’dan oluşan bir “siyasi büro” (merkez) kuruldu. Böylece Bolşevik Partide politbüro geleneği de başlamış oldu.

11 Ekimde ayaklanma kararına karşı çıkan Kamenev ve Zinovyev’in kararı eleştiren bir mektubu parti örgütlerine göndermesiyle tartışma partiye taşındı.

Tartışma ve oylama 16 Ekim’de toplanan Merkez komitesi genişletilmiş toplantısında (plenum) devam etti. Ayaklanma karar önerisi iki karşı, iki çekimser, ondokuz oyla yeniden onaylandı. Plenum’da ayaklanma hazırlıklarını tamamlamak üzere Bubnov, Stalin, Cerjinski (Dzerjinski), Sverdlov ve Uritski’den oluşan “askeri devrimci komite” kuruldu. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I- sh. 98) Bu komite, ayaklanma hazırlığını Ekim’de Petersburg Sovyet’inde kurulan ve başında Troçki’nin bulunduğu “devrimci askeri komite” ile eşgüdümlü olarak yürüttü.

Kamenev ve Zinovyev ayaklanma kararını protesto ederek MK’den de istifa ettiklerini açıkladı. Protestolarını 18 Ekim’de ayaklanma kararını parti dışı basında ifşa ederek sürdürdüler. Lenin grev kırıcı olarak nitelendirdiği Kamenev ve Zinovyev’in partiden atılmasını istedi; *“Her ikisini de artık yoldaş olarak görmediğimi ve gerek MK’da, gerekse de parti kongresinde partiden ihraç edilmeleri için tüm gücümle mücadele edeceğimi açıkça söylüyorum.....grev kırıcıları ihraç edilerek Bolşevik cephenin birliği yeniden sağlanmalıdır.”* (Seçme Eserler, Cilt-VI-sh.335)

Lenin’in önerisi kendisinin katılmadığı 20 Ekim MK toplantısında ele alındı, MK ihraç istemini onaylamadı ancak, Kamenev ve Zinovyev’in MK ve parti kararlarına karşı demec vermesini yasaklayan bir karar alındı.

Lenin 24 Ekim’de MK’ya, harekete geçmeye çağıran bir mektup daha gönderdi; *“Yoldaşlar! Bu satırları 24 Ekim akşamı yazıyorum. Durum son derece kritik. Şimdi ayaklanmayı herhangi bir şekilde geciktirmenin gerçekten ölüm anlamına geleceği gün gibi ortada.... Tarih bugün muzaffer olabileceksen (ve kesinlikle muzaffer olacakken) yarın birçok şeyi yitirme, evet hatta her şeyi yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalacak devrimcilerin geç kalmasını affetmeyecektir.... 25 Ekim’de yapılacak şüpheli oylamayı beklemek de fesatlık ya da şekilciliktir; halk bu tür sorunları oylamayla değil, şiddetle çözmeye hak ve yükümlülüğüne sahiptir, halk devriminin kritik anlarında bizzat kendi temsilcilerine, hatta en iyi temsilcilerine yönü gösterme, onları beklememe hak ve yükümlülüğüne sahiptir.... Hükümet yalpalıyor. Son darbe indirilmelidir ne pahasına olursa olsun! Eylemin gecikmesi ölümdür.”* (age.-sh.343-44)

Lenin’in mektubu Merkez Komitesi toplantısında görüşüldü, 25 Ekim sabahı harekete geçmek üzere “askeri devrimci komite” üyeleri arasında görev bölümü yapıldı, Cerjinski demiryollarının, Bubnov posta-telgraf idaresinin kontrolü, Sverdlov Kışlık Saray’ın ele geçirilmesi ve geçici hükümetin tutuklanması, Milyutin, levazım işlerini üstlendi. (N.K. Krupskaya- Lenin’den Anılar – Odak Yay. Cilt III, Sh. -16-17)

Lenin’in talimatı uyarınca Rusya Sovyetleri (VTsIK) İkinci Kongresi beklenmeden 25 Ekim sabahı harekete geçildi. Lenin, 24 Ekim’i 25’e bağlayan gece ayaklanmanın başlayıp başlamadığını kontrol etmek için kamuflaj kıyafetiyle (başında peruk, yüzünde sargılar) gizlice Sovyet temsilcilerinin toplandığı Smolny’ye gitti. Ayaklanmanın başlamadığını düşünerek sağa sola emirler yağdırdı, ayaklanmanın başladığını öğrenince rahatladı. Kısa sürede Kışlık Saray ele geçirildi, geçici hükümet üyelerinin bir kısmı tutuklandı, tutuklanan askeri öğrenciler Sovyetlere karşı bir daha silah kullanmayacakları taahhüdü ile serbest bırakıldı. Moskova’da ayaklanma Petersburg’a kıyasla daha çetin geçti, sekiz gün süren bir çatışmadan sonra şehrin yönetimi ele geçirildi.

II. Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi ayaklanmanın başarısının ardından 25 -26 Ekimde Smolny’de toplandı. Kongrenin bileşimi Haziranda toplanan I. Tüm Rusya Sovyet Kongresinden durum oldukça farklıydı. I. Kongreye katılan 777 delegenin sadece 105’i Bolşevikleri destekliyordu, Sosyalist Devrimciler 285 ve Menşevik-ler 248 temsilci sahipti

Eylülde ise Bolşevikler önce Petersburg, ardında Moskova Sovyetlerinde, daha sonrada tüm işçi asker Sovyetlerinde çoğunluğu ele geçirdi. Ekim 1917’de Rusya’da 1.429 sovyet vardı ve 455’inin temsilcileri köylüydü. II. Sovyet Kongresi toplandığında toplantıya katılan 650 delegenin 390’i Bolşevikleri destekliyordu. Sosyal Devrimcilerin 160- 190 (bu sayının 100’e yakını sol S.D’ler oluşturuyordu), Menşeviklerin ise 60- 70 delegesi vardı. Kongrede seçilen yeni Sovyet yürütme kurulunda Bolşevikler öndört, S.D’ler 7, Menşevikler 3 ve Birleşik Enternasyonalistler (Maksim Gorki’nin grubu) bir üyeyle temsil edildi. Bolşeviklerin Kongredeki bu üstünlüğü karşısında Sağ S.D’ler ve Menşevikler “ayaklanmacı partiyle” işbirliği yapmayacaklarını ilan edip Kongreyi terk ettiler. (Cliff Troçki II-sh-7)

Kongre Bolşevikler, sol SD’ler ve diğer küçük grupların birleşimiyle sürdürüldü. 26 Ekim akşamı Tüm Rusya Sovyetleri (VTsIK) toplantısında yaptığı konuşmada Lenin, delegelere geçici hükümetin devrildiğini ve Sovyetlerin iktidarı aldığını açıkladı. Lenin Kongrede “savaştan ülke halkları ve hükümetlerine yönelik açıl barış çağrısı” metnini okudu. Kongreye köylülerin toprak işgallerini onaylayan bir karar tasarısı sundu. Tasarı onaylandı.

Bolşevik Parti kongreyi terk etmeyen sol Sosyal-Devrimciler (sol SD) ile görüşerek kurulacak yeni hükümette görev almalarını teklif etti. Sol SD’ler Bolşeviklerin bu önerisini “daha geniş bir hükümet kurulmasına olanak sağlamak” gerekçesiyle reddedince Bolşevik Parti kendi hükümetini oluşturdu. “Halk Komiserleri Konseyi” adı verilen Bolşevik hükümette konsey başkanlığına Lenin, İçişleri Halk Komiserliğine Rikov, Dışişleri Halk Komiserliğine Troçki, Milliyetler Halk komiserliğine Stalin, Sağlık Halk Komiserliğine Kolanyi getirildi, Ordu ve donanma işlerini Antonov, Krilenko ve Dibenko’dan oluşan bir komite üstlendi. Ulaştırma Halk komiserliği demiryolu işçileri Merkez komitesi ile bir anlaşmaya ulaşılabileceği beklentisiyle boş bırakıldı. Bolşeviklerden oluşan Halk Komiserler Konseyini onaylayan Kongre’de VTsIK’nın yeni Yürütme Kurulu belirlendi. Yeni VTsIK yürütmesinde Bolşevikler 67, Sol SD’ler 29 üye ile temsil edildi, geri kalan 20 üyelik küçük gruplara paylaşıldı. (Kurupskaya –sh.27)

Üçüncü Kriz-Koalisyon

29 Ekimde Menşevik ve SD'lerle başlayan koalisyon görüşmeleri Bolşevik Partide Ekim devrimi sonrasında ikinci, 1912'den sonraki sürecindeki üçüncü krizin başlangıcı oldu.

Menşevik ve SD'lerin kalesi konumundaki Demiryolu İşçileri Sendikası(Vikzhel) - ki; bu sendika 1905 Aralık ayaklanması sırasında Moskova'ya yardım gönderilmesini engellemiştir - Bolşevik Parti'ye bir ultimatom vererek Menşevik ve SD'lerin içinde yer alacağı bir koalisyon hükümetinin kurulmasını, aksi halde genel greve gideceklerini açıkladı. Bu açıklama Bolşevik parti içinde sadece Bolşeviklere dayalı hükümeti devrimin yenilgisine yol açacağını düşünen başta VTsİK başkanı Kamenev olmak üzere uzlaşmacıları (Zinovyev, Nogin, Rikov, vb.) harekete geçirdi. (Hatırlanacağı gibi bu grup Ekim ayaklanmasına da karşı çıkmıştı.) Bolşevik Parti MK'si Menşeviklerle Koalisyon önerisini görüşmek üzere 29 Ekim'de toplandı. Lenin, Troçki ve Stalin'in olmadığı toplantıda "hükümet tabanını genişletmeyi" öngören bir karar tasarısı kabul edildi.

Lenin, başlangıçta Sovyet iktidarını ve Halk Komiserleri Konseyinin aldığı kararları tanıma koşuluyla bu öneriye karşı çıkmadı. Ancak görüşmelerde Menşevik ve SD'lerin mevcut Sovyet iktidarını tanımaması, kurulacak hükümette çoğunluğun kendilerine verilmesi ve özellikle Lenin'in yeni hükümette yer almamasını koşul olarak ileri sürmeleri görüşmelerin seyrini değiştirdi, çünkü Menşevikler ve sağ SD'lerin bu koşullarının kabul edilmesi Sovyetlerin ölüm fermanının imzalanması anlamına geliyordu. Lenin bu koşulları bir ultimatom olarak nitelendirerek bu ultimatomu şöyle yanıtladı. *"Bütün emekçiler sükunet ve kararlılıklarını korumalıdır! Partimiz Sovyetlerin azınlığının bir ultimatomuna, burjuvazinin gözünü yıldırıldığı ve kendi "iyi niyetlerine" rağmen fiiliyatta Kornilovcuların elinde bir kukla olan bir azınlığın ultimatomuna asla boyun eğmeyecektir"*.

Sovyetler iktidarı, yani son Sovyetler Kongresindeki çoğunluğun iktidarı ilkesinde ısrarlıyız; dün olduğu gibi bugün de Sovyetler'de azınlığın sadakat ve dürüstlikle çoğunluğa tabi olmayı taahhüt etmesi, İkinci Tüm-Rusya Sovyetler Kongresi'nin tümü tarafından onaylanan ve sosyalizmin gerçekleştirilmesi için tedrici fakat sağlam ve kararlı önlem-

lerden oluşan programın hayata geçirilmesi koşuluyla iktidarı azınlıkla paylaşmaya hazırız. Fakat arkalarına kitleleri almamış, arkalarında gerçekte sadece Kornilovcular, Savinkovcular, Junkerler vs. olan aydın gruplarının herhangi bir ultimatoma boyun eğmeyeceğiz.” (Lenin, Seçme Eserler cilt VI-sh.429)

Bu ultimatoma ardından konunun görüşüldüğü MK toplantısında görüşmeden çekilme kararı alındı. Kamenev ve ekibi bu karara rağmen görüşmeleri sürdürürken, Lenin, Parti'nin Petersburg parti konferansında Kamenev'i ihanetle suçladı. Partinin birliğine yönelik bu tehdide, “Eğer bir bölünme yaşanacaksa yaşansın,” ... “Eğer çoğunluğunuz varsa iktidarı alın... biz de denizcilere gideriz.” cevabını verdi.

Menşevik ve SD'lerin bu meydan okumasına karşı Kamenev'in görüşmeleri sürdürmesi Bolşevik Partide yeni bir kriz yarattı.

MK, 2 (15) Kasım toplantısında Lenin'in koalisyonu reddeden bir karar tasarısını oy çoğunluğuyla kabul etti. Kamenev, Zinovyev, Nogin, Milyutin, ve Rikov'a parti disiplinine uymadıkları için bir ultimatoma verildi. “MK, ultimatoma tekrarlayıp size ya derhal MK kararlarına uyacağınıza ve tüm konuşmalarınızda onun politikasını yürüteceğinize dair yazılı beyanda bulunmanızı ya da tüm açık parti faaliyetlerinden uzak durup parti kongresine kadar işçi hareketindeki sorumluluk gerektiren tüm görevlerden istifa etmenizi önermek mecburiyetinde kalmıştır. Bu iki şıktan birini seçmeyi reddetmeniz halindeyse MK, sizin partiden derhal ihraç edilmeniz konusunu gündemine alacaktır.” (Tony Cliff, Troçki II-sh.11)

Lenin uzlaşmacıların üzerine gitmeye devam etti. “4 (17) Kasım'da “Halk Komiserleri Konseyi üzerinde yasal yetkileri olmadığını bildirmek için Sovyet merkez yürütme komitesine gitti. Konuyu karara bağlamak üzere yapılacak oylama Lenin'in aleyhine sonuçlanacak gibiydi, ancak birdenbire, kendisinin, Troçki'nin, Stalin'in ve hazır bulunan diğer halk komiserlerinin de oy kullanması konusunda ısrar etmeye başladı. Aslında kendi hükümetlerine güvenoyu anlamına gelen oylamada dört halk komiseri evet oyu kullanırken üç ılımlı Bolşevik çekimser kaldı ve Lenin'in önerisi 23'e 29 geçti.”(Stalin, Stephen Kotkin, İletişim yay.-sh.205)

Konu Bolşevik MK'nin 14 Kasım toplantısında yeniden ele alındı;

uzun süren tartışmalardan sonra koalisyonu reddeden karar yediye karşı sekiz oyla kabul edildi. Koalisyon kurulmasında ısrar eden Kamenev ve Zinovyev, MK'dan istifa ettiler. Aynı tarihte Kamenev Tüm Rusya Sovyetleri yürütme kurulundan, Nogin, Rikov, Milyutin ve Teoderoviç, Halk Komiserleri Konseyi görevlerinden ayrıldılar. Tüm Rusya Sovyetleri yürütme kurulu başkanlığına parti sekreterliği görevini de sürdüren Sverdlov getirildi.

Lenin bu istifaları “Parti Üyelerine ve Rusya'nın Tüm Emekçi Sınıflarına” çağrısında söyle değerlendirdi; *“Yoldaşlar! Parti MK'mızın ve Halk Komiserleri Konseyi'nin bazı üyeleri, Kamenev, Zinovyev, Nogin, Rikov, Milyutin ve başkaları, dün akşam, 17 Kasım'da Partimiz MK'sından ayrıldılar, son üçü Halk Komiserleri Konseyi'nden de ayrıldı. Partimiz gibi büyük bir Parti içinde, politikamızın proleter-devrimci rotasına rağmen, halk düşmanlarıyla mücadelede tek tek yoldaşların yeterince metanetli ve sağlam çıkmamaları kaçınılmazdı. Partimizin bugün karşı karşıya olduğu görevler gerçekten sonsuz, zorluklar korkunçtur ve daha önce sorumlu görevlerde bulunan Partimizin bazı üyeleri, burjuvazinin saldırısından korkuya kapılarak saflarımızdan kaçmıştır. Tüm burjuvazi ve onun tüm yordakçıları buna sevinç naraları atıyorlar, kına yakıyorlar, dağılma üzerine yaygara koparıyorlar, Bolşevik hükümetin çökeceği kehanetinde bulunuyorlar.....Partimizin en üst örgütlerinden birkaç üyenin kaçmasının, Partimizi izleyen kitlelerin birliğini ve dolayısıyla Partimizi de bir an için, bir nebze bile sarsmayacağı açıktır.”* (Lenin, Seçme Eserler cilt VI-sh.426-27) Lenin'in bu kararlı tutumu karşısında önce Zinovyev, ardından da diğerleri istifalarını geri aldı.

Kapitalizme Cepheden Saldırı

Halk Komiserleri Konseyi 26 -31 Ekim tarihleri arasında dört önemli kararname çıkardı. Barış üzerine kararnamede savaşa katılan tüm halklara ve hükümetlerine adil bir demokratik barış için görüşmelerin başlatılması çağrısı yapıldı, ilhakların ve savaş tazminatlarının olmadığı barış çağrısında; *“Rusya Hükümeti savaşa katılan bütün halklara, derhal böyle bir barış yapmayı önerir ve en küçük bir gecikmeye meydan vermeden, böyle bir barışın bütün koşullarının, bütün ülkelerin ve bütün ulusların halk temsilcilerinin yetkili meclisleri tarafından kesin*

onaylanmasına kadar tüm tayin edici adımları atmaya hazır olduğunu” açıkladı.(Seçme Eserler, Cilt-VI – sh.441)

İkinci önemli kararname olan toprak kararnamesi ile toprakta özel mülkiyetle birlikte toprağın alınıp satılması, ipotek edilmesi ve devredilmesi ortadan kaldırıldı. Kararnamede şu noktalar öne çıkarıldı; *“Bahçeler, plantasyonlar, fidelikler, fidanlıklar, seralar vs. gibi üzerinde gelişmiş tarım yapılan araziler dağıtımına tabi olmayıp, örnek çiftliklere dönüştürülürler ve büyüklükleri ya da önemlerine göre devletin ya da komünlerin inhisarı kullanımına devredilirler.... Ailesinin yardımıyla kendi başına ya da başkalarıyla birlikte toprağı işlemek isteyen ve toprağı işleyecek durumda olduğu sürece her Rus vatandaşı (cinsiyet farkı gözetmeksizin), topraktan yararlanma hakkına sahiptir. Ücretli emeğe izin verilmez.... Yaşlılık ya da sakatlık nedeniyle artık toprağı bizzat işleyecek durumda olmayan köylüler ondan yararlanma hakkını yitirirler, fakat buna karşılık devletten emekli maaşı alırlar.”* (age.-sh.417-18)

İşçi denetimiyle ilgili kararname ile işçi denetiminin ilkeleri ortaya konuldu; *“İşçi denetimini, işletmenin tüm işçileri ve hizmetlileri, ya doğrudan işletme, - bu mümkün olacak kadar küçük olduğunda - ya da derhal genel toplantılarda seçilecek temsilcileri aracılığıyla uygularlar. Seçim toplantılarında tutanak tutulmalıdır ve seçilenlerin adları Hükümet ve İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri yerel Sovyetlerine bildirecektir. ... İşçilerin ve hizmetlilerin seçilmiş temsilcilerinin kararları işletme sahipleri için bağlayıcıdır ve ancak sendikalar ya da sendika kongreleri tarafından kaldırılabilir.”* (age.-sh.421)

(21 Kasım) 4 Aralık'ta çıkartılan başka bir kararnameyle seçmenlere, seçilmiş temsilcileri geri çağırma hakkı tanındı. Devrimin ilk aylarında başka birçok kararname (UKKTH, İşçi Köylü Kontrolü, eski hâkimlerin görevden alınması, yerlerine Sovyet ya da halkın seçtiği yeni hâkimlerin atanması vb.) çıkartıldı. Bu kararnamelerle kapitalizme karşı cepheden bir saldırı örgütlendi. Büyük sanayiden başlamak üzere fabrika ve işletmeler devletleştirildi, Burjuvaların sabotaj ve spekülasyona yönelmesiyle devletleştirmeler küçük işyerlerini kapsayacak ölçüde genişletildi. Bankalar, el konularak tek bir banka olarak birleştirildi. Tarımda, demokratik görevlerle sosyalist görevlerin içiçe geçtiği bir tarım programı uygulandı. Topraksız ve az topraklı köylülere toprak tahsisi ile birlikte

Rus köylü komünü (Mir sistemi) korundu. Kamulaştırılan büyük tarım platolarında örnek çiftlikler (sovhoz) , tarımsal ürünlerin üretimi ve pazarlamasını içeren kolektif köylü çiftlikleri kurulmaya başlandı. Bütün bunlar Sovyet aygıtının yönetimi ve denetimi altında hayata geçirilmeye çalışıldı.

Artık Sovyetler, 1905 ve 1907 Şubat başındaki gibi proleter iktidarın nüveleri değil, bizzat kendisi, parçalanmış bir devlet aygıtının yerine alışılagelmiş tipte olmayan yeni bir devlet erkinin adım adım kurulmasıydı.

Sovyet iktidarına karşı mücadele zaferin ilk günlerinden başlayarak şekillenmeye başlamıştı. Devrim, başlangıçtan itibaren birbirlerinden irtibatlı olmasa da karşı devrim tarafından bir çembere alınmıştı. 26 Ekim / 8 Kasım'da 2.Tüm Rusya Sovyet Kongresini terk eden gruplar, Menşevikler SD'ler ve diğerleri Sovyet iktidarına karşı savaşmak üzere "Anayurt komitesi"ni kurdular. Bu komite karşı devrimin ilk örgütlenmelerinden biriydi.

Sovyetler, Çarlık Rusya'sı topraklarının önemli, ama küçük bir bölümünde, iki başkent, Avrupa Rusya'sının orta ve kuzey bölümüne sığılmıştı. Batıda Riga'ya kadar olan Rus toprakları, Alman ve Avusturya işgali altındaydı, Finlandiya'da burjuvazi ile Sovyetler arasındaki iç savaş sürüyordu; güneyde, Kafkaslarda itilaf devletlerinin desteğiyle milliyetçi hükümetler kurulmuştu, bu alanda Bolşeviklerle milliyetçi ve Menşevik güçler arasındaki savaş devam ediyordu, Don havzasında Denikin birlikleri hareket halindeydi, Orenburg'da Kaledin egemendi, Sovyetlerin duruma hakim olduğu Petersburg'da eski devlet bürokrasisi ayaklanmış, ulaşım, iletişim ve işe sistemi karşı devrimci sabotajlarla çökertilmişti. Devrimin zaferinin hemen ardından Kornilov darbesi generallerinden Krasnov, tutuklanıp serbest bırakılan Kerenski'nin emriyle, birçok yerleşim bölgesini işgal ederek Petersburg'a doğru ilerliyordu.Kışlık Saray'ın alınması sırasında tutuklanıp serbest bırakılan askeri öğrenciler Kerenski'yi desteklemek amacıyla ayaklandı. Krasnov birlikleri 14 Kasım'da bozguna uğratıldı, General Krasnov tutuklandı, diğer tutuklular gibi Krasnov da devlete karşı silah kullanmama taahhütlüyle serbest bırakıldı. Bu ilk saldırı hem iç savaşın başladığının bir ilanı, hem de bu savaşta Bolşeviklerin aldığı ilk galibiyetti.

İç savaşın bir başka cephesini de gittikçe artan sabotaj eylemleri oluşturuyordu. Bolşevikler iktidarı aldıktan sonra karşı devrimci sabotajcılara karşı oldukça müsamahakar davrandılar. Ölüm cezasının kaldırılması ve tutuklananların yazılı taahhütle serbest bırakılmaları karşı devrimci eylemlerin daha da yaygınlaşmasına yol açtı.

Karşı devrimci terörün devrimci terörle karşılık bulması tarihteki bütün devrimlerin genel bir yasallığıdır. Sovyet devrimi de bu genel yasanın dışında kalamadı. 7 / 20 Aralık'ta yayılma eğilimi gösteren karşı devrimci terörü önlemek için "Karşı Devrim ve Sabotajla Mücadele için Olağanüstü Komisyon" "ÇEKA" kuruldu. Çeka'nın başına Çerjinski atandı. Sol SD'ler de Çeka'da görev aldılar. Böylece beyaz teröre karşı Kızıl terör dönemi de başladı.

Menşevik ve sağ SD'lerin adım adım karşı devrim cephesine kaymaları, işçi sınıfı ile köylülük arasındaki ilişki sorununu yeniden gündemin ön sıralarına taşıdı. 14/27 Kasım tarihinde toplanan Köylü Temsilcileri Olağanüstü Kongresi bu anlamda kritik bir öneme sahipti. Kongre, İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti ile Köylü Sovyeti arasındaki ilişkinin yeniden kurulması için Bolşeviklere yeni bir fırsat sunuyordu; kongrenin siyasal önemi ise SD'lerin sol kanadıyla Bolşevikler arasında Ekim devriminin hemen başında kurulamayan siyasal ittifakın kurulabilme olasılığıydı. Nitekim bu kongre hem işçi asker Sovyeti ile köylü Sovyeti'nin birleşmesi, hem de sol SD'ler ile Bolşevikler arasında bir anlaşmanın koşullarını sağladı. Sağ SD ve Menşeviklerin kongreyi terk etmesinden sonra 15/28 Kasım'da Köylü Sovyetleriyle İşçi ve Asker Sovyetleri arasında yapılan ortak toplantıyla iki Sovyet'in Tüm İşçi Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri adı altında birleşmesi kararı alındı. 350 üyeli VTsIK yeni Merkez Yürütme Komitesi seçildi. Bu kongrede 26 Ekim/8 Kasım'da yayınlanan Toprak Kararnamesi onaylandı. SD'lerin Halk Komiserleri Konseyi'nde yer almalarını sağlayan anlaşma maddeleri kabul edilerek, Sol SD'ler Halk Komiserleri Konseyi'nde üç bakanlıkla temsil edildiler. (Tarım, Adalet, Posta-Telgraf).

Lenin İkinci Köylü Kongresi'nin önemi üzerine şunları yazdı; *"Toprak Yasası'nın kesin başarısı ve tam olarak uygulanmasına olanak sağlayacak sosyalist devrimin zaferi için zorunlu önkoşul, tüm ileri ülkelerde emekçi ve sömürülen köylülüğün işçi sınıfıyla, proletaryayla sıkı*

ittifakıdır. Rusya Cumhuriyetinde şu andan itibaren devletin bütün yapılanması ve yönetimi aşağıdan yukarıya kadar bu ittifaka dayanmalıdır. Yaşamın mahkûm ettiği burjuvaziyle ve burjuva politikasının temsilcileriyle anlaşma politikasına geri dönme yolunda doğrudan, açık ve gizli tüm girişimleri reddedersek, böyle bir ittifak, bütün dünyada sosyalizmin zaferini güvence altına alabilecektir.” (age.-sh.437)

Bolşeviklerin devrimin zaferini garanti altına almak için çözmek zorunda olduğu sorunlardan bir de Kurucu Meclis sorunuydu. Kurucu Meclis 1917 Şubat devriminden sonra kurulan burjuva geçici hükümetten kurtuluşun ve devrimi ilerletmenin bir aracı olarak gündeme gelmişti ve Bolşevikler de dahil bütün partiler tarafından savunuluyordu. Kurucu Meclis seçimleri Geçici Hükümetin kendine güvensizliği yüzünden sürekli ertelendi ve ancak Ekim devriminden sonra 12 Kasım 1917’de yapılabilirdi. “Yirmi yaşından büyük tüm kadın ve erkekler birbirinden çok uzak yerlerde, savaş döneminde, yetmiş beş bölgede ve aynı zamanda cephede ve donanma filolarında (yaklaşık 5 milyon asker ve denizci oy kullandı) 44,4 milyon civarı insan gizli oylama ile oyunu kullandı. Finlandiya’da ..., Alman işgali altındaki yerlerde (çarlık Polonya’sı, Baltık kıyılarının bir kısmı) ya da yeterince idari denetimin olmadığı Rus Türkistan’ında oylama yapılmadı ve bazı bölgelerden gelen sonuçlar kayboldu. Meclisin esas toplantı günü olan 28 Kasım 1917’ye geldiğinde oylama henüz tamamlanmamıştı, dolayısıyla da daha önce ilan edilen toplantı ertelendi. Bu durum Kurucu Meclis savunucularını kışkırttı ve o gün Tauride Sarayı’na yürüdüler. Lenin buna Anayasal Demokrat politikacıların “halk düşmanı” (...) olarak, daha koltuklarına oturmadan tutuklanmalarını öngören bir kararname ile karşılık verdi.” (Stalin, Stephen Kotkin-sh.316)

Yapılan seçimde oyların %58’ini SD’ler, %25’ini Bolşevikler, %4’ünü Menşevikler ve %13’ünü çeşitli burjuva partiler aldı. 707 delegenin 410’ünü SD’ler, 175’ini Bolşevikler, 84’ünü Ukrayna ve diğer ulusal gruplar, 17’sini Kadetler ve 16’sini Menşevikler kazandı. Ülke genelinde SD’ler bariz üstünlüğü kazanırken, sanayi bölgelerinde üstünlük Bolşeviklerdeydi. Bu sonuçlar proletaryayı Bolşeviklerin, köylülüğü de SD’lerin temsil ettiği gerçeğini teyit diyordu. Ancak bu tablo eski bir hedefi -geçici hükümetin yerini Kurucu Meclis’in alması - ve eski bir

toplumsal ilişkiyi yansıtıyordu. Yeni siyasal durum ve toplumsal ilişki eskisinden taban tabana farklıydı, Sovyetler içinde üstünlük Bolşeviklere geçmiş ve Sovyetler sosyalist devrimle iktidarı ele geçirmişti. Kurucu Meclis seçimlerine tek parti olarak katılan SD'ler sağ ve sol olmak üzere ikiye bölünmüştü. Burjuvazi Sovyetlere karşı iç savaşı başlatmış, sağ SD ve Menşevikler hızla karşı devrimci cepheyle bütünleşmekteydi. Bu toplumsal durum karşısında Kurucu Meclis geleceği değil, geçmişi temsil ediyordu. Şubat'ta birbirini tamamlayan bu iki kurum -Sovyetler ve Kurucu Meclis- Ekimden sonra birbiriyle çatışma halindeydi, biri geçmişini diğeri bugünü ve geleceği temsil ediyordu. Bu iki kurum arasındaki mücadele kapitalizm ile sosyalizm arasındaki mücadelenin büründüğü somut biçimdi. Bolşevikler açısından bu yeni sınıflar güç dengesi altında Kurucu Meclisin toplanması halkın isteğinin yerine getirilmesinden başka bir anlam taşımıyordu.

Bu koşullarda Kurucu Meclis, karşı devrimin Sovyetlere karşı bir ileri sürdüğü önemli bir silahtı. Kurucu Meclisin toplanma sürecinin aynı zamanda karşı devrimin örgütlenme süreciyle örtüşmesi de bunu teyit ediyordu. Petersburg'a karşı harekete geçen Kerenski birliklerinin yenilgisinden sonra Don bölgesinde Kazak komutanı Kalecin'in önderliğindeki ayaklanma karşı devrimin merkezi haline gelmişti. Aynı dönemde Petersburg ve Moskova'da karşı devrimci gösteriler ve sabotajlar hız kazanmıştı, bütün bu karşı devrimci faaliyetin siyasal ve örgütsel gücü Kadet partisiydi. Lenin'in deyimi ile "Kadet Partisi burjuva sınıfının siyasal genelkurmayıydı"

11/28 Kasım'da Halk Komiserleri Konseyi karşı devrimin bu genelkurmayına karşı harekete geçme kararı aldı, bu karar sol SD'ler de dahil Bolşevik karşıtı tüm partiler tarafından protesto edildi. Lenin Bolşeviklerin karşı devrime karşı zor kullanmasını eleştiren bu burjuva koruyucu şöyle cevapladı; "*Devrimci sınıf direnen mülk sahibi sınıflara karşı mücadele yürüttüğünde, bu direnişi bastırmak zorundadır; ve biz mülk sahiplerinin direnişini, onların eskiden proletaryayı bastırmakta kullandıkları tüm yöntemlerle bastıracağız -başka yöntemler henüz keşfedilmemiştir.*" (Seçme Eserler, Cilt-VI,sh. 452)

Bolşevik Parti, halkın istemini dikkate alarak, karşı devrimci faaliyetin bir parçası olarak gündeme getirilen Kurucu Meclis'in 5/18 Ocak'ta

toplanmasına karar verdi. Böylece burjuvazi ile proletarya arasındaki iç savaş yeni bir boyut kazandı. Bolşevikler kaçınılmaz olan bu çatışmaya Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Bildirgesi yayınlamak için hazırlandı. Bildirge o güne kadar Halk Komiserleri Konseyi tarafından yayınlanan ve VTsIK tarafından onaylanan bütün kararnamelerin bir özeti idi. 5/18 Ocak'ta Kurucu Meclis'in onayına sunulan bu bildirge ya onaylanacak, bu durumda Kurucu Meclis Sovyet iktidarını kabul etmiş olacaktı, ya da reddedilecek ve dağıtılacaktı. Kurucu Meclis, bildirgeyi 136'ya karşı 237 oyla reddedip iktidarın kendisine verilmesini isteyince kaçınılmaz olan oldu, Kurucu Meclis dağıtıldı.

Kurucu Meclis konusunda Bolşevik Parti MK'sinde yaşananlar, Ekim Devriminin hemen öncesinde silahlı ayaklanma konusunda ve devrimden sonra Menşevik ve SD'lerle koalisyon kurulması tartışmaları sırasında yaşanan görüş ayrılıklarının bir devamıydı. Kurucu Meclis seçimleri Leninist devrim teorisiyle, sayısal çoğunluğa dayalı küçük-burjuva devrim teorisi arasındaki uçurumu ortaya koyarak, bir kez daha Lenin'i haklı çıkardı. 1. Paylaşım Savaşı sırasında Alman devrimi, 30'lu ve 40'lı yıllarda Fransız ve İtalyan devrimleri ve en nihayet 70'li yıllarda Nikaragua devrimi sayısal çoğunluğa dayalı küçük-burjuva devrim anlayışlarının kurbanı oldular. Fransa ve İtalya'da faşizme karşı birleşik cephe adına, Nikaragua da genel oyla devrimler burjuvaziye teslim edildi.

Kurucu Meclis'in dağıtılmasından sonra Lenin Bolşeviklere yönelik eleştirileri şöyle yanıtladı; *"Kurucu Meclis'i bir zamanlar savunduğumuz, şimdi ise "dağıttığımızı" işaret eden herkes, düşünme yeteneğinden tamamen yoksundur ve bunlar sadece güzel, tumturaklı sözler edebilirler. Çünkü o zaman, Çarlığa ve Kerenski cumhuriyetine kıyasla Kurucu Meclis, bizim için onların kötü ünlü iktidar organlarından daha iyiydi; fakat Sovyetler ortaya çıktığı ölçüde, elbette bütün halkın devrimci örgütleri olarak, tüm dünyanın bütün parlamentolarından kıyaslanmayacak kadar daha üstün bir şey haline geldiler.....Halk Kurucu Meclis'in toplanmasını istiyordu ve biz Kurucu Meclis'i topladık.. Fakat halk, bu ünlü Kurucu Meclis'in ne ifade ettiğini derhal anladı. Ve biz halkın iradesini hayata geçirdik, bu irade şunu söylüyor: Tüm İktidar Sovyetler'e. Sabotörlerin direnişini ise kıracağız."*

Halk çoğunluğuyla ilgili eleştirilere ise Lenin'in yanıtı şu oldu; “*Tutarlı*” demokrasi yandaşları bu tarihsel gerçeklerin anlamı üzerinde derinleşmediler. Kapitalizm altında proletaryanın, emekçilerin çoğunluğunu oylamayla “*ikna edebileceği*” ve sağlam biçimde kendi tarafına çekebileceği yolundaki çocuk masalını keşfettiler ve bunu hâlâ sürdürüyorlar. Fakat gerçeklik, ancak uzun, sert bir mücadele deneyiminin, yalpalayan küçük-burjuvaziyi, proletarya diktatörlüğü ile kapitalistlerin diktatörlüğü arasında bir karşılaştırma yaptıktan sonra birinciyi ikinciyeye tercih etmek gerektiği sonucuna götürdüğünü gösteriyor.....Genel oy hakkı, çeşitli sınıfların kendi görevlerini ne ölçüde kavradıklarının bir ölçütüdür. Çeşitli sınıfların görevlerini nasıl yerine getirmeye eğilimli olduklarını gösterir. Görevlerin bizzat çözümü ise oylamayla değil, sınıf mücadelesinin iç savaşa varıncaya kadar bütün biçimleriyle olur..... Herhangi bir kapitalist ülkede proletaryanın gücü, proleterlerin toplam nüfus içindeki payıyla karşılaştırılamayacak kadar büyüktür. Bunun nedeni, proletaryanın, kapitalizmin tüm ekonomik sisteminin merkezi ve can damarları üzerinde ekonomik egemenliğe sahip olmasıdır ve ayrıca proletaryanın ekonomik ve politik olarak, kapitalizm koşullarında emekçilerin büyük çoğunluğunun gerçek çıkarlarını ifade etmesidir.

Bu nedenle proletarya, nüfusun azınlığını oluştursa bile (ya da proletaryanın ileri ve gerçekten devrimci öncüsü nüfusun azınlığını oluştursa da) hem burjuvaziyi yıkabilecek, hem de sonra, peşinen asla ve kesinlikle proletaryanın egemenliğinden yana olmayan, bu egemenliğin koşullarını ve görevlerini anlamayan ve ancak daha sonra proletarya diktatörlüğünün elzemliği, doğruluğu ve haklılığına kendi deneyimiyle kanaat getirecek olan yarı-proleterler ve küçük-burjuvalar kitlesi içinden çok sayıda müttefik kazanabilecek durumdadır.”(age.-sh. 473)

Nefes Alma Molası

Kurucu Meclis sorunuyla aynı dönemde Bolşevik Partisi'nin gündemindeki en önemli sorunlardan bir diğeri de savaş ve barış sorunuydu. Halk Komiserleri Konseyi'nin ilk kararnamesi olan Barış Kararnamesi, savaşan ülke halkları ve hükümetlerine derhal ilhaksız, tazminatsız adil ve demokratik bir barışın sağlanması çağrısında bulunuyordu. Bolşevikler bu çağrıyı, emperyalist hükümetlerin olumlu bir cevap vermeyecek-

lerini bildikleri halde sürekli gündemde tuttular. Bolşeviklerin beklentisi hükümetlerden değil, savaşılan ülke işçi ve emekçilerindendi; onun için cephelerde ve cephe gerisinde yoğun bir ajitasyon ve propaganda faaliyeti yürüttüler, Çarlığın emperyalist devletler ile yaptığı ilhak anlaşmalarını deşifre ettiler. Ancak bu faaliyetler Bolşeviklerin beklentilerine cevap olmadı, halkların kendi hükümetlerine karşı harekete geçmesi sağlanamadı. Bolşevikler İtilaf ve İttifak Devletlerine çok taraflı “ilhaksız tazminatsız” bir barış anlaşması teklifini götürdü, bu teklif İtilaf Devletleri İngiltere ve Fransa tarafından reddedildi. İtilaf Devletleri, Fransa ve İngiltere bir yandan Bolşeviklerin barış çağrılarını duymazlıktan gelirken öte yandan da devrimin yayılan etkisinden duydukları korku nedeniyle Almanları Rusya topraklarındaki işgal faaliyetlerini genişletmesi için kışkırttılar. Hatta bu korku iki emperyalist kamp arasında savaşı beklenenden erken bitmesine de yol açtı.

Sovyetlerin geleceği açısından barışın sağlanması acil bir durumdu. Rus topraklarının önemli bir bölümü Alman işgali altındaydı, Almanlar, Polonya, Litvanya, Ukrayna’yı işgal etmişti ve kendilerine bağlı iktidarlar oluşturmuştu. Finlandiya’da ise Alman desteğindeki karşı devrim ile Finlandiya Sovyetleri arasındaki savaş sürüyordu. Devrim gerçekleşmiş ama işçi sınıfı ve köylülüğün durumunda henüz bir düzelme sağlanamamış, tersine açlık ve sefalet derinleşerek sürüyordu. Bunlara ek olarak ordu Lenin’in deyimıyla “hurdaya çıkmıştı,” moral ve maddi bakımdan savaşamaz durumdaydı, eski devlet mekanizması parçalanmıştı, yerine geçen yeni devlet mekanizması –Sovyetler- henüz duruma hakim değildi, karşı devrimin sabotajları sürmekteydi; devrimin elindeki yegane silahlı güç devrim öncesinde kurulan yaklaşık 50 bin kişilik Kızıl Muhafızlar gücüydü. İç savaş koşullarına göre biçimlenmiş bu güçle Alman emperyalizmine karşı başarılı bir savaşı yürütmek imkansızdı. Lenin’in deyimini ile söylersek, Sovyet iktidarının kendini toparlamak için bir molaya, bir nefes aralığına ihtiyacı vardı. İtilaf devletleri Sovyet hükümetinin barış talebini reddetmişti. Bu somut durumdan hareketle Halk Komiserleri Konseyi (SNK) Alman genel kurmayına tek taraflı ateşkes görüşmesi talebini ilettiler. Almanya tarafı bu teklifi kabul etti. Çünkü Almanya ve Avusturya- Macaristan Batı cephesinde savaşa ABD’nin de katılımıyla zor durumdaydı. Diğer bir zorunluluk da baş gösteren yiyecek

kıtlığıydı. Doğu cephesinde ise Rus ve Alman ordu birlikleri arasında fiili ateşkes manzaraları yaşanıyordu. Bolşeviklerin ateşkes teklifi Alman Genelkurmayınca Fransız cephesini tahkim etmek için bir fırsat olarak görülerek kabul edildi. 14 Kasım'da Almanya ve Avusturya ile tek taraflı barış görüşmeleri başladı. Rus ordusunun cephedeki başkumandanı Çarlık Generali Duhonin SNK'nın bu emrine uymayı reddedince görevden alındı, yerine Savaş Halk Komiseri Krilenko atandı. Krilenko ve Lenin imzalı genelgeyle asker ve denizcilere ordudaki karşı devrimci generalleri tutuklama ve kendi komutanlarını kendilerinin seçmesi talimatı verildi. (Bolşevik Devrimi- Cilt-III- sh. -34)

Joffe'nin temsil ettiği Sovyet heyeti ile Alman heyeti arasında ateşkes görüşmeleri 19 Kasım/2 Aralık'ta Brest Litovski'de başladı. 28 Kasım/5 Aralıkta bir hafta süreli bir ateş antlaşması imzalanarak, görüşmelere devam etme kararı alındı

Sovyet heyetine . Troçki'nin başkanlık ettiği görüşmeler 9/22 Aralık'ta Avusturya-Macaristan, Türkiye ve Bulgar heyetlerinin katılımıyla yeniden başladığında Almanlar ilhakçı niyetlerini açıkça ortaya koydu. 5/18 Ocak'taki görüşmelerde Alman heyeti şartlarını açıkladı, buna göre Alman işgalindeki Polonya, Litvanya, Belarus Alman denetiminde kalacaktı, Ukrayna sorunu ise Ukrayna Rada'sı - burjuva hükümeti - ile Sovyetler arasındaki görüşmelerde ele alınacaktı, bu ağır koşullar karşısında Sovyet heyetine başkanlık eden Troçki görüşmelerin ertelenmesini talep ederek Petersburg'a döndü. (age.-Cilt III,sh.-39)

Barış sorununun Merkez Komitesi'nde görüşülmesi Bolşevik Parti içinde büyük bir krize yol açtı. Lenin "sol muhalefetin" tutumunun neden olduğu bu krizi "*Rus devriminin en büyük krizlerinden biri*" olarak nitelendirdi. (Seçme Eserler, Cilt-VII-sh.307)

Almanya ile barış sorununun görüşülmesi sırasında MK'da üç ayrı görüş ortaya çıktı; Lenin'in savunduğu, Stalin ve Sverdlov'un desteklediği birinci görüş "ne pahasına olursa olsun" Almanya ile bir barış antlaşması imzalanmasını öngörüyordu. Lenin bu görüşü MK'nin 11/24 Ocak toplantısında şöyle savundu; "*Ordu savaşta yorgun düşmüştür; at mevcudumuz öylesine tükenmiştir ki, saldırı başladığında topçu donatımızı taşıyamayız; Almanların Baltık Denizi adalarındaki durumu öylesine güçlü ki, hücumla kalktıkları takdirde, Ravel ile Petersburg'u*

silahsız da ele geçirebilirler. Böyle şartlarda savaşa devam edersek, kendimiz Alman emperyalizmini olağanüstü derecede güçlendirmiş oluruz, barış antlaşmasını ister istemez imza etme durumunda kalırız, ama o zaman da barış antlaşmasının şartları çok daha ağır olacaktır, çünkü bunu dikte eden taraf biz olmayacağız. Hiç kuşkusuz hemen şimdi imzalamak zorunda olduğumuz barış, rezilce bir barış olacaktır, ama savaş başlarsa hükümetimiz silinip süpürülecek ve barış antlaşmasını başka bir hükümet imzalayacaktır. Bu günlerde biz yalnız proletaryadan destek görmüyoruz, bizi destekleyen bir de en yoksul köylülük var, bu köylülük, savaşa devam edildiği takdirde, bize sırt çevirecektir. Savaşın uzatılması, Fransız, İngiliz ve Amerikan emperyalizminin çıkarınadır.” (Lenin’in Troçki ile İlgili Polemikleri.. Yar Yay. Sh.-212)

Liderliğini Buharin’in üstlendiği Kamenev ve Zinovyev’in desteklediği ikinci görüş, (Buharin, Petersburg Parti komitesi ve Moskova bölge komitesi tarafından da destekleniyordu. Hatta Buharin bu görüşlerini savunmak için yandaşlarıyla birlikte Komünist adında yeni bir dergi bile çıkardı) barış görüşmelerinin kesilmesini, Almanya’ya karşı “devrimci savaş” yürütülmesini öngörüyordu. Buharin’e göre “devrimci savaş” Almanya’da proleter devrimin başlamasını sağlayacaktı, Lenin’in tutumu ise uluslararası proletaryaya ağır bir darbeydi..Buharin tartışmalar sırasında daha da ileri giderek Lenin’i eski bir Ukraynalı sosyal demokrat, sonradan devrime ihanet ederek Alman burjuvazisinden aldığı güçle Ukrayna’da bir burjuva hükümet –Ukrayna Radası- kurulmasına önyak olan Petlyura’ya benzetti ve ihanetle suçladı.

Joffe ve Cerjinski’in desteklediği Troçki’nin görüşü ise, “Ne Savaş, Ne Barış” formülasyonunda ifadesini bulan savaşın bittiğinin ilanı, Ordu’nun terhis edilmesi ve anlaşmanın imzalanmamasını içeriyordu. Troçki’nin bu görüşünün temel dayanağını, bu durumda Almanya’nın saldırıyı göze alamayacağı oluşturuyordu. Troçki ile Buharin’in görüşlerinin ortak yanını Barış Antlaşmasının imzalanmamasının Alman devrimini harekete geçireceği beklentisiydi, farklılığı ise Buharin’in bunun “devrimci savaş”la, Troçki’nin ise, “Ne Savaş Ne Barış” tavrıyla gerçekleşeceğine inanmalarıydı. “Ne Savaş, Ne Barış” orijinal tavrı Troçki için bir ilk değildi, Troçki 1914’te emperyalist savaş başladığında da buna benzer bir tavrıla ortaya çıkmıştı. Savaş karşısındaki tutu-

munu; “Ne Zafer, Ne Yenilgi” olarak açıklamıştı. Lenin o zamanda “Ne Zafer, Ne Yenilgi” şiarını savunmanın devrimcilikten sınıf işbirliğine geçiş olduğunu söyleyerek Troçki’yi eleştirmişti.

8 (21) Ocak MK’nin parti liderlerinin de katıldığı toplantısında gruplar kendi tutumlarını açıkladı. Yapılan oylamada Troçki’nin Ne Savaş Ne Barış tutumu 16 Lenin’in Almanların dayattığı koşulların kabul edilmesini savunan tutumu 15 ve Devrimci Savaşı savunan Buharin’in tutumu 32 oy aldı.

Lenin “sol muhalefet”in ileri sürdüğü argümanları “devrimci gevezelik” olarak niteleyerek şöyle cevapladı; *“Devrimci Savaş görüş açısını paylaşanlar, bizim bu şekilde Alman emperyalizmine karşı bir iç savaş halinde olacağımız ve böylece Almanya’da devrim hareketi uyandıracığımız kanısındadırlar, ama Almanya devrimin sadece ilk gebelik aylarındadır, oysa ki bizim nur topu gibi bir çocuğumuz olmuştur, Sosyalist cumhuriyetimiz ve biz, tekrar savaşı açtığımız takdirde bu yavrumuzu katletmiş olacağız..... Elbette ki imzalayacağımız barış antlaşması rezilce bir antlaşma olacaktır, ama toplumsal reformların hayata geçirilmesi için vakit kazanmamız şarttır.....burjuvazi kalıntılarını da boğmamız gerek, iki elle boğazlarına sarılmamız için, bu iki elimizin serbest olması şarttır. Bunu yaptıktan sonra ellerimiz boş kalacaktır, o zaman uluslararası emperyalizmle devrimci savaşı sürdürebiliriz... Troçki’nin teklif ettiği şey, savaşın bitirilmesi, barış antlaşmasının imzalanmaması ve ordunun terhisi, uluslararası politik bir gösteriden başka bir şey değildir.....Barış antlaşmasını imza etmekle kendi kaderini tayin etmiş olan Polonya’ya ihanet etmiş olacağız, ama buna karşılık Esland Sosyalist Cumhuriyetimizi (Estonya-y) muhafaza edip bugüne kadar elde ettiklerimizi sağlamlaştırma olanağını sağlayacağız..... Barış görüşmeleri kesildiği takdirde Alman hareketinin (Alman devrimi kastediliyor-y) birden gelişebileceğine inanıyorsak, o zaman kendi kendimizi feda etmeliyiz, çünkü Alman devrimi güç bakımından bizim devrimimizi kat kat geçecektir, ama mesele şu ki, orada hareket henüz başlamamıştır, bizimse yeni doğmuş avaz avaz bağırان bir bebeğimiz var ve biz de şu anda apaçık, barışı kabul ettiğimizi söylemezsek mahvoluruz. Genel sosyalist devrimin başlangıcına kadar yerimizi tutmalıyız, bizim için en önemli olan budur, bu ise yalnız ve yalnız barış antlaşmasının imzalan-*

ması ile mümkün olabilir.” (Lenin’in Troçki ile İlgili Polemikleri - Yar Yay. Sh.-212)

Buharin’in “Sovyet iktidar bir biçimdir”, “devrimci ilke adına içeriğin feda edilebileceği” söylemine Lenin’ in yanıtı şu oldu; “*Sovyet iktidarını idame ettirerek bütün ülkelerin proletaryasına kendi burjuvalarına karşı verdikleri eşi görülmemiş güçlükteki ağır mücadelelerinde en iyi ve en güçlü desteği veriyoruz. Sosyalizm davasına, Rusya’daki Sovyet iktidarının çökmesinden daha büyük bir darbe indirilemez.”* (Bolşevik Devrimi- Cilt-III –sh.62)

Ocak ve Şubat aylarında 3 farklı görüş MK toplantılarında ele alınıp görüşüldü; yapılan oylamalarda Lenin’in görüşü her seferinde reddedildi. MK’da son görüşme ve oylama 11/24 Ocak’ta yapıldı, bu toplantıda barış görüşmelerinin mümkün olduğu kadar uzatılması önerisi 12 oyla kabul edildi. (B.D.-III-43).

Lenin, İkinci kez Brest’e gitmeden önce Troçki ile özel bir görüşme yaptı, bu görüşmede Troçki Almanlar savaşa karar verirlerse kendi politikasından vazgeçeceğini barışı imzalayacağını kabul etti.

17/30 Ocak’ta ikinci tür görüşmeler başladı. Uzun tartışmalar ve görüşmelerin çıkmaza girmesinin ardından Troçki Lenin’e çektiği telgrafta barış imzalanmadan görüşmelere son vereceğini ve Almanların savaşa dönmeyeceklerini bildirdi. 28 Ocak’ta (10 Şubat) “*Bütün ülkelerdeki emekçi sınıfların iktidara geçeceği saatin yaklaştığı umuduyla... ordumuz ve halkımızı savaştan çekiyoruz*” diyerek barış görüşmelerini sonlandırdı. (I. D. Sh. 447)

Troçki Brest’e gitmeden önce yapılan özel görüşmede Lenin’e verdiği sözde durmadı. Troçki bu tutumunu, Lenin’e verdiği sözün Alman saldırısının başlaması ile ilgili olduğunu ileri sürdü. Bu açıkça gerçekliği olmayan boş bir savunmaydı. Çünkü Alman saldırısı ancak barış yapılmadığında söz konusu olabilirdi. Nitekim Alman saldırısı başladıktan sonra da MK’da yapılan oylamalarda Troçki, Lenin’in yeni barış önerilerine karşı da birden fazla kez karşı oy kullandı.

Delegeler henüz dağılmadan Alman temsilci Kühlmann Rus delegasyonuna ordunun terhisinin hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini, barışın reddedilmesi ile çatışmaların yeniden başlayacağını ilettili. Troçki bunu boş bir korkutma saydı: “*Alman ve Avusturya halklarının herhangi bir*

savunma nedeninden açıkça yoksun olan böyle bir savaşa hükümetlerinin devam etmesine razı olacaklarına inanmadığı” cevabını verdi. (age. Sh.448)

Görüşmelerin kesilmesi üzerine Almanya 17 Şubat'ta askeri harekete başlayacağını duyurdu. Lenin 17 Şubat'ta MK'yı toplantıya çağırdı, Almanlarla yeniden müzakerelere başlama teklifi görüşüldü. Stalin, Sverdlov, Sokolnikov, Smilga tarafından desteklenen Lenin'in önerisi Troçki, Buharin, Lomov, Joffe, Uritski, Krestinski'nin karşı oylarıyla reddedildi. Lenin'in eğer Almanlar ilerler ve Almanya'yla Avusturya'da devrim olmazsa ne yapılacağı sorusunu gündeme getirmesinden sonra oylamalara devam edildi. Almanların Ukrayna'nın içlerine girdiği haberi gelince barış görüşmelerinin yeniden başlatılması önerisi 5e karşı 7 oyla kabul edildi. Aynı gün karar Halk Komiserleri Konseyi'nde SNK'da onaylandı ve Alman tarafına iletildi.

Brest Litovsk Antlaşması'nın imzalanmaması durumunda Lenin'in daha önce dikkati çektiği hususların hemen hepsi gerçekleşti; Almanlar taarruza geçerek Ukrayna içlerine kadar ilerledi, antlaşma imzalanmaması durumunda gerçekleşeceği varsayılan Alman devrimi gerçekleşmedi, Alman ilerlemesinin yarattığı tehlike nedeniyle başkent Petersburg'dan Moskova'ya taşındı ve sonunda Sovyetler daha ağır bir antlaşma imzalamak zorunda kaldı.

Yeniden görüşmelere başlanmasını kabul eden Alman tarafı, antlaşma şartlarını daha da ağırlaştırdı. İleri sürülen şartlara göre Sovyet birlikleri Ukrayna'dan çıkacak, Litvanya ve Estonya'daki Alman işgali, bu iki ülkede hükümetler kurulana kadar devam edecek, Batum, Kars ve Ardahan Türkiye'ye bırakılacak, Ukrayna Rada'sı Sovyetler tarafından tanınacaktı. Bu ağır koşullar MK toplantısında görüşüldü, yine “ihanetle” itham edilen Lenin, MK'de yaptığı konuşmada, *“Eğer bunları (Almanların koşulları-y) imzalamazsanız Sovyet iktidarının üç hafta içerisinde ölüm hükmünü imzalamış olursunuz... “Alman devriminin henüz olgunlaşmış”* olmadığını, bunun aylar alabileceğini söyledikten sonra, antlaşma imzalanmaz ve “devrimci laf kalabalığı” sürecektir olursa SNK ve VTsIK'daki görevlerinden istifa edeceğini açıkladı. Tartışmaların sonunda yapılan oylamada Alman koşulları 4 çekimser, 4 hayır, 7 oyla kabul edildi. MK'nin kararı VTsIK'da 84'e karşı 116 oyla onaylandı

ve Almanlara iletildi. MK'de alınan bu karardan sonra, Troçki, Dışişleri Halk Komiserliği görevinden, Lomov, Uritski, Smirnov, Piyatkov Bogolepov ve Spunde SNK'daki görevlerinden istifa ettiklerini açıkladı. İstifaların işleme konulması, Brest antlaşmasının imzalanmasının sonrasına bırakıldı.

MK 23 Şubat'ta Almanya'nın şartlarını kabul etti. Brest'e Sokolnikov başkanlığında gönderilen heyet 3 Mart'ta bu ağır anlaşmayı imzaladı. İmzalanan anlaşma ile Litvanya ve Estonya Alman işgalinde kaldı, Sovyet Rusya işgal altındaki Riga ve Belarus'un bir bölümü üzerindeki haklarından vazgeçti; Ukrayna Rada'sı ile ayrı bir antlaşma yapmayı kabul etti; Kars, Ardahan ve Batum Türkiye'ye bırakıldı; tazminat taleplerinden karşılıklı olarak feragat edildi; Sovyet Rusya ile ittifak devletleri arasında ekonomik ve diplomatik ilişkiler başlatıldı. Antlaşmanın ikinci maddesi, *“iki taraf diğer tarafın hükümeti, devleti ve askeri kurumları aleyhinde her türlü ajitasyon ve propagandadan kaçınmayı taahhüt”* ediyordu. (B. D. III age. –sh.75)

Lenin uzun ve yorucu günlerin ardından Ekim devrimini muhtemel bir yenilgiden Bolşevik partiyi ise Bölünmekten kurtardı. Brest Litovsk anlaşması Kasım 1918'de Almanya'nın yenilgisiyle fiilen yürürlükten kalktı. Bu partinin Ekim devrimi sonrası karşılaştığı en büyük krizlerden biriydi.

Bu anlaşma Sovyet Rusya'nın kapitalist devletlerle yaptığı ilk anlaşmaydı. Gelecekte bu türden, ticari, iyi komşuluk ve diplomatik anlaşmalar diğer kapitalist devletlerle de yapılacaktı. Özellikle antlaşmanın “birbiri aleyhine propagandayı” yasaklayan ikinci maddesi, imzalandığı dönemde Buharin ve yandaşları tarafından Lenin'in dünya devriminden vazgeçtiğinin kanıtı olarak ileri sürüldü. Sonraki dönemde diğer kapitalist devletlerle yapılan antlaşmalarda da yer alan bu madde Komintern'deki “sollar” tarafından, Sovyetlerin dünya devriminden vazgeçmesinin kanıtı olarak gösterilmeye devam etti.

Brest Litovsk barışı ile ilgili tartışma Bolşevik Parti'nin 6-9 Mart 1918 tarihinde toplanan yedinci (olağanüstü) kongresinde de sürdü. Kongreye 46 delege katıldı. Lenin yedinci kongredeki konuşmasına 25 Ekim'den sonraki gelişmelerin bir özetini yaparak başladı, partinin bir dizi başarısının ardından en zor sınavı Brest Litovsk görüşmeleri sı-

rasında verdiğini, önceki başarılarının kimi yoldaşlarda sorunların “devrimci lafazanlıkla aşılabileceğine” dair “boş bir gurur” ve “kabadayılığın” oluşmasına yol açtığını belirtti. *“Devrimci bir parti için örgütün zorunlu olduğu yerden, taktiğini subjektif istekler üzerine kurmaktan daha tehlikeli bir hata olamayacağını”* vurguladı.(Seçme Eserler, Cilt-VII-sh.307)

Troçki'nin Brest Litovsk tutumu ile ilgili olarak şunları söyledi; *“Onun faaliyetinde iki yanı ayırt etmek gerekir: Brest-Litovsk'ta görüşmelere başlayıp, bunlardan ajitasyon amacıyla mükemmel biçimde yararlandığında, hepimiz Troçki yoldaşla hemfikirdik. Benimle görüşmesinden bir bölüm aktardı, fakat eklemek zorundayım ki, Almanların ultimatoma kadar dayanmayı, sonra kabul etmeyi kararlaştırmıştık.... İşi uzatmaya yönelik olduğu ölçüde Troçki'nin taktiği doğrudur: savaş halinin sona erdiği açıklanıp barış imzalanmadığında doğru değildi.”* (Seçme Eserler, Cilt-VII-sh.322)

Anlaşmanın imzalanmasının ihanet olarak nitelendirilmesini Radek'in sözleriyle yanıtladı; *“Radek dedi ki: “İhanetin, alçaklığın izi yok, çünkü üstün bir askeri güç karşısında geri çekildiğimiz açıktır.” Bu, Troçki'nin tüm anlayışını paramparça eden bir değerlendirmedir. Radek “Dişimizi sıkıp güçlerimizi hazırlamak zorundayız” dediğinde, bu doğrudur. Bununla tamamen hemfikirim: gevezelik etmeyin, aksine dişinizi sıkıp hazırlanın.”* (age.-sh.325)

Kongrede Lenin'in vurguladığı başka bir nokta ise kriz ve partinin birliği ile ilgiliydi; *“Bu dersten sonra, bu hastalık ne kadar ağır olursa olsun bizdeki bölünme ve krizin üstesinden geleceğiz, çünkü sonsuz dercede güvenilir bir müttefik yardımımıza koşacaktır: dünya devrimi... Ben pek çok fraksiyon mücadelesi ve bölünmeler gördüm geçirdim, bu konuda büyük deneyimim var, ama şunu söylemek zorundayım: çok açık görüyorum ki bu hastalık eski yöntemle —fraksiyonel parti bölünmeleriyle— sağalmayacaktır, çünkü yaşam onu daha önce iyileştirecektir.... Şimdi barış imzalıyoruz, bir nefes molası alıyoruz, bu moladan anavatanı daha iyi savunmak için yararlanıyoruz”* (age.-sh.312)

Brest Litovsk Antlaşması'nın ikinci maddesine yönelik eleştiriler konusunda ise şunları söyledi; *“Elbette, anlaşmayı ihlal ediyoruz, şimdiye kadar otuz kez, kırk kez ihlal ettik.... Ne Finlandiya'ya ne de Ukrayna'ya*

iharet etmedik. Hiçbir sınıf bilinçli işçi bize böyle bir suçlamada bulunmayacaktır. Elimizden gelen her yardımı yapıyoruz. Birliklerimizden tek bir iyi askeri uzaklaştırmadık ve uzaklaştırmayacağız da....Finli yoldaşlarımıza yardım ettik. Onlara hangi boyutta yardım ettiğimizi burada söylemek istemiyorum, bunu kendileri biliyorlar.” (age.-sh.314-324)

VII. Kongrede Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin ismini komünist olarak değiştirilmesi kararı alındı. Ayrıca Kongre Lenin'in çizgisini, Brest Litovsk antlaşmasını 12 karşı, 30 oyla onayladı. Aralarında Troçki'nin de olduğu 4 delege çekimser oy kullandı. 16 Mart'ta ise antlaşma 4. Tüm Rusya Sovyet Kongresi'nde 285 karşı, 115 çekimser, 704 gibi açık bir oy farkıyla onaylandı. (Krupskaya, Cilt III -85)

Brest Litovsk barışı iç savaşın ve emperyalist kuşatmanın gündemde olduğu bir dönemde Sovyet Rusya'ya güçlerini yeniden toparlamak, eksiklerini gidermek için önemli bir “nefes molası” sağladı.

Dördüncü Büyük Kriz– Brest Litovsk

Brest Litovsk Barış görüşmelerinde “devrimci savaş savunucuları”nın (Buharin ve arkadaşları) takındığı tutum küçük-burjuva devrimci romantizmin bir tezahürü olarak görülebilir. Ancak Troçki'nin tutumu için aynı şeyi söylenemez. Troçki'nin Brest –Litovsk barış görüşmelerinde izlediği tutum onun 1906'da yazdığı Sonuçlar ve Olasılıklar broşüründe ileri sürdüğü görüşlere dayanıyor. Troçki 1906'daki Sonuçlar ve Olasılıklar broşüründe Rus devriminin dünya devrimine yükselmesiyle ilgili şunları yazmıştı; “Eğer Rus proletaryası, geçici olarak iktidarı ele geçirdikten sonra, kendi girişimi ile devrimi Avrupa topraklarına taşımazsa, Avrupa'nın feodal-burjuva gericiliğinin güçleri bunu yapmaya zorlayacaklardır onu.” (95) (bu konu önceki bölümde ayrıntılı olarak ele alınmıştı)

Ve bununla ilgili bir senaryo oluşturmuştu. Bu senaryoya göre “Rus devriminin zaferi, Polonya'daki devrimin kaçınılmaz zaferi demek olacaktı” Bu Almanya, Avusturya egemenlerinin askeri müdahalesine yol açacaktı ve buna Rus devrimci hükümeti bir savunma eylemi ile karşı karşılık verecekti. Bu durumda “Feodal-burjuva Almanya ile devrimci Rusya arasındaki bir savaş, Almanya'da kaçınılmaz olarak bir proleter devrimine yol açacaktı.” Troçki bu senaryoyu daha da geliştirerek, Av-

rupa’da bir devrimin tek kalkış noktasının Polonya olmadığını, “Rusya’nın iflasının Fransa’ya, ancak iktidarın proletarya eline geçmesi ile sonuçlanabilecek bir politik bunalım şeklinde yansyacağını” belirtti ve “İster Polonya’da bir devrim Avrupa’da bir savaş aracılığı ile olsun, isterse Rus Devletinin iflası sonucunda olsun, devrim şu veya bu şekilde yaşlı kapitalist Avrupa’ya yayılacaktır.” diye yazmıştı.

Ekim 1917’de Rusya’da sosyalist devrim gerçekleşti. Rus devrimi her ne kadar Polonya’da devrimin “kaçınılmaz” gerçekleşmesine yol açmasa da, Bolşeviklerin barış önerisi devrimci Rusya ile Almanya’yı Avusturya’yı karşı karşıya getirmişti. Troçki barış görüşmelerini kendi orijinal teorisini - Almanya ile bir savaş Alman işçi sınıfını ayağa kaldırarak Alman devrimini zafere taşıyacaktı- hayata geçirmenin zemini olarak gördü. Barış görüşmelerini sabote ederek Almanya ile bir savaş olasılığının önünü açtı. Ordunun terhis ederek ve barış anlaşmasının imzalanmasını reddederek “Ne Savaş Ne Barış” teorisini uygulamaya soktu.

Troçki bir yandan Alman tarafıyla görüşmeleri yürütürken diğer yandan da İngiltere ve Fransa ile temasları sürdürdü. 19 Kasım’da Sovyet ve Almanya heyetlerinin ilk barış görüşmeleri başladığında Troçki yeniden İtilaf devletlerine başvurdu, başvurusuna bir yanıt alamadı. Buna rağmen Troçki, Almanya karşısında İngiltere ve Fransa’nın desteğini sağlayacağını düşünmüş olacak ki, Sovyet heyetine “Almanya ve müttefikleri, Rus cephesinden Batı cephesine asker nakletmeyeceklerini taahhüt etmedikleri, Alman ve Avusturya askerleri arasını da devrimci propaganda yapılmasına açıkça izin vermedikleri -iştirilmemiş bir şarttakdirde hiç bir ateşkes anlaşması imzalanmaması talimatı verdi. Troçki, ... “Ama yalnız başımıza ateşkes anlaşması imzalamak zorunda kalsak Almanya’ya Rus cephesinden çekeceği askerlerini öteki cephelere göndermelerine razı olmayacağımızı söyleyeceğiz. Çünkü biz namuslu bir barış istiyoruz, çünkü İngiltere ve Fransa ortadan silinmemelidir... ve bütün bu açık, dolambaçsız ve namuslu sözlere rağmen Kayzer (Alman kralı-y) barışı imzalamayı reddedecek olursa... o zaman halk kimin haklı kimin haksız olduğunu görecek... kendimizi yenilmiş değil yenmiş sayacağız, çünkü dünyada askerî zaferlerden başka zaferler de bulunduğu göstereceğiz... Eğer Fransa İle Almanya... barış görüşmelerinin-

de bize katılmazlarsa onları bize katılmaya kendi halkları zorlayacak, sopayı ellerine alıp onları önlerine katacak ve zorla barışı yaptıracak.” (I. Deutscher , Troçki –I-sh.416)

Almanya’yla barış anlaşması imzalamanın Alman proletaryasının moralini bozacağını söyleyen, Troçki’nin İtilaf devletlerini bu korumasının Fransız ve İngiltere proletaryasının moralini bozmayacağını düşünmemiş olması mümkün değildir. Troçki kendini teorisine o derece mahkum etmişti ki, Sovyet devrimini rahatlatacak bir önlemeden, -Almanya’nın Doğu cephesinden asker çekerek Batı cephesine asker göndermesi- Fransa ve İngiltere adına imtina edebiliyordu. Çünkü o dünyayı kana boğan namussuzlarla “namuslu bir barış” istiyordu.

Brest Litovsk barış görüşmelerinin başlamasından bir gün önce 8 Aralıkta Sovyet Yürütme Kurulunun önünde yaptığı konuşmada söyledikleri Troçki’nin barış görüşmelerine karşı çıkışındaki düşüncesini tam olarak yansıtıyor. Troçki bu toplantıda Avrupa Proletaryasının Sovyet Rusya proletaryasının sesini duyacağını belirterek şunları söyledi; *“Er geç sesimizi işitecekler, bize gelecekler ve yardım ellerini uzatacaklardır. Ama... halk düşmanları bizi yenseler ve mahvetseler bile... anımız kuşaktan kuşağa geçecek ve gelecek kuşakları yeni kavgalara hazırlayacaktır. ... Bizim yanıldığımız anlaşılır da, bu ölü sessizlik Avrupa’da daha uzun sürerse, bu sessizlik bize saldırmak isteyen ve ülkemizin devrimci şerefini incitecek şartları dikte etmek için fırsat kollayan Kayzer’e aradığı fırsatı verirse, o zaman, bilmiyorum... savaşın ve içerdeki bozuklukların yarattığı bu başıboş ekonomi ve genel anarşi içinde... çarışmaya devam edebilir miyiz?”* ... (age. 421)

Issak Deutscher kitabında Troçki’nin kendini soktuğu bu zor durumdan kurtarmak için yaptığı manevrayı şöyle anlatıyor; *“Dinleyicilerin bu kötümser havanın etkisinde kalarak şaşırdıklarını anlayan Troçki birdenbire döndü ve bağırdı: “Evet, ederiz ... Yaşamamız için, devrimci şerefimiz için, kanımızın son damlasına kadar savaşacağız.”* Troçki devam etti: *“Yorulanlar ve ihtiyarlar bir kenara çekilsin... biz devrimci heyecanla güçlenmiş yaman bir ordu ve bir Kızıl Muhafız örgütü kuracağız... Alman Kayzeri’nin önünde diz çökmek için devirmedik biz Çarı ve burjuvaziyi... Almanlar âdil ve demokratik bir barışa yanaşmayacak olurlarsa “o zaman biz onların şartlarını Kurucu Meclise getirip şun-*

ları söyleriz: Kararı siz veriniz. Kurucu Meclis bu şartları kabul edecek olursa Bolşevikler bir kenara çekilirler ve derler ki: Lütfen bu şartları kabul edecek başka bir parti arayınız. Biz Bolşevikler, ve öyle sanıyorum ki Sol Sosyal Devrimciler de, bütün halkları, ülkelerinin militaristlerine karşı kutsal bir savaş açmak üzere bir araya toplayabiliriz.... "İktisadi anarşi yüzünden dövüşemezsek... kavga bitmiş olmayacaktır: 1905 de Çarlık bizi ezdiği halde savaşımızı nasıl başka bir zamana ertelediysek bu sefer de başka bir zamana bırakabiliriz... Bundan ötürüdür ki barış görüşmelerine, karamsarlığa ve kara düşüncelere kapılmadan başlamış bulunuyoruz..." (age. 421-22)

Troçki'nin bu söyleminin dinleyenleri coşturduğuna kuşku yok, ancak maalesef savaşın yanlış benzetmelerle (1905'te iktidar proletaryada değildi) coşkun sözlerle kazanılamayacağı Troçki'nin 'ne savaş ne barış' sloganıyla barışı reddettiği ve orduyu terhis ettiğinde ortaya çıktı. Alman ordusu hiçbir ciddi engelle karşılaşmadan Petersburg önlerine kadar ilerledi. Almanlar âdil ve demokratik bir barışa yanaşmayacak olurlarsa "o zaman biz onların şartlarını Kurucu Meclise getirip şunları söyleriz: Kararı siz veriniz. Kurucu Meclis bu şartları kabul edecek olursa Bolşevikler bir kenara çekilirler ve derler ki: Lütfen bu şartları kabul edecek başka bir parti arayınız." Troçki'nin bu söylemi iki şeyi kanıtıyor, birincisi Kurucu Meclisi hala devrimci bir organ olarak gördüğünü, ikincisi Troçki'nin esiri olduğu teorisini doğrulamak uğruna Rus devrimini feda etmeye hazır olduğunu.

Alman saldırısı 17 Şubat'ta başladı. Alman birlikleri hiçbir dirençle karşılaşmadan yürüyüşünü sürdürdü. Troçki'nin Alman ve Avusturya halklarının savaşa izin vermeyecekleri varsayımı bu kez de boş çıktı. Aynı gün Bolşevik parti MK'si toplandı. Lenin, Alman tarafına yeni bir barış önerisi getirilmesini önerdi. Lenin'in önerisi Troçki'nin (lehte ve aleyhte oylar eşitti) oyuyla reddedildi. Troçki MK'ya verdiği karşı önergede "Alman taarruzunun askeri ve siyasi sonuçları belli oluncaya kadar yeni görüşmelere başlanmamasını" istedi. Önerge barış karşıtlarının oylarıyla kabul edildi. (age. sh.450)

Bir sonraki (18 Şubat) MK toplantısında Lenin, Alman ilerleyişi karşısında "kaybedecek zamanın" olmadığını, bir an önce "barış görüşmelerinin yeniden başlatılması gerektiğini" savundu. Lenin'in önergesi

yine Troçki'nin oyuyla reddedildi. Aynı MK toplantısında Troçki "barış şartlarını bildirmeleri için ittifak devletlerine başvurulması, ancak barış görüşmelerinin başlatılmasının istenilmemesine" dair bir önerge sundu. Lenin buna şiddetle karşı çıktı. "Halk bunu anlamaz," diye cevap verdi, "Mademki savaş devam edecekti neden orduyu terhis ettik". "Savaşla alay etmek" demekti bu. Devrimi yıkardı bu durum, "Biz yazı yazıyoruz, onlar (Almanlar) bu arada demir yollarımızı ele geçiriyorlar... Yarın tarih bizim için devrimi (Almanlara) teslim ettiler diyecek. Devrim için tehlikeli olmayan bir barış imzalamalıydık." Sverdlov ve Stalin de aynı tezi savundular. Stalin, "Beş dakika yayılım ateş açsalar cephede bir tek erimiz kalmaz," dedi. "Troçki'ye katılmıyorum. Bu sorun yalnız edebiyatta böyle konulursa doğrudur." (age.sh.451)

Tartışmalar sonrasında Lenin barış önerisi onaylanmazsa tüm görevlerinden istifa edip işçi sınıfına döneceğini açıkladı. Bu tehdit üzerine MK'da yapılan son oylamada Troçki oyunu Lenin'den yana kullanınca barış önerisi bir oy farkla onaylandı. Öneri Halk komiserler toplantısında sol SD'lerin karşı oyuyla onaylandı ve Alman tarafına bildirildi.

Almanlar Bolşeviklerin yeni barış önerisine 4 gün sonra cevap verdi. Ukrayna'yı işgal eden Alman birlikleri Petersburg önlerine dayanmıştı. Bu dört gün içinde başkentte endişeli bir bekleyiş hüküm sürdü. Troçki İngiliz ve Fransız elçilikleriyle görüştü. Ve Sovyet Rusya'ya yardım edip etmeyeceklerini öğrenmeye çalıştı. Bu görüşmeler sonrasında toplanan MK'ya (bu toplantıda Lenin yoktu) İngiliz ve Fransızların işbirliği teklif ettiklerini ilettiler. MK bu teklifi hemen reddetti. (Age,sh.452) (Amerikalı Albay Robins, Ocak ayında Troçki'nin, Amerikan askerlerinin cepheye gitmelerini ve Ruslara ait maddelerin Almanlar tarafına sızmasının ve hammadde stoklarının Almanya'nın iç kısımlarına gönderilmesinin önlenmesine Amerikan subaylarının yardım etmelerini teklif ettiğini anlatır, Troçki o sırada ayrı bir barış imzalasalar bile Sovyetlerin Almanya'yı güçlendirmekte çıkarları olmadığını söylemiştir) (age.sh.452 dip not)

Önerisine gelen tepkiyle zor duruma düşen Troçki Dışişleri Halk Komiserliğinden çekildiğini açıkladı.

23 Şubat'ta MK Alman koşullarını görüşmek için toplandı. Lenin, ağır koşullara rağmen, Sovyetlere bir soluk alma ve yeni bir ordunun

kurulması zamanı kazandıracağını söyleyerek barış antlaşmasının imzalanmasını savundu. Troçki MK'da yaptığı konuşmada “*Lenin'in iddiaları doyurucu olmaktan çok uzaktır,*” ... “*Eğer aramızda birlik olursa savunmayı örgütlemenin üstesinden gelebiliriz, bu işi başarabiliriz. Petrograd'ı ve Moskova'yı bırakmak zorunda kalsak bile kötü bir iş yapmış sayılmayız. Bütün dünyayı gergin bir hava içinde tutmuş oluruz. Bugün bir Alman ultimatomeni imzalarsak yarın başka bir ultimatomla karşılaşabiliriz... Barışı kazanabiliriz ama proletaryanın ileri elemanlarının desteğini kaybederiz. Kısacası proletaryayı dağılmaya götürmüş oluruz.*” ... dedi (age. sh.453), kendisini rahatlatıp egosunu tatmin edip, “*orijinal teorisinin*” son savunusunu yaptıktan sonra yine de oyunu barış yapılmasından yana kullandı. Daha sonra “*Lenin'in tutumunda birçok subjektif noktalar var. Kendisinin haklı olduğuna pek emin değilim, ama partinin birliğini bozacak herhangi bir şeye müdahale etmek istemiyorum. Tersine, elimden geldiğince yardım edeceğim. Ama bulunduğum yerde kalamam ve Dışişlerini yönetme sorumluluğunu şahsen üzerime alamam.*” diyerek sorumluluğu üzerinden atmaya çalıştı. (age. Sh.458)

Troçkiyi destekleyen ve devrimci savaştan yana olanlar Troçki geri adım attıktan sonra da Lenin'e saldırmaya devam etti. Çeka'nın başında bulunan Dzerjinski, partinin bir bölünmeyi ve Lenin'in çekilmesini karşılayacak kadar güçlü olduğunu iddia etti. Moskova Bolşeviklerinin lideri Lomov- Oppokov, Troçki'ye başvurarak Lenin'in ultimatolarından korkmamasını söyledi; Lenin olmasa da iktidarı yürütebilirlerdi. ... Savaş hizbinden çekimser kalan üç lider (Joffe, Dzerjinski ve Krestinski) ağır bir açıklama yaparak “*Alman emperyalizmine, Rus burjuvazisine ve Lenin'in başında bulunduğu bir kısım Rus proletaryasına karşı aynı zamanda savaşmayı*” göze alamayacaklarını; bir ayrılığın büyük felâket olacağını, böyle bir duruma en kötü barışı bile tercih ettiklerini bildirdiler. Ama Buharin, Uritski, Lomov, Dubnov gibi savaşın en uzlaşmaz taraftarları (Piyatakov ve Smirnov oturumda yoktular) barıştan yana alınan kararı bir azınlık olarak kabul etmediklerini bildirdiler; kararı protesto etmek üzere partide ve hükümette aldıkları bütün görevlerden çekildiler. (age. Sh.459)

8 Mart 1918'de Partinin VII. Kongresinde sorumluluğu başkalarına

yüklemekte mahir olan Troçki, yaptığı konuşmada “kendini tutmaktan” ve “ego şundan fedakârlık etmekten” söz ederek kendi tutumunu savunmaya devam etti. “...Arkamızda güçsüz bir ülke, pasif bir köylü, bezgin bir proletarya ve bir de kendi içimizdeki ayrılık bizi tehdit etmekteydi... Benim vereceğim oya çok şey bağlıydı... Partide bir ayrılığa sebep olmanın sorumluluğunu üstüme alamazdım. Hayali bir soluk alma zamanı (Lenin Brest-Litovsky’i soluk alma zamanı olarak nitelemişti-y) kazanabilmek için barışı imzalamaktansa (Alman orduları önünde) gerilemeyi tercih edelim derdim. Ama parti liderliği sorumluluğunu üzerime alamazdım...” (age. sh.464)

Troçki’nin bu açıklaması ve Troçki’yi destekleyenlerin (Buharin, Djerzinski, Radek, Joffe, Uritski, Kollantay, Lomov-Oppokov, Bubnov, Piyatakov, Smirnov, Riyazanov ve Krestinski,) Lenin karşıtı keskin tavırları bütün bu mücadele sırasında Troçki’nin Lenin’in yerine geçmeye zorlandığını, ancak Troçki’nin bunu göze alamadığını gösteriyor. Ama yine de bu Troçki’nin parti liderliği konusunda ilk kavgası ve ilk yenilgisiydi.

Ayrıca Troçki kongredeki konuşmasında “Avrupa ihtilâli geciktikçe partideki bölünme tehlikesi ne ortadan kalkar ne de azalır.” diyerek daha devrimin ilk aylarında partide gelecekte yaşanacak çatışmaların da ilk sinyalinin da vermiş oldu. (age. sh.464)

İç Savaş

Brest barışı ile elde edilen “nefes molasında” Lenin’in kaleme aldığı “Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri” inde ivedi görev “Rusya’nın idaresinin örgütlenmesi olarak” belirlendi; “Biz, Bolşevik Partisi, Rusya’yı ikna ettik. Varlıkların, sömürücülerin elinden Rusya’yı yoksullar, emekçiler için fethettik. Şimdi Rusya’yı yönetmek zorundayız. Ve mevcut anın tüm özgüllüğü, tüm zorluk, halkı ikna etme ve sömürücülerini silah zoruyla bastırma ana görevinden, yönetme ana görevine geçişin özelliklerini anlamak zorunda olmaktan ibarettir.

Dünya tarihinde ilk kez bir sosyalist parti, iktidarı ele geçirmeyi ve sömürücülerini bastırmayı ana hatlarıyla bitirip, yönetme görevine doğrudan yaklaşmayı başardı. Sosyalist devrimin bu en zor (ve en tatmin edici) görevinin onurlu uygulayıcıları olacağımızı göstermeliyiz. Başa-

rılı yönetim için, ikna yeteneğinin dışında, iç savaşta yenme yeteneğinin dışında, bir de pratik örgütlenme yeteneğinin gerekli olduğunu kavramalıyız. Bu en zor görevdir, çünkü söz konusu olan milyonlarca ve on milyonlarca insanın yaşamının en derin, ekonomik temellerinin yeniden örgütlenmesidir. Ve bu en tatmin edici görevdir, çünkü ancak onu (ana hatlarıyla) çözdükten sonra, Rusya'nın sadece bir Sovyet Cumhuriyeti olduğunu değil, aynı zamanda sosyalist bir cumhuriyet haline geldiğini de söylemek mümkün olacaktır.” (Seçme Eserler, Cilt-VII –sh.330)

Lenin Rusya koşullarında “kapitalizmden sosyalizme geçiş” olarak nitelendirdiği bu dönemin sorunlarını şöyle sıraladı; “çalışabilecek herkese çalışma zorunluluğunun getirilmesi, çalışma disiplininin sağlanması”, “emeğin üretkenliğinin artırılması”, “büyük sanayinin maddi temellerinin garantilenmesi”, “bilim ve tekniğin çeşitli dallarında uzmanların kılavuzluğuna başvurulması”, “halkın eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi”, “örnek çalışma ve olumlu rekabetin özendirilmesi”, “üretim ve ürünlerin dağıtımında en sıkı ve tüm halkı kapsayan muhasebe ve denetimin örgütlenmesi”, “Sovyetlerin çoğaltılması ve güçlendirilmesi”, Ve bunların ancak “sıkı bir örgütün yaratılması ve disiplinin artırılmasıyla” yerine getirilebileceğini vurguladı.

Lenin'in kapitalizmden sosyalizme geçişte zorunlu gördüğü ve parti- nin 1921'de uygulamaya koyduğu “Yeni Ekonomik Politika ”ya (NEP) temel olan bu önlemler uygulanamadı. “Nefes molası” Nisan ortasında iç savaşın yeniden alevlenmesi ve emperyalist kuşatma ile sona erdi; Sovyet iktidarının korunması sorunu yeniden birinci sıraya yerleşti.

İç savaşın aldığı yeni biçim; karşı devrimin ordulaşması ve Rusya topraklarında yayılan emperyalist işgal, Kızıl Ordu'nun kurulmasını acil bir görev haline getirdi. Devrimden hemen sonra, Antonov, Krilenko ve Dibenko'dan oluşan üç kişilik bir “askeri komite” kurulmuştu; bu komitenin görevi ordu ve donanmadaki sorunları çözmek ve Çarlık ordusunu tasfiye etmektir. Brest barışının imzalanmasından hemen önce başlayan Alman saldırısıyla ordu iyice dağılmıştı, ama savaş ve iç savaş sürüyordu. Bolşeviklerin elindeki tek sağlam askeri güç devrimden önce Kornilov ayaklanması sırasında kurulan sayıları 50 bine ulaşan Kızıl Muhafızlardı. Bu güce devrimden sonra Sabotaj ve karşı devrim ile mücadele için oluşturulan ÇEKA eklendi. Ancak görevi sabotajları

engellemek, karşı devrimci örgütlenmeleri ortaya çıkarıp dağıtmak ve Sovyet kurumlarını korumak olan bu güçle genişleyen ve ordulaşan iç savaş ve emperyalist kuşatmaya karşı Sovyet iktidarını korumak olanaksızdı. Kızıl Muhafızlar böyle bir eğitime ve donanıma sahip değildi. Kızıl Ordunun kurulması bu koşullarda iktidarın korunması için acil bir zorunluluktu.

Kızıl Ordunun kurulması zorunluluğu ilk kez “Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Bildirgesi” metninde, “*Emekçi kitlelere tüm iktidarı güvencelemek, sömürücülerin iktidarını restore etmenin her türlü olasılığını ortadan kaldırmak üzere emekçilerin silahlanması, sosyalist bir İşçi-Köylü Kızıl Ordusu’nun kurulması ve mülk sahibi sınıfların tamamen silahsızlandırılması kararlaştırılır.*” olarak yer aldı.(Seçme Eserler, Cilt-VI –sh.469)

1918 yılı başında Kızıl Orduyu kurma çalışmaları hız kazandı. Bolşevik Parti 19 Aralık/1 Ocak 1918 tarihli MK toplantısında İşçi Köylü Kızıl Ordusu’nun kurulması kararını aldı, SNK 15/28 Ocakta “emekçi kitlelerin sınıf bilinci daha yüksek ve örgütlü unsurlarından” oluşacak “işçi -köylü Kızıl ordusu kurulmasına dair bir kararname yayınlandı, bu kararnameyi “Sosyalist İşçi köylü kızıl donanması” kararnamesi izledi. 22 Şubat/ 7 Martta Kızıl Ordu’ya gönüllü katılma çağrısı yapıldı ve 23 Şubat Kızıl Ordu günü olarak ilan edildi. Lenin VII. Kongrede yaptığı konuşmada Kızıl Ordunun niteliği ve önemini, şu sözlerle vurguladı: “*ilk kez bir orduya resmi sıfatı olmayan, aksine sömürülenlerin kurtuluşu için mücadele düşüncesini kendisine kılavuz edinen unsurlar girmiştir. Başlattığımız çalışma sonuçlandırıldığında Rus Sovyet Cumhuriyeti yenilmez olacaktır*” (Seçme Eserler, Cilt-VII –sh.288)

Brest Antlaşması’nın imzalanmasının ardından İçişleri Halk Komiserliği’nden istifa işlemleri yürürlüğe konan Troçki, SNK bünyesinde kurulmuş olan “askeri devrimci komite”ye dahil oldu. Komitenin ismi “Yüksek Savaş Konseyi” olarak değiştirildi. 13 Nisanda Troçki, Savaş Halk Komiserliği’ne getirildi ve Kızılordu yeniden organize edilmeye başlandı. Gönüllülük temelinde katılımın yetersiz olması (Şubat’tan Mart’a gönüllü katılanların sayısı 15.300’dü) üzerine VTsIK 22 Nisan’da zorunlu askerlikle ilgili bir kararname yayınladı; bu kararnamede işçi ve köylülerin dışındakiler çalışma taburlarında görev alacaklardı.

VTsIK aynı oturumunda Kızıl Orduya katılma yeminini de onayladı.

Troçki liderliğinde Kızıl ordunun yeniden organizasyonu ile birlikte önceden öngörülen prensipler değişmeye başladı. Ordu'da komutanların askerler tarafından seçilmesi ilkesinden vazgeçildi, askeri birliklerdeki komiteler ve asker Sovyetleri dağıtıldı, cephede ölüm cezası uygulaması geri getirildi, 22 Nisan 1918'de Tüm Rusya Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi "Zorunlu Askerlik Eğitimi Üzerine Kararname"yi yayınladı. Troçki 19 Mart 1918 Moskova Sovyeti'ndeki konuşmasında Çarlık subaylarının sorumlu mevkilere getirilmesinin acil bir ihtiyaç olduğunu açıkladı. Çarlık subaylarının Kızıl Ordu'da sorumlu mevkilere getirilmesi, bir dizi riski barındırıyordu, bu subaylar beyazlara katılabilir, verdikleri kararlarla yenilgiye zemin hazırlayabilir, ya da karşı tarafa bilgi aktarabilirdi. Troçki bunları önlemek için bir dizi tedbir aldı. Devrimden sonra kaldırılan ölüm cezası geri getirildi, savaş suçu işleyenlerin infazı kolaylaştırıldı. Troçki daha aşırı tedbirlere de başvurdu. *"Troçki subay ailelerinin bir deftere yazılmasını emretti. Böylece ihanet etmek isteyenler düşman tarafına geçecek olurlarsa karılarıyla çocukları rehine olarak alınacaklardı. Korkunç bir tedbirdi bu. Ancak, Troçki bu tedbirin yalnızca bir korkutma olarak kalması için bütün tiyatroculuğunu kullandı. Böyle bir tedbir alınmadığı takdirde devrimin yenilgiye uğrayacağını ve devrimi destekleyen sınıfların Beyaz Muhafızların intikamıyla karşılaşacağını iddia etti. Davranışını haklı göstermeye çalıştı, iç savaşın panikleri, büyük kuşkuları ve heyecanları arasında birçok masum insanlar da bu tedbirin kurbanı oldular." ... "Troçki'nin ihanetleri ortadan kaldırmak için başvurduğu diğer bir tedbir de her subayın yanına bir komünist komiserin görevlendirilmesiydi. Komutan askeri eğitimden ve hareketin yönetilmesinden, komiser de komutanın bağlılığından ve askerlerin moralinden sorumluydu. Hiç bir askeri emir ikisinin imzası olmadıkça geçerli sayılmıyordu." ... "Salt askeri, operasyonel, muharebe emirlerinin yerinde olup olmamasından komiser değil askeri lider sorumludur. Komiserin bir operasyon emrindeki imzası, komiserin bu emrin motivasyonunun herhangi bir başka (karşı devrimci) kaygıdan değil, operasyonel kaygılardan kaynaklandığına kefil olduğu anlamına gelir.. Komiser, sadece karşı devrimci güdülerden esinlendiğine dair sağlam bir kanaat taşıdığı operasyon emirlerini dur-*

durulabilir. ... Emirlere kesinlikle itaat edilmesini sağlama sorumluluğu komiserdedir ve Sovyet iktidarının tüm otorite ve kaynakları bu amaçla onun tasarrufundadır.” (I. Deutscher, Troçki-I-sh. 486)

Troçki'nin baş vurduğu subay ailelerini listeleme tedbirinin korkunçluğu bir yana subayların bu baskı altında, doğru karar verme yetilerini de ortadan kaldırıyor ve “nesnel” ihanetlere yol açabiliyordu. Ayrıca komutan ve komiser uygulamasının otoriteyi ikiye bölerek karar alma süreçlerini olumsuz olarak etkilemesi kaçınılmazdı. Bu uygulama pratikte birçok sorun ve yanlış karara yol açmıştı.

Bu önlemler başlangıçta Parti'de ve Kızıl Ordu'daki Bolşevik komutanlar ve askerlerce, merkezileşme ve disiplinin sağlanması adına kabul görse de, Çarlık subaylarının çoğalan sayısı ve aşırıya varan uygulamalar nedeniyle Parti ve Ordu'da rahatsızlıkların ve eleştirilerin büyümesine yol açtı. Öyle ki eleştiriler karşısında Troçki görevinden istifa etme noktasına kadar geldi.

Lenin'in “nefes molası” olarak adlandırdığı süre Nisan ortasına kadar sürdü, Nisan ortasından itibaren Sovyet iktidarı karşı devrimci örgütler, beyaz ordular ve emperyalist güçler tarafından kuşatma altına alınmaya başlandı. Nisan'da Menşevikler, SD'ler, Kadetler vb. bütün karşı devrimci örgütler “Canlandırma Ligi” adı altında bir araya geldiler, Canlandırma Ligi, hemen her yerde beyaz ordularla işbirliği halindeydi. Bunların arkasında ise işgalci emperyalist devletler, Almanya, İngiltere, Fransa ABD ve Japonya vardı. Karşı devrim Rusya'nın pek çok bölgesinde, Kırım, Baltık donanması, Moskova, Petersburg, Kozlov, v.b. ayaklanma girişimlerinde bulundu. Sovyet iktidarı Sibiry'a da Kolçak, Ural-Sibiry hattında Çekoslovak kolordusu, (bu Kolordu Çarlık döneminde, Avusturya'ya karşı savaşmak üzere Rusya'daki Çekoslovak esirlerinden kurulmuştu), Don bölgesinde Krasnov, Güneyde Denikin birlikleriyle kuşatılmış durumdaydı. Sibiry'a da Kolçak hükümdarlığını ilan etmiş, Çek kolordusunun ele geçirdiği Samara'da SD'lerin ve Menşeviklerin desteklediği karşı devrimci bir hükümet kurulmuş, Tatar-Başkırt bölgesinde milliyetçiler bağımsızlıklarını ilan etmiş, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'da Almanya, İngiltere, Türkiye'nin desteğiyle SD, Menşevik ve milliyetçilerin içinde yer aldığı hükümetler kurulmuş, Kuzey ve Güney Kafkasya Rusya'dan fiili olarak kopmuştu.

Pek çok bölgede komplolar SD ve Menşeviklerin katılımıyla gerçekleşiyordu. Ünlü Bolşevik ajitator Volodorski Haziran 1918’de SD’lerce öldürüldü. VTsIK Haziran 1918’de karşı devrimci faaliyetleri nedeniyle bu partilerin siyasal haklarını kısıtlama kararı aldı.

Sol SD’lerle Brest barışı sonrasında bozulmaya başlayan ittifak, Sol SD’lerin Tarım Bakanlığı’nın tümüyle kendilerine verilmesi ve köylere yönelik ürün zor alımından vazgeçilmesi talepleri Bolşevikler tarafından reddedilince iyice çıkmaza girdi. 19 Mart’ta sol SD’ler SNK’dan çekildiler, ve Sovyet yönetimini Almanya’yla savaşmaya zorlayacak provokasyonlara giriştiler. “Sol SR (SD-y), 28 Haziran-1 Temmuz 1918 tarihleri arasında Üçüncü Parti Kongresi’ni toplayarak Alman emperyalizmine karşı ve Sovyet yürütme ko-mitesinin hükümet edebilmesi amacıyla Halk Komiserleri Konseyi’ni bertaraf ederek Sovyet iktidarını ele geçirmek için savaşma kararı aldı.”

4 Temmuz’da Tüm Rusya Sovyetleri 5. Kongresi Moskova Bolşoy Tiyatrosunda toplandı. Kongreye 678 Komünist, 269 Sol SD ve çoğunluğu bağımsız 88 kişi ile 1.035 oy hakkına sahip delege katıldı. Alman elçisi onur konuğu olarak locadaki yerini aldığımda Sol SR delegelerinden “Kahrolsun Mirbach!“, “Kahrolsun Brest!” sesleri yükseldi. Troçki, provokatif bir biçimde, Almanya ile yeniden savaşı kışkırtan “emperyalizm ajanları görüldükleri yerde vurulacaklar,” diyerek karşılık veriyordu” ... 4 Temmuz akşamı sol SD’lerin lideri Spiridonova Çeka mensubu Yakov Blyumkin’i Alman büyükelçi Kont Mirbach’a suikast için görevlendirdi. ... 5 Temmuz’da Spiridonova Bolşoy’de sahne alarak Bolşevikleri devrimi katletmekle itham etti ve arkasında Lenin’in iştirilebileceği şekilde, çarlık döneminde olduğu gibi “yine tabanca ve el bombası kuşanacağına” yemin etti. Birden bir gürültü koptu! Bolşoy’nin üst katlarında bir bomba patlamıştı, fakat oturuma başkanlık eden Sverdlov salondakilerin panik halinde kapılara yığılmasının önüne geçti. Sovyet kongresinin öğleden sonra daha geç bir saatte toplanmasının kararlaştırıldığı ertesi gün, Dzierzynski imzalı bir belgeyle, Blyumki yanında aldığı fotoğrafçıyla elçiliğe giderek Alman elçisi Mirbach’i öldürdü. Yanına koruma almadan, Blyumkin’i tutuklamak üzere Çeka askeri kışlasına giden Dzierzynski sol SD’ler tarafından tutuklandı. Karşı saldırıyla Çeka binası Kızıl muhafızlar tarafında yerle bir edildi, aralarında

Spiridonova'nın da olduğu yüzlerce sol SD militanı tutuklandı. Spiridonova bir yıl hapis cezasına çaptırıldı. Bu olaydan sonra birçok sol SD militanı Bolşevik Parti'ye katıldı. (Stephen Kotkin -Stalin-I-sh.352-58)

6 Temmuzda çalışmasına ara veren kongre, Ayaklanmanın bastırılmasından sonra 9 Temmuz'da yeniden toplandı ve sol SD'ler Sovyetlerden dışlandı. Kongre 10 Temmuz'da yeni Sovyet Rusya Anayasası'nı onaylayarak yürürlüğe soktu.

Sol SD ayaklanması Moskova ile sınırlı kalmadı, Ukrayna'da da ayaklanmalar örgütlediler. Çek kolordusuna karşı savaşan Kızıl Ordu birliklerinin komutanı sol SD'li Muravyov Moskova'daki ayaklanmaya destek vermek amacıyla birliklerini Moskova üzerine sürmeye kalktı, Muravyov'un bu girişimi birliklerin Sovyetlerden yana tavır alması ile önlendi. Çek kolordusu bu durumdan yararlanarak Simbirsk'i işgal ederek, Rus Çarı II. Nikolay'ı kurtarmak üzere Ekaterinburg'a yöneldi. (Krupskaya, Cilt III –sh.119)

İlerlemesini sürdüren Çekoslovak Lejyonu 25 Temmuz 1918'de Ekaterinburg'u ele geçirdi, ama II. Nikola beyaz kuvvetler yetişmeden kurşuna dizildi. "Lenin ertesi gün Alman devrimci Klara Zetkin'e, "itilaf Devletleri Çekoslovakları satın aldı, ayaklanma her yerde şiddetleniyor, burjuvazi bizi yok etmek için tüm gücünü kullanıyor," diye yazdı.

30 Ağustos'ta ÇEKA'nin Petersburg sorumlusu Utriski sol SD'ler tarafından öldürüldü, aynı gün Lenin'e suikast düzenlendi. "Lenin, Moskova'nın işçi-yoğun mahallesinin merkezindeki Mikhelson Makine Fabrikası'na bir konuşma yapmaya gitti. Moskova'da Cuma günleri "parti günü" idi ve görevliler akşamları şehre dağılarak işçi ve asker toplantılarında konuşmalar yapıyorlardı. Lenin, Moskova ve yakın çevresinde, ... Mart ayı ile Ağustos arasında bu tür 140 konuşma yapmıştı. O günkü ikinci konuşmasına, Mikhelson'a yanında bir koruma ekibi olmaksızın, sadece şoförüyle (o da arabanın yanında kalmıştı) gitti. Üst düzey Bolşeviklere suikast düzenleme düşüncesi birçoklarının aklından geçiyordu. 1918 yılında Britanya Gizli Servisi, Rusya doğumlu bir Britanya ajanından, Stalin ile röportaj için bir bahane bulmasını ve içeri girer girmez onu öldürmesini açıkça istemişti (Britanyalılar bu talebin reddedildiğini iddia ediyorlardı). Mikhelson'da Lenin daha önce dört kez konuşmuştu. O akşam el bombası atölyesi soyulmuştu. Ancak Lenin

çok geç kalmıştı ve planlanan konuşma saatinden iki saat sonra, kalabalığa hitap etmesi için başka bir konuşmacı gönderildi. Yaklaşık kırk beş dakika sonra Lenin'in arabası yaklaştı ve hemen kürsüye çıktı. "Yoldaşlar, çok uzun konuşmayacağım, Halk Komiserleri Konseyi toplantımız var," diye başladıktan sonra, "Burjuva Diktatörlüğüne karşı Proletarya Diktatörlüğü" teması üzerine bir saatlik uzun ve sert bir konuşma yaptı. Dinleyicilerin birçok zorlu sorusu vardı (adet olduğu üzere yazılı soru alınıyordu) ancak Lenin yanıtlayacak vaktinin olmadığını söyledi. Devrimi savunmak için silahlanmaları çağırısı yaptı ve "tek bir kararımız var," diyerek toparladı, "Ya Zafer Ya Ölüm!" Lenin dışarı çıktı, fakat onu bekleyen arabasına binmeden, göğsünden ve kolundan vurularak yere düştü (mermi omuzunu delip geçmişti). Şoförü Stepan Gil ve fabrika komitesinin bazı görevlileri onu arabasının arka koltuğuna yerleştirdiler. ... Arabayı Kremlin'e sürdüler. Sverdlov ünlü bir doktoru çağırıldı. "Lenin'e suikast yapan sağ SD üyesi Fanya Kaplan, yakalandı, suçunu itiraf etti ve infaz edildi. (Stephen Kotkin sh.362-68

Sol SD'lerin ayaklanmaları, Utriski'nin öldürülmesi ve Lenin'e suikast karşı devrime karşı yeni bir kızıl terör dalgasının başlangıcı oldu. Sol SD'lerin de siyasi faaliyetleri kısıtlandı, Menşeviklerden ve SD'lerden Sovyet iktidarı koşulları altında muhalefet yürüteceklerini açıkça beyan edenlerin siyasi kısıtlılığı 1918 Kasımında kaldırıldı.

Kısaca 1918 yılında Sovyet iktidarı karşı devrim ve beyaz orduların ablukası altında eski Moskova dukalığı sınırları içinde sıkışıp kalmış durumdaydı, beyaz orduların arkasında ise emperyalist kuşatma vardı.

Batıda imzalanan Brest antlaşmasına rağmen, Alman işgali sürüyordu, Almanlar Nisan başında Riga, Finlandiya ve Ukrayna'yı işgal etti. Ukrayna hükümeti Rada'yı dağıtarak kendilerine bağlı bir hükümet kurdu. Böylece Ukrayna'nın tahılına ve kömürüne doğrudan el koyma olanağını elde etti. Alman birlikleri ilerlemelerini sürdürerek Karadeniz filosunu ele geçirmek için Kırım'ı işgal etti, Kızıl denizciler Filoyu önce kaçırdı, sonra koruyamayacaklarını anlayınca batırmak zorunda kaldı.

Doğuda, Nisan başında, Japon birlikleri Vladisvostok'u işgal etti, Ağustos'ta ABD ve İngiliz birlikleri de Japon birliklerine katıldı. Kuzeyde, Haziranda, İngiliz birlikleri Murmansk'a, Ağustosta Fransız, İngiliz ve ABD birlikleri Arkhangelsk'e çıktı. Güneyde Fransızlar Ode-

sa'ya, Almanlar Gürcistan'a, İngiliz ve Türkler Azerbaycan ve Ermenistan'a girdi. 1918 yılı yazında büyüyen beyaz muhafız ve emperyalist kuşatmayı yarmak için Bolşevik Parti Merkez Komite üyeleri cephelere dağıldılar. Lenin, çok cepheli bu savaşı Kremlin'den yönetti.

Troçki Eylül'de eski bir çarlık generali olan Vacietis'i Kızıl ordu başkomutanlığına atadı. İç savaşın en kritik cephelerinden biri Kazan diğeri de Çaritsin'di (Tsraritsin - Çaritsin - adı 1924'te Stalingrad olarak değiştirildi, Stalin'in ölümünden sonra 1956'da yeniden değiştirilerek Volgograd oldu.) 7 Agustosta Kazan'ı işgal eden Çek kolordusu Moskova'yı tehdit ediyordu. Bu cepheyi, karargâhını Kazan yakınlarındaki Svyazhsk'da kurarak Troçki üstlendi.

Çaritsin'in önemi iki başkenti ve orduyu besleyecek eldeki tek tarım tedarik bölgesi olmasıydı. Bölge, Çek Kolordusu, Krasnov ve Denikin birliklerinin tehdidi altındaydı. Bu bölgenin Sovyet iktidarından koparılması hem ordunun erzak tedarikinin tehlikeye düşmesi, hem de Moskova ile Kafkasların irtibatının kopması anlamına geliyordu. 6 Haziran 1918'de Stalin bu bölgeye özellikle ordunun erzak ihtiyacını karşılamak için gönderildi.

Güney Cephesi komutanlığı altında görev yapan 10. ordunun başında Voroşilov bulunuyordu; süvari alayını ünlü gerilla komutanı Budyonni yönetiyordu. Ordu'nun askeri komiseri ise Orjonikidze'ydi. Bu üçlü, Güney Cephesi komutanı eski Çar subayı Sytin ile sorunlar yaşıyordu. Üçlü Sytin tarafından disiplinsiz ve itaatsiz olarak suçlanıyordu. Suçlamalar konusunda Sytin'le aynı tavrı benimseyen Troçki de bu üçlüyü N.C.O. muhalefet olarak adlandırmıştır. Bu üçlü aynı zamanda Stalin'in Bakü'de birlikte mücadele ettiği yoldaşlarıydı. Çaritsin'de görev alması Stalin'i de Troçki ile bu üçlü arasındaki mücadelenin bir parçası durumuna getirmişti. Nitekim Çaritsin'den Lenin'e gönderdiği raporlar Stalin'in de bu üçlü ile benzer eleştirileri paylaştığını doğruluyordu.

10 Temmuz tarihli raporda Troçki'yle ilgili şu eleştirilerini dile getirdi; *"Eğer Troçki düşünüp taşınmadan sağa sola, bu arada Trifonov'a (Don vilayeti), Avtonomov'a (Kuban vilayeti), Koppe'ye (Stavropol) -aslında tutuklanmayı hak eden- Fransa'nın misyon temsilcilerine vb. yetki belgesi dağıtırsa, bir ay sonra Kuzey Kafkasya'da her şeyin çökeceğini ve bu bölgeyi tamamen kaybedeceğimizi emin olarak söyle-*

yebiliriz. Onun kafasına şunu iyice sokun ki yerli otoritelerin ve bölge insanların bilgisi dışında ve fikri alınmadan buraya atama yapmak olmaz, aksi halde Sovyet hükümeti skandallarla karşı karşıya kalıyor.” (İktidara Giden Yol- sh.333)

Aynı konuda Deutscher, Stalin kitabında şunları yazdı; “Troçki’nin kafasına sokun bunu. Davanın selameti için bana burada tam askeri yetkinin verilmesi gereklidir. Bu konuda daha önce yazmış ama cevap alamamıştım. Olsun. Bu durumda herhangi bir formaliteye dayanmaksızın ben tek başıma, burada işi berbat eden komutanları ve komiserleri görevlerinden alacağım... Troçki’nin yazılı emir göndermemiş olması beni durduramaz.” (Isaac Deutscher, Stalin, Sosyal Yay. Cilt I sh.-304)

Yukarıdaki alıntıda Stalin’in sözünü ettiği “sağa sola” dağıtılan yetki belgeleri sorununun en önemlisi şüphesiz Albay Noseviç’e verilen belgeydi. Noseviç Troçki’den aldığı belge ile bölge karargah komutanı olarak Çaritsin’e geçti. Noseviç Çaritsin’in beyaz ordulara teslimi için bir komplo kurdu, komplo açığa çıkartıldı, Komplonun lideri Noseviç tutuklandı, tutuklandıktan sonra Troçki’nin emriyle serbest bırakılan Noseviç beyaz muhafızların safına geçerek Kızıl Orduya karşı savaştı. (İktidara Giden Yol –sh.334)

Bu Stalin’le Troçki arasında iç savaş boyunca süren çatışmanın ilkiydi. Bu çatışma ilerde de anlatılacağı gibi, Stalin’in Çaritsin’den Moskova’ya çekilmesiyle sonuçlandı. Stalin’le Birlikte hareket eden 10. Ordu komutanı Varoşulov’da görevden alındı.

Stalin’in Moskova’ya dönmesinden sonra Çaritsin’de durum kötüleşti. Krasnov birlikleri Çaritsin’in kenar mahallelerine dayandı. Genelkurmay başkanı Vatzetis bu durumdan Voroşilov’u sorumlu tuttu. 25 Ekimde Krasnov birlikleri Don nehrinin öteki yakasına sürüldü.

Moskova’ya dönen Stalin, 30 Kasım 1918’de Lenin’in başkanı olduğu İşçi Köylü Savunma Konseyi başkan yardımcılığına getirildi. “Konseye Lenin ve Stalin ile birlikte Devrimci Askeri Kurul başkanı Troçki, Demiryolları Halk Komiseri V.İ. Nevskiy, Erzak Halk Komiseri N.P. Bryuhanov, ve Kızıl Ordu Donatım İşleri Olağanüstü Heyeti Başkanı Krasin de dahil edilmişlerdi. Bu yeni yönetim organı, iç savaş sırasında askeri ve iktisadi konularda hükümetin planlama merkeziydi ve Troçki’nin başkanı olduğu Devrimci Askeri Kurul da bu konseyin denetimi

altında çalışıyordu” (İktidara giden yol. sh.339)

Çaristin’deki zaferi Troçki’nin görev yaptığı Kazan bölgesindeki zafer izledi. İşçiler Kazan’da kurulan Menşevik, SD destekli beyaz hükümete karşı ayaklandı, Kızıl Ordu birlikleri 7 Eylülde Kazan’ı, 12 Eylülde Simbirski’yı, 7 Ekimde Samara’yı geri aldı, Çek kolordusu yenilerek geri püskürtüldü, böylece 1918 yazında Sovyet iktidarını tehdit eden iki önemli cephede, beyaz orduların ilerleyişi durduruldu. (Krupskaya Cilt III-sh.127)

1918 yılı sonunda Kolçak birliklerinin Perm’i ele geçirmesiyle Parti ve Kızıl Ordu’da ordu yönetimine yönelik eleştirilerin şiddeti de yükseldi. Perm’in düşüşüne yol açan nedenlerin araştırılması için 1 Ocak 1919’da Merkez Komitesi ve savunma Konseyi kararıyla, Stalin ve Djerzinski’inde (hatırlanacağı üzere Çeka Başkanı Djerzinski Brest sorununda Troçki’nin yanında yer almıştı.) içinde olduğu bir heyet kuruldu. Stalin ve Djerzinski bölgede yaptıkları incelemeler sonucu hazırladıkları ayrıntılı bir raporu MK’ya sundu. Raporda Perm’in düşüşü Kızıl Ordu’nun maddi ve moral bakımdan içinde bulunduğu kötü duruma ve yönetim hatalarına bağlandı ve bu konuda alınması gereken önlemler sıralandı.

Kızıl Ordu’nun iç savaşta önemli zaferler kazandığı, dünya devriminin büyümeye devam ettiği ve emperyalist kuşatmanın gevşediği 1918 yılı sonunda Sovyet iktidarı yeni bir “nefes molası” elde etti. 1918 yılı Kasım’ında Almanya’da devrim gerçekleşti, Berlin’de İşçi ve Asker Konseyleri iktidarı ele geçirdi. 1919 Ocağı’nda İngiltere’de işçiler Sovyet devrimini desteklemek için greve çıktılar, (Kızıl Cuma) bunu, Şubat’ta “Rusya’dan elinizi çekin” kampanyası izledi. Mart’ta Macaristan’da, Nisanda Münih’te Sovyet iktidarı kuruldu. Pek çok Avrupa ülkesinde Sovyet devrimini destekleyen gösteriler oldu, 1919 Mart’ında Moskova’da toplanan Komünist Enternasyonal 1. Kongresi bütün dünya işçi ve emekçilerine Rusya’daki yabancı askerlerin geri çekilmesi ve Sovyet devrimini destekleme çağrısı yaptı. Bu çağrı Komünist Enternasyonal’in sahip olduğu o günkü gücün ötesinde bir etki yarattı. İngiltere başbakanı Avrupa’da yükselişe geçen devrim karşısında duyduğu korkuyu söyle dile getirdi; “Avrupa’nın tamamı devrim ruhuyla dolmuş durumda. İşçiler arasında savaş öncesi koşullara karşı sadece

derin bir hoşnutsuzluk değil, derin bir öfke ve isyan hissi de görülüyor. Avrupa'nın bir ucundan öbürüne kadar her yerde siyasi, toplumsal ve ekonomik yönleri ile mevcut düzenin tamamı halk kitleleri tarafından sorgulanıyor.” (Bolşevik Devrimi- Cilt-III –sh.126)

Öte yandan Emperyalist ordu ve donanmalarda huzursuzluk, isyan boyutlarındaydı. Nisan başında Karadeniz'deki Fransız donanmasında isyan çıktı, Rusya'ya gönderilmek istenen İngiliz, Fransız ve Amerikan birlikleri cepheye gitmeyi reddetti. İngiliz başbakanı Rusya'ya yeni birliklerin gönderilmesi gündemli bir toplantıda *“Eğer şimdi Rusya'ya bu amaçla bir tane İngiliz birliği göndermeye kalkacak olursa isyanlar çıkacağını ve Bolşeviklere karşı askeri bir hareket başlatılırsa, bunun İngiltere'yi Bolşevik yapacağını ve Londra'da bir Sovyet kurulacağını”* söyledi. (BD.-III-sh.124)

İngiliz Savaş Bakanlığı'ndaki Askeri Harekat müdürü 'Arkhangelsk cephesinde İngiltere'nin komutası altında bulunan çeşitli milletlerden birliklerle ilgili olarak, moralleri *“düşmanın gittikçe artan bir enerji ve maharetle gerçekleştirdiği son derece etkin ve sinsî Bolşevik propagandasına kurban düşmelerine yol açacak kadar bozuk”* diyerek İngiliz başbakanını doğruluyordu. (age. –sh.125)

Rusya'ya yeni birlikler gönderilmesi konusunda zora düşen emperyalist devletler, Sovyet iktidarına karşı yeni bir hileye başvurdular. 8 Kasım 1918'de 6. Tüm Rusya Sovyet Kongresi beş İtilaf Devleti hükümetine yaptığı, *“bütün dünya önünde barış görüşmelerine başlama”* çağrısını kabul eder görünerek, barış görüşmeleri adı altında Sovyetleri oyalama taktiğine yöneldiler. Amaçları beyaz ordulara zaman kazandırmak ve onların yeniden toparlanmasını sağlamaktı.

Bolşevik Partisi VIII. Kongresi bu iç ve uluslararası koşullarda toplandı. Bolşevik Parti için kongreden önceki en üzücü olay Sverdlov'un kaybıydı. Lenin bu kaybı, *“Hiç kimse Sverdlov yoldaş gibi, örgütsel ve politik çalışmayı bir tek kişide birleştiremezdi...”* sözleriyle dile getirdi.

Kazanılan “nefes molası”nda Kongre, Sovyet devriminin karşı karşıya olduğu pek çok sorunu, küçük köylülerle ilişkiler, orta köylülere karşı izlenecek tutum, yoksul köylü komiteleri, uzmanlar sorunu vb. birçok sorunu ele aldı. Kongrenin özel gündemini Kızıl Ordu oluşturdu.

Kongre, Partinin 1961'e kadar yürürlükte kalan yeni tüzüğünü onay-

landı ve 19 asıl 8 yedek üyeden oluşan yeni MK'yi seçti. Lenin, Troçki, Stalin, Kamenev ve Krestinski Politbüro üyeliğine, Zinovyev, Buharin ve Kalinin, PB yedek üyeliğine, Stalin, Beloborodko, Serebraykov, Stasova ve Krestinski örgütlenme bürosuna (orgbüro) seçildi. Krestinsky parti sekreteri olarak Sverdlov'un yerini aldı.(İktidara Giden Yol – sh.344 / Kotkin, sh. 227)

Kongre ayrıca VII. Kongrede gündeme alınan partinin programını tartışarak onaylandı. VI kongrede alınan parti isminin değiştirilmesi kararı VIII. Kongreyle birlikte yürürlüğe girdi. Partinin ismini Rusya Federasyonu Komünist Partisi – Bolşevik (RKP-B) olarak değiştirdi. Lenin parti isminin değiştirilmesini şöyle gerekçelendirdi; *“Marksist olduğumuzu ve sosyal-demokrasinin iki önemli noktada tahrif ve ihanet ettiği “Komünist Manifesto” zemininde durduğumuzu tekrarlamalıyız: 1) işçilerin anavatanı yoktur, emperyalist savaşta “anavatan savunması” sosyalizme ihanettir; 2) Marksist devlet öğretisi ikinci Enternasyonal tarafından tahrif edilmiştir.....“Alışılmış”, “sevdiğimiz” kirli gömleği çıkarıp atmakta tereddüt ediyoruz... Kirli gömleği çıkarıp atmanın zamanıdır, temiz çamaşırlar giymenin zamanıdır.”* (Seçme Eserler, Cilt VI –sh.127)

Stalin, 30 Mart'ta, VTsIK kararıyla, Devlet Kontrolü Halk Komiserliği görevine atandı. Kongreden sonra Stalin'in yetkilerinin artırılmasına yönelik eleştirilere Lenin cevap verdi; *“Herhangi bir milli delegasyonun başvuracağı bir kimsemiz olmalıdır... Böyle bir adam nerede bulunabilir? Preobrajenski'nin Stalin'den başka birini ileri süreceğini sanmıyorum. İşçi ve Köylü Teftiş komiserliği için de aynı durum söz konusu. İş çok geniş ve büyüktür. Bu işle baş edebilmek için otorite sahibi bir kimsenin başta bulunması gereklidir.”* (I. Deutscher Stalin, Cilt I -sh.321)

Tartışmalara rağmen Kongre, Bolşevik Parti'nin iç savaş kararlılığını bir üst düzeye yükseltti. 1919 iç savaşın en kritik yılıydı. İngiliz, Fransız ve ABD desteği ile donatılan beyaz ordular batıdan, doğudan, kuzeyden ve güneyden Sovyet iktidarına karşı eş zamanlı bir saldırı başlattılar. Kızıl Ordunun savunmak zorunda olduğu cephenin uzunluğu 8.500 km. idi. Buna karşın Kızıl Ordu'daki asker sayısı ise yaklaşık 380 bin civarındaydı. (1697 top ve 6561 makineli tüfeği sahipti). Beyaz ordular ise

hem sayı, hem de donanım açısından kat kat üstündü.

Mayısta Yudenîç birlikleri kuzeyden Petersburg'a, Kolçak birlikleri doğudan Moskova'ya doğru hareket halindeydi. Bu sırada Troçki doğu cephesindeydi; bu cephede, Kolçak ordusuna karşı taarruz başarıyla sonuçlandırıldı, Koçak birlikleri Uralların ötesine kadar sürüldü. Bu sırada Kızıl Ordu komuta kademesinde düzensiz bir biçimde geri çekilen Kolçak'ın takip edilip edilmemesi sorunu yaşandı. Troçki'ye yönelik eleştiriler yeniden alevlendi.

Ancak kuzeyde durum kritikti. Kuzeyde Petersburg'a doğru yürüyüşe geçen Yudenîç Kızıl Ordu'nun savunma hatlarını yardı, Gorka ve Pskov kalelerini işgal ederek Mayıs başında Petersburg önlerine kadar ilerledi. Petersburg Parti örgütü sekreteri Zinovyevev şehri tahliye etme kararını aldı. Petersburg'ın tehlikeye düştüğü bu anda MK ve Savunma Konseyi Stalin'i Petersburg cephesine gönderdi. Petersburg'da genel seferberlik ilan edildi, ayaklanma hazırlığı içinde olan İtilaf Devletleri elçilik personelinin de içinde yer aldığı beyaz ordunun yeraltı örgütü "Milli Merkez" açığa çıkartılarak dağıtıldı. Stalin cepheden Lenin'e gönderdiği raporda, "cephenin sağlam olduğunu", "ilerleme kaydedildiğini" ve "endişeye gerek" olmadığını bildirdi. Stalin, karşı saldırıyı örgütlemek için Baltık donanmasını harekete geçirdi; Krasnaya ve Gorka kaleleri denizden ve karadan saldırıyla ele geçirildi; Kızıl Ordu piyade birlikleri başarılı bir karşı taarruzla Yudenîç birliklerini Finlandiya sınırının ötesine sürdü. Bu başarılı karşı taarruzdan sonra Stalin, Lenin'e gönderdiği raporda saldırıda donanmanın kullanılmasına dair şunu ekledi; *"Denizci uzmanlar Kızıl Ordu'nun kaleyi denizden saldırarak almasının güya bilime aykırı olduğunu söylediler. Ben böyle bilime ancak ağıt yakarım."* (İktidara Giden Yol –sh.349)

Güney Cephesi, iç savaş boyunca tehdidin en yüksek olduğu cepheydi. Bu cephede Kızılordu Denikin ve Wrangel güçlerine karşı savaşıyordu. Tek başına Denikin 100 bin kişilik iyi donanımlı bir orduya sahipti. Mayıs 1919'da Denikin komutasındaki beyaz ordu Moskova'ya doğru ilerlemeye başladı. Karşısındaki Kızıl Ordu birlikleri hem sayı (60 bin kadar) hem donanım olarak zayıftı. Denikin Haziran'da iç savaşın başından beri beyaz orduların ele geçiremediği Çaritsin'i ele geçirdi, Denikin'in Moskova'ya doğru ilerlediği bu dönemde Güney cephesinde

görev yapan Troçki, 1 Temmuz'da Lenin'e şu telgrafı gönderdi; *"Yalın ayak, çıplak, karnı aç, bitli bir orduyu, ne cezalarla, ne de propaganda ile savaşılabir bir düzeye getirebilirsiniz"*. (İktidara Giden Yol –sh.352)

Troçki Lenin'e gönderdiği bu telraftan kısa bir süre sonra Moskova'ya döndü, bütün görevlerinden istifa ettiğini açıkladı. İstifası MK tarafından kabul edilmedi. (I.D-Stalin-1-sh.321)

Eylül ve Ekim ayları iç savaşın kader aylarıydı. Eylül'de Denikin kuvvetleri birçok şehri (Kursk,Oryol vb.) işgal ederek Moskova'ya doğru ilerlerken, yeniden harekete geçen Yudenich kuvvetleri ise Gatçina ve Puşkin'i ele geçirerek Petersburg'a doğru ilerliyordu. İç savaşın bu kader anında Troçki Petersburg'u savunma görevini üstlendi. Stalin ise yeniden güney cephesinde görevlendirildi. Her iki cephedeki savaş, beyaz orduların yenilgisi ve geri çekilmesi ile sonuçlandı. Denikin Birlikleri Oryol'un kuzeyinde bozguna uğradıktan sonra sürekli güneye doğru kaçtı ve Mart 1920'de Kırım yarımadasına dağıldılar. Komutayı Korgeneral Wrangel'e bırakmak zorunda kalan Denikin Paris'e kaçtı.

Güney cephesinde Denikin'in üstün kuvvetlerine karşı Troçki'nin karşı çıktığı Budyanniy'in süvari kolordusu (Kolordu 19 Ekim'de süvari ordusuna dönüştürüldü) belirleyici bir rol oynadı. Lenin Denikin kuvvetlerinin yenilerek geri çekilmesinde 1. süvari ordusunun oynadığı bu rol nedeniyle Budyanniy'i şu sözlerle onurlandırdı; *"sizin kolordu Voronej'e ulaşmasaydı, Denikin Şkuro'nun ve Mamontov'un süvarilerini cepheye sürecek ve cumhuriyet çok büyük bir tehlike altında girecekti. Çünkü biz Oryol'u kaybetmiştik ve düşman Tula'ya yaklaşıyordu."* (age-sh.356)

Daha önce Budyanniy süvari birliklerinin güçlendirilmesi gerektiğini Troçki'ye söylediğinde Troçki buna karşı çıkarak Budyanniy'e şunları söylemişti; *"Yoldaş Budyanniy! Söylediklerinizin farkında mısınız? Siz, süvari kuvvetlerinin doğasını anlamıyorsunuz. Burada söz konusu olan prenslerin, kontların ve baronların komutasındaki aristokrat bir ordudur. Biz, Mujik halimizle bu soyluları taklit edemeyiz."* (İktidara Giden Yol –sh.355 / I.D.-Stalin, Cilt I -sh.299)

Batıda, Polonya ordusu Nisan 1919'dan beri Sovyet Rusya topraklarında işgal hareketi yürütüyordu. Polonya'nın Sovyet topraklarındaki bu ilerleyişi, Stalin'in deyişiyle, "yorgun, donanımsız ve savunma ya-

pamayacak” kadar güçsüz Kızıl Ordu birliklerinin Berezina ırmağına kadar geri çekilmesi ve orada bir savunma hattı oluşturmasıyla durduruldu.

1920 başında iç savaşın seyri, savaşın Sovyetlerin zaferi ile sonuçlanacağını gösteriyordu. 1920 Nisan’ında İngiliz ve Fransız destekli (Fransa Polonya ordusuna 1.494 top, 350 uçak, 2800 mitralyöz ve 327 bin tüfek vermişti) 200.000 kişilik Polonya ordusunun saldırıya geçmesi, karşı-devrim ve emperyalist devletlerin Sovyetlere karşı son umutsuz girişimleriydi. Polonya ordusunun üstün gücüyle başlattığı saldırı sonucu 6 Mayıs’ta Kiev düştü. Stalin 26 Mayıs’ta güney batı cephesi olarak yeniden düzenlenen Polonya cephesine gönderildi. Yapılan hazırlıkların ardından 1. Süvari Ordusu Haziran başında Polonya birliklerine karşı taarruza geçti. 12 Haziran’da Kiev geri alındı, aynı dönemde Kırım’ı elinde tutan Wrangel’in Kızıl Ordu’ya arkadan saldırıya geçmesi ile Kızıl Ordu aynı anda iki cephede birden savaşmak zorunda kaldı. 19 Temmuz’da Kızıl Ordu Polonya birliklerini Polonya topraklarına kadar sürdü. Polonya ordusuna karşı kazanılan zafer Bolşevik Parti ve Kızıl Ordu komutanlarında Varşova’ya kadar ilerlenebileceği ve Varşova’nın alınabileceği düşüncesinin doğmasına yol açtı. Troçki ve Stalin’in aksine Lenin bu görüşü destekledi. Troçki, Polonya ile hemen barış görüşmelerinin başlatılmasını savunurken, Stalin, “*Polonyalıların işi bitmiştir ve bizim sadece Varşova’ya kadar yürümemiz gerekir diyenler yanılıyor*” diyerek Varşova’ya yürümenin “hayalcilik” olduğunu söyledi. (İktidara Giden Yol –sh.362)

Varşova’ya taarruz için orduda yeni düzenlemeler yapıldı; bu yeni düzenlemeleri Lenin, Stalin’e bir mektupla bildirdi. “*Sizin sadece ve sadece Wrangel ile uğraşmanız için, cepheleri ayırma kararını daha şimdi politbürodan geçirdik.*” Stalin politbüro’nun aldığı bu karardan memnun olmadığını sert bir üslupla dile getirdi; “*...sizin cephelerin bölünmesi hakkındaki notunuzu aldım. Politbüro’nun bu tür boş işlerle uğraşması abestir. Ben cephede azami iki hafta daha çalışabilirim, dinlenmem şart, benim yerime yardımcı birini bulun.*” Lenin’le Stalin arasındaki yazışmalar, bu sertlikte, devam etti. (age.-sh.363-64)

Varşova taarruzu sırasında Budyanniy’in komuta ettiği 1. Süvari Ordusu Lvov’u ele geçirmeye çalışıyordu. Süvari ordusunun Varşova

cephesi emrine verilmesi emrini Stalin 11 Eylül'de aldı. 13 Ağustos'ta ise Varşova taarruzu başlatıldı. Kızıl Ordu bu savaşta Polonya ordusuna yenilerek geri çekilmek durumunda kaldı. Daha sonra 1.Süvari Ordusunun Varşova'ya yürüyen kuvvetlere geç intikal etmesinden hareketle (1. Süvari Ordusu ancak 20 Eylül'de Varşova taarruzuna dahil oldu) yenilginin sorumluluğu Stalin'e yüklendi. Ancak yenilginin nedeni olarak gösterilen 1. Süvari Ordusunun, savaştığı cepheden ayrılıp 200 kilometrelik yolu kat edip iki günde nasıl Varşova kuvvetlerine katılacağı ve savaşın kazanılması için bu kadar önemli olan bir ordu beklenmeden neden taarruza geçildiği, soruları ise açıkta kaldı.

Stalin Eylül 1919'daki politbüro toplantısında kendini savundu; "Başkomandan'ın 1. Süvari ordusunun Batı Cephesi'ne devredilmesine ilişkin emri, Güneybatı Cephesi Devrimci Askeri Kurulu'na 11 veya 12 Ağustos'ta (gününe kesin hatırlamıyorum) gelmiş ve 1. Süvari Ordusu aynı gün Batı Cephesi emrine verilmiştir." Bu toplantıda Stalin'in Güneybatı Cephesi Devrimci Askeri Kurulu'ndan ayrılma isteği kabul edildi.

Yenilginin ardından Ekim'de Polonya ordusu ile Barış Anlaşması imzalandı. Batı Ukrayna ile Batı Belarus toprakları Polonya'ya bırakıldı. Kızıl Ordu iç savaşın son cephesi olan Güney Cephesindeki Wrangel birliklerine karşı taarruza geçti, Stalin Kırım'daki Wrangel birliklerini dağıttı. Kasım 1920'de Kırım ele geçirildi, Stalin bu savaşın ardından Kızıl Bayrak Nişanı ile ödüllendirildi.' (Kotkin-sh.430) Böylece 1918 Nisan'ında başlayan iç savaş ve emperyalist kuşatma 1920'nin sonunda Sovyetlerin zaferi ile sonuçlandı.

Beşinci Kriz, Çarlık Subayları

1918 sonbaharında Sovyet Rusya'nın karşı karşıya olduğu en büyük tehlikelerden biri Güney cephesiydi. Güney Cephesi ayrıca Moskova ve Kızıl Ordunun ihtiyacı olan erzakın karşılanabilmesi açısından da hayati bir öneme sahipti. 28 Mayıs 1918'de eski çarlık subayı Snesev Halk Komiserleri Kurulu kararıyla Bölgeye gönderildi. "Kuzey Kafkasya Askeri Bölgesi olarak adlandırılan bu cephede en güçlü Kızılordu Birliği Vorşilov'un başında olduğu 10. Orduydü. 10. Ordu, karargâhını Çaritsin'de kuran Snesev'in emri altındaydı. Cephenin komiseri

ise Orjenikidze'ydi. 10. Ordu komutanı Voroşilov 1905'ten beri Bolşevik'ti. 1914'te Çarlık ordusuna gönüllü katılmıştı ve savaş deneyimine sahipti. Troçki'nin Çarlık subaylarına orduda giderek artan ölçüde yer vermesi, çarlık subaylarını koruması, bürokratik ve aşırı sert disiplin kuralları Kızıl orduda, özellikle Komünist komutan ve komiserlerde ciddi eleştirilere yol açıyordu. Bu komutanların başında Voroşilov geliyordu. Voroşilov Ordu'da Çarlık subaylarının kullanılmasına ve savaşın yerel koşullarını dikkate almadan, yerel komutanlara danışmadan, merkezi emirlerle yürütülmesine karşıydı. Troçki de Voroşilov ve onun gibileri küçümsüyor, onları, köylü gerilla savaşçıları olarak niteliyordu.

Stalin 4 Haziran'da yiyecek işleri direktörü olarak Çaritsin'e gönderildi. Stalin, disiplinin zorunluluğunu savunsa da orduda çarlık subaylarının yığınsal kullanımına karşıydı ve tercihini komünist subaylardan yana kullanıyordu. Orduda disiplinin sağlanması, bununla ilgili pratik uygulamalar; ceza ve infazlar konusunda Stalin ve Troçki arasında herhangi bir görüş ayrılığı yoktu. Troçki'nin Kızıl Ordu genelinde uyguladığı disiplin kurallarını örneğin, Troçki'nin yayınladığı şu emir, "Eğer herhangi bir birim gönüllü olarak geri çekilirse ilk vurulacak olan komiser ve sonra da komutan olacak. ..korkaklar, benciller ve hainler mermilerden kurtulamayacak." ile (Kotkin, sh. 395) Stalin'in Çaritsin'de, gerçekleştirdiği tutuklamalar ve infazlar arasında hiçbir farklılık yoktu. Farklılık Çarlık subaylarına karşı tutum ve yerel koşulların hesaba katılıp katılmamasıyla ilgiliydi. Troçki çarlık subaylarını korurken, Stalin Komünist subayları koruma altına almıştı ve uzaktan verilen emirlere itiraz ediyordu. Böylece Troçki ile Stalin'in ilk kez doğrudan karşı karşıya geldiler. Brest sorununda karşı karşıya olan Lenin'le Troçki ve Buharin'di. Stalin Lenin'in yanındaydı. Bu kez karşı karşıya olan Stalin'le Troçki'ydi, Lenin ve Sverdlov bu ikisi arasındaki çatışmanın büyümeden önlenmesine çalışıyordu.

Stalin Çaritsin'e ulaştıktan sonra Lenin'e çektiği telgraflarda bölgedeki Kızıl Ordu ve Sovyet örgütlenmesinin durumunun iyi olmadığını bildirerek duruma müdahale etmek için kendisine askeri yetki verilmesini istedi. 10 Temmuzda Lenin'e çektiği telgrafta , "*Güneyde çok tahıl var fakat bu tahılı alabilmek için [askeri] üst kademelerin, komutanların ve benzerlerinin çıkardığı engellere takılmayacak işleyen bir*

aygıtı gerek var.” ... “hedefe ulaşmak için askeri güçlere ihtiyacım var. Bu konuda daha önce de yazdım ancak cevap alamadım. Pekâlâ. Bu durumda, formalitelere bakmaksızın bizzat ben amacı baltalayan komutan ve komiserleri kovacağım” dedikten sonra, Troçki’den bir belge gelmesinin kendisini durduramayacağını vurguladı. (Kotkin-390)

Troçki Lenin’in araya girmesiyle Stalin’in istediği yetki belgesini göndermek zorunda kaldı, Stalin bu belgeye dayanarak 22 Temmuz’da “Kuzey Kafkasya Askeri Bölgesi Savaş Konseyi’ni kurdu. Stalin’in başkanlığı üstlendiği konseyde Voroşilov ve Minin görev aldı. 24 Temmuz’da Çaritsin’de genel seferberlik ilan edildi; ordu ve yerel Sovyetler’de disiplin sağlandı. 20 Ağustos’ta kentin varoşlarına kadar ilerleyen Krasnov birlikleri bozguna uğratıldı. “Kuzey Kafkasya’dan Moskova’ya yapılacak olan yiyecek maddeleri ikmali Stalin’in söz verdiği şekilde gerçekleşti.” (Isaac Deutscher, Stalin, Sosyal Yay. Cilt I sh.303)

Stalin’e askeri konularla ilgili yetki verilmesi Troçki ile Stalin arasında ihtilafın daha da büyümesine yol açtı. “1 Ekim’de Stalin, Sytin’in yerine Voroşilov’un getirilmesini resmen talep etti. Aynı gün Sverdlov Stalin’e sert bir telgraf çekerek, “Cumhuriyet Devrimci Askeri Konseyi’nin tüm kararlarının” -Troçki- “cephedeki Devrimci Askeri Konseyler için bağlayıcı” olduğunu bildirdi (age. sh.398)

Buna Troçkinin karşı hamle olarak, Stalin’e Minin’le birlikte, Kozlov’da Güney Cephesi Devrimci Konseyi’ni kurma emrini bildirdi. Emir metni, “Eğer bu emir 24 saat içinde yerine getirilmezse, bu durum beni sert önlemleri almak zorunda bırakacaktır” uyarısıyla bitiyordu. Stalin ve Voroşilov Lenin’e başvurarak emre itiraz ettiler. Lenin, Troçki’den gelen Stalin’in geri çağırılması talebini kabul etti ve Stalin yeniden Moskova’ya döndü. Stalin 8 Ekimde Lenin’le görüştü. Voroşilov 10.Ordu Komutanlığı görevinde kaldı, Stalin Güney cephesindeki görevinden alındı, Cumhuriyet Askeri Konseyi üyeliğine atandı. Karşılıklı tavizlerle Stalin ile Troçki arasındaki çatışma büyümeden önlendi. (İktidara Giden Yol –sh.337)

Eylül 1918’de Yüksek Savaş Kurulu Cumhuriyet Devrimci Savaş Kurulu olarak yeniden düzenlendi. Başında Troçki’nin olduğu kurul üyeliklerine Troçki’nin yardımcısı Sklyaniki (eski Çarlık subayı) başkomutanlığı atanmış Vatzetis (eski Çarlık subayı) onun yanında komiser

olarak görev yapan Smirnov ve Rosengolç, Kazan'da Kızıl Filotilla'yi yöneten Raskolnikov ve Muralov getirildi. (I.D. sh.496)

Şliapnikov Stalin'in yerine baş komiserliğe getirildi. "Troçki'nin bu atamalarında tehdit unsuru da vardı: *"Disiplin kurallarım çiğnemeye cüret eden komutan ve komiserler, geçmişteki meziyetlerine bakılmaksızın derhal yargılanmak üzere Güney Cephesi Devrimci Askeri Mahkemesi'ne çıkarılacaklardır."* (Cliff, Troçki –II-sh.95)

Bu yeni uygulamaya bağlı olarak Kuzey Kafkas askeri bölgesi Güney Cephesi olarak yeniden organize edildi. Eski komutan Snesev başka bir göreve atandı. ... 17 Eylül'de, Stalin'in de katıldığı Cumhuriyet Devrimci Askeri Konseyi toplantısında Troçki, eski çarlık ordusu tümgenerali Pavel Sytin'i, Voroşilov'un üstü olarak, güney cephesi komutanlığına atadı." (Kotkin 397)

Uzlaşma gereği Voroşilov'un 10. Ordu komutanlığında kalmasına razı olan Troçki daha sonra Voroşilov'u görevden aldı. Onun yerine Okulov'u atadı. Voroşilov Harkov'a atandı. bu atama üzerine Troçki "Uzlaşmak iyidir ama rezilce olanı değil," ... *"Öncelikli olarak tüm Çaritsin ekibi Kharkov'da toplandı. ... Ben, Stalin'in Çaritsin eğilimini korumasını, askeri uzmanların ihanetinden de daha beter, tehlikeli bir ülser olarak görüyorum. ... Voroşilov'un yanı sıra Ukrayna partizan savaşçılığı, kültürsüzlük, demagoji - bu hiçbir koşulda bize uygun değil"* (age.sh.406)

Bu sırada Beyazlar Çaritsin'in kenar mahallelerine dayanmıştı. Genelkurmay başkanı Vatzetis bu durumdan Voroşilov'u sorumlu tuttu. Çaritsin'in savunmasını Troçki üstlendi. Ancak, "Çaritsin'in kurtuluşu -kıl payı- Troçki'nin değil, Dmitry Zhloba'nın sayesinde mümkün oldu. Zhloba'nın 15 bin kişilik Çelik Tümen"i Kafkas cephesinden ayrılarak ve on altı gün içinde 800 kilometre yol kat edip yetişerek Beyazların savunmasız olan gerisini sardı. 25 Ekim'de Çelik Tümen, Beyazları Don nehrinin gerisi itti. (age, sh. 401)

1918 Kasımında, Almanya'nın yenilgisi resmileşmesiyle Alman kuvvetleri, Ukrayna ve diğer işgal alanlarından çekildi. Bu çekiliş önceliğin Ukrayna'ya mı yoksa andaki asıl tehdit kaynağı olan Doğuda Kolçak ve Güneyde Denikin ve Krasnov'un durdurulmasına mı verilmesi gerektiği sorusunu gündeme getirdi. Troçki önceliğin Ukrayna'nın

işgaline verilmesini, Lenin ise tersine Doğu ve Güneydeki tehdidin bertaraf edilmesini savunuyordu. Nitekim Kolçak kuvvetlerinin harekete geçmesi Lenin'in haklılığını gösterdi. Kolçak kuvvetleri Ufa ile Perm'i ele geçirdiler.

Çaritsin'de Troçki ile Stalin arasındaki çatışma uzlaşmayla yatıştırıldı ancak Perm'in Kolçak'ın eline geçmesi çatışmada yeni bir sayfa açtı. Ocak 1919'da Perm'in düşman eline geçmesinin nedenlerini araştırmak için Stalin ve Djerzynski'nin içinde yer aldığı bir komisyon görevlendirildi. Komisyon araştırmaları sonucunda konuyla ilgili bir rapor hazırlayarak Lenin'e ilettiler. Raporlarda Kızıl Ordu birliklerinin yıpranmış, yorgun ve kötü beslenme yüzünden yetersiz kaldığı, yeterince diremediği, Rusya silahlı kuvvetler yönetiminin askerlerin ihtiyaçlarını göz ardı ettikleri, birliklerin hantallaştığı, siyasi propaganda çalışmalarının yeterince etkin olmadığı, siyasi komiserlerin görevlerini yerine getiremediği, Devrimci Askeri Kurulun sürekli talimatlar göndererek cephe yönetimini bozduğu görüşlerine yer verildi. Raporlarında, Beyaz orduların safına geçen eski çarlık görevlilerinin listesine yer verdiler. Raporda sadece ordu birliklerinin durumu değil, yerel Sovyetlerin durumu hakkında da bilgilere yer verildi; Sovyetlerdeki durum vurdumduymazlık, savurganlık, tam bir başıbozukluk, şaşkınlık, kötü yönetim gibi kelimelerle ifade edildi. Ayrıca "olağanüstü vergi hakkındaki devrimci kararnamenin köylüleri Sovyet hükümetine karşı örgütlemek için Kulakların elinde çok tehlikeli bir silaha dönüştüğü" vurgulandı.

Stalin ve Djerzynski "savaşın merkezindeki yönetimi değiştirmeksizin cephedeki askeri başarının garantisi olmadığı"nı dile getirdikleri raporda, durumun düzeltilmesi için şu önerilere yer verildi; "(Ordu karargahlarının) kendilerine düzenli olarak bilgi verecek kendi ajanları, temsilcileri olmalıdır ve bunlar ordu kumandanlarının emirlerine ne kadar uyulduğunu titizlikle takip etmelidir. Karargahla ordu arasında etkili muhabere ancak bu şekilde sağlanabilir, ancak bu yolla tümenlerle tugayların fiili özerkliği ortadan kaldırılabilir ve ordunun merkezileşmesi gerçekleştirilebilir." (İktidara Giden Yol –sh.342, ayrıca bak. Stalin, Cilt I sh.-319-321))

Çarlık ordusundan gelen komutanlara atanan komiserlerin genç ve demagog komünistlerden seçilmemesi gerektiğinin vurgulandığı rapor-

da, bütün bu eksikliklerin düzeltilmesi için “yönetimin bütün öteki kollarını kontrol altında tutacak ve bunlara nezaret edecek bir özel komiserliğin kurulması” teklif ediliyordu. (I.D. Stalin, Cilt I sh.-320)

Troçki'nin 10 Ocakta yayınladığı “Bir Dosta Mektup” yazısı bu rapora karşı bir savunmadan çok bir saldırı yazısıydı. Troçki, Çarlık subaylarının savunusu ve komünist komutan ve komiserlerin küçüm-senmesi üzerine oturduğu yazısında şunları yazdı; “*Bizim kendi bürokratomuz... gerçek bir tarihsel safradır; muhafazakâr, miskin, boş vermiş, öğrenmek istemeyen, hatta ona öğrenmek gerektiğini hatırlatan herkese kin güden biridir. Bu, komünist devrim davasının önündeki asıl engeldir. Onlar herhangi bir komplo suçuna karışmasalar bile karşıdevrimin asıl suç ortaklarıdır... Sadece yeni işini kıskançlıkla koruyan ve işçi devriminin çıkarına değil de bu işin getirdiği ayrıcalıklar nedeniyle işine değer veren bir Sovyet bürokratu herhangi bir uzmana, dikkat çeken bir örgütçüye, teknisyene, uzman doktora veya bilim insanına temelsiz bir güvensizlik besleyebilir. O, zaten daha baştan “ben ve arkadaşlarım bir biçimde işin üstesinden geliriz” diyerek bu güvensizliğine kılıf hazırlamıştır.*” (Troçki- Cliff-cilt II -sh.104)

Troçki'nin, Kızıl Ordu gibi büyük bir kurumu tam bürokratik bir tarzda, emir komuta ile yürüttüğü halde, onun bu tarzına karşı çıkanları bürokratizmle itham etmesi tam bir paradokstu. Anlaşılan bürokratizm, onu Troçki yaptığında bürokratizm olmaktan çıkıyordu.

İç savaşın en tepe noktaya yükseldiği 1919 Mayıs'ında Yudenic birlikleri kuzeyden Petersburg'a, Kolçak birlikleri doğudan Moskova'ya doğru harekete geçti. Koçak birlikleri yenilerek Uralların ötesine sürüldü. Kızıl Ordu komuta kademesinde düzensiz bir biçimde geri çekilen Kolçak'ın takip edilip edilmemesi sorunu yaşandı, Genelkurmay başkanı Vatzetiz ve Troçki Kolçak'ı takip etmeyip kışın beklenmesini savunurken, komutanlar (S.S. Kamenev) takip edilip işinin bitirilmesi gerektiği görüşündeydiler. Lenin de bu görüşü destekliyordu. Troçki kendi görüşüne karşı çıkan Kamenev'i Doğu Cephesi komutanlığından aldı. Onun yerine atadığı komutan bir türlü harekete geçmeyince Kamenev'i tekrar göreve iade etmek zorunda kaldı. Sonuçta Kamenev'in görüşü benimsendi. Kolçak takip edilip işi bitirildi. Kolçak İrkutsk'ta (Doğu Sibirya) tutsak edildi ve yargılanmadan, 7 Şubat 1920 bir atış mangası

tarafından infaz edildi. (Kotkin, sh. 425)

Bu olaydan sonra Genelkurmay Başkanı Vatzetiz istifa etmek zorunda kaldı, Troçki'ye yönelik eleştiriler yeniden alevlendi. 3-4 Temmuz'daki Merkez Komitesi toplantısında Stalin'in, Vatzetiz'in görevden alınması ve yerine S.S. Kamenev'in getirilmesi önerisi kabul edildi. "Troçki, değişime direndiyse de sonradan şöyle yazacaktı: S.S. Kamenev'in *"Doğu Cephesi'ndeki başarısı, Lenin'i ayartmış ve benim direnişimi kırmıştı."* (Cliff- ciltII-sh.115)

Bu gelişmenin ardından Cumhuriyet Askeri Devrimci Konseyinde görev yapan Smimov, Rozengolts ve Raskolnikov görevden alındı yerlerine Gusev, Smilga ve Başkomutanlığa Kamenev getirildi. Yeni Konsey Troçki, yardımcısı Sklyaniki, Başkomutan S.S. Kamenev, Rykov, Gusev ve Smilga'dan oluştu. Karargahı, Lenin'in müdahalesine imkan tanımak üzere Moskova yakınlarına taşındı.

Kolçağın işinin bitirilmesi, bütün dikkatin Güney cephesine verilmesini sağladı. Güneyde Denikin kuvvetleri iç savaşın başından beri ele geçirilemeyen Çaritsin' ele geçirerek Moskova'ya doğru ilerlemeye başladı. İç savaşın en kritik anıydı. Bu kritik anda Troçki Güney cephesinden Moskova'ya döndü ve Savaş Halk Komiserliğinden istifa etti. İstifası kabul edilmedi.

Troçki 5 Ağustosta Savunma Konseyine yeni bir plan sundu, planda şu görüşlere yer verildi; *"Yakında savaş ve çatışmaların arenası Asya'ya kayabilir... Uluslararası durum ve gelişmelere bakılırsa, görüldüğü kadarıyla, Paris ve Londra'ya giden yol Afganistan, Pencap ve Bengalya'nın kentlerinden geçmektedir."* Troçki planında 'Hindistan'a sevk edilmek üzere bir kolordu ve Ural veya Türkmenistan'ın bir yerinde bir devrim Akademisi, Asya devriminin siyasi karargahı' kurulmasını teklif ediyor ve *"daha şimdiden bu yönde ciddi bir organizasyona gidilmeli, dilbilimciler, kitap çevirmenleri bulmalı, yerel devrimcilerle irtibat kurmalıyız; bunun için mümkün olan her yolun"* ve çarenin denenmesi gerektiğini belirtiyordu. (İktidara Giden Yol .-sh.352)

Troçki'nin bu planı, Lenin'in 1918 Martında Troçki'nin "ne savaş ne barış" ritüeliyle barış anlaşmasını imzalamamasının ardından başlayan Alman saldırısı sırasında "gerekirse Uralların ötesine bile çekiliriz" söyleminden farklıydı ve Sovyet devriminden vazgeçilmesi anlamına

geliyordu. Hem Güney cephesinden Lenin'e gönderdiği telgraf, hem de Savunma Konseyi'ne sunduğu bu plan Troçki'nin Sovyetlerin iç sa-vaştan zaferle çıkması konusunda ciddi bir umutsuzluk içinde olduğunu gösteriyordu.

Bütün bunlar Kızıl Orduda Troçki'ye yönelik eleştirilerin büyümesine yol açtı. Bolşevik Parti'de Troçki'ye baştan beri yöneltilen eleştiriler (Çarlık subaylarının görevlendirilmesi, disiplin talimatları vb.) parti içindeki iki kesime dayanıyordu. Bunlardan biri sol komünistler (Buharin ve grubu) diğeri ise Bolşevik komutanlardı. (özellikle Vorosişilov ve Minin)

Sol komünistlerin orduyla ilgili eleştirilerinin merkezi Buharin'in Petersburg'da çıkardığı Kommunist gazetesiydi. "Sol Komünistler" in 20 Nisan'da yayınladıkları Manifestosu'nda özetle şunlar dile getirildi; "... eski subay sınıfı ve Çarlık generallerinin emir-komuta yapısı yeniden kurulmuştur. ... ortaya atılan siyasal çizgi... Rusya'da iç ve dış karşıdevrimci kuvvetlerin etkisini artırabilir, işçi sınıfının devrimci kapasitesini yok edebilir ve Rus Devrimi'ni enternasyonal devrimden kopararak ikisinin de çıkarları üzerinde öldürücü etkiler yaratabilir." (Cliff -Troçki -cilt II-sh.92)

Kızıl Ordu içinde komünist komutanların Troçki'ye yönelik eleştirilerinde ise Çaritsin grubu başı çekiyordu. Troçki ile Çaritsin grubu arasında ki anlaşmazlıkların en tepe noktası 7 Ekim'de, Minin'in Çaritsin'de elliden fazla yerel parti, sovyet ve sendika aktivistinin katıldığı toplantıydı. Toplantıda eski çarlık üst düzey subaylarının istihdam edilmesiyle ilişkili olarak, "*merkezin politikasını yeniden görüşmek ve değerlendirmek için ulusal kongre düzenlenmesini kararı*" alındı. (Kotkin-sh.400)

Bu karar Stalin Troçki uzlaşmasının ardından hiçbir işlem görmese de, Çaritsin grubunun Troçki konusunda ne ölçüde kararlı olduğunu gösteriyordu. Troçki de bu gruba karşı acımasızdı. Sovyetler Kongresi'ne sunduğu raporda Çaritsin grubuyla ilgili şunları söyledi; "*Tüm Sovyet yetkilileri, merkezi bir idarenin var olduğunu, üstten gelen tüm emirlere itaat edilmesi gerektiğini; bunların hiçe sayılmasının imkânsız olduğunu ve bunu henüz kavramayan Sovyet yetkililerine merhamet etmememiz gerektiğini anlamış değiller. Onları görevden azletmeli, safla-*

rımızdan uzaklaştırmalı, baskı altına almalıyız.” (Cliff , Troçki, c.II-sh. 96)

Kızıl Ordu sorunu 18-23 Mart 1919’da başlayan Bolşevik Parti VIII. Kongresi’nde de özel bir gündem maddesi olarak yer aldı. Kongreden hemen önce Bolşevik Parti Lenin’in deyimiyle ‘örgütsel ve politik çalışmayı bir tek kişide birleştirmiş’ önde gelen bir liderini, Sverdlov’u kaybetti. Kongre bu kaybın yol açtığı hüznün ortamı içinde çalışmalarına başladı. Kongreye 313.766 komünisti temsilen 301’i oy kullanma hakkına sahip, 102’si iştiraki oyla 403 delege katıldı.

Kongre sırasında Kolçak’ın saldırıya geçmesi üzerine MK Troçki ve komutanların cepheye dönmesi kararı aldı. Bu karar komutanların sert muhalefetiyle karşılaştı ve MK kararını geri almak zorunda kaldı. Komutanlar Kongre’de kalırken, Troçki kongreye katılmayarak cepheye döndü.

Bolşevik Parti içinde ve Kızıl Ordu’daki Bolşevik komutanlar arasında kongre öncesinde başlayan tartışmalar, kongreye “askeri muhalefet” grubunun oluşması biçiminde yansdı. Bu grubun içinde Bolşevik komutanlar (Voroşilov, Minin, Goloşekin, Yaroslavskiy, vb.) ve “sol komünistler”(Smirnov, Sharov Pyatakov, Bubnov vb.) yer alıyordu. “Askeri muhalefet” Çarlık subaylarının orduda görevlendirilmesine karşı çıkarak, Kızıl Ordu’nun başlangıçta sahip olduğu düzene,-komutanların askerlerce seçilmesi, askeri komitelerin yeniden kurulması vb.- geri dönülmesini istiyorlardı. Kızıl Ordu’da yaşanan olumsuzluklardan, askeri komiserlerin kurşuna dizilmesinden, uzmanların ihanetinden Troçki’yi sorumlu tutuyorlardı.

Troçki’nin yokluğunda onun Orduya ilişkin tezlerini Sokolnikov, Askeri muhalefetin tezlerini ise Smirnov sundu. Ama asıl tartışma askeri seksiyon toplantısında gerçekleşti. Buraya katılan 85 delegeden 57’sinin oy hakkına sahipti. Tartışma çok sert geçti. En çok gürültü çıkaranlar, askeri uzmanlara saldırıp Kızıl Ordu’nun aslında onların yardımı olmadan inşa edilmiş olduğunu öne süren Çaritsin grubundan Voroşilov ve Minin’di. Askeri uzmanların ihanet örnekleri, onların işlevlerinin azaltılması ve partili işçilerinkinin çoğaltılması talebini desteklemek amacıyla sıralanıyordu. Sert bir tartışmadan sonra Smirnov’un tezleri 20 aleyhte oya karşı 37 oyla kabul edildi. Troçki’nin tezlerini destekleyen

azınlık, toplantıyı terk etti. (Cliff, Troçki,c. II-sh.108)

Lenin Kongre’de yaptığı konuşmada, ‘kapitalizmden sosyalizme geçişin’ bir dizi sorununu (işçi denetimi, orta köylülük, Brest Litovsk anlaşmasından sonra yaşananlar, Kızıl Ordu’nun kurulması vb.) ele aldı. Lenin Konuşmasında MK andaki faaliyetinin iki büyük alanı kapsadığını vurguladı; “askeri görevlerle ilgili çalışma, Cumhuriyet’in uluslararası konumunun bunlara bağlı olduğu görevlerle ilgili çalışma; ve geçen yılın sonundan ya da bu yılın başından beri, iç savaşın en önemli cephe-lerinde kesin zaferi kazanmış olduğumuz tamamen açıklığa kavuştuktan beri gittikçe daha çok ön plana çıkan, içte barışçıl ekonomik inşa ile ilgili çalışma.” (Lenin- Seçme Eserler –cilt VIII –sh.3)

Lenin iç savaşta zor bir dönemi geride bıraktıklarını söyleyerek bunu “Her şey zafer için!”, “Her şey savaş için!” sloganıyla yerine getirdiklerini, ”... Ülkenin karşı-devrimden kurtuluşu için, Rus devriminin Denikin, Yudenic ve Kolçak üzerinde zaferi için gösterdiğimiz işitilmemiş özveri, sosyal dünya devrimi için bir garantidir. Bunu gerçekleştirmek için Parti’de disiplin, en sıkı merkezileşme ve on binlerin, yüz binlerin işitilmemiş ağırlıkta özverisinin, bütün bu görevleri yerine getirmeye yardımcı olacağı, bunun gerçekten yapılabileceği ve güvenceye alınabileceği mutlak inancı gerekiyordu. ... Zayıf, yorgun, geri bir ülkenin, dünyanın en güçlü ülkelerini yenmesi gibi tarihsel bir mucizenin en köklü nedeninin son tahlilde ne olduğunu düşününce, bunun nedenlerini merkezileşme, disiplin ve eşi görülmedik özveride” olduğunu vurguladı. (age.sh. 94)

Lenin konuşmasını iç savaşın kazanılmasının ardından partinin önündeki temel görevin küçük ve orta köylülükle bozulan ilişkilerin yeniden kurulması, “tüm ülkenin sanayi ve üretiminin yeniden inşası” olduğunu belirterek, partiyi ve işçi sınıfını zafer kazanılan “kanlı cepheden” sonra “kansız cephe” de zafer kazanmak için seferber olmaya çağırdı (age.sh. 107)

Kızıl Ordu’nun durumuyla ve yönetimi ile ilgili konularda Lenin, Troçki ve Stalin arasında görüş birliği yoktu. Görüş ayrılıkları ordunun merkezileştirilmesi ve tam bir disiplin sağlanması konusunda değildi. Stalin kongredeki konuşmasında Devrimci Askeri Konsey’in çalışmalarını eleştirirken, askeri muhalefetin “başlangıçtaki düzene geri dönüş” taleplerini de eleştirdi. Stalin’e göre sorun “Rusya’da tam disiplinli niza-

mi bir ordu olacak mı, olmayacak mı”ydı. Çaritsin’de olduğu dönemde askeri birliklere müdahale etmek için Troçki’den yetki istemesi Stalin’in disipline ne kadar önem verdiği için örnek bir kanıtıydı.

Ayrılık noktaları daha çok orduda Çarlık subaylarının görevlendirilmesi, uzmanların artan sayısı ve denetim zaafı ile ilgiliydi. Lenin “kendi subaylarını yalnız halktan gelen insanlardan seçen bir Kızıl Ordu”dan yana olsa da, uzmanların kullanılmasına karşı değildi. Lenin’e göre sadece Kızıl Ordu’da değil, bir bütün olarak sosyalizmin inşasında uzmanlardan yararlanmak pratik bir zorunluluktur. Partinin 8. Kongresinde bu zorunluluğu şöyle dile getirdi; “*Özel olarak askeri alanın yönetimini ele alalım. Burada, kurmaya, organizatör olarak faaliyet gösteren önemli uzmanlara güven duymadan sorun çözülemez. Münferit durumlarda bu konuda aramızda görüş ayrılıkları oldu, fakat esas itibarıyla hiçbir kuşku olamazdı.*” (Seçme Eserler, Cilt-VIII sh. 52)

Troçki ise Çarlık subaylarını orduya yerleştiren ve yetkiyle donatan kişiydi. 8. Kongrenin yapıldığı sırada Çarlık subaylarının Kızıl Ordu’daki yekûnu 40 bini aşmıştı (iç savaşın sonunda ise 130 bini bulacaktı) Bu subaylar arasında hainlerin çıkması, seçim ve denetim işlemlerinin yeterince güçlü olmadığını gösteriyordu ve bu durum komünist komutanlarda güvensizliği büyüterek disiplinsizliklere yol açıyordu.

Stalin ise, ordudaki başıbozukluklarının ve disiplinsizliklerin yakından tanıyordu. Çarlık subaylarına güvenmiyordu, onların yerini Kızıl komutanların almasını savunuyordu.

Lenin Kongredeki konuşmasında “Kızıl Ordunun inşası sorununun yepyeni bir sorun”, “teorik olarak ortaya konmamış” bir sorun olduğunu, bütün diğer konularda olduğu gibi bu alanda da “tamamen el yordamıyla ilerlemek” zorunda kalındığını belirttikten sonra şöyle devam etti; “*savaşın sona ermesinden sonra Ordu dağılmaya başlayınca, başlangıçta pek çok kişi bunun sadece Ruslara özgü bir olgu olduğunu sandı. Fakat Rus devriminin aslında, proleter dünya devrimi için bir genel prova, ya da provalardan biri olduğunu görüyoruz....denemeden denemeye geçtik, bir gönüllüler ordusu yaratmaya çalıştık; bunu yaparken el yordamıyla ilerledik, verili koşullarda görevin hangi yoldan çözülebileceğini hissederek bulmaya çalıştık ve denedik. Fakat görev berrak konmuştu. Sosyalist Cumhuriyeti silahla savunmadan var olamazdık.... Tarihte*

savaşla bağlantılı olmayan tek bir büyük devrim var mı acaba? Elbette hayır! Sadece bir devlette değil, bir devletler sisteminde yaşıyoruz ve uzun vadede emperyalist devletlerin yanı sıra Sovyet Cumhuriyeti'nin varlığı düşünülemez bir şeydir. Sonuçta ya biri ya da diğeri zafer kazanacaktır. Ve işler bu sona varıncaya dek Sovyet Cumhuriyeti ile burjuva devletler arasında, bir dizi en korkunç çatışmalar kaçınılmazdır. Bu demektir ki, egemen sınıf, proletarya, egemen olmak istiyorsa ve egemen olacaksa, bunu askeri örgütüyle de kanıtlamak zorundadır.” (Seçme Eserler, Cilt-VIII-sh.48-49)

Lenin konuşmasının devamında genel olarak uzmanların kullanılması, özel olarak da uzmanların Kızıl Ordu'da kullanılması sorununa değindi; “*Parti MK'sının uğraştığı uzmanlar sorununu alalım. ... Kendi alanlarında bağımsız çalışan yoldaşları belirleme olanağı olmasaydı, çalışmamız tamamen imkânsız olurdu. Ve bu çalışmada zorunlu olarak, bize hizmetlerini sunan ve eski dönemde kazanmış oldukları bilgilere sahip olan kişilerin yardımından yararlanmak zorundaydık.* (51) ... *Özel olarak askeri alanın yönetimini alalım. Burada, kurmaya, organizatör olarak faaliyet gösteren önemli uzmanlara güven duymadan sorun çözülemez. Münferit durumlarda bu konuda aramızda görüş ayrılıkları oldu, fakat esas itibariyle hiçbir kuşku olamazdı. ... Yine de sorunu, burjuva uzmanların yardımıyla değil de, pirüpak komünistlerin güçleriyle komünizmi inşa etmemiz gerektiği şeklinde koymak çocukçadır. Biz mücadele içinde çelikleştik, güçlüyüz ve birlik içindeyiz, örgütsel çalışma yolunda yürümek ve bunu yaparken bu uzmanların bilgi ve deneyiminden yararlanmak zorundayız. Bu kaçınılmaz bir koşuldur ve o olmadan sosyalizmi inşa etmek imkânsızdır. ... Komünizmi, kapitalizmin bize miras bıraktıkları dışında başka bir şeyle kuramayız. ... Ve ben bu yıl içinde inşa etmeyi öğrendiğimize, doğru yola adım attığımızı ve bu yoldan şaşmayacağımıza inanıyorum.”* (age,sh. 52)

Lenin'in Kongrede yaptığı bu konuşmadan sonra yapılan oylamada Troçki'nin tezleri 174 kabul, 95 ret ve 32 çekimser oyla kabul edildi. “Oylamadan sonra, zafer kesinleşince, Lenin'in önerisiyle beş kişilik bir uzlaşma komitesi kurdu - 3 kazanan taraftan, 2 kaybeden taraftan- ve bu komite 23 Mart'ta Troçki'nin tezlerinden bazı bölümlerin çıkarılmasını onayladı.” (Kotkin, sh. 416)

Kongre Troçki'nin yaptığı işleri tümüyle onayladı ve “tezlerini” kabul etti. Ama bu onaylama partinin Askerî Bölümünde gizli olarak kararlaştırılmış olan bir şarta bağlıydı: Troçki orduda komünistlerin görüşlerine daha çok yer verecekti ve her ay önemli komiserlerle toplantı düzenleyecekti. 'Troçki bu şartı kabul etmedi. Gönderdiği yazılı cevapta her ay kendisiyle toplantı yapmaları için cepheden komiserleri çağırma-yacağını bildirdi. (Isaac Deutscher, sh.504)

Tartışmalara rağmen kongrenin sorunların üstesinden geldiğini, Lenin kapanış konuşmasında belirtti; *“Askeri sorunlarda oybirliğiyle bir karara ulaştık. Başlangıçta görüş ayrılıkları çok büyük görünse de, askeri politikamızın eksiklikleri üzerine burada tüm açıklığıyla konuşan birçok yoldaşın görüşleri çok çeşitli de olsa, komisyonda tam bir oybirliğiyle karar çıkarmak olağanüstü kolaydı ve bu Kongreden tüm ülkenin sayısız özveride bulunduğu temel savunucumuzun, Kızıl Ordu'nun Kongre'ye katılanların tümünde, tüm Parti üyelerinde en sıcak, en özverili yardımcıları, liderleri, dostları ve çalışma arkadaşlarını bulacağı inancıyla ayrılıyoruz.”* (age.-sh. 61)

“Kansız Cephe”

1920 yılı başında Kızıl Ordu iç savaş cephesinde önemli başarılar elde etti. Kolçak ve Denikin kuvvetleri yenildi ve tehdit olmaktan çıkarıldı. Batıda, Ukrayna'da Polonya birlikleri, Güneyde, Kırım'da Wrangel kuvvetleri henüz bertaraf edilmemişti. Emperyalist devletlerin beyazlara verdiği destek Kolçak ve Denikin yenilgilerinin ardından azalmaya başlamıştı. Avrupa'da işçi hareketinde de önemli gelişmeler oldu. Kasım 1918 Alman devrimi yenilmişti, ancak işçi hareketi tam anlamıyla geri çekilmiş değildi. Fransa, İngiltere, Avusturya, Macaristan, İtalya, Belçika ve Almanya'nın birçok kentinde işçi grevleri, ayaklanmalar devam ediyordu. Japonya'da on milyondan fazla işçi ve emekçinin katıldığı, 8 saatlik işgünü, sendikal haklar ve örgütlenme özgürlüğü talepleriyle “Pirinç” ayaklanmaları patlak verdi. 1919'da işçi hareketinin en büyük kazanımlarından biri olan Komünist Enternasyonal'in I. Kongresinin dağılmasından 15 gün sonra, 21 Mart'ta Macar Sovyet Cumhuriyeti kuruldu. 13 Mart 1920'de Almanya'da Kapp darbesi gerçekleşti. Darbe işçi sınıfının genel greviyle önlendi. Ancak iktidar yine burjuvazinin (Alman Sosyal Demokrat Partileri'nin- SDP-USDP) elin-

de kaldı. Finlandiya devrimi görülmemiş bir terörle ezildi. Lenin bütün bunları değerlendirerek şu sonuca varıyordu; “Şimdi iki kamp tüm bilinçliliğiyle karşı karşıya duruyor. Dünya ölçeğinde, hiç abartmaksızın bu söylenebilir. İkisi arasında tayin edici, nihai mücadelenin ancak bu yıl içinde başladığı vurgulanmalıdır.”(Seçme Eserler.Cilt VIII- sh.98)

Sovyet Rusya iç savaşta zaferi garanti altına almıştı, fakat bunun bedeli ağırdı. İç savaş boyunca ülkeyi tehdit eden açlık ve hastalık bütün şiddetiyle sürüyordu. Buna rağmen en tehlikeli beyaz kuvvetlerin yenilgisi ve emperyalist saldırganlıktaki geçici gerileme Sovyet Rusya’ya yeni bir nefes alma molası sağladı. Bu koşullarda toplanan Bolşevik Parti IX. Kongresi esas dikkatini ve temel güçlerini ekonomi cephesinde yoğunlaş-tırma olanağını elde etti. Lenin Kongre’de yaptığı konuşmada VIII. ile IX Kongre arasındaki dönemde (Mart 1919 - Nisan 1920) MK çalışmalarının askeri alan ve uluslararası alan olmak üzere iki alana yoğunlaştığını, belirtti. Bu dönemde, emperyalist abluka ve keskinleşen iç savaş nedeniyle uluslararası alandaki gelişmelere müdahale edemediklerini, bütün güçlerini iç savaşa hasrettiklerini, “Her şey zafer için!”, “Her şey savaş için!” sloganıyla, askeri alanda önemli zaferler kazanıldığını, vurguladı ve zaferin kazanılmasını sağlayanın ne olduğunu şöyle açıkladı; “Zayıf, yorgun, geri bir ülkenin, dünyanın en güçlü ülkelerini yenmesi gibi tarihsel bir mucizenin en köklü nedeninin son tahlilde ne olduğunu düşününce, bunun nedenlerini merkezileşme, disiplin ve eşi görülmedik özveride görüyoruz.” (Seçme Eserler, Cilt VIII –sh.94)

Lenin Kongre konuşmasında, iç savaşta kazanılan zaferlerin olanaklı kıldığı bu nefes alma molasında partinin ve devletin önündeki temel görevin “Kanlı cephede” kazanılan savaşın “kansız cephede” de (ekonominin yeniden inşası) kazanılması için aynı merkezizetçilik ve disiplinle sürdürülmesi gereği üzerinde durdu. “Şimdi çok karmaşık bir görevle karşı karşıyayız: kanlı cephede zafer kazandıktan sonra, şimdi kansız cephede de zafer kazanmalıyız. Bu savaş daha zordur. Bu cephe en zordur. Tüm sınıf bilinçli işçilere bunu açıkça söylüyoruz. Cephede kazandığımız savaştan sonra, şimdi önümüzde kansız bir savaş duruyor.” (age.sh.107)

IX. Parti Kongresi “kansız cephede” ki bu savaşın kazanılmasının temel tezlerini ortaya koydu. Bunlar; Sanayi proletaryasının zorunlu seferberliği, yakıt temini, demiryollarının açılması vs. için genel çalış-ma

yükümlülüğü, askeri birliklerin emek ordularına dönüştürülmesi, Subotnikler biçiminde karşılıksız gönüllü çalışma için bir kitle hareketi'nin örgütlenmesi ve nihayet zorunlu vergi gereğince yiyecek maddeleri'nin devlet tarafından dağıtılması, yiyecek maddelerinin ticareti yerine zorlmasını içeriyordu. Bütün bu önlemler Parti ve ekonomi yönetimde tek komuta ilkesini sıkı biçimde uygulamasıyla ilişkilendirildi.

Sanayide işçi seferberliği için iç savaşta olduğu gibi, ekonominin yeniden inşasında da en büyük görev işçilere ve özellikle sendikalara düşüyordu. Sendikalar Sovyet iktidarının elindeki en büyük, en yığınsal (1919'da üç milyon işçiyi birleştiriyordu) kitle örgütüydü, sendikaların özverili katılımı olmadan çalışma disiplini sağlanamayacağı gibi, teknolojisi son derece geri bir ülkede emek üretkenliği de artırılamazdı. Lenin VIII. Tüm Rusya Sovyet Kongresi'ne sunduğu raporda ekonominin yeniden inşasında sendikaların rolüyle ilgili şunları yazdı; *"Askeri alanda tam bir başarı kazandık ve şimdi işçilerle köylülerin muazzam çoğunluğundan coşku ve özveri talep eden daha zor görevlerde benzer bir başarı hazırlamalıyız. ... Genellikle bütün sendika üyelerinin üretimle ilgilenmesini ve Sovyet Rusya'nın ancak üretimin artırılmasıyla, emek üretkenliğinin artırılmasıyla zafer kazanabileceğini unutmamaların sağlamamız gerekiyor. Sovyet Rusya, içinde yaşadığı korkunç koşulları, şimdi katlandığı açlığı ve soğuğu ancak bu şekilde on yıl kısaltabilir. Bu görevi kavramazsak hepimiz mahvolabiliriz, çünkü kapitalistler kendilerini biraz toparlar toparlamaz bize karşı her an yeniden savaşa başlayabileceklerinden, aygıtımızın güçsüzlüğü nedeniyle biz geri çekilmek zorunda kalacak ve bu savaşı sürdürecektir durumda olmayacağız. Milyonluk kitlelerimizi hücumla geçirecek durumda olmayacak ve bu son savaşta yenileceğiz. Sorun tam da şudur: Şimdiye kadar tüm devrimlerin, tüm büyük devrimlerin kaderini bir dizi savaş belirledi. Bizim devrimimiz de böyle büyük bir devrimdir. Bir savaşlar dönemini geride bıraktık, şimdi ikincisine hazırlanmak zorundayız. Fakat onun ne zaman patlak vereceğini bilmiyoruz, gündeme geldiğinde formda olmak için her şeyi yapmak gerekir."* (age, sh. 274-76)

Ekonominin yeniden inşasıyla ilgili alınan önlemlerden bir diğeri de askeri birliklerin emek ordusu biçiminde örgütlenmesiydi. Bu önlem ilk olarak doğu cephesinde görev yapan 10. ordu komutanlığından geldi. Teklifin MK'da kabul edilmesiyle savaş dışında kalan ordu birlikleri

ekonomik inşa için seferber edilmeye başlandı. Emek ordularının ilk görevleri demir yollarının ve vagonların onarılması oldu. Giderek petrol, kömür üretimi, besin maddesi depoları yapımı vb. görevleri üstlendiler. ‘30 Ocak 1920’de Emek ve Savunma Konseyi, tüm demiryolu işçilerinin emek hizmeti için seferber edildiğini ilan eden bir kararname yayınladı. Bir hafta sonra yeni bir kararname, demiryolu idaresine disiplinini sağlaması amacıyla geniş yetkiler verdi.’ Troçki, emek ordularının askeri kurallara tabi olduğunu açıkladı. *”Çalışmaktan kaçan biri, tıpkı asker kaçağı gibi alçak ve onursuzdur. İkisi de ağır bir biçimde cezalandırılmalıdır..”* (Cliff- Troçki, c. II-sh.157)

Troçki 23 Mart’ta VTsIK tarafından Ulaşım ve Haberleşme Geçici Halk Komiseri olarak atandı. Dokuzuncu Parti Kongresi, ulaşımın iyileştirilmesinin en hayati görevlerden biri olduğunu ilan eden bir karar aldı. Kongrenin hemen arkasından Haberleşme Halk Komiserliği (Narkomput) ve Ulusal Ekonomi Yüksek Konseyi (VSNKA) temsilcilerinden oluşan bir ulaşım komisyonu kuruldu. Başkanlığına da Troçki atandı.’ (age. –sh.163)

Askeri kurallara göre hareket eden emek ordularının yanı sıra karşılık beklemeden gönüllü çalışmaya dayalı ilk örgütlenmeler (Komünist Subotnikler) Moskova Kazan demiryolu yapımında ortaya çıktı ve kısa süre içinde yaygınlık kazandı. Partinin fabrikalar, Sovyetler, Kızıl Ordu içindeki hücreleri, partisis işçiler Subotniklere katıldı. Lenin Subotnikleri Sovyet Rusya’nın ekonomik düzenindeki “komünistçe şey” olarak nitelendirdi; *“... ekonomik düzenimizde henüz komünistçe olan bir şey yok. “Komünistçe” olan, Subotniklerin ortaya çıktığı yerde, yani tek tek insanların, toplumun yararı ve selameti için, hiçbir makam, hiçbir devlet tarafından normlandırılmamış geniş kapsamlı parasız çalışmasının olduğu yerde başlıyor. ... Eğer Rusya’nın bugünkü düzeninde komünistçe bir şeyler varsa, bunlar sadece Subotniklerdir, bunun dışında her şey, sosyalizmi sağlamlaştırmak için kapitalizme karşı mücadeledir, bu mücadelenin tam zaferinden sonra, uygulamasını kitaplarda değil, canlı gerçeklikte Subotniklerde gördüğümüz komünizm yükselecektir.”* (Seçme Eserler.Cilt VIII-sh. 256)

Askeri birliklerden emek ordularının oluşturulması Kızıl Ordunun güçsüzleştirilmesi anlamına gelmiyordu. Tersine iç savaş, en tehdit edici dönemi geride kalsa da henüz bitmemişti. Dünya kapitalizmi, savaştan

zaferle çıkan Antant devletleri (İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, ABD) Sovyetleri ezmekten vazgeçmiş değildi. Özellikle Macaristan devriminin Antant 'in yardımcılarıyla ezilmesi ortadaydı. Lenin mevcut nefes alma döneminin her an bitebileceğini dikkate alarak Kızıl Ordunun güçlendirilmesi zorunluluğunu vurguladı; *“Rus Beyaz Muhafız Örgütlerinin var güçleriyle şu ya da bu birlikleri yeniden yaratmak ve onları Wrangel 'in elindeki güçlerle birlikte uygun anda Rusya 'ya karşı yeni bir saldırı için hazır bulundurmak üzerinde çalıştıklarını biliyoruz.*

Bu yüzden her halükârda askeri hazırlık durumumuzu korumak zorundayız. Emperyalizme vurulmuş olan darbelere güvenmeksizin Kızıl Ordumuzu ne pahasına olursa olsun mücadeleye tam hazırlık durumunda tutmak ve mücadele gücünü artırmak zorundayız.” (age.sh. 264)

Lenin'in Kongrede ve Kongre sonrasında üzerinde önemle durduğu bir diğer önemli konu da ekonominin planlanmasıydı. Planlama parti içinde en çok tartışılan konulardan biriydi. IX. Kongrede ele alınan plan iki bölümden oluşuyordu: birinci bölüm “taşımacılığın teşviki, tahıl, yakıt ve hammadde ithaliyle, stok oluşturulması, tahıl üretimi için makine yapımı, kitle ihtiyaç maddelerinin imalatı için makine yapımının güçlendirilmesi, kitle ihtiyaç maddeleri üretiminin artırılmasından oluşuyordu. İkinci bölüm planın teknik yanını oluşturuyordu. Planın en önemli özelliği ise kararnamelerden, tezlerden, sorunların somut çözümüne geçilmesiydi. Lenin *“daha iyi politika daha az politikadır”* diyerek politikacıların daha az, mühendisler ve tarım uzmanlarının daha çok konuşması gerektiğini vurguladı.

Plan Lenin'in büyük önemi verdiği adımların atılmasını, ulusal ekonominin (sanayi, tarım ve taşımacılığın) elektrifikasyonu için elektrik santrallerinin kurulması, elektrik hatlarının çekilmesi gibi somut hedefleri içeriyordu.

Lenin VIII. Tüm Rusya Sovyet Kongresi'ndeki konuşmasında ekonomik plan ve ekonominin elektrifikasyonu ile ilgili olarak şunları söyledi; *“Bir elektrifikasyon planı olmadan gerçek inşaya geçemeyiz. Tarımın, sanayinin ve taşımacılığın restorasyonundan, bunların uyumlu birliğinden söz ederken aynı zamanda geniş bir ekonomik plandan söz etmeden edemeyiz. Kesin bir planın kabul edilmesini sağlamak zorundayız. Bu elbette gerçeğe ancak yaklaşık olarak yaklaşılabilen bir plan olacaktır. Partinin bu programı, sadece Parti kongrelerinde değiştirile-*

bilen şimdiki Parti programımız gibi değişmez olmayacaktır. Hayır, bu program günbegün her fabrikada, her kazada düzeltilecek, geliştirilecek, tamamlanacak ve değiştirilecektir. Bu programa, on yıldan daha az olmayan bir süre için, Rusya'nın komünizm için gerekli gerçek bir ekonomik temele nasıl oturtulacağını gösteren büyük ekonomik plan olarak, bütün Rusya'ya sunulacak bir ilk tasarı olarak gereksinimimiz var. ... Bir küçük köylü ülkesinde yaşadığımız sürece, Rusya'da kapitalizm için komünizmden daha sağlam bir temel vardır. Bunu kafamıza sokmak gerekir. Kırdaki yaşamı ciddiyetle izleyen ve kentteki yaşamla karşılaştıran herkes, kapitalizmin köklerini koparmadığımızı ve iç düşmanın esasını, temelini yok etmediğimizi bilir. Bu düşman küçük işletmeye dayanır ve onu yok etmek için tek bir çare vardır: Ülke ekonomisini, tarımı da, yeni bir teknik temele, modern büyük işletmenin teknik temelini oturtmak. Böyle bir temeli sadece elektrik sağlar.

Komünizm - bu, Sovyet iktidarı, artı bütün ülkenin elektrifikasyonu- dur. Aksi takdirde ülke bir küçük köylü ülkesi olarak kalacaktır, bunu açıkça görmek zorundayız. Biz kapitalizmden daha güçsüzüz, sadece dünya çapında değil, ülke içinde de. Bunu herkes biliyor. Bunu gördük ve ekonomik temelin küçük köylü işletmesinden büyük sanayi işletmesine kaymasını sağlayacağız. Ancak ülke elektrikleştirildiğinde, sanayi, tarım ve taşımacılık, teknik temel olarak, modern büyük sanayiye sahip olduğunda - ancak o zaman kesin olarak zafer kazanacağız.” (Seçme Eserler, cilt VIII-sh.289-290)

Lenin aynı konuşmasında uzmanlardan yararlanılması üzerine de durdu. Ama bu kez gündeminde olan Kızıl Ordu değil, uzmanlardan sanayide ve tarımda yararlanılmasıydı. Lenin iktidara gelen her yeni sınıfın eski sınıftan bir şeyler miras aldığını, uzmanların bunların başında geldiğini vurguladı. “İktidarı ele geçirdikten sonra işçi sınıfı, her sınıf gibi, mülkiyete karşı tavrı değiştirerek ve yeni bir anayasayla iktidarı korur ve sağlamlaştırır. Bu, inkar edilemeyecek olan ilk temel tezimdir! İkinci tez, her yeni sınıfın eski sınıfın yanında okula gittiği ve eski sınıftan yönetimin temsilcilerini aldığıdır. Hakeza bu da mutlak bir doğrudur. Ve son olarak üçüncü tezim, işçi sınıfının kendi saflarından yöneticilerin sayısını artırması, tüm ülkede okulların kurması ve fonksiyoner kadroları yetiştirmesi gerektiridir.” (age. sh.235)

IX. Kongre küçük bir krize de sahne oldu. Yaşanan bu küçük kriz bir

sonraki kongrede yaşanacak, Lenin'in "parti krizi" dediği büyük krizin ilk versiyonuydu. Kriz, Kongre öncesi MK'da tartışılıp karara bağlanmış olan Kurul yönetimi mi, bireysel yönetim mi sorununun Kongre gündemine taşınmasıyla ortaya çıktı. Lenin'in sorunu ortay koyuşu şöyleydi: sorunlar kurullarda tartışılıp karar alınmalıydı, kararların uygulanması ise bireysel sorumluluğa dayanmalıydı. Başta Tomski olmak üzere Tüm Rusya Sendikalar Konseyi bazı yöneticileri, Rikov ve Milutin ve "Demokratik Merkezîyetçilik Grubu" (Osinski, Sapronov ve Maksimovski) bireysel yönetim ilkesine (bireysel sorumluluğa) karşı çıkarak kurul yönetimini savundu. 15 Mart 1920'de yapılan Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi komünist fraksiyonunun toplantısında sendikaların görevleri üzerine Tomski'nin hazırladığı tezler görüşüldü. Bu toplantıda Tomski'nin, tezleri (işletmelerde kurul yönetiminin uygulanması) ile Buharin'in tezleri (bireysel yönetim ilkesini savunan tezler) tartışıldı. Lenin, Tomski'nin tezlerini eleştirerek Buharin'in tezlerine destek verdi. Toplantıda Tomski'nin tezleri bazı önemsiz değişikliklerle kabul edildi ve tartışma kongre genel kuruluna taşındı.

Parti ve ekonomi yönetimde tek komuta yönetimi Bolşevik Parti için yeni bir şey değildi. Lenin bu önlemleri daha iç savaş başlamadan, Brest barışı sonrasında (1918) yazdığı "Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri", "Sıkı Örgüt" ve Diktatörlük" bölümünde dile getirmişti. Aralık 1918'de Tüm – Rusya Ekonomi Konseyleri Kongresinde tek komuta ilkesiyle ilgili olarak şunları söylemişti. *"Sorunu, her kurul üyesinin, sorumlu bir organın her üyesinin, tam sorumluluğunu taşıdığı bir görevi üstlenmesi biçiminde koymak gerekir. Belirli bir dalı üstlenen herkes, mutlaka her şeyden: gerek üretimden gerekse dağıtımdan sorumlu olmalıdır. Size şunu söylemeliyim: Sovyet Cumhuriyeti'nin durumu öyle ki, tahılın ve diğer ürünlerin doğru dağıtımı halinde, uzun, çok uzun süre dayanabiliriz. Fakat bunun için mutlaka doğru bir politika gereklidir, işi sürüncemede bırak-maktan kesin kopuş gereklidir, hızlı ve kararlı hareket etmek gerekir, belli insanlara belli sorumlu görevler verilmeli, bu kişilerin her biri görevini tam olarak bilmeli, onun için gayet açık şekilde sorumlu olmalıdır icabında ölüm cezasına kadar sorumlu. Gerek Halk Komiserleri Konseyi'nde gerekse de Savunma Konseyinde uyguladığımız politika budur, Ekonomi Konseyleri'nin ve kooperatiflerin tüm faaliyeti de bu politikaya tabi kılınmalıdır. Proletaryanın politikasının*

izlemesi gereken yol budur.” (a.g.e, Sh.231)

Lenin IX. Kongrede sorunu sadece pratik boyutuyla değil teorik boyutuyla da ortaya koydu. Sorunun teorik yanı sınıf egemenliğiyle ilgilidir. Lenin proletaryanın sınıf egemenliğinin, ifadesini “çiftlik beylerinin ve kapitalistlerin mülkiyetine el konulmasında” bulunduğunu belirttikten sonra işin pratik boyutu olan yönetme yeteneğinin “gökten zembille inmediğini”, belli bir sınıfın, ileri bir sınıf olması olgusundan, onun hemen yönetme yeteneğine sahip olduğu” olgusunun çıkmayacağını söyledi ve ekledi “*yönetimi devirdiğimiz sınıfın evlatlarının, kendi sınıflarının önyargularını içlerine işlemiş, yeniden eğitmemiz gereken kişilerin yardımıyla yürütmek zorundayız. Aynı zamanda kendi sınıfımızın saflarından kendi yönetim memurlarımızı çıkarmalıyız, tüm devlet mekanizmasını kullanarak, öğretim kurumlarını, okullar dışında eğitim çalışmalarını, pratik hazırlığı bütün bunları komünistlerin yönetimi altında proleterlerin, işçilerin ve emekçi köylülerin hizmetine sunmalıyız” (age. sh.105)*

Tartışmalar sonucunda Kongre Lenin’in MK’nın tezlerini şu biçimde onayladı; “*Tekrar tekrar ilan edilmiş olan, belirli bir kişinin belirli bir işten net olarak sorumlu olması ilkesinin (yukarıdan aşağıya) gerçekten hayata geçirilmesi, her halükârda ekonomik örgütlenmenin iyileştirilmesi ve sanayinin büyümesi için gerekli bir önkoşuldur. Tartışma ve karar almada bir rol oynayan kurul prensibi, uygulamada yerini mutlaka bireysel karara bırakmalıdır. Bir örgütün işe yararlılık derecesi, içinde görevlerin, işlevlerin ve sorumlulukların dağılımının ne kadar katı uygulandığıyla ölçülmelidir”.*

Kongredeki tartışmaların başka bir boyutunda ekonomiyle ilgili komiserliklerin birleştirilip birleştirilmemesi vardı.

VIII. kongrede Parti MK örgütlenmesinde bir kısım değişiklikler yapılarak MK üye sayısı 19’a, yedek üyeler de 8’e çıkarılmıştı. MK içinde Politbüro, Örgüt bürosu (Orgbüro) ve sekreterlik olarak üç yeni organ kurulmuştu, Özellikle iç savaş sırasında acil durumlarda MK toplantıları arasında Politbüro devredeydi. Süreç içinde MK toplantı aralığı açıldıkça Politbüro toplantı aralığı sıklaştı. Başlangıçta 5 MK üyesinden oluşan Orgbüro partinin örgütsel çalışmalarını yürütüyordu. Orgbüro üyesi olan Sekreter iki büro arasındaki ilişkiyi kuruyor, parti üyelerinin ataması ve muhasebesini tutuyordu. İlk fiili sekreter Sverdlov’dı. Sverdlov’un ölümünden sonra sekreterlik görevini Orgbüro üyesi Krestinski

üstlendi. IX. Kongrede sekreter, üç MK üyesinden (Krestinski, Preobrajenski, Serebriyakov) oluşan bir sekreteryaya dönüştürüldü. Eylül 1920 parti konferansında partide her türlü şikayeti dinleyecek ve MK'ne iletcek Merkez Denetleme Komisyonu kuruldu. Daha sonra bu komisyona MK'den üye alınmaması kararlaştırıldı. Parti il komiteleri de kendi denetleme komisyonlarını kurdu. Mart 1921'de toplanan X. Kongrede, MK asil üye sayısı 25'e, yedek üye sayısı 9'a, Politbüro ve Orgbüro 7 asıl, 4 yedek olmak üzere 11'e yükseltildi. Yeni sekreteryaya Molotov başkanlığında Yaroslavski ve Mihailov'dan oluştu. Mart 1921'de yapılan XI. Kongrede Lenin'in önerisiyle Stalin genel sekreter olarak seçildi. İlk kurulduğu Mayıs 1919'da Sekreteryaya'da çalışanlar 30 kişiydi. Bu sayı Mart 1920'de 150'ye, 1922'de 140 kişilik askeri birlikle birlikte 602'ye çıktı. Bu süre içinde Partinin üye sayısı da artmaya devam etti. 1917 Şubat devrimi öncesinde 23,600 olan üye sayısı, Ekim devriminin ardından 115 bine, 1919'da 313 bine, Ocak 1920'de 431 bine, Ocak 1921'de 585 bine çıktı. Mart 1922'deki XI. Kongrede alınan üye yenilenmesi kararından sonra 150 bine yakın kişi üyelikten çıkarıldı. (BD-I-192)

Sovyet kongrelerinde de benzer bir süreç yaşandı. Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi İl, ilçe Sovyet kongrelerle toplanıyordu. Kongrede Tüm Rusya Sovyetleri Yürütme kurulu (VTsIK) seçiliyordu. 1918'de Sovyet anayasasının kabulünden sonra VTsIK yürütme kurulu üye sayısı 200 olarak belirlendi. 1920'de yapılan Tüm Rusya Sovyetleri VIII. Kongresinde VTsIK yürütme kurulu üye sayısı 300'e çıkarıldı. VTsIK toplantılarının arası üç ay olarak belirlendi ve bu üç aylık sürede faaliyeti yürütecek bir prezidyum oluşturuldu. VIII. Kongrede, Tüm Rusya Sovyetleri Kongresine Halk Komiserleri Kurulu'nun (Sevnarkom) kararlarını iptal etme yetkisi verildi. İç savaş sırasında acil durumlarda ivedi tedbirlerin Halk Komiserleri Kurulu tarafından yürürlüğe konulabileceği kabul edildi. Aralık 1922'de Adalet Halk Komiseri Krilenko çıkardığı bir kararnameyle ülkedeki tüm savcılarını başsavcı tarafından atanmasını içeren bir kararname yayınladı. Bu kararnameye karşı parti içinde yükselen tepkileri Lenin göğüsledi.

IX. Kongrede Lenin MK içinde yapılan bu değişikliklerin MK çalışmalarını olumlu olarak etkilediğini vurguladı; *"Anlatılan çalışma yöntemi (MK'daki görev bölümü kastediliyor-y) olağanüstü elverişli sonuçlara yol açtı: hiçbir örnekte iki Büro arasında ayrılık doğmadı. İki organ*

genelde uyumlu birlikte çalıştılar ve kararların pratikte hayata geçirilişi Sekreterin varlığıyla kolaylaştırılıyordu, Parti Sekreteri bunu yaparken sadece MK'nın iradesini hayata geçiriyordu. Kimi yanlış anlamaları ortadan kaldırmak için, ta başından vurgulamalıyım ki sadece, Orgbü-ro'nun veya Politbüro'nun, ya da MK Plenumu'nun aldığı Merkez Komitesi kurul kararları, sadece bu tür kararlar Parti MK Sekreteri tarafından hayata geçiriliyordu. Başka türlü Merkez Komitesi'nin çalışması doğru düzgün yürüyemez.” (seçme Eserler Cilt VIII- 92)

IX. kongrenin hemen sonrasında Avrupa işçi hareketinde yükselişler ve düşüşler yaşandı. Mart 1921'de Macar devrimi gerçekleşti. Bunu 7 Nisan'da Bavyera Sovyet Cumhuriyetinin ilanı izledi. Bu iki devrim Komünist Enternasyonal'de dünya devrimine yönelik umutları büyüttü. Bavyera Sovyet'i ilanından 23 gün sonra 1 Mayıs 1919'da, SDP'nin kurduğu özel birliklerin (Freikop) müdahalesiyle ezildi. 133 gün dayandıktan sonra 1 Ağustosta düşen Macar devrimi, zaferi ve çöküşüyle Komünist Enternasyonal için önemli derslerle dolu bir deneyim oldu. Kızıl Ordu'nun devrimi Avrupa'ya taşıyacak Polonya seferi ise yenilgiyle sonuçlandı. Bütün bu belirtiler dünya devriminde bir gerilemeye işaret ediyordu.

1920 sonuna doğru Sovyet Rusya iç savaştan zaferle çıktı. 1921 yılı başında Afganistan, Türkiye ve İran'la karşılıklı dostluk anlaşmaları, İngiltere'yle ticaret anlaşması ve yıl sonuna doğru Polonya, Litvanya, Letonya ve Estonya ile yapılan barış anlaşmalarıyla uluslararası konumunu güçlendirdi.

Ancak içerdeki durumla ilgili aynı şey söylenemezdi. İç savaştan zaferle çıkan Sovyet devrimi bu zaferi toplumsal, sınıfsal, siyasal ve ekonomik ilişkilerin alt üst olması pahasına kazandı. “Her şey savaş için, her şey zafer için” olduğu bir dönemde ekonomi büsbütün çöküntüye uğradı. Sanayi üretimi, devletleştirmelere rağmen 1913'teki düzeyin % 18 altındaydı, işçi sınıfı güçten düşmüş, açlık, işçileri ya köye göç etmeye, ya da pazarda yaparak geçimlerini sağlayan küçük burjuvalara dönüştürmüştü. İşçi sınıfı deklase olmuş bir durumdaydı. Kentte toplumsal denge işçi sınıfı aleyhine bozulurken kırdada da küçük ve yoksul köylü aleyhine bozuldu. İç savaş sırasında zorunlu bir önlem olarak başvuru- lan tahıl zoralımı, hem tarımsal ürünlerin düşüşüne hem de spekülasyon ve kara pazar oluşmasına yol açtı. Tahıl zoralımı kırdada nüfusun çoğun-

luğunu oluşturan orta köylülükle proletarya arasındaki ilişkiyi dinamitlemeye devam ediyordu. İç savaşın bitimi ve ordunun terhisi bu tabloyu daha da kötüleştirdi.

1921 Rusya'sını betimleyen kelimeler, açlık, salgın hastalık, düzensizlik, kaos, grevler ve köylü isyanlarıydı. Birçok fabrikada (Putilov vb.) Sovyetlere geri dönülmesini talep eden grevler gerçekleşti. Köylü isyanları giderek yaygınlaşıyordu. Ama bu kez köylü isyanları 1917 Şubat öncesi ve sonrasındaki gibi feodal ve kapitalistleşmiş toprak sahiplerine karşı değil, doğrudan Sovyet iktidarını hedef alıyordu. Köylülerden oluşan çeteler birçok bölgede yiyecek trenlerine saldırıyordu. Bu köylü isyanlarının en önemlisi 1920 sonbaharındaki Tambov ayaklanmasıydı. Ayaklanmanın liderleri Sosyal Devrimci Aleksandr Antonov'du. 'İsyancı köylülerin çoğu çarlık ordusu ya da Kızıl Ordu'da hizmet etmiş asker kaçaklarıydı. İsyancılar, Çalışan Köylüler Birliği adını verdikleri köylerarası bir ağ kurmuşlar, Tambov Çeka'sına sızmışlardı, zaman zaman Kızıl Ordu üniformaları giyerek Sovyet birlikleri ve tesislerine karşı gerilla taktikleri uyguluyorlardı. Gizli oylamayla seçtikleri kişilerin çalıştığı bir operasyon karargâhı kurmuşlardı ve bu karargâhın müthiş bir keşif ve güçlü bir ajitasyon departmanı vardı. Tambov isyancıları düzenledikleri kongrede Bolşevik otoriteyi hükümsüz ilan ederek, köylülerin serbestçe toprak sahibi olacağı bir "gerçek sosyalist devrim için zafer" çağrısı yaptılar.'Başka ayaklanmalarla birleşerek büyüyen bir tehdit haline gelen ayaklanmayı bastırmak için bölgeye Kızıl Ordu birlikleri gönderildi. Ayaklanmalar Mayıs 1922'de tümünden bastırıldı. (Kotkin-sh.493) Ayaklanmaların büyümesine yol açan önemli bir etken tarım ürünlerinin zor alımıydı. Ayaklanmanın bastırılmasının ardından bölgede zor alım uygulamasına son verilerek aynı vergi uygulamasına geçildi. Bu daha sonra ülke çapında uygulanacak NEP'in ilk adımıydı.

Sovyet iktidarı için Tambov tehdidinden daha büyük bir tehdit 1921 Mart'ında başlayan Kronştadt ayaklanmasıydı. Şubat ve Ekim devrimlerinin en önemli sembollerinden biri olan Kronştadt, Ekim devrimi sonrasında Bolşeviklerin en önemli kalelerinden biriydi. İç savaş sırasında Kronştadt denizcilerinin önemli bir kısmı iç savaşın çeşitli cephelerinde (ordu ve Sovyetlerde) görev aldılar; bu durum Bolşeviklerin Kronştadt'daki gücünün zayıflamasına yol açtı, karşı devrimci faaliyet bu ortamda büyüdü.

İç savaşın Sovyet iktidarının zaferi ile sonuçlanacağı kesinleşmesi ile birlikte karşı devrimin (Menşevik, SD'ler ve diğer burjuva partiler) Sovyet iktidarına karşı mücadele taktikleri değişti. İç savaşın başında Sovyetlere karşı Kurucu Meclisi öne çıkaran karşı devrim, iç savaş sona erdikten sonra bu taktiğini değiştirerek Bolşevik'siz Sovyetler sloganını öne çıkardı. İç savaş sırasında yaşanan sorunlar ve olumsuzluklar bu taktiği perdeleyen unsurlar olarak kullanıldı.

Kronştadt, karşı devrimin bu yeni taktiğinin tipik ve etkili bir örneği oldu. Devrimin iç savaş nedeniyle çözmeye vakit bulamadığı sorunlar ve kitlelerde öfke yaratan kimi zorunlu uygulamaların başarıyla kullanılması sonucu Kronştadt'da ayaklanma başlatıldı. Ayaklanmacılar 1 Mart'ta yayınladıkları bildiride bir dizi talep sıraladıktan sonra hedef, Bolşevik iktidarının devrilmesi ve proletarya diktatörlüğüne son verilmesi olarak belirlendi. 2 Mart'ta "Kızıl Askerler ve İşçilerin Devrim komitesi" adına iktidara el koyduklarını açıkladılar. Aynı gün Beyaz Muhafızların komutanı General Kozlovsk, Kronştadt savunmasının başkumandanlığına getirildi. Bolşevik Parti'nin sorunu görüşmeler yoluyla çözüme girişimi sonuç vermeyince Kronştadt'ın savaş ilanına savaşla karşılık verildi, ayaklanma ezildi. Ayaklanmacıların kızıl birliklerin saldırısı karşısında emperyalist devletler ve beyaz ordulardan yardım talep etmeleri, ayaklanmanın niteliği konusundaki gri bulutları da dağıttı. Kronştadt ayaklanması, Sovyet iktidarına yönelik yeni tehdidi açık bir biçimde ortaya koydu. Lenin X. Kongrede Kronştadt'la ilgili olarak şunları söyledi; *"Bu olay ne demektir? Siyasi iktidarın Bolşeviklerin elinden belirsiz bir yığılmanın ya da görünürde Bolşeviklerden sadece birazcık sağda, hatta belki de Bolşeviklerden daha "sol'daki çeşitli unsurlardan oluşan bir ittifakın eline geçmesi demektir - Kronştadt'ta iktidarı ele geçirme girişiminde bulunan politik grupların toplamı böylesine belirsizdir işte. Hiç kuşku yok ki orada aynı zamanda beyaz generaller de - bunu hepiniz biliyorsunuz- büyük bir rol oynadılar. Bu tamamen kanıtlanmıştır..."* (Seçme Eserler, Cilt- IX –sh.124)

Okur Mektubu

Alper Öztaş

Komünistler Birliği'nden Komünist Enternasyonal'e yazı dizisini, 17.sayıya kadar ilgiyle okudum. Tüm tarihsel süreci içeren akışıyla oldukça kapsamlı bir yazı. Yazı, tarihsel süreci ve bu tarihsel süreçte yaşanan toplumsal olaylara karşı komünist örgütlenmelerin verdiği karşılıkları çok güzel dile getiriyor. Mücadelenin geçmiş deneyimleri üzerinden yapılan saptamalar, Marksist hareketin bugün içinde bulunduğu saptamalara karşı da oldukça açıklayıcı oluyor.

Marksist mücadelenin, önüne çıkan olgu ve olaylar karşısında herhangi bir sapmaya düşmemek için verdiği çaba ve bunun olumlu yansımaları oldukça net saptanmış. Tersten de Marksizm'den o ya da bu sebeple sapılmasının yaşattığı ağır bedeller de oldukça görünür olarak saptanmış. Dolayısıyla yazıda eleştirilecek bir yan olmadığı gibi oldukça bilgilendirici olduğu da görülüyor. Yazının içeriğinde, saptamalarında ve Marksist süreç ve kişilere yönelttiği eleştirilerde katılmadığım bir nokta gerçekten yok. Bence bu yazı dizisi oldukça doğru ve bilgilendirici ancak eksik.

Yazı, toplumun içinde hareket ettiği ekonomi politik süreci ve bu sürece cevaplar üreten tarihsel kişi ve örgütlerin hareketini açıklıyor ancak ekonomi politik bilimini hiç konu edinmiyor. Bu haliyle, toplumsal olgu ve olayları Marksizm temelinde takip eden, onlara verilen cevapları tarihsel sonuçlarıyla birlikte ele alarak açıklayan ama tüm sürecin dayandığı Marksist ekonomi politik bilimi açıklamayan bir yapı sunuyor. Bu haliyle benim için yazı oldukça açık ve ikna edici iken, post Marksist

bir okur için ya da Marksizme eleştirel bir perspektifle yaklaşan okur için tarihsel bir ifade olmanın ötesinde bir açıklayıcılığa sahip olmuyor.

Tarihsel materyalizm bilimi konusunda ortak düşüncelere sahip olan okur için yazı, bugünü değerlendirmeyi kolaylaştıran ve savrulmaları önleyen bir içeriğe sahip iken, tarihsel materyalizmi bilimsel olarak doğru oluşturmamış okur için yazı, salt ampirik bir olgu toplamı olmanın ötesine geçemeyecektir. Post Marksist okurlar yazının, dönemindeki olguları ve öznelerin bu olgular karşısındaki duruşlarını derleyen bir ampirik veri toplamı olmakla iyi olduğunu ancak günümüz olgu ve öznelerinin oldukça farklı olmaları nedeniyle de açıklayıcılığının kısıtlı olduğunu öne süreceklerdir. Bunun önüne geçmenin tek yolu, tarihsel materyalizmin bilimsel zorunluluğunu, yazının içindeki ampirik süreçler için geçerli olduğu kadar, kaçınılmaz olarak günümüz için de geçerli olduğunu gösterebilmekten geçer.

Marks, Engels, Lenin gibi öznelerin, tarihsel hareket ve kararlarının tarihsel materyalist bilimini açıklamadığımız takdirde, bu öznelerin tüm tarihsel hareketlerini bir doktrin setine çevirmiş oluruz. Bu doktrinler, Ortodoks materyalistler için kıymetli olsa da, post Marksistler tarafından tarih dışı, değişim ve hareket dışı doktrinler olarak eleştirileceklerdir. Üstelik tüm bilimsel temelinden ayrı olarak sunulan bu doktrinlerin, tarih dışı ezberler haline düşmesi konusunda çok da haksız olmayacaklardır. Bu noktaya düşmemenin tek yolu, tarihsel değerlendirmelerin teorik bilimsel değerlendirmeleri ile birlikte sunulmasından geçmektedir. Böyle bir bütünlük yani tarihsel materyalist bir teorik zeminle birlikte sunulan tarihsel gerçeklik, doktrin olmak yerine, teorik bilimsel özün ampirik görüntüsü haline gelecektir.

Lenin, nasıl olur da kendisinden soldakileri sol sapma ve kendisinden sağdakileri sağ sapma olarak değerlendirecek bir noktada durmaktadır. Bu saptamaları yapabilmesini sağlayan şey taşıdığı mutlak bir ego veya doğruluğun garantisi bir bilgiçlik hali olamayacağına göre, Lenin'e bu konumu sağlayan şey nedir. Lenin'in tarihsel materyalist bilime basan değerlendirmelerinin açılımı yapılmazsa, yaptığı saptamalar ve verdiği kararlar ya olumlu bir bakış ile bir dâhinin dehası olarak ya da olumsuz bir saldırı olarak bir despotun dayatmaları olarak değerlendirilmek zorunda kalınır.

Tarihsel bir örnek verirse, ikinci enternasyonalde, Engels'i eleştiren Karl Korsch ve Lukacs'ın, teorik bilimsel çözümlemesi yapılmaz ise bu eleştiriler salt bir yanlış olarak etiketlenip atlanırsa, onların yarattıkları süreç, Kant felsefesi ekseninde kurulmuş bir yanlış yumağı olarak büyümeye devam eder. Sonra bu yanlış yumağını Frankfurt Okulu olarak ve devamında post Marksistler olarak karşımızda buluruz.

Madde-bilinç ilişkisinin önce Hegelyen sonra da Marksist açıklamasını doğru oluşturamazsak, Gramsci ile başlayan devletin görece özerkliği tartışmalarının, Althusser ile büyüdüğüne şahit oluruz. Bu yanlış sonunda, Althusser'in epistemolojik kopuşunda olduğu gibi, maddeyi belirleyebilen bir bilinç inşasına kadar devam eder. Korsch, Lukacs, Gramsci, Althusser, Adorno, Horkheimer vb. eleştirileri geçmiş örnek olgu ve olaylara verilen yanıtlar ile oluşturulamaz. Teorik bilimsel temelde yapılması gerekir. Ancak bu noktadan sonra ampirik bir dökümün yapılması, anlamlı ve açıklayıcı bir hal alacaktır.

Lenin, Felsefe Defterleri kitabında, Hegel'i anlamadan Marks'ın Kapital'inin anlamayacağını ve bu nedenle de kendisine kadar bunu kimsenin anlamadığını iddia etmişti. Bu nedenle Lenin'in tespit ve kararlarında tam bir bilimsellik hali hakimdir. Lenin, hareketinin gücünü ve kararlarının doğruluğunu bu referansla bize sunar. Bu teorik bilimsel zemini sürekli açmak ve açıklamak zorundayız ki tarihsel Lenin okumaları bu güne de aynı doğrulukla yansıyabilsin. Aksi takdirde, Lenin'in kararlarında binlerce hikmet gören bir dogmatizmin içinde kalmakla eleştirilebiliriz.

Tarihsel materyalist bilimden o denli uzak kaldık ki, 'pozitif' bilimsel alanı da burjuvaziye terk etmekte bir sorun görmemeye başladık. Dönemlerindeki tüm bilimsel gelişmelerde kendi tarihsel materyalist bilimsel temellerini gören Marx, Engels, Lenin'in ardılları olarak bizler, bu alanı burjuvaziye terk edip, kendimizi tam bir yanlış olarak kurulmuş 'toplum bilim' alanına hapsettik. Bugün bilim düşüncesi, Popper, Kuhn, Feyerabend üçlüsünün ilkel Kantçı teorilerine terk edilmiş durumda durmaktadır. Bu alanda Marksist çıt bile çıkmamaktadır.

Yazı diziniz benim için oldukça öğretici olmuştur. Tarihsel deneyimlerin bugün için de hala açıklayıcı olduğunu görüyor ve bundan güç de alıyorum. Tarihsel durumları bugün ile benzeştirmeleriniz ve bu eksen

çözümlemeleriniz de bence çok doğru ve ufuk açıcı. Bu ekseninde yazıda katılmadığım ve düzeltilmesi gereken bir cümle bile görmedim desem yanlış olmaz. Ancak bu yazı, muradınız olduğu üzere post Marksistlere bir cevap oluşturamamaktadır. Tarihsel anlatıları, tarihin bir döneminin olgu ve olaylarına, tarihin o dönemindeki öznelinin karar ve iradeleri serimi oldukları yanılsamasından kurtaran şey, tüm bu ilişkinin tarihsel materyalist bilim içinde sunulmalarıdır. Bu nedenle yazı dizisindeki ampirik serimin, teorik kuramsal donatılara kavuşması gerekmektedir. Bu yapılabilirse, günümüzün pozitivist metafizik düşüncesinin, post Marksist savruluşların yanılgısını çok açık ifade edebilecektir. Tartışmanın bilimsel ekseninde tarihsel materyalist zemine taşındığı noktada, en gelişkini karikatür bir Kant aklına erişmiş olan post Marksistler, ağızlarını bile açamayacaklardır.

Sözlerimi bir örnekle bitireyim. Haluk Gerger, benim de üzerine yazı yazdığım son kitabı olan Anti Marksist Devrimcilik’de, günümüz hakim Marksist düşüncesinin ütöpik Marksizm olduğu yönlü bir eleştiri geliştirir. Gerger, ütöpik sosyalistleri aşan Marksizm düşüncesinin, sonradan yenildiğini ve günümüzün kuramının ütöpik sosyalizm olarak oluştuğunu öne sürer. Gerger, içinde bulunduğumuz kuramsal durumun bilimsel Marksizm olmadığını ve tüm devrimci süreçlerimizi ütöpik sosyalist bir bilim dışılık içinde sürdürdüğümüz konusunda ısrarcıdır.

Gerger’in kitabı üzerine olan yazımızda, içinde bulunduğumuz ve Marksizm sandığımız kuramın, bilim dışı sosyalist bir anlayış olduğu konusunda Gerger’e katılmıştık. Ancak Gerger’in kitabında değinilmeyen bir şey olduğunu da görmüştük; ütöpik sosyalist düşünce ile bilimsel Marksizm kuramı arasındaki fark nerededir ve nasıl bir bilimsellik tartışılmaktadır. Gerger, buna değinmez, sadece kuramsal duruşumuzun yanlış olduğunu söyler ve doğru kuramsal duruşa dair ampirik saptamalar yapmakla, yanlış yönelimlerin ödettiği bedelleri göstermekle yetinir.

Kitaba dair yazdığımız yazıda, Marksist kuramın temelini oluşturan değer teorisinin nesnelliği tartışmasına girmeye çalışarak, bu ampirik sınırlılığı aşmaya çalışmıştık. Elimizden geldiğince, tartışmayı olaylar ve olgular değerlendirmesinden çıkarıp, bu olgu ve olayları sonucu olarak açıklayan, bilimsel kuramsal bir tartışma yaratmaya çalışmıştık yazımızda. Marksizm postuna bürünmüş pozitivistlerin, post Marksist-

lerin foyasını ortaya çıkaracak yolun bu olduğunu düşünüyoruz. Bilimsel hakimiyet, örnek vererek değil, o örneklerin oluşmasını zorunlulukla içeren yasaların ortaya konulması ile sağlanabilir.

Bir ‘ideal biçim’ olarak değer, para nasıl ifade edilebilir, ekonomi politik kavram ve kategorilerin ‘nesnelliği’ nasıl mümkündür gibi tartışmaların yapılmadığı ve bu soruların Marksist ya da aynı şey olarak tarihsel materyalist cevaplarının üretilmediği bir zeminde, hiçbir post marksistle polemik yapmamız mümkün değildir. Bu tartışmaları yanlış da olsa yapan ve önümüze metafizik pozitivist bir kuramsal derleme sunan post Marksistlere, tüm kuramsal zeminin tartışmalarının dışında durarak yanlışsınız demek bir şey ifade etmeyecektir, doğru da olmayacaktır. Marksistlerin bilim yapmadığı yerde, post Marksistlerin Kantçı söylemleri, insanlığın ulaştığı en gelişmiş bilimsel düzlem sanılacaktır. Bize düşen görev Marx’ın bilimini yapmaktır. Bu bilimi yapmadan sömürüye, adaletsizliğe, savaflara vb. ütöpik sosyalistler de karşı çıkmıştı. Bizim onlardan farkımız daha inançlı, daha özverili, daha akıllı olmamız değil Marksist bilime sahip olmamızdır. Bilimimizi terk etmiş ve bilimsel alanı da pozitivistlere bırakmış olmamız dolayısıyladır ki bu durumdayız. Bu saptamamız dolayısıyla yazılarımızda, çoğu Marksistte anlamlı gelmeyen kuramsal zeminde tartışmalar ve itirazlar üretmeye çalışıyoruz. Derdimiz felsefe yapmak değil, Marksist bilimle, post Marksistlerin sırça köşkünü taşlamak. Hepimize kolay gelsin.

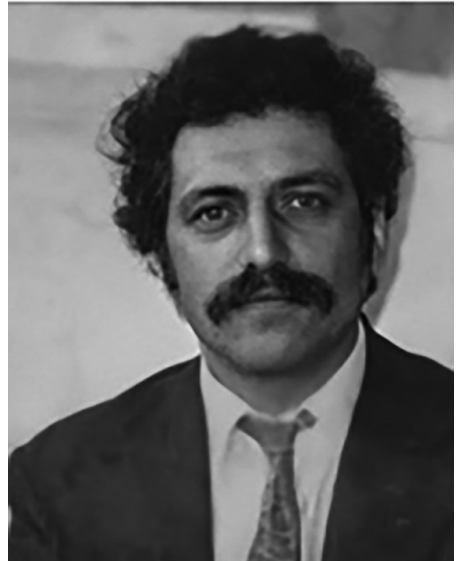
Okurlara: “Yaşamı On Yıla Sığdıranlar” başlığı altındaki bu sayfalarla, devrimci mücadelede öldürülen ve ölenlerin anılarını yaşatmayı amaçlıyoruz. Tüm devrimcileri bu sayfalara katkıda bulunmaya çağırıyoruz. Gönderilen yazılar hiçbir değişikliğe uğratılmadan olduğu gibi yayınlanacaktır. Yazıların dört A4 sayfasını geçmesini rica ediyoruz. Teşekkürler

Yaşamı On Yıla Sığdıranlar

Talip Öztük

(anma konuşması)

————— Akın Öztürk

Konuşmama başlamadan önce hepinizi içtenlikle selamlıyorum;
Biz Unutmadık saflarımıza uzanan kanlı elleri,
Unutmayacağız da !
Tetiği çeken eller,
O ellere silah verenler,
Hedefi gösterenler de unutmasınlar!

Savrulmadık, sınıf kinimizi unutmadan, geçmişimizin onuruyla, daha güzel bir dünya için yolunda yürümeye devam ediyoruz. Katledilişinin 37. Yılında Birlik ve Dayanışmacı öğretmen arkadaşların, yoldaşların,

öğrencilerin ve dostların seni anmaya devam ediyorlar. Biz yeğenlerin yine senin yanı başındayız.

Amcam Talip Öztürk'ün temel felsefesinin özünü “insandan yana doğayla dost” ilkesi oluşturur. Bu, burjuva felsefesinin “insana rağmen doğaya karşı” ilkesinin tam karşıtıdır.

Talip Öztürk insancıldı; hem çevreyle hem de kendi çevresiyle barıştı. En nefret ettiği şey insanın insana kulluğuydu.

Halkın derdini umursardı; bencil değildi, paylaşımcıydı. Vazgeçilmez olan prensiplerinin başında, yoksuldan yana olmak, dayanışma ve insani sorumluluk duygusu gelirdi.

1976 da İstanbul Öğretmenler Gecesi'nde TÖB-DER Şube Başkanı olarak yaptığı konuşmada şöyle diyordu: “Bir yanda bunca yoksulluk ve sefalet birikmişken diğer yanda bunca zenginlik ve servetin boşa harcanmasını insanın aklı almıyor.”

Yalnızca 20. Yüzyılda değil, içinde bulunduğumuz 21 yüzyılda da üretim gittikçe artarken yoksulluk ve sefalet hiç de azalmıyor, tersine daha da artıyor ve derinleşiyor. Doğanın tahribatı büyüyor, yaşamın temeli aşınıyor.

Oysa daha güzel bir dünya mümkün! Çürüyen kurumlarıyla, yarattığı vahşi rekabete dayanan piyasa ekonomisiyle kapitalizm tek seçenek değil;

1970-80'li yıllar, Türkiye tarihinde sosyalist ve devrimci solun hem en büyük güç olduğu hem de güçsüzlükleri içinde barındırdığı bir dönem olarak tarihe geçti.

Bu sürecin barındırdığı en büyük güçsüzlük; TÖB DER İstanbul ve Adana Şube yönetimlerinin görevden alınmasıyla başlayan ve giderek genişleyen yığın örgütlerindeki tasfiye sürecidir. Tasfiyeler bugün hala nedenini kimsenin tam olarak izah edemediği bir olumsuzluk, birliğin yakıcı önem kazandığı 12 Eylül rejiminin önceki günlerinde, sol güçleri bölen negatif bir olgu olarak kalıyor.

Bu noktada amcam Talip Öztürk ile aramdaki; belleğimde, ruhumun derinliklerinde sürekli yaşayan ilişkiye de değinmek isterim.

Amcam Talip Öztürk ve babam Ahmet Öztürk benim yetişmeme büyük katkısı olan kişilerdir. Gerek yetişmemde ve eğitimimde, gerek sınıf mücadelesinde barikatın doğru tarafında yer almamda ve doğru saf

tutmamda özellikle amcamın etkisi belirleyici olmuştur.

O benim için önce amca sonra yoldaştı. Fakat onun kavgasının mahiyetini anlamak için dokümanter bir çalışmaya başladıktan ve yüzlerce yoldaşıyla görüşüp, savunduğu davayı ve ulaşmak istediği hedefi gördükten sonra o artık benim önce yoldaşım sonra amcam oldu.

Bu çalışma boyunca Talip'lerin mücadele ettiği dönemin adeta izleri üzerinden tekrar tekrar geçtim. Dönemin sınıf mücadelelerini her yönüyle inceledim. Şu sonuca vardım:

Yalnızca Talip Öztürk değil, Birlik ve Dayanışma'da birlikte omuz omuza yürüdüğü yoldaşlarının çoğu da o aynı iddianın, o aynı davanın birer yetkin temsilcileriydiler.

Talip Öztürk'ün de içinde olduğu bir elin parmakları kadar az bir kadronun demokratik kitle örgütlerinde başlattıkları çalışmanın, Birlik ve Dayanışma'nın kuruluşuyla birlikte iki üç yıl gibi çok kısa bir zaman dilimi içinde, büyük hamle yapmasının ve etkili bir yığınsallığa ulaşmasının nedeni ne idi?

Bence birinci nedeni seçilen yolun doğru olmasıydı; işçi sınıfının yolunda ve onun enternasyonal çizgisinde yürünmesi idi.

Yol doğru, dava büyüktü.

İkincisi koşulların doğru okunmasıydı.

Üçüncüsü kolektif kadroları büyüktü. Özellikle kurucu kadrosu döneminin eğitim alanındaki en yetişmiş unsurları arasındaydı. Ve yoldaşlarının da söylediği gibi, "Birlik ve Dayanışma Talip Öztürk gibi yığın önderi" öncü kadrolara sahipti.

Besbelli ki büyük kuşaktı. Bize çarpıtıp bozmadan, eğip bükmeden sahip çıkılması gereken büyük bir davayı emanet eden bir kuşak.

Tabii biz farklı bir kuşağız; farklı yöntemleri deneyeceğiz biz. Ve tabii ki bizden sonra gelen kuşak da farklı koşullarda savaşımlar verecek, farklı seçenekleri deneyecektir. Fakat bizim de bizden sonraki kuşağın da Talip Öztürk'ün ve yoldaşlarının verdiği mücadeleden ve yaşamlarıyla yazdıkları derslerden öğreneceğimiz çok şeyler olacak.

Onların Birlik ve Dayanışma'da birleşerek ortaya koydukları mücadele sınıf çizgisini kitlelere indirme ve kitleleri sınıf çizgisine katma mücadelesidir. Bu görev bugün de bütün gerçekliğiyle karşımızda duruyor.

Birlik ve Dayanışma, dünya proletaryasının devrimci enternasyonal çizgisinin, Türkiye'nin ağır faşist koşullarında kitleselleşemeyeceği şeklindeki umutsuz görüşlere verilmiş en güzel yanıtıdır.

İzinizle konuşmama günün anlam ve önemi üzerindeki görüşlerimi Talip Öztürk'ün yoldaşı olarak açıklayarak devam edeceğim..

Şimdi burada, Talip Yoldaşımızın mezarı başında gerçekleştirdiğimiz bu anma toplantısı 37. Anma Toplantısıdır.

İkinci anma toplantısı ve ondan sonrakiler 12 Eylül koşullarında yapılmıştır. Bunların hepsi önemlidir, ama özellikle 16 Kasım 1980 de, 12 Eylül askeri faşist rejimi altında yapılan ikinci anma toplantısı en önemli anma toplantılarından biridir.

Bugün burada yaptığımız bu anma toplantısı çok önemlidir.

Çünkü bugün burada yatan ağabeyimiz amcamız, arkadaşımız, yoldaşımız Talip Öztürk'ün ve o dönemdeki Birlik ve Dayanışma'nın devrimci öncülerinin bize bıraktıkları bayrağı devralmak, onların uğrunda dövüştükleri davayı sürdürmek ve bıraktıkları mücadeleyi daha ileri götürmek için daha büyük bir kararlılık içindeyiz.

Referansımız, burada yatan yoldaşımız Talip Öztürk'tür.

İkincisi, geçmişle geleceğin iç içe geçip birleştiği şimdiki kritik kavşakta, dünü bugüne ve geçmişte verilen mücadeleleri günümüzün temel görevlerine bağlama ve bu ikisini birleştirme noktasında daha bir kararlı oluşumuzdur.

Şurası açıktır: Nasıl ki, burada yatan yoldaş, burada tesadüfen yatıyor değilse; burada bu mezarın başında toplanan bizler de burada tesadüfen toplanmış değiliz. Bizi burada buluşturan nedenlerden biri, birlikte dövülmüş ve bir tarihsel dönemi ellerimizde yükseltmiş olmamızdır; uğrunda verdiğimiz ortak kavgadır; ortak devrimci değerlerimizdir.

Yani arkamızda bir tarih duruyor.

Diğer yandan önümüzde de büyük bir tarihsel mücadele dönemi uzanıyor. Bu nedenle bizi burada buluşturan yalnızca geçmiş değil, aynı zamanda ve özellikle bugün ülkemizin yazgısı üzerinde söz söyleme iddiasıdır.

Değerli Arkadaşlar,

Türkiye'de ve dünyada, gelenek bazında büyük sorunlar birikmiştir ve bu sorunların kolay çözümleri de yoktur. Bu sorunların her biri başlı

başına büyük sorunlardır. Dün yoldaşlarımız, bu sorunların çözümü için savaştılar. Sömürüye, baskıya adaletsizliğe karşı savaştılar. Sermayenin dayattığı çağdaş köleliğe karşı emeğin evrensel kurtuluşu için savaştılar. Emperyalizme karşı bağımsızlık için savaştılar. Faşizme karşı demokrasi için savaştılar. Ulusal baskıya karşı ‘başkasını ezen uluslar özgür olamaz’ savını yaşama geçirmek için savaştılar. Çağı geçmiş, arkaik, fosil zihniyete karşı uygarlık için savaştılar. Ve nihayet antikomünizmin ve tasfiyeciliğin her biçimine karşı proletarya enternasyonalizmi için savaştılar.

Bu savaş, yani; bağımsızlık için, emeğin özgürlüğü için, demokrasi için, barış için, uygarlık için, enternasyonalizm için savaş bugün de bütün gerçekliğiyle gündemimizdedir.

Şimdi biz diyoruz ki bu savaş bugün artık bizim savaşımızdır. Bu savaş güçlerimizi son kertesine dek birleştirmeyi gerekli ve zorunlu kılmaktadır. Çünkü hiçbir savaş çarpışılmadan ve hiçbir çarpışma da birlik olmadan kazanılamaz. Birlik süreci savaşın nesnel mantığında yatar. Dolayısıyla hedefi 10 yıllara göre belirlerken, birliğe, dayanışma ve mücadeleye “hemen şimdi” demeliyiz.

Yolumuz işçi sınıfının yoludur, bayrağımız, Suphi, Bilen, Talip, Mehmet ve Deniz Yoldaşların bize emanet ettiği mücadele bayrağıdır.

Onların davası dönemden döneme devredilecek, onların isyanı kuşaktan kuşağa yankılanacaktır.

Mücadelemiz sürecektir. Haydi, Birlik, dayanışma ve mücadeleye!